Ege Üniversitesi Yayınları
Edebiyat Fakültesi Yayın No: 158

KATALANLARIN ANADOLU VE TRAKYA'DAKİ FAALİYETLERİ (1302-1311)

Prof. Dr. Yusuf Ayönü

İzmir - 2022

Babam Avni Osman ve
Annem Saniye Ayönü'ne...

KATALANLARIN ANADOLU VE TRAKYA'DAKİ FAALİYETLERİ (1302-1311)

Katalanların Anadolu ve Trakya'daki Faaliyetleri (1302-1311)

Yazar
Yusuf Ayönü

Grafik Tasarım
Fatih Akın Özdemir

E-ISBN: 978-605-338-366-6

Ege Üniversitesi Yönetim Kurulu'nun 06.10.2022 tarih ve 20/51-54 sayılı kararı ile yayınlanmıştır.
Eserin bilim, dil ve her türlü sorumluluğu yazarına/editörüne aittir.
© Bu kitabın tüm yayın hakları Ege Üniversitesi'ne aittir. Kitabın tamamı ya da hiçbir bölümü yazarının önceden yazılı izni olmadan elektronik, optik, mekanik ya da diğer yollarla kaydedilemez, basılamaz, çoğaltılamaz. Ancak kaynak olarak gösterilebilir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 52149

Ege Üniversitesi Yayınları
Ege Üniversitesi Basım ve Yayınevi
Bornova -İzmir
Tel: 0 232 342 12 52
E-posta: basimveyayinevisbm@mail.ege.edu.tr

Yayın Link
https://basimveyayinevi.ege.edu.tr

Yayınlanma Tarihi: Aralık, 2022

Bu eser, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası lisansı (CC BY-NC-ND) ile lisanslanmıştır. Bu lisansla eser alıntı yapmak koşuluyla paylaşılabilir. Ancak kopyalanamaz, dağıtılamaz, değiştirilemez ve ticari amaçla kullanılamaz.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International license (CC BY-NC-ND). Under this license, the text can be shared with the condition of citation. However, it cannot be copied, distributed, modified or used for commercial purposes.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM 19

Katalan Büyük Birliği'nin Anadolu'daki Faaliyetleri 19

A- Bizans İmparatorluğu'nun Hizmetine Girmeden Önce Roger De Flor ve Katalan Büyük Birliği 19

1. Roger de Flor'un Çocukluk ve Gençlik Yılları 19

2. Genç Roger'in Templier Şövalye Tarikatı'na Girmesi 20

3. Roger de Flor'un Templier Şövalye Tarikatı'ndan Atılması 20

4. Roger de Flor'un Sicilya Kralı III. Frederick'in Hizmetine Girmesi 21

5. Calabria Dükü Robert'in Mesina Şehri'ni Kuşatması 23

6. III. Frederick ve II. Charles Anjou Arasında Barış Antlaşması Yapılması 23

7. Roger de Flor'un Bizans İmparatoru ile Temasa Geçmesi 24

8. Katalan Büyük Birliği'nin İstanbul'a Gitmek Üzere İtalya'dan Ayrılması 27

B- Katalan Büyük Birliği'nin Bizans İmparatorluğu'nun Hizmetine Girmesinden Sonraki Faaliyetleri 28

1. Roger de Flor'un İmparator'un Yeğeni Maria ile Evlenmesi, İstanbul'da Katalanlar ve Cenevizliler Arasında Yaşanan Çatışma 28

2. Kapıdağ Yarımadası'ndan Karaya Çıkan Katalan Büyük Birliği'nin Türklerle İlk Karşılaşması 30

3. Kışı Kyzikos'ta Geçiren Katalan Büyük Birliği ile Şehir Halkı Arasında Yaşananlar 33

4. En Ferran Ximeno de Arenos ile Girgon Komutasındaki Alanların Katalan Büyük Birliği'ni Terk Etmeleri 35

5. Philadelphia (Alaşehir) Yakınında Katalan Büyük Birliği ile Germiyan Beyi Alişiroğlu I. Yakup Bey Komutasındaki Türk Kuvvetleri Arasındaki Savaş 36

6. Türk Kuvvetlerinin Tire Yakınında Bir Kez Daha Mağlup Edilmeleri ve Bu Çatışmada En Corbarán de Alet'in Ölmesi.....39

7. En Berenguer de Rocafort'un Katalan Büyük Birliği'ne Katılmak için İstanbul'a Gelmesi.....40

8. Anya (Kadıkalesi)'ya Gelen Katalan Büyük Birliği ile Civardaki Türkler Arasında Yaşanan Çatışma.....41

9. Katalan Büyük Birliği'nin Türkler Üzerine Yürümesi 42

10. Manisa'yı Kuşatan Katalan Büyük Birliği'nin Bizans İmparatoru II. Andronikos'un Emri ile Kuşatmaya Son Vererek Gelibolu'ya Geçmesi.....43

11. Bizans İmparatoru II. Andronikos'un Daveti Üzerine Roger de Flor'un İstanbul'a Gitmesi 44

12. En Berenguer de Entenza'nın Yeni Kuvvetlerle Gelibolu'ya Gelmesi.....45

13. Bizans İmparatoru II. Andronikos'un Katalan Büyük Birliği'ne Değeri Düşük Paralarla Ödeme Yapmayı Teklif Etmesi ve Sonrasında Yaşananlar 47

14. Bizans İmparatoru II. Andronikos'un Anadolu Eyaletlerini Katalan Büyük Birliği'nin Liderlerine Malikâne Olarak Vermesi.....48

15. İmparator ile Anlaşan Roger de Flor'a Kızan Gelibolu'daki Katalan Askerlerinin Ayaklanması 49

16. Roger de Flor'un Müşterek İmparator IX. Mikhail Palaiologos'un Edirne'deki Sarayı'nda Öldürülmesi 50

İKİNCİ BÖLÜM.....53

Katalan Büyük Birliği'nin Trakya'daki Faaliyetleri 53

A- Katalan Büyük Birliği'nin Gelibolu ve Çevresindeki Faaliyetleri 53

1. Roger de Flor ve Yanındakilerin Edirne'de Öldürüldüğü
Haberinin Gelibolu'ya Ulaşmasından Sonra Yaşananlar 53

2. II. Andronikos Palaiologos ile Görüşmek İçin İstanbul'a
Gönderilen Katalan Büyük Birliği Elçilerinin Geri Dönüşleri
Sırasında Rhaidestos (Tekirdağ)'da Öldürülmeleri.....54

3. Ereğli'yi Yağmalayan En Berenguer de Entenza'nın
Gelibolu'ya Dönerken Cenevizliler Tarafından Esir Edilmesi.....55

4. Gelibolu'yu Kuşatma Altında Tutan Bizans Kuvvetlerinin
Katalanlar Tarafından Mağlup Edilmesi.....56

5. Gelibolu'daki Katalanlarların Müşterek İmparator IX.
Mikhail'in Kuvvetlerini Mağlup Etmesi 56

6. Katalan Büyük Birliği'nin Rhaidestos (Tekirdağ) ve
Panion (Barbaros) Şehirlerini Yağmalaması ve Halkını Katletmesi 57

7. En Ferran Ximeno de Arenos'un Katalan Büyük Birliği'ne
Katılmak Üzere Mora'dan Gelibolu'ya Gelmesi 58

8. En Ferran Ximeno de Arenos'un Madytos (Eceabat)
Kalesi'ni Kuşatması 58

9. Sir Christopher George'un Gelibolu'ya Saldırması.....59

10. En Berenguer de Rocafort ve En Ferran Ximeno de Arenos'un
Sthenia (İstinye)'yi Yağmalaması 60

11. Katalan Büyük Birliği'nin Alanlar Üzerine Sefere Çıkması.....60

12. Bizans İmparatoru ile Antlaşma Yapan Cenevizlilerin
Gelibolu Üzerine Seferi.....61

13. Türk Kuvvetlerinin Katalan Büyük Birliği'ne Katılması 63

14. Esaretten Kurtulan En Berenguer de Entenza'nın
Gelibolu'ya Geri Dönmesi....68

15. Foça Kalesi'nin Ele Geçirilmesi....69

16. Sicilya Kralı III. Frederick'in Mayorka Kralı'nın Oğlu Ferdinand'ı
Kendi Adına Katalan Büyük Birliği'nin Lideri Olması İçin
Gelibolu'ya Göndermesi....71

17. Katalan Büyük Birliği'nin Gelibolu'dan Ayrılması....73

18. Ferdinand ve Ramon Muntaner'in Katalan Büyük Birliği'ni
Terk Etmesi....76

19. Ferdinand'ın Venedikliler Tarafından Esir Edilmesi....78

20. Sir Thibaut de Chépoi'un Fransız Charles Adına
Katalan Büyük Birliği'nin Lideri Olması....79

21. Ramon Muntaner'in Ferdinand'ın Yanına Gitmek Üzere
Katalan Büyük Birliği'nin Yanından Ayrılması....80

22. Ferdinand'in Esaretten Kurtulması....81

23. En Berenguer de Rocafort'un Katalan Büyük Birliği'ndeki
Askerler Tarafından Esir Edilmesi ve Sonu....81

24. Gautier de Brienne'nin Atina Dükü Olması ve
Katalan Büyük Birliği'nin Mora'ya Gitmesi....82

25. Gautier de Brienne'nin Katalan Büyük Birliği ile Çatışması....83

26. Türklerin Katalan Büyük Birliği'nden Ayrılması....85

27. Sicilya Kralı III. Frederick'in İkinci Oğlu Manfred'in
Katalan Büyük Birliği'nin Başına Geçmesi....88

Kaynakça....91

Dizin....101

ÖNSÖZ

Bizans tarihine karşı duyulan ilgi ülkemizde her geçen gün daha da artmaktadır. Son yıllarda pek çok araştırmacının bu sahaya yönelmesi ve bu alan ile ilgili yayınlar yapması bunun en önemli göstergesidir. Kitapçı raflarında çoğunluğu çeviri eserlerden oluşsa da Bizans tarihi ile ilgili yayınların çokluğu memnuniyet vericidir. Ancak bu alan ile ilgili yayınlar batıdakiler ile karşılaştırıldığında yine de çok yetersiz kalmaktadır. Batı'da Bizans tarihi hakkında yapılan çalışmalar başlı başına bir kütüphane oluşturacak kadar fazla iken tarihimizin ayrılmaz bir parçası durumundaki bu döneme karşı bunca yıl ilgisiz kalmamız düşündürücüdür. Hiç şüphesiz bu ilgisizlik çok çeşitli dillere vakıf olma gerekliliği ve kaynaklara ulaşma konusundaki sıkıntılardan kaynaklanmıştır. Neyseki, bu gün artık bu gibi sıkıntıların büyük bir kısmı aşılmış durumdadır.

Bin yıldan fazla bir süre çok geniş bir coğrafyada hüküm süren Bizans İmparatorluğu'nun özellikle son yüzyıllarının derinlemesine incelenmesi günümüzde hâlâ tartışma konusu olan Beylikler devri ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminin karanlıkta kalan yönlerinin aydınlığa kavuşması bakımından zaruridir. Bu sebeple Geç Bizans ve Beylikler devrinin bir dönemini kapsayan Katalan Büyük Birliği'nin Anadolu ve Trakya'daki maceralarını konu alan böyle bir çalışmanın yapılmasının faydalı olduğunu düşünmekteyim. Roger de Flor komutasında Avrupa'nın bir ucundan kopup gelen ücretli askerlerin oluşturduğu Katalan Büyük Birliği'nin Bizans İmparatorluğu'nu Türklerin baskısından kurtarmak adına girişti̇ği bu sefer, liderlerinin öldürülmesinin ardından amacından tamamen saparak Bizans İmparatorluğu'na karşı bir intikam seferi halini almıştır. Bizans ve İspanyol kaynaklarındaki bilgilerin karşılaştırmalı olarak kullanıldığı böyle bir incelemenin tarihimizin en ufak bir bilgi kırıntısına dahi ihtiyaç duyulan bu dönemine biraz da olsa ışık tutacağı inancındayım.

Katalan Büyük Birliği'nin Anadolu ve Trakya'daki faaliyetleri ile ilgili olarak altmışlı yıllarda Fuad Carm'ın yazdığı ve yüzeysel olarak temas ettiği eser ve son yıllarda sayın Prof. Dr. Zerrin Günal Öden ve Prof. Dr. Mehmet Ersan'ın yazmış olduğu makaleler dışında müstakil bir çalışma yapılmamıştır.

Öncelikle araştırmalarım sırasında tüm yoğunluğuna rağmen benimle ilgilenme nezaketini gösteren ve özel kütüphanesinden yararlanmama imkân veren muhterem hocam Prof. Dr. İsmail Aka Bey'e teşekkür etmek isterim. Ülkemizde ayrıntıları pek bilinmeyen bu konunun araştırılması için beni teşvik eden ve çalışmamın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Mehmet Ersan'a şükranlarımı sunarım. Yine çalışmamı okuyarak gerekli tenkit ve tavsiyelerde bulunan hocam Prof. Dr. Cüneyt Kanat ve Doç. Dr. Mustafa Daş'a minnettarım. Ayrıca kitabın sonundaki haritaların hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen Araş. Gör. Mertcan Akan'a teşekkür ederim.

Yusuf Ayönü
İzmir

Kısaltmalar

AP: Arkheion Pontou
BÜD: Boğaziçi Üniversitesi Dergisi
BSOAS: Bulletin of the School of Oriental and African Studies
BZ: Byzantinische Zeitschrift
CMH: The Cambridge Medieval History
DOP: Dumbarton Oaks Papers
EI: Encyclopaedia of Islam
HC: A History of Crusades
HHelE: Hê Historia tou Hellênikou Ethnous
İ.Ü.E.F.T.D.: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi
JS: Journal des Savants
MA: Military Affairs
MEE: Megalê Ellênikê Egkyklopaideia
MGE: Megalê Genikê Egkyklopaideia
NRS: Nuova Rivista Storica
OCP: Orientalia Christiana Periodica
ODB: The Oxford Dictionary of Byzantium
SM: Studi Medievali
TAD: Tarih Araştırmaları Dergisi
TDİAV: Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
TİD: Tarih İncelemeleri Dergisi
TM: Travaux et Mémoires
VTM: VyzantinoTourkika Meletêmata

GİRİŞ

BİZANS ASKERÎ GÜCÜNÜN ÇÖKÜŞÜ

Selâhaddîn Eyyûbî'nin ölümünün (4 Mart 1193) ardından oğulları ve kardeşlerinin farklı bölgelerde kendi hâkimiyet sahalarını oluşturmaları sonucunda siyasî birliği ortadan kalkan Eyyubî Devleti birbirine zayıf bağlarla bağlı ve aralarında sürtüşmelerin olduğu melikliklerden oluşan parçalı bir yapı haline geldi[1]. Bu durum hiç şüphesiz Akka ve çevresine sıkışıp kalan Haçlıların egemenliklerin yaymaları ve hepsinden önemlisi Kudüsü geri alabilmeleri için bir fırsattı. 1198 yılında Papa seçilen III. Innocentius, vakit kaybetmeden yeni bir Haçlı seferinin düzenlenmesi için Avrupa'daki soylular nezdinde girişimlerini başlattı. Daha önceki Haçlı seferlerinden farklı olarak doğrudan Papalığın önderliğinde gerçekleştirilecek bu sefer ile Müslümanların ele geçirdiği Kudüs'ü kurtarmak mümkün olabilirdi. Ancak daha en başta Papalık bu inisiyatifini kaybetti. 1202 yılı yazında Venedik'ten yola çıkan Haçlı kuvvetlerinin hedefi ilk olarak Mısır'ı ele geçirmek ve oradan da Kudüs üzerine giderek şehri Müslümanların işgalinden kurtarmaktı. Ancak Roma Kilisesi'nin kutsal gördüğü bu amaçtan çok ticarî çıkarlarını göz önünde tutan yaşlı Venedik Doçu Enrico Dandalo'nun girişimleri sonucu sefer asıl amacından saparak İstanbul'un Haçlılar tarafından ele geçirilip yağmalanması[2] ve burada bir Latin İmparatorluğu'nun kurulması ile sonuçlandı[3].

---

1 Ramazan Şeşen, "Eyyûbîler", *DİA*, C.12, s.21; C. H. Becker. "Eyyübiler", *İA*, C.IV, s.424-429.

2 Latin yazar Villehardouin eserinde İstanbul'un işgal edilmesi sırasında elde edilen ganimetin çokluğunu ifade ederken "Dünya yaratıldığından beri hiçbir şehirde bu kadar çok ganimet elde edilmemişti" ifadesini kullanmaktadır, Geffroy Villahadouin, *Joinville and Villehardouin Chronicles of the Crusades*, İng. çev. M. R. B. Shav, Penguin Boks 1977, s.92; Türkçe çev. Ali Berktay, *Konstantinopolis'te Haçlılar*, İstanbul 2001, s.94.

3 Dördüncü Haçlı Seferi ve Latin İmparatorluğu'nun kurulması ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Niketas Khoniates, *O City of Byzantium, Annals of Niketas Choniates*, Translated by Harry J. Magoulias, Detroit 1984, s.314 vd., s.321 vd.; Türkçe çev. Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, İstanbul 2004, s.147 vd., s.161 vd.; R. de Clari, *İstanbul'un Zaptı (1204)*, Türkçe çev. B. Akyavaş, Ankara 1994, s.13 vd.; ayrıca bkz. Steven

Bu işgal ile Bizans iktidarının sona ermesinin doğal sonucu olarak merkezî idare ortadan kalkmış, Bizans ordusu ise dağılmıştı.

Elbetteki bu barbarlığın sorumlusu Latinlerdi. Ancak İstanbul'un güçlü surları arkasında kendilerini dokunulmaz hisseden Bizans İmparatorlarının ihmal ve vurdumduymazlıklarının katkısı unutulmamalıdır. Kentin düşüşü belirli bir tarihte olmuşsa da o uğursuz güne gelinceye kadar bu acı sonu hazırlayan gelişmeler göz ardı edilmemelidir.

1081'de Bizans tahtına oturan I. Aleksios Komnenos (1081-1118) uzun iktidarı döneminde sarf ettiği büyük çaba ile doğu ve batıdaki rakiplerine karşı kısmen de olsa bir denge oluşturmayı başardı. Ancak yalnızca dışarıdan gelen saldırılar değil, İmparatorluğun iç bünyesindeki iflah olmaz sorunlar bu çabayı boşa çıkarıyordu. Bununla birlikte onun ve ardıllarının iç ve dış tehditlere karşı İmparatorluğun dağılmasını durdurmaya yönelik çabaları sonuçsuz kalsa da takdir edilmeye değerdir[4].

I. Manuel Komnenos'un (1143-1180) 1176 yılında Myriokephalon'da II. Kılıç Arslan karşısında uğradığı hezimet, Bizans'ın Türkleri Anadolu'dan çıkarmaya yönelik tüm umutlarını tüketti[5]. Onun 1180 yılında ölümünden sonra eyaletlerdeki durum her geçen gün daha kötüye gitti. Başkentte yaşanan karışıklıklar eyaletlerdeki istikrarı da ortadan kaldırdı. 1183 yılında Bizans tahtına oturan I. Andronikos Komnenos'un (1183-1185), aristokrat sınıfın imtiyâzlarını ellerinden alarak gücünü kırmak, ekonomideki yabancı hâkimiyetine son vermek ve eyaletlerdeki karışıklıkları engellemek amacıyla aldığı etkili tedbirler İmparatorluğu çöküntüden kurtarmaya yetmemiş ve iki yıl süren iktidarı kanlı bir darbe ile sona ermişti[6].

Runciman *Haçlı Seferleri Tarihi*, III, Türkçe çev. Fikret Işıltan, Ankara 1992, s.95 vd.; Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, Türkçe çev. Fikret Işıltan, Ankara, 1991, s.390 vd.; Işın Demirkent, *Haçlı Seferleri,* İstanbul 1997, s.167 vd.; aynı yazar "Haçlılar", *DİA*, C.14, İstanbul 1996, s.538; Kenneth M. Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1517), I: The Thirteenth and Fourteenth*, Philadelphia 1976, s.1-26; J. Godfrey, *1204: The Unholy Crusade*, Oxford 1980; D. Queller, *The Fourth Crusade: The Conquest of Constantinople, 1201-1204*, Pennsylvania 1997; E. Bradford, *The Great Betrayal: Constantinople, 1204*, London 1967; E. Gerland, *Geschichte des lateinischen Kaisereich von Konstantinopel, I: Balduin I. Und Heinrich, 1204-1216*, Darmstadt 1966; Charles Diehl, "The Fourth Crusade and the Latin Empire", *CMH*, IV, Cambridge 1923, s.415 vd.; Donald M. Nicol, "The Fourth Crusade and the Greek and Latin Empires, 1204-1261", *CMH*, IV, I, 1966, s.275 vd.; aynı yazar, *Bizans ve Venedik Diplomatik ve Kültürel İlişkiler Üzerine*, Türkçe çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul 2000, s.118 vd.; Altay Tayfun Özcan,"Novgorod I Kroniğinde İsanbul'un Latinlerce İşgali ile İlgili Kayıtlar", *TİD*, XXIV/1, 2009, s.101-116.

4 Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.329 vd.; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453)*, Türkçe çev. Bilge Umar, 2. baskı, İstanbul 2003, s.4-5.

5 Myriokephalon Savaşı hakkında bkz. Abdulhalûk Çay, *Anadolu'nun Türkleşmesinde Dönüm Noktası Sultan II. Kılıç Arslan ve Karamıkbeli (Myriokefalon) Zaferi (17 Eylül 1176)*, Ankara 1984, s.102 vd; aynı yazar, *II. Kılıç Arslan*, Ankara 1987, s.68 vd.; Ebru Altan, "Myriokephalon (Karamıkbeli) Savaşı'nın Anadolu Türk Tarihindeki Yeri", *Türkler*, VI. Ankara 2002, s.630-634; Ferdinand Chalandon, *Jean II Comnène (1118-1143) et Manuel I Comnène (1143)-1180),* II, Paris 1912, s.507 vd.; Speros Vryonis, "Hê Mikra Asia Apo to 1071 ôs to 1204", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.46; A. A. Vasiliev, "Das genaue Datum der Schlacht von Myriokephalon", *BZ*, 27, (1927), s.288-290;

6 *Niketas*, s.188 vd.; Türkçe çev. Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195)*, İstanbul 2006, s.135 vd.; *Süryani Keşiş Mikhail Vekayinâmesi*, Türkçe çev. H. D. Andreasyan (Türk Tarih Kurumu'nda Basılmamış nüsha), 266-267; ayrıca bkz. Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.370-371; Harry J. Magoulias, "Andronikos I Komnenos: A

Komnenos hanedanının bu son temsilcisinin ardından iktidara gelen Angelos hanedanı İmparatorları II. Isaakios Angelos (1185-1195/1203-1204) ve III. Aleksios Angelos'un (1195-1203) ihmalleri, Bizans'ın Anadolu eyaletleri üzerindeki hâkimiyetinin kısa süre içinde tamamen ortadan kalkmasına yol açtı[7]. Balkanlarda ise Macarlar, Sırplar ve Bulgarlar artık İmparatorluğa bağlı değillerdi[8].

Bizans'ın son dört yüz yıllık tarihine genel olarak bakıldığında İmparatorluğun en amansız düşmanları olarak Türkler karşımıza çıkmaktadır. XI. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak Anadolu'yu aşama aşama ele geçirerek kalıcı olarak yerleşen Türklerin nihayet İstanbul'u fethederek Bizans'a son verdiği düşünülürse bu doğrudur. Bizans açısından 1071 Malazgirt bozgunuyla başlayan felaketler zinciri 1176 yılındaki Myriokephalon yenilgisiyle devam etmiş ve 1453'de İstanbul'un fethedilmesi ile de İmparatorluk tarihe karışmıştır. Bizans kaynakları da Malazgirt hezimetinden bahsederken "*Sonun başlangıcı*" ifadesini kullanmaktadırlar. Hiç şüphesiz 1071, 1176 ve nihayet 1453 tarihlerinin her biri İmparatorluğun uzun tarihindeki dönüm noktalarındandır. Ancak bin yıldan fazla bir süre varlığını devam ettiren Bizans açısından 1071 ve 1453 yılları arasındaki bir başka tarih de en az onlar kadar önemlidir. Nitekim İstanbul'un Haçlılar tarafından ele geçirilerek burada bir Latin İmparatorluğu'nun kurulduğu 1204 yılı bunlardan bir tanesidir. Hatta bu tarih o kadar önemlidir ki, bazı Bizantinistler, Bizans İmparatorluğu'nun gerçek yıkılış tarihinin 1204 yılı olduğunu ve post-Bizans döneminin başlangıç tarihinin, Osmanlıların İstanbul'u fethettiği 1453 değil de, 1204 yılı olduğunu söylemektedir[9].

Bizans halkı ve Batılılar arasındaki düşmanlık XII. yüzyılın sonlarında iyiden iyiye kendini hissettirmeye başlamıştır. Bizanslıların İmparatorluğun kaynaklarını sömüren Batılılara karşı duyduğu nefret 1171'de İstanbul ve diğer önemli kentlerde Venediklilerin tutuklanması ile sonuçlandı. Batılılara karşı her geçen gün daha da artan bu öfke 1182'de İstanbul'daki bütün yabancı tüccarların vahşice öldürülmesi

---

Greek Tragedy", *Byzantina Symmeikta,* 21 (2011) s.101-136; Yusuf Ayönü, "Bizans İmparatoru I. Andronikos Komnenos'un Hayatı ve Devlet Teşkilatını Yeniden Düzenlemeye Yönelik Reformları", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXIX/1, 2014, s.107-126.

7 Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.371 vd.

8 Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.7.

9 Karsten Fledelius, "Byzantium and the West 1204-1996 a European Perspective", *Byzantium, Identity, Image, Influence, Major Papers, XIX International Congress of Byzantine Studies University of Copenhagen, 18-24 August, 1996*, Copenhagen 1996, s.373-389, "When sentimental Westerns mourn the death of Byzantium they should never forget, however, that exactly the Latin West was responsible for most destruction in Constantinople, through the plundering of the Crusaders in 1204 and their subsequent neglect of the city. Thus the last Latin emperor of Constantinople, Baldwin II, sold the lead cover of the roofs of the Great Palace in order to get money. The emperor of the Greek Empire in Nicea had to send money to the Latins in Constantinople to make repairs at the churches possible! That the reconquest never resulted in a total reconstruction of the city was due to lack of money and disunity among the Byzantines themselves during the Palaelogian Period.
Thus 1204 is the real beginning of the Post-Byzantine Period even if it is custom to call the period up to 1453 the "Late Byzantine Period." 1204 was the "point of no return" in the development of the Byzantine state from an empire to small state of only regional importance. But even more important: 1204 was "point of no return" in the deterioration of the relationship between Western, Catholic Europe and Eastern, Orthodox Europe. All later attempts to reunite the two parts have been ephemeral ..."; ayrıca bkz. Levent Kayapınar, *Osmanlı Klasik Dönemi Mora Tarihi*, (Basılmamış Doktora Tezi) Ankara 1999, s.1-2(Giriş).

ve sahip oldukları tüm malların tahrip edilmesine kadar gitti. Latinlere karşı duyulan nefret I. Andronikos Komnenos'un (1183-1185) Bizans tahtına oturması ile doruğa ulaştı. 1171'de olanları asla unutmayan Venedikliler için çıkarlarının bir daha tehlikeye düşmemesinin en garanti yolu İstanbul'un Batılıların hâkimiyeti altına girmesiydi[10]. Dolayısıyla IV. Haçlı Seferi'nin İstanbul üzerine yönelmesi beklenmedik bir sonuç değildi[11].

Başkentlerini kaybetmelerinin ardından utanç içinde şehri terk eden Bizans soyluları, Latinler tarafından ele geçirilmemiş bölgelere kaçarak buralarda Bizans'ın devamını sağlayan devletler kurdular. Bu devletler, Latin idaresi altında faaliyet alanları ortadan kalkan başkentteki Bizanslı unsurların sığınağı haline geldi[12]. III. Aleksios Angelos'un damadı I. Theodoros Laskaris (1204-1222) İznik'te, Angelos hanedanının bir diğer temsilcisi Mikhail Dukas Epir'de kendi hâkimiyetlerini kurdular. Bu iki devletin dışında İstanbul'un Latinler tarafından işgal edilmesinden kısa bir süre önce I. Andronikos Komnenos'un torunları Aleksios ve David, halaları Gürcü Kraliçesi Thamara'nın desteğiyle Trabzon'u ele geçirerek Trabzon İmparatorluğu'nun temellerini atmışlardı[13]. İmparatorluk unvanı üzerinde hak iddia eden bu üç siyasî oluşumun da ortak amacı İstanbul'daki Latin hâkimiyetine son vermekti. Ancak Theodoros Angelos'un 1230 yılında Meriç

---

10 Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.6.

11 Dördüncü Haçlı Seferi öncesinde yaşanan gelişmeler hakkında bkz. Charles M. Brand, *Byzantium Confronts the West 1180-1204*, Cambridge-Massachusetts 1968, s.232 vd.

12 Alice Gardner, *The Lascarids of Nicaea The Story of an Empire in Exile*, Amsterdam 1964, s.52.

13 Bizans'ın devamını sağlayan bu devletler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mikhaêl Panaretos, *Peri tôn tês Trapezountos Vasileôn tôn Megalôn Komnênôn Opôs kai Pote kai Poson Ekastos Evasilevsen*, yay. A. Hahanov, *Panaret'in Trabzon Tarihi*, Türkçe çev. Enver Uzun, Trabzon 2004; Vêssariôn, *Engkômion eis Trapezountos*, yay. O. Lampsidês, " 'O «eis Trapezounta» Logos tou Bêssariônos", *AP*, 39, 1984, s.3-75; Kônstantinos Loukitês, *Engkômion eis Agion Megalomartyra tou Khristou Evgenion kai tous Synathlous aftou Kanidion, Oyalerianon kai Akylan tous en Trapezounti Martyrêsantas*, yay. Papadopoulos-Keremeus, *Fontes Sbornik İstoçnikov Po İstoriy Trapezundskoy İmperiy*, FHIT, ed. Adolf M. Hakkert, Amsterdam 1965, s.1-32; Iôsêf Lazaropoulos, *Logos ôs en Synopsei Dialamvanôn tên Genetthlion êmeran tou en Thavmasi Perivoêtou kai Megalathlou Evgeniou*, Papadopoulos-Keremeus, *Sbornik İstoçnikov Po İstoriy Trapezundskoy İmperiy*, FHIT, ed. Adolf M. Hakkert, Amsterdam 1965, s.52-77; ayrıca bkz. Michael Angold, *A Byzantine Government in Exile Government and Society under the Laskarids of Nicaea (1204-1261)*, Oxford 1975; Gardner**,** *Lascarids*; Nicol, *The Despotate of Epiros,* Oxford 1957; aynı yazar, "The Fourth Crusade", 275-330; aynı yazar, "Apo tên Alôsê ôs tên Anaktêsê tês Kônstantinoupolleôs (1204-1261)", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.76-106; Helen Glykatzi Ahrweiller, "L'Experience Nicéne", *DOP*, 29, 1975, s.23-40; aynı yazar, "Hê Aftokratoria tês Trapezountos", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.325-331; Jacob Philipp Fallmerayer, *Geshichte des Kaisertums von Trapezunt*, Münih 1827/ Hildeheim 1964; Anthony Bryer, *The Empire of Trebizond and the Pontos,* London 1980; William Miller, *Trebizond, The Last Greek Empire of the Byzantine Era* 1204-1461, London 1926; aynı yazar, "The Empire of Nicaea and the Recovery of Constantinople", *CMH*, C.IV, Cambridge 1923, s.478-516; A. A. Vasiliev, "The Foundation of the Empire of Trebizond (1204-1222)", *Speculum*, XI, 1936, s.3-57; Tryfôn Evangelidês, *Istoria tês Trapezountos apo tôn Arkhaiotatôn Khronôn mekhri tôn Kathêmas*, Odêssos 1898; Edward Gibbon, *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, VI, London 1913, s.420 vd.; O. D. Lampsidês, "Peri tên İdrysin tou Kratous tôn Megalôn Komnênôn" *AP*, 31, 1971-1972, s.3-18; aynı yazar, "Apopseis epi tou Kratous tôn Megalôn Komnênôn" *AP*, 24, 1961, s.14-34; Khrêstos Samouêlidês, *Historia tou Pontiakou Hellênismou*, Atina 2002, s.64 vd.; A.A. Papadopoulos, "Aleksios I Komnênos", *MEE*, 14, s.782; Aleksios G. C. Savvides, "Trapezounta Aftokratoria (1204-1461)", *MGE*, 51, Atina 1988, s.175-177; Konstantinos Varzos, "Aleksios I Megas Komnênos", *MGE*, 5, Atina 1978, s.445; Murat Keçiş, *Trabzon İmparatorluğu ve* Türkler, Ankara 2013; İbrahim Tellioğlu, *Trabzon Rum Devleti (1204-1461)*, İstanbul 2021; Demetrios S. Kyritses, *The Byzantine Aristocracy in the Thirteenth and Early Forteenth Centuries*, Cambridege, Massachusetts 1997, (Basılmamış Doktora Tezi), s.86 vd.

kıyısında Bulgar Çarı John Asen tarafından bozguna uğratılmasından sonra Epir Despotluğu pek fazla varlık gösterememiş ve bu iddiasından vazgeçmek zorunda kalmıştı[14]. Trabzon İmparatorluğu ise her ne kadar Bizans'tan daha uzun ömürlü olsa da İznik İmparatorluğu ve Selçuklular karşısında tutunamayarak Orta ve Batı Karadeniz'deki hâkimiyet sahalarını kaybetmiş, bunun sonucunda da Trabzon ve etrafını içine alan kısıtlı bir bölgede hâkimiyetini devam ettirebilmişti. Bizans'ın bakiyeleri üzerinde yükselen bu siyasî teşekküller içerisinde amacına ulaşan sâbık İmparator III. Aleksios'un damadı I. Theodoros Laskaris tarafından İznik'te kurulan devlet olmuştur.

I. Theodoros Laskaris'in başkent olarak seçtiği İznik'in devletin kuruluş aşamasında Bizanslı unsurlar ve imparatorluk kurumları için adeta bir sığınak görevi üstlenmesi, sürgündeki İstanbul patriğinin yeni ikamet adresi olması ve İmparatorların taç giyme törenlerinin yapıldığı yer olması düşünülürse bu devletin tarihçiler tarafından İznik İmparatorluğu olarak adlandırılması[15] yanlış olmamıştır[16]. İznik'te Patriklik görevine getirilen Mikhail Autoreianos'un elinden 1208 yılında İmparatorluk tacını giymesiyle Bizans halkının gözünde meşru Bizans İmparatoru haline gelen I Theodoros Laskaris'in, İmparatorluk yapısının temel kurumlarını (imparatorluk, patriklik, saray, bürokrasi, ordu) İznik'e taşıyarak burada yeniden kurması Bizans açısından ikinci bir doğuş olmuştur[17]. Böylece İznik, eski başkentin yeniden ele geçirilmesine kadar geçen süre boyunca sürgündeki Bizans İmparatorluğu'nun siyasî ve dinî merkezi haline gelmiş ve İmparatorluğun tüm kurum ve geleneklerinin muhafaza edildiği bir sığınak olmuştur[18]. Nitekim Atina eski metropoliti Mikhail Khoniates, 1204 yılı sonlarında kendilerini Frank boyunduruğundan kurtaracak ve Bizans İmparatorluğu'nu yeniden ihya edebilecek kişi olarak gördüğü I. Theodoros Laskaris'e Avrupa ve Anadolu'daki Grek nüfusunun desteklenmesi ve korunabilmesi için her ne pahasına olursa olsun İznik'te sıkıca yerleşmesini öğütleyen bir mektup yazmıştı[19].

---

14 Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.403; Savvides, *Historia tou* Vyzantio *1025-1461*, III, Atina 2004, s.117-118.

15 Ahrweiller, "Hê Aftokratoria tou Mikrasiatikou Hellênismou", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.107.

16 III. Ioannes Vatatzes tahta oturduktan kısa bir süre sonra idare merkezini İznik'ten Kemalpaşa'ya (Nymfaion) nakletmesi, kendisinin ve oğlu II. Theodoros Laskaris'in saraylarının Kemalpaşa ve İzmir'de olması tamamen o dönemde Anadolu'daki şartlarla ilgilidir. Manisa ve İzmir gibi önemli merkezlerle de bağlantısı bulunan Kemalpaşa bu stratejik konumuyla Selçuklular ile olan mücadelede İznik'e göre daha elverişli bir konuma sahipti. Nitekim idare merkezinin Kemalpaşa'ya nakledilmesi Menderes Havzasına yönelik Selçuklu akınlarının durdurulmasında etkili olmuştur. Bkz. Ahrweiller, "L'histoire et la géographie de la région de smyrne entre les deux occupations turques (1081-1317) particulièrement au XIIIe siècle", *TM*, I, 1965, s.42 vd.; Angold, *a.g.e.*, s.63, 111-112; J. J. Norwich, *Byzantium, The Decline and Fall*, New York:Knopf, 1996, s.185.

17 Franz Dölger, *Regesten der Kaiserkunden des Oströmischen Reiches, (1204-1282)*, III, München 1977, 4, Reg. 1677; Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.395; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.13; Constance Head, *Imperial Byzantine Portraits*, New Rochelle-New York 1982, s.137.

18 Clive Foss, Nicea: *A Byzantine Capital and its Praises*, Brookline, Massachusetts 1996, s.57-72.

19 Aleksios G. C. *Byzantium in the Near East: its relations with the Seljuk sultanate of Rum in Asia Minor, the Armenians of Cilicia and the Mongols, A.D. c. 1192-1237***, Selanik 1981**, s.53.

I. Theodoros Laskaris'in başlangıçta işi oldukça zordu. Dördüncü Haçlı Seferi'nin ardından merkezî idarenin çökmesi İmparatorluk eyaletlerinde uzun zamandan beri devam eden karışıklığı arttırmıştı. Batı Anadolu Bölgesi'nde bağımsızlıklarını ilan eden yerel hâkimler bu sürecin hızlanmasına katkıda bulundular. Bunlar arasında en önemlileri I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in kayınpederi olan ve Menderes Vadisi'ndeki bölgelere hâkim olan Manuel Mavrozomes, Milet yakınındaki Sampson'da[20] Sabbas Asidenos ve XII. yüzyılın sonlarından itibaren Alaşehir (Philadelphia)'de faaliyetlerde bulunan Theodoros Mankaphas'dı[21]. Merkezî idareden ümidini kesmiş olan Anadolu'daki Bizans ahalisi, yaşadıkları bölgelerde istikrarın sağlanması için bu yerel hâkimleri desteklemekteydi. İstanbul'u zapt eden Latinler, Anadolu'daki Bizans sahalarını ele geçirmek için harekete geçtiklerinde bölgede ilerleyen Latin ordusunun Bizans halkı tarafından coşkuyla karşılanması, eyalet halkının Bizans yönetimine karşı olan güvensizliğini sergileyen başka bir örnektir[22]. Nitekim I. Theodoros Laskaris, İstanbul'dan ayrıldıktan sonra İznik'e geldiğinde şehirdekiler tarafından kabul edilmemiş ve o, ancak Batı Anadolu'daki diğer bir önemli merkez olan Bursa'da iki yıl kaldıktan sonra 1206 yılında İznik'e hâkim olabilmişti[23]. Ancak İznik İmparatorluğu için bu iç çekişmelerden ziyade dışarıdan gelen tehditler daha önemliydi. Bizans başkentini ele geçirerek burada bir krallık kuran Latinler çok geçmeden aralarında yaptıkları antlaşmaya uygun olarak paylarına düşen bölgeleri ele geçirmek üzere harekete geçmişlerdi. Kendisine Edremit civarındaki bölgeler verilen Baudoin'in kardeşi Henri de Flandre ve taksimata göre İznik'e hâkim olmak isteyen Louis de Blois 1204 yılı sonunda Anadolu'da kendilerine düşen bölgeleri ele geçirmek üzere harekete geçtiler. I. Theodoros Laskaris Manyas Gölü'nün güneyindeki Poimanenon'da[24] (Aralık 1204) ve Edremit yakınlarında (Mart 1205) olmak üzere Latinler tarafından iki kez mağlup edildi. Ancak tam bu sırada meydana gelen bir gelişme henüz kuruluş aşamasındaki İznik İmparatorluğu'nu yok olmaktan kurtardı. Bulgar Çarı Kaloyan, Kuman yardımcı kuvvetleri ile desteklediği ordusuyla 1205 Nisan'ında Edirne yakınlarında Latin ordusuna karşı kesin bir zafer kazandı. Ordusu neredeyse tamamen imha edilen İmparator Baudouin'in esir düştüğü bu ağır yenilgi, I. Theodoros Laskaris'e rahat bir nefes alma imkânı verdi[25].

---

[20] Sampson'un yeri ile igili olarak bkz. G.de Jerphanion "Σαμψών et Ἀμισος Une Ville à Déplacer de Neuf Cents Kılomètres", *OCP*, I (1935), s.257-267; Paul Orgels, "Sabas Asidénos Dynaste de Sampsôn", *Byzantion*, X, 1935, s.67 vd.

[21] Geôrgios Akropolitês, *Khronikê Syngrafê*, yay. Antônios D. Panagiôtou, Atina 2003, s.33-35; *Niketas*, s.219-220, s.343; Türkçe çev. 2006, s.202 vd; Türkçe çev. 2004, s.209-210; ayrıca bkz. Savvides, *Vyzantina Stasiastika kai Aftonomistika Kinêmata sta Dôdekanêsa kai stê Mikra Asia 1189-1240*, Atina 1987, s.173-190, s.231-245, s.246-251; aynı yazar, *Byzantium in the Near East : its relations with the Seljuk sultanate of Rum in Asia Minor, the Armenians of Cilicia and the Mongols, A.D. c. 1192-1237***, Selanik 1981**, s.59 vd.; Orgels, a.g.m., s.67-80; I. Kordatos, *Historia tês Vyzatinês Aftokratorias, (1204-1453)*, II, Atina 1960, s.40; Brand, "Theodore Mankaphas", *ODB*, 2, New-York-Oxford 1991, s.1286-1287; aynı yazar, "Asidenos, Sabbas", *ODB*, 1, New-York-Oxford 1991, s.207; A. Kazhdan, "Maurozomes", *ODB*, 2, s.1319-1320; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1996, s.219, s.266, not 61, s.270-271, not 6; Ayönü, "Batı Anadolu'da Bizanslı Yerel Hâkimlerin Bağımsızlık Hareketleri (XII. Yüzyılın Sonları ve XIII. Yüzyılın Başlarında)", *TAD*, 42, 2007, s.141-154 .

[22] Savvides, *Byzantium in the Near East*, s.54.

[23] *Akropolitês*, s.30-33.

[24] Eski Manyas (şimdi Soğuksu) bkz. Bilge Umar, *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İstanbul 1993, s.670.

[25] Kaloyan'ın bu seferi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. E. Th. Tsolakes, "Kalojan plundert Thrakien und Makedonien"

İznik İmparatorluğu'nun varlığı açısından tehdit oluşturan bir diğer siyasî güç Türkiye Selçuklu Devleti idi. Selçuklu Sultanı I. Gıyâseddin Keyhüsrev (1192-1196/1205-1211), başlangıçta İstanbul'daki Latinlerle arasında bir tampon oluşturması dolayısıyla İznik İmparatorluğu'nun varlığından rahatsızlık duymamış, hatta 1206 yılında I. Theodoros Laskaris ile bir dostluk antlaşması imzalamıştı[26]. Aslında bu antlaşma, her iki hükümdar açısından daha öncelikli sorunlarını çözmek için varılan bir mutabakattı. Kısa süre sonra Konya ve İznik arasındaki ilişkilerin gerginleştiği görülmektedir. İstanbul Latin Krallığı ve Karadeniz sahil şeridi boyunca batıya doğru ilerleyen Trabzon İmparatorluğu ile olan mücadelesinden başarı ile çıkan I. Theodoros Laskaris'in her geçen gün artan gücü ve bunun sonucunda Selçuklu Devleti'nin Adalar Denizi'ne doğru ilerleyişi önünde engel oluşturması taraflar arasında bir çatışmayı kaçınılmaz kılıyordu.

Türkiye Selçuklu Devleti ile İstanbul Latin Krallığı arasında İznik İmparatorluğu aleyhine meydana gelen yakınlaşma ve I. Gıyâseddin Keyhüsrev ile İmparator Henry arasında yapılan antlaşma sonrasında I. Theodoros Laskaris'in Selçuklulara ödediği yıllık vergiyi ödememesi ilişkileri iyice gerginleştirdi[27]. Çok geçmeden Selçuklu Sultanı'nın aradığı fırsat ayağına geldi. I. Gıyâseddin Keyhusrev'in sürgün yıllarında onu Bizans başkentinde dostça ağırlayan ve Latin işgalinden sonra şehri terk eden sabık İmparator III. Aleksios'un huzuruna gelerek damadı I. Theodoros Laskaris'den şikâyetçi olması üzerine sultan, bir elçi aracılığıyla gönderdiği mektupla İznik tahtının III. Aleksios'a devredilmesini istedi. Bu talebin reddedilmesi sonrası taraflar arasında Antiokheia yakınlarında meydana gelen ve her iki tarafın ağır kayıplar verdiği savaşta Selçuklu sultanı hayatını kaybetti[28].

I. Theodoros Laskaris, bütün bu tehlikelere rağmen kısa süre içinde rakiplerine karşı üstünlük sağlayarak Batı Anadolu'da güçlü bir devlet kurmayı başardı. Etrafı güçlü rakiplerle çevrili bir bölgede kurduğu devletini ayakta tutabilmesi için öncelikle güçlü bir orduya sahip olması gerekiyordu. Üstelik zamanı da yoktu. Bu şartlar altında ücretli askerlerden oluşan bir ordu kurdu. Onun döneminde İznik ordusu sınırlı sayıdaki Bizanslı unsurların dışında Almanlar, Türkler, Ermeniler ve Latinlerden oluşmaktaydı[29]. Aslında bu yeni bir uygulama değildi. Devletin siyasî ve ekonomik istikrarıyla orantılı olarak sayıları zaman zaman artıp azalsa da değişik milletlerden ücretli askerler imparatorluk ordusunda hemen her dönem

Byzantina, II, 1970, s.269-283.

26 Savvides, *Byzantium in the Near East*, s.56.

27 *İbn Bibi*, s.103; Türkçe çev. I, s.122-123; ayrıca bkz. Turan, *Türkiye*, s.288.

28 *Akropolitês*, s.37 vd.; Nikêforos Grêgoras, *Rômaikê Historia*, I, (1204-1341), Modern Yunanca'ya aktaran Dêmêtrês Moshos, Atina 1997, s.45 vd.; İbn Bibi, *el-Evâmirü'l- Alâiyye fi'l-Umûri'l-Alâiyye*, (Tıpkı basım) Hazırlayan A. Sadık Erzi, Ankara 1956, s.110; Türkçe çev. Mürsel Öztürk, *el-Evâmirü'l- Alâiyye fi'l-Umûri'l-Alâiyye (Selçuknâme)*, I, Ankara 1996, s.130-131; Kerimüddin Mahmud Aksarayî, *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, neşr. Osman Turan, Ankara 1944, s.32; Türkçe çev. Mürsel Öztürk, Ankara 2000, s.25; *Tarih-i Al-i Selçuk Der Anadolu (Anonim)*, yay. Nadire Celâlî, Tahran 1999, s.85-86; Türkçe çev. F. N. Uzluk, *Anadolu Selçukluları Devleti Tarihi*, Ankara 1952, s.27-28; Hamdullah Müstevfî, *Tarihi-i Güzîde*, yay. Abdülhüseyn-i Nevâî, Tahran 1339 h.ş., s.477.

29 *Akropolitês*, s.39-41; Mustafa Daş, *Bizans'ın Düşüşü*, İstanbul 2006, s.110-111.

görev yapmıştır. Nitekim VII. yüzyıldan itibaren ordunun asıl gücünü eyaletlerden gelen birlikler oluştururken, XI. yüzyılın ilk çeyreğinde eyalet sisteminde başlayan aksaklıklar sonucu thema kuvvetlerinin gücünün kırılmasının ardından ücretli askerlerin ön plana çıkmaya başladığı görülmektedir[30]. XI. yüzyılın ikinci yarısında ise ordunun asli unsuru artık ücretli askerlerdi. Bizans, Ermeni, Latin ve İslam kaynaklarının ifade ettiğine göre bu dönemde Bizans ordusunda İngiliz, Frank, Norman, Alman, Venedikli, Rus, Bulgar, Alan, Sırp, Gürcü, Ermeni, Peçenek, Kıpçak, Uz, Türkopol (Türkoğlu) ve Selçuklu Türkleri gibi çok çeşitli milletlerden ücretli askerler bulunmaktaydı[31].

I. Theodoros Laskaris'in ardından İznik tahtına oturan damadı III. Ioannes Vatatzes (1222-1254) dönemi İznik İmparatorluğu'nun her bakımdan en güçlü olduğu dönemdir. Yalnızca İznik İmparatorluğu döneminin değil tüm Bizans tarihinin en seçkin imparatorlarından birisi olan III. Ioannes Vatatzes doğu sınırının savunulmasına özel bir önem vermiştir. XII. yüzyıldan itibaren Selçuklu akınları özellikle Menderes Havzası'ndaki zengin Bizans merkezleri üzerinde yoğunlaşmıştı. III. Ioannes Vatatzes'in tahta geçtikten kısa bir süre sonra idare merkezini İznik'ten Sard, Alaşehir ve Tripolis[32] yoluyla Selçuklu sınırına giden ana yol üzerinde bulunan Nymphaion (Kemalpaşa)'a nakletmesi özellikle Menderes Havzası'na yönelik Selçuklu akınlarının durdurulmasında etkili olmuştur[33].

Moğol istilasının ardından Selçuklu idaresinin zaafa uğraması İznik İmparatorluğu açısından olumlu bir gelişme gibi görünüyordu. Ancak Selçuklu otoritesinin çökmesi ve Moğol baskısı kalabalık Türkmen topluluklarının başlarına buyruk hareket edebilecekleri denetimden uzak uç bölgelerine akın etmesine sebep oldu. Bu durum İznik sınırında yoğun bir baskı oluşturdu[34]. Türkmenleri sınırdan uzak tutmak için III. Ioannes'in büyük çaba harcadığı görülmektedir. Uç bölgelerine yığılan Türkmenlerin sınır üzerinde yoğun bir baskı oluşturmaları üzerine sınırın daha etkin bir şekilde korunması için Türklerle sürekli savaş halinde olan İznik sınır savunmacıları (akritai) vergiden ve çeşitli yükümlülüklerden muaf tutuldu[35]. İznik

---

30 John Haldon, *Byzantium at War AD. 600-1453*, Oxford 2003, s.16; Warren Treadgold, *Byzantium and Its Army 284-1081*, Stanford, California 1995, s.39.

31 *Anonim Gesta Francorum et aliorum Hierosolimitanorum*, ed. ve İngilizce çev. Rosalind Hill, *The Deeds of the Franks and other Pilgrims to Jarusalem*, London, 1962, s.9, 16; Mikhaêl Attaleiatês, *Historia*, yay. Iôannês D. Polemês, Atina 1997, s.193, 201, 267, 271; İbnu'l-Esîr, e*l Kâmil fi't-Târîh*, X, neşr. Carolus Johannes Tornberg, Beyrut 1386/1966, s.65; Türkçe çev. Abdülkerim Özaydın, X, İstanbul 1987, s.71; Sadruddin Ebu'l-Hasan Ali ibn Nâsir ibn Ali el Hüseynî, *Ahbâr üd-Devletis-Selçukıyye*, Türkçe çev. Necati Lugal, Ankara 1999, s.33; Urfalı Mateos, *Vekayinâme*, Türkçe çev. H. D. Andreasyan, *Urfalı Mateos Vekayi-Nâmesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136-1162)*, Ankara 1987, s.140; Ayönü, "Bizans Ordusunda Ücretli Türk Askerler (XI-XII. Yüzyıllar)", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 25, 2009, s.53-69.

32 Tripolis'in yeri hakkında bkz. Umar, *a.g.e.*, s.800.

33 Angold, *a.g.e.*, s.63, 111-112; Norwich, *a.g.e.*, s.185.

34 *Grêgoras*, s.153-154; ayrıca bkz. Speros Vryonis, *The Decline of Medieval Helenism in Asia Minor and the Process of Islâmization from Eleven0hine Ait Tetkik*, Türkçe çev. O.Ş. Gökyay, Ankara 1999, s.14 vd.; aynı yazar, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu*, Türkçe çev. Fatma Gül Berktay, İstanbul 1995, s.44 vd.; M. Fuad Köprülü, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara 1988, s.42 vd.

35 Georgios *Pakhymeres*, *Relations Historiques*, I, notlar Albert Failler Fransızca çev. Vitalien Laurent, Paris 1984,

yönetimi bu türden ayrıcalıklar vererek sahip oldukları araziler üzerinde her türlü tasarruf hakkına sahip olan bu birliklerin görevlerini daha iyi yapmalarını sağladı. Türkmenlerle aynı yaşam tarzına sahip olan İznik sınır savunmacıları rakipleri gibi ok kullanma konusunda oldukça yetenekliydiler[36]. Gerçekten de sınırların Türkmen akınlarına karşı savunulmasında geçici çözümler sağlayan imparatorluk ordusu ile yapılan yıllık seferler yerine sürekli olarak savaşa hazır durumdaki bu sınır savunmacılarının kullanılması etkili bir çözüm oldu.

Amasra'nın biraz doğusundan başlayan Selçuklu Devleti ile İznik İmparatorluğu arasındaki sınır, Sakarya Nehri'ne paralel olarak güneydoğuya doğru inerek bir yay şeklinde Anadolu'nun güney batı sahillerinden denize dökülen Dalaman Çayı'na kadar uzanmaktaydı[37]. Sınırın İznik İmparatorluğu tarafında bütün hat boyunca uzanan çok sayıda kale vardı. İçlerinde askerî garnizonların bulunduğu bu sınır kaleleri iç bölgelerdeki merkezlerle olan bağlantıyı ve sınırın güvenliğini sağlamaktaydı. İki ülke arasındaki sınırın ortasında yerleşimin olmadığı boş araziler (Selçuklu uç bölgeleri) uzanmaktaydı ki bu bölgelerde Türkmenler ve İznik sınır savunmacıları arasında kırsal kesimin hâkimiyetini sağlamak için sürekli çatışmalar olmaktaydı[38]. İznik İmparatorluğu'nun Karadeniz sahili boyunca sahip olduğu topraklar Amasra'dan batıya doğru uzanan dar sahil şeridinden ibaretti. İç kesimler Selçukluların denetimindeydi[39]. Fakat İznik yönetimi açısından asıl sorunu XII. yüzyıldan itibaren Selçukluların akınlarını yoğunlaştırdıkları Menderes Havzası'na doğru uzanan hat ve Türkmenlerin yoğun olarak bulundukları güney sınırı oluşturmaktaydı. Özellikle Anadolu'nun güney batısındaki bölgelerde sürüleri ile dolaşan kalabalık Türkmen toplulukları büyük bir tehdit oluşturmaktaydı[40].

Yaptıkları askerî hizmet karşılığı kendilerine dağıtılan imparatorluk arazilerinde özgürce yaşayan Bizans ahalisi düşmanlarına karşı sınırı büyük bir özveri ile savunuyordu. Ancak sel gibi akan kalabalık Türkmen toplulukları karşısında desteklenmeleri zaruriydi. III. Ioannes Vatatzes, Moğolların önünden kaçarak Tuna'yı geçen kalabalık bir Kuman topluluğunu Bizans hizmetine alıp bir kısmını Trakya ve Makedonya'da bir kısmını da Anadolu'da Menderes Havzası ve Phrygia Bölgesi'ne yerleştirmek suretiyle bu sorunu da çözmüş oldu (1241/42)[41]. Nitekim oğlu ve halefi II. Theodoros Laskaris (1254-1259), *"Sen İskit'i batı bölgelerinden*

s.33-35.

36 Angold, *a.g.e.*, s.101.

37 İznik İmparatorluğu'nun doğu sınırı ile ilgili olarak bkz. Peter Charanis, "On the Asiatic Frontiers of the Empire of Nicaea", *OCP*, XIII, 1947, s.58-62; Robert L. Wolf, "The Lascarids' Asiatic Frontiers Once More", *OCP*, XV, 1949, s.194-197; Angold, *a.g.e.*, s.98-100.

38 Angold, *a.g.e.*, s.98.

39 Angold, *a.g.e.*, s.98.

40 Angold, *a.g.e.*, s.100.

41 *Grégoras*, s.63; *Akropolitês*, s.99-101; ayrıca bkz. István Vásáry, *Cuman and Tatars Oriental Military in the Pre-Ottoman Balkans, 1185-1365*, New York 2005, s.67; Türkçe çev. Ali Cevat Akkoyunlu, *Kumanlar ve Tatarlar Osmanlı Öncesi Balkanlar'da Doğulu Askerler (1185-1365)*, İstanbul 2008, s.79; Mark C. Bartusis, *The Late Byzantine Army Arms and Society, 1204-1453*, Philadelphia 1997, s.26.

buraya getirmek suretiyle onun cinsinden doğuda hizmet eden bir kavim yarattın ve Pers'in oğulları (Türklerin) yerine ikame etmekle Türklerin batıya doğru durmadan ilerlemelerini önledin" ifadeleriyle babasının bu stratejisinin çok isabetli olduğunu vurgulamaktadır[42]. Çağdaş Bizans yazarlarından Pakhymeres de III. Ioannes Vatatzes'in bu uygulamasını İznik İmparatorluğu'nun en önemli icraatı olarak yorumlamaktadır[43]. Aynı şekilde bir diğer Bizans müellifi Akropolites'in ifadelerinden de Kumanların Anadolu'da yerleştirilmesinin çok mantıklı bir hareket olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır[44]. Anadolu'daki soydaşları ile aynı savaş taktiklerini ve silahları kullanan Kumanların bu bölgeye yerleştirilmesi hiç şüphesiz hareketli Türkmen atlılarına karşı yerleşik savunma hattından daha etkili bir çözümdü. III. Ioannes Vatatzes'in ardılları döneminde de Kumanların Bizans ordusundaki varlığı devam etti[45]. Hatta 1261 Temmuzu'nda İstanbul'a girerek 57 yıllık Latin işgaline son veren VIII. Mikhail Palaiologos'un (1259-1282) muzaffer komutanı Aleksios Strategopulos'un kuvvetleri içerisinde de 800 Kuman bulunmaktaydı[46].

Laskaris hanedanının iktidarına son vererek İznik tahtına oturan VIII. Mikhail Palaiologos döneminde Anadolu'daki Bizans hâkimiyetinin hızla çöktüğünü görmekteyiz[47]. 1261 Ağustosu'nda İstanbul'un ikinci kurucusu sıfatıyla şehre giren VIII. Mikhail büyük bir hayali gerçekleştirmişti. Eski başkentine kavuşan Bizans açısından yeni bir dönem başlıyordu. Ancak bu yeni dönem büyük sorunları da beraberinde getirdi. Her şeyden önce Latin hâkimiyeti döneminde İstanbul tam anlamıyla bir harabeye dönüşmüştü. Şehirdeki mahallelerin çoğu yangında yok olmuş, imparatorluk sarayları, kiliseler ve manastırlar kullanılamayacak duruma gelmişti. Latinler kentin zenginliklerini yağmalamak konusunda o kadar ileri gitmişlerdi ki, binaların çatısındaki kurşun malzeme ve keresteler dahi sökülüp satılmıştı. Venedik donanmasının geri dönme ihtimaline karşı özellikle deniz kıyısı boyunca uzanan surların acilen onarılması gerekiyordu. VIII. Mikhail'in İstanbul'un yeniden eski görkemli günlerine kavuşabilmesi için hiçbir masraftan kaçınmadığı görülmektedir. İmparatorluğu denizden gelecek tehlikelere karşı savunan Ceneviz donanmasına bağımlı kalmak istemeyen VIII. Mikhail kısa süre içinde Bizans donanmasını yeniden kurmayı da başardı[48]. Hiç şüphesiz denizlerde hâkimiyet kurulmadan Venediklilerin İstanbul'dan uzak tutulması zorlaşacaktı. Bunun için de yalnızca Ceneviz donanması yeterli değildi. VIII. Mikhail, Bizans'ı

---

42 Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.409 not 2; Vásáry, *Cuman and Tatars*, s.67; Türkçe çev. s.79.

43 *Pakhymeres*, I, s.29 vd.

44 *Akropolitês*, s.117 vd.

45 Nicol, *The Despotate of Epiros*, s.176, 179, 180-182; Deno John Geanakoplos, *Emperor Michael Palaeologus and the West 1258-1282 a Study in Byzantine-Latin Relations*, Cambridge-Massachusetts 1959, s.43 vd., 65, not 77; Bartussis, *The Late Byzantine Army*, s.27.

46 *Grêgoras*, s.103 vd.; *Akropolitês*, s.293 vd; Geanakoplos, *a.g.e.*, s.92-93, 105; Bartusis, *a.g.e*, s.27.

47 Başkent'in yeniden İstanbul'a nakledilmesinden sonra yaşanan gelişmeler ile ilgili olarak bkz. Ayönü, "Dördüncü Haçlı Seferi'nin Batı Anadolu'nun Türkleşme Sürecine Etkisi", *TİD*, XXIV/1, 2009, s.13 vd.; Kônstantinos Giannakopoulos, "Hê Politikê tou Mikhaêl VIII stê Mikra Asia", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.135-137.

48 Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.43-44; aynı yazar, *Bizans ve Venedik*, s.169; Daş, *Bizans'ın Düşüşü*, s.89-90.

yeniden dünya çapında bir imparatorluk haline getirmek niyetinde idi. Ancak bu amaç devletin ekonomik ve askerî gücünün sınırlarını çok aşıyordu.

VIII. Mikhail'in iktidarının büyük bir bölümü batıdaki mücadelelerle geçti. İmparator batı sınırını ve İstanbul'u düşmanlarına karşı başarıyla savundu. Ancak aynı başarıyı doğuda gösteremedi. Tüm dikkatin batıya çevrilmesi Anadolu eyaletlerinin ihmal edilmesine sebep oldu. Oysa ki, doğudan gelen tehlike daha sonraki gelişmelerin de gösterdiği gibi göz ardı edilemeyecek kadar büyüktü. Moğol baskısından kaçan kalabalık Türkmen toplulukları Selçuklu uç bölgelerine akın etmekteydi. Aralıksız devam eden göçlerle her geçen gün sayıları daha da artan bu Türkmen toplulukları geçimlerini sağlamak ve kendilerine yeni yaşam alanları açmak için sürekli olarak Bizans topraklarına akınlar düzenlemekteydiler[49].

VIII. Mikhail'in toprak kullanımı ve vergi sisteminde yaptığı değişiklikler, özellikle küçük arazi sahipleri ve köylülerin üzerine ağır bir yük bindirmişti. Ayrıca sınırı savunan yerli askerlerin imtiyazları da ellerinden alınmıştı. Ağır vergilerle yoksullaşan Anadolu halkı, tüm kaynakların İstanbul için harcanmasından rahatsızdı[50]. Hepsinden önemlisi doğu sınırını savunan Anadolu'nun yerli askerlerinin, batıdaki mücadelelerde kullanılmak üzere götürülmelerinden sonra Anadolu'nun savunulması ücretli askerlere bırakılmıştı[51]. Nikêforos Grêgoras, bu ücretli askerlerin maaşlarının hazine tarafından ödenmesinin gecikmesi üzerine görev yerlerini bırakıp gittiklerini, bunun sonucunda Türklerin savunmasız kalan Bizans bölgelerini kolaylıkla ele geçirdiklerini yazmaktadır[52]. Yine dönemin bir diğer tarihçisi Pakhymeres, uygulanan yanlış politikanın Anadolu eyaletleri açısından nelere yol açtığını eserinde anlatırken bu durumdan açıkça İmparator VIII. Mikhai Palaiologos'u sorumlu tutmaktadır. Pakhymeres'in anlattığına göre, imparatorluğun kaynaklarını bilinçsizce harcayan VIII. Mikhail, açığı kapatmak için Anadolu eyaletlerindeki halk (özellikle Paphlagonia Bölgesi'ndeki ahali) üzerine ağır vergiler yüklemişti. Bu vergileri ödeyemeyen ahali, kendileri için İmparatordan daha iyi efendi olduklarına inandıkları Türklerin tarafına geçmeye başlamış ve zamanla Bizans yönetimini terk ederek Türklerin safına geçenlerin sayısı çığ gibi büyümüştü. Türkler kendi tarafına geçen bu Bizanslı unsurların yardımı ve rehberliği ile Bizans topraklarını ele geçirmişlerdi. Üstelik daha önceleri Bizans topraklarına akınlar düzenledikten sonra geri dönen Türkler şimdi ele geçirdikleri topraklara yerleşmekteydiler. İmparatorluğun doğu eyaletlerinde bu gelişmeler yaşanırken VIII. Mikhail tüm dikkatini batıya yöneltmişti[53].

---

49 *Grêgoras*, s.153-154; ayrıca bkz. Vryonis, "Mikra Asia (1204-1453)", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.318; Wittek, *Menteşe Beyliği*, s.14 vd.; aynı yazar, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu*, s.44 vd.; Köprülü, *a.g.e.*, s.42 vd.

50 George G. Arnakis, "Byzantium's Anatolian Provinces during the Reign of Michael Palaeologus", *Actes du XIIe Congrès International D'Études Byzantines*, Ochride 10-16 Septembre 1961, II, Beograd 1964, s.40-41.

51 Grêgoras, s.156.

52 *Grêgoras*, s.153; ayrıca bkz. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları,* s.90.

53 *Pakhymeres*, I, s.291-293; ayrıca bkz. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları,* s.89-90.

Pakhymeres'in ifadelerinden de açıkça anlaşıldığı gibi ekonomik olarak sömürülen ve ordusu yok edilen Anadolu eyaletleri XII. yüzyılda olduğu gibi kendi kaderlerine terk edilmişlerdi. Laskaris hanedanı temsilcilerinin elinden tahtı gasp eden Palaiologoslara karşı duyulan öfke ve güvensizlik, XII. yüzyılda olduğu gibi Bizans halkının gönüllü olarak kendilerine daha adil davranan Türklerin tarafına geçmesine sebep oluyordu.

Doğu sınırının savunmasının çöktüğünü fark eden imparator, batı yönündeki mücadelelerden fırsat buldukça Anadolu ile de ilgilenmeye çalıştı. İmparator 1264 yılında kardeşi Ioannes'i Menderes Bölgesi'nin savunulması için bu bölgeye gönderdi. Başarılı bir komutan olan Ioannes'in bölgedeki kaleleri sağlamlaştırması ve askerî birlikleri yeniden düzenlemesi, Bizans'ın bölgede yeniden denetim kurmasını sağlasa da bu geçici bir başarı idi. Ioannes'in bölgeden ayrılmasının ardından Türkler Menderes Nehri'nin güneyindeki tüm bölgeyi ele geçirdi[54]. Başkentin İstanbul'a taşınmasının üzerinden on yıl geçtiğinde Türkler artık savunması çöken Bizans sınırını kolaylıkla geçerek Paphlagonia Bölgesi'nden Pamphylia Bölgesi'ne kadar uzanan tüm Bizans topraklarına akınlar düzenlemekteydiler. İmparatorun bu tarihlerde Sakarya Nehri'ni geçerek Paphlagonia Bölgesi'ndeki şehirleri yağmalayan Türklerin faaliyetlerine engel olmak için bölgeye gönderdiği büyük bir ordu pusuya düşürülerek ağır bir yenilgiye uğratıldı[55].

1278/79 yılında İmparatorun oğlu Andronikos Palaiologos, babasının emri ile Anadolu'nun güney batısındaki önemli şehirlerden birisi olan, Aydın'ı yeniden tahkim etmek üzere bölgeye geldi. Bu şehir Türklerin akınları sırasında civardaki halkın sığınağı durumunda olduğundan uzun zamandan beri harap durumdaydı. II. Andronikos Palaiologos şehri yeniden onartıp surlarını berkittikten sonra çevreden binlerce kişiyi şehre yerleştirdi. Ancak bu hadiseden sadece dört yıl sonra şehir Türkler tarafından ele geçirilip ve Menteşe Beyliği'nin topraklarına katıldı[56].

Uzun süre Anadolu'yu ihmal eden VIII. Mikhail, nihayet iktidarının son yıllarında doğu sınırındaki sorunlarla bizzat ilgilenmeye karar verdi. Bithynia Bölgesi'nin korunması için Sakarya Nehri boyunca uzanan kalelerin sağlamlaştırılmasını emreden İmparator, 1280 yılında bölgeye gelerek alınan önlemleri bizzat denetledi. 1281 yazında ordusuyla Anadolu'ya geçen VIII. Mikhail, Türkleri Sakarya kıyılarından olabildiğince geri sürdükten sonra geri dönüşü sırasında Sakarya kıyısındaki kaleleri sağlamlaştırıp içlerine yeni birlikler yerleştirmek suretiyle önlemler aldı. Bundan sonra yeniden batıdaki gelişmelerle ilgilenmek zorunda kalan İmparator, Türklere karşı kesin bir sonuç elde etmek üzere bir sefere daha çıkmak niyetindeydi. Fakat bu düşüncesini gerçekleştiremeden 1282 yılı sonunda

---

54 *Pakhymeres*, I, s.285-295; ayrıca bkz. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları,* s.91.

55 *Grêgoras*, s.154 vd; ayrıca bkz. Arnakis, "Byzantium's Anatolian Provinces", s.39-40.

56 *Grêgoras*, s.157-158; *Pakhymeres*, II, notlar Albert Failler Fransızca çev. Vitalien Laurent, Paris 1984, s.591-599.

öldü[57]. VIII. Mikhail Palaiologos öldüğünde Bizans'ın Anadolu'daki eyaletleri neredeyse tamamen Türkler tarafından ele geçirilmişti.

1204 Nisan'ında Haçlı orduları tarafından başkentleri işgal edilerek onurları ayaklar altına alınan Bizanslılar, geçmişteki tüm ayrılıkları ve sürtüşmeleri bir tarafa bırakarak İstanbul'un geri alınması için tek vücut haline gelmişti. Latinlere karşı duyulan nefret o kadar büyüktü ki, uzun zamandır ihmal edilen Anadolu eyaletlerindeki Bizans ahalisi beklenmedik bir şekilde geçmişte çektikleri tüm sıkıntıların kaynağı olarak gördükleri İstanbul'un geri alınması için sürgündeki başkent aristokrasisi ile işbirliği yapmıştı[58]. Laskarislerin önderliğinde kurulan bu ittifak büyük amacın gerçekleştirilmesine kadar devam etmiş, ancak başkentin İstanbul'a taşınmasının ardından VIII. Mikhail yeniden doğuya arkasını dönmüştü. İmparator, İstanbul'daki harcamalar ve batı yönündeki mücadeleler için Anadolu'daki ahaliden yeniden fedakârlık bekledi. Ancak onlar kaynakların da ifade ettiği gibi bir kez daha aynı fedakârlığı göstermek niyetinde değillerdi.

VIII. Mikhail Palaiologos 1282 Aralığında öldüğünde, Silivri'deki karargâhta bulunan II. Andronikos Palaiologos (1282-1328) İstanbul'a gelerek imparatorluk tahtına oturdu. Onun iktidarı babası döneminde tüm kaynakları tüketilen imparatorluğun çöken ekonomisini düzeltmeye yönelik çabalarla geçti. İmparatorluğun içinde bulunduğu mali krizden çıkarılması için II. Andronikos'un aldığı ilk tedbir, savunmaya ayrılan bütçenin kısılması oldu. Charles Anjou'nun oluşturduğu tehdit ortadan kalktığından müttefik Ceneviz donanmasının yeterli olduğunu düşünen İmparator, Bizans donanmasını lağvederek tasarruf yapmayı amaçladı. Ancak Cenevizlilere güvenip donanmadan vazgeçmek umulanın aksine kârdan çok zarar getirdi. 1294 yılında Cenevizliler ile savaşa giren Venedikliler 1296'da gönderdikleri donanma ile İstanbul ve Galata'ya saldırdılar. Bu saldırının yol açtığı büyük zararın bedelini İmparator'un emri ile kılıçtan geçirilen İstanbul'daki Venedikliler ödedi. Venediklilerle başa çıkamayacaklarını anlayan Cenevizliler, II. Andronikos'a haber vermeden onlarla antlaşma yaptı. Venedikliler karşısında yalnız kalan Bizans, 1302 yılına kadar mücadeleye devam etse de sonunda yüksek bir savaş tazminatı ve istedikleri ticarî imtiyazları kabul ederek Venedikliler ile barış yapmak zorunda kaldı[59].

VIII. Mikhail devrinde olduğu gibi II. Andronikos'un saltanatının ilk yıllarında da Anadolu'daki gelişmeler göz ardı edildi. Durumun ciddiyetini kavrayamayan İmparator'a göre Türklerin oluşturdukları sıkıntı alınacak bir dizi önlem sayesinde kolaylıkla halledilebilirdi. Önemli olan batıdaki sorunların çözülmesiydi.

---

57 *Pakhymeres*, II, s.633-637; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları,* s.94; Arnakis, "Byzantium's Anatolian Provinces", s.43-44.

58 Daş, *Bizans'ın Düşüşü*, s.39-40.

59 Geanakoplos, *a.g.e.*, s.101-114; Nicol, *Bizans ve Venedik*, s.205-208; aynı yazar, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.116, 120-121; Daş, *Bizans'ın Düşüşü*, s.93.

II. Andronikos Palaiologos, nihayet 1290 yılında İstanbul'da yönetimi en büyük oğlu IX. Mikhail'e bırakarak Anadolu'ya geçti. İmparator'un yanında kardeşi Konstantinos Porfirogennêtos ve Mikhail Strategopoulos vardı. Kemalpaşa'da üç yıl kadar kalan İmparator, sınır savunma hatlarını denetledi. 1293 İlkbaharı'nda başkente dönen II. Andronikos, artık Anadolu'daki gelişmelerin önemini kavramıştı[60].

1293'ten sonra İmparator, Venediklilerin Girit'i işgali üzerine adadan kaçan sığınmacıları, doğu sınırı üzerindeki çeşitli noktalara garnizonlar halinde yerleştirdi. Onların ücretlerinin ödenmesi için *pronia* sahiplerine yeni vergiler salındı. Ancak onlar bu parayı kendileri ödemek yerine köylüden toplamak yoluna gittiler. Giritli sığınmacılar, Aleksios Filanthropenos'un emrinde Türklere karşı birkaç zafer kazandıktan sonra Filanthropenos'a kendisini İmparator ilan etmesi teklifinde bulundular. Başlangıçta onların teklifini kabul etmeyen Filanthropenos, yerli halkın da kendisini desteklediğini görünce 1295'te İstanbul'a karşı ayaklandı. Ancak onun bu teşebbüsü Anadolu'daki diğer Bizans komutanları tarafından destek görmeyince kolayca bastırılabildi[61].

1298'de bu sefer Ioannes Tarkhaniôtês, Türklerle mücadele etmek üzere bölgeye gönderildi. Tarkhaniôtês bu görevi başarı ile yerine getirdi. Ancak siyasî entrikalar ve şahsî kıskançlıklar doğudaki sınır savunması önündeki en büyük engellerden birisiydi. Bizzat kendi subaylarının iftiraları ile zor duruma düşen Tarkhaniôtês, bölgeden ayrılmak zorunda kaldı. Ondan sonra doğudaki komutanlık görevine getirilenler ise değil Türkler ile mücadele etmek, ücretli askerlere ödenecek parayı ceplerine atan subaylarının bu faaliyetlerine dahi engel olamadılar[62]. Ödemeleri geciken askerler, Bizans saflarını terk ediyordu. Bu şartlar altında çok geçmeden İmparatorluk, asker bulamaz hale düştü[63].

Bu gelişmeler yaşanırken 1300 yılında Moğolların önünden kaçarak Tuna'nın güneyine inen Alanlar[64] tarafından gönderilen elçilik heyeti İmparator'a kendilerinden 10.000 kişilik bir topluluğun Bizans hizmetine girmek istediğini bildirdi. Bunlar yerleşebilecekleri arazi karşılığında Türkleri Anadolu'dan çıkarmak için Bizans İmparatorluğu'nun hizmetinde savaşmayı vadediyorlardı[65]. Grêgoras, İmparator'un onların bu teklifini *"Tanrıdan gelen bir lütuf"* gibi büyük bir sevinçle

---

60 Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.132.

61 *Pakhymeres*, III, notlar ve Fransızca çev. Albert Failler, Paris 1999, s.235 vd.; ayrıca bkz. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyıları*, s.133; Wittek, *Menteşe Beyliği*, s.41; Daş, *Bizans'ın Düşüşü*, s.119-120.

62 *Pakhymeres*, III, s.285-289; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.134; Angeliki E. Laiou, *Constantinople and th Latins The Foreign Policy of Andronicus II 1282-1328*, Cambridge-Massachussets 1972, s.87 vd.; Daş, *Bizans'ın Düşüşü*, s.120.

63 Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.134.

64 Moğolların önünden kaçan bu Alan topluluğu hakkında bkz. Agustí Alemany, "Alans Contra Catalans a Bızancı (I): L'orıgen dels Alans de Gırgon", *Faventia*, 12/13, 1990-1991, s.269-278.

65 *Grêgoras*, s.213; ayrıca bkz. Zerrin Günal Öden, "Bizans İmparatorluğu'nun Türklere Karşı Alan ve Katalanlar ile İttifakı", *İ.Ü.E.F.T.D.*, 35, 1994, s.124.; aynı yazar, *Karası Beyliği*, TTK. yay. Ankara, 1999, s.21.

kabul ettiğini, zira onun, bu sayede Türklere karşı zafer kazanacağına inandığını yazmaktadır. Aynı yazar bu teklifin İmparator tarafından kabul edilmesinin Bizans halkı tarafından tepki ile karşılandığını ve yabancı bir millet ile yapılan bu antlaşmanın sonunda *"İmparatorluğu uçurumun kenarına sürüklediğini"* ifade etmektedir[66].

Türklerle savaşmak üzere gelen Alanlar için para, at ve silah temin etmek gerekiyordu. İhtiyaçların bir kısmı İmparatorluk hazinesinden, bir kısmı ise ordunun mallarından tedarik edilmeye çalışıldı. Ancak bu yeterli olmayınca eksiklerin halktan temin edilmesi yoluna gidildi[67]. Grêgoras, ülkedeki tüm şehir ve köyleri dolaşıp halkın elindeki silah ve atları zorla alan vergi memurlarının bu uygulamasına karşı ahalinin verdiği tepkiyi *"Ağlaya sızlaya sahip oldukları her şeyi vermek zorunda kalan halk, kendilerini sözde Türklerin saldırılarından kurtarmak için toplanan bu yeni orduyu sevinç ve alkışlarla değil lanet okuyarak yolcu etti"*[68] cümleleriyle aktarmaktadır.

Alan kuvvetleri, 1302 yılı İlkbaharı'nda müşterek İmparator IX. Mikhail Palaiologos'un emrinde kamp kuracakları Manisa'ya doğru ilerlemeye başladı. Ancak Türklere karşı savaşmak üzere gelen Alanlar Anadolu'ya geçer geçmez Bizans halkının mallarını yağmalamaya başladı. Alanların düzenli askerî birliklerden ziyade şahsî kazançlarının peşinde koşan çapulcular olduğunu anlayan Türkler, saldırıya geçtiler. Daha ilk saldırılar karşısında kaçmaya yüz tutan Alanların durumunu gören IX. Mikhail, birliklerini korunaklı Manisa'ya götürerek burada mücadele etmeye karar verdi. Onun bu kararı ile hayal kırıklığına uğrayan gönüllüler evlerini ve mallarını korumak için Bizans ordugâhını terk etti[69]. Çok geçmeden Bizans ordusundan ayrılan Alanlar, önlerine çıkan Bizans arazilerini yağmalayarak Çanakkale Boğazı'na kadar geldiler ve buradan karşı kıyıya geçerek yurtlarına geri döndüler[70].

"Gözyaşları içerisinde halktan zorla toplanan vergi, silah, at ve diğer malzemeler ile dualar yerine beddualarla uğurlanan" bu ordunun başarılı olma ihtimalinin olmadığını ifade eden Grêgoras, hüsran ile biten bu teşebbüsün ardından Türklerin Midilli'nin karşı kıyılarına kadar olan tüm bölgeleri ele geçirdiğini ifade etmektedir[71].

1302 yılı yazında Bizans ordusu Manisa ve İzmit önlerinde Türkler tarafından mağlup edilirken, Haliç'e giren bir Venedik filosunun saldırıya geçmemesi için

---

66 *Grêgoras*, s.213-214.
67 *Grêgoras*, s.214.
68 *Grêgoras*, s.214.
69 Laiou, *a.g.e.*, s.90.
70 *Grêgoras*, s.215; *Pakhymeres*, IV, notlar ve Fransızca çev. Albert Failler, Paris 1999, s.337 vd.; krş. Öden, a.g.m., s.125.
71 *Grêgoras*, s.215-216; ayrıca bkz. Öden, a.g.m., s.125.

İmparator yüklü miktarda kurtulmalık parası ödemek zorunda kalmıştı. İmparator, İstanbul ile aralarında hiçbir engel bulunmayan Türkmen beylerini durdurabilmek için İlhanlı hükümdarı ile anlaşma yoluna dahi gitti. Ancak bu girişiminden bir sonuç elde edemedi[72].

Türkleri bölgeden uzaklaştırmaya yönelik son hamlesinin de boşa çıkması ile tüm ümidini yitiren II. Andronikos, bu sırada beklenmedik bir yardım teklifinin gelmesi ile yeniden umutlandı. Savaş konusunda son derece tecrübeli ücretli askerlerden oluşan Katalan Büyük Birliği'nin lideri Roger de Flor, imparatorluk arazilerini işgal eden Türklere karşı savaşmak üzere Bizans hizmetine girmeyi teklif ediyordu.

Katalan Birliği ya da Katalan Büyük Birliği, XIII. yüzyılın sonlarında Roger de Flor tarafından kurulan Batı Avrupa'daki gerçek anlamda ilk paralı asker topluluğudur. Küçük yaşlardan itibaren denizlere açılan Roger de Flor, uzun süre Templier Şövalye Tarikatı'nın emrinde denizlerde dolaşmıştır. Zimmetine para geçirdiği iddiası ile Templier Şövalye Tarikatı'ndan atılan Roger de Flor, bundan sonra korsanlığa başlamış ve Katalan Büyük Birliği adı altında ücretli askerlerden oluşan bir ordu meydana getirmiştir.

Sicilya Krallığı'na sahip olmak için III. Frederick ve II. Charles Anjou arasındaki mücadelede Roger de Flor ve kuvvetleri Frederick'in emrinde savaştı. Ancak taraflar arasındaki mücadele 1302 yılında Caltabellota Barışı[73] ile sonuçlanınca Roger de Flor komutasındaki ücretli asker topluluğu işsiz kaldı. Emrindeki askerlerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için hizmetine girecek yeni bir hükümdar arayan Roger de Flor, Bizans İmparatoru'nun Anadolu'daki Türklere karşı güç durumda olduğunu öğrenince II. Andronikos'a haber göndererek imparatorluğun emrinde Türklere karşı savaşmak istediklerini bildirdi. Aslında Roger de Flor'un Bizans hizmetine girmek için ileri sürdüğü şartlar normal bir zamanda Bizans yönetimi tarafından kabul edilemeyecek kadar ağırdı. Ancak pazarlık yapacak durumda olmayan İmparator teklifi tereddüt etmeden kabul etti.

1303 yılı Sonbaharı'nda Kapıdağ Yarımadası'ndan karaya çıkan Katalan Büyük Birliği, ağaçların alev rengine dönüp yapraklarını döktüğü mevsimde çelik kılıçları ile bu topraklara ölüm ekmişlerdir. Alaşehir'i kuşatma altında tutan Türk kuvvetlerini mağlup ederek kurtarıcı sıfatıyla şehre giren Katalan Büyük Birliği, küçük fakat güçlü bir askerî birliğin Bizans İmparatorluğu'nu Türkler karşısındaki sıkıntıdan rahatlıkla kurtarabileceğini gösterdi. Ancak bu dönemde Bizans, yerli unsurlardan böyle bir ordu çıkarabilecek durumda değildi[74].

---

72 Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.136.

73 Stéphane Péquignot, "Treaty of Caltabellotta (1302)", *The Encyclopedia of Diplomacy*, Ed. Gordon Martel, Wiley 2018, s.1-5.

74 Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.455.

Bizans ordusunda görev yapan diğer ücretli askerlerden farklı olarak kendi komutanları dışında kimseden emir almayan bu ücretli asker topluluğunun yardım teklifinin kabul edilmesinin ne büyük bir hata olduğu çok geçmeden anlaşıldı. Yerinde bir ifade ile Bizans İmparatorluğu, dumandan kaçarken ateşin tam ortasına düşmüştü. Türklere karşı elde edilen birkaç başarının ardından Bizans İmparatorluğu'ndan çok şahsî çıkarlarının peşine düşen Katalanlar, ücretlerinin düzenli ödenmemesini bahane ederek silahlarını Bizans ahalisinin üzerine çevirdiler. Halktan zorla para toplamak için yaptıkları eziyetlerin tahammül sınırını aşması üzerine en başından beri Katalanlardan nefret eden müşterek İmparator IX. Mikhail, bu soruna kesin bir çözüm getireceğine inandığı planını uygulayarak Roger de Flor'u ortadan kaldırttı. Fakat 1305 Nisanı'nda Roger de Flor'un IX. Mikhail'in Edirne'deki sarayında öldürülmesi, bu harekâtı tam anlamıyla Bizans İmparatorluğu'na karşı bir intikam seferine dönüştürmüştü. Katalanlar kendilerine katılan Türk kuvvetler ile birlikte imparatorluğun Trakya eyaletlerini yaklaşık üç yıl boyunca yağmaladılar. Gelibolu ve çevresindeki bölgeleri çekirge sürüleri gibi sömürüp tüm kaynaklarını kurutan Katalanlar hayatta kalabilmek için bölgeyi terk etmek zorunda kaldılar.

1307 Haziranı'nda Gelibolu'dan ayrılan Katalan Büyük Birliği Khristoupolis'e (Kavala) gelerek bir süre bu sahil kentinde kaldıktan sonra Kassandreia'ya geçti. Birkaç yıl boyunca etraftaki bölgelere akınlar düzenleyen Kumpanya nihayet 1310 yılı İlkbaharı'nda Atina Dükü Gautier de Brienne'nin hizmetine girdi. Ancak çok geçmeden Katalanlar daha önce Bizans yönetimi ile olduğu gibi şimdi de Atina Dükü ile anlaşmazlığa düştü. 1315 yılı Mart ayında taraflar arasında vuku bulan ve Gautier de Brienne'nin hayatını kaybettiği savaşı kazanan Katalanlar Atina Dükalığı'na hâkim oldular. Katalanların, 1303 yılı sonlarında İstanbul'a gelmeleriyle başlayan maceraları, yüzyıllık bir Frank hâkimiyetinin ardından bölgede küçük bir Katalan devleti kurmaları ile sonuçlandı.

Daha önceki Haçlı orduları ile karşılaştırıldığında çok küçük bir kuvvet olan Katalan Büyük Birliği'nin Batı Anadolu ve tüm Trakya'yı yağmalayarak karşılarına çıkan Türk ve Bizans kuvvetlerini mağlup etmeleri ve nihayet Atina Dükalığı'nı ele geçirerek burada bir devlet kurmayı başarmaları oldukça dikkat çekicidir. Anadolu'da bir iktidar boşluğunun olması onların harekâtını başarılı kılan temel sebep idi. Bizans İmparatorluğu'nun siyasî, askerî ve ekonomik olarak tamamen çöktüğü bu dönemde Moğol hâkimiyeti altındaki Selçuklu Devleti'nin varlığından söz etmek mümkün değildi. Denetimden uzak uç bölgelerinde kendi hâkimiyetlerini kurmaya çalışan Türkmen Beylikleri ise henüz kuruluş aşamasında idi.

BİRİNCİ BÖLÜM

KATALAN BÜYÜK BİRLİĞİ'NİN ANADOLU'DAKİ FAALİYETLERİ

A- Bizans İmparatorluğu'nun Hizmetine Girmeden Önce Roger de Flor ve Katalan Büyük Birliği

1. Roger de Flor'un Çocukluk ve Gençlik Yılları

Roger de Flor'un[75] babası, İmparator II. Frederick'in[76] (1194-1250) şahincisi olan Alman asıllı Richard de Flor, annesi ise Birindisi Şehri'nden varlıklı bir ailenin kızı olan Beatrice idi[77]. Gerek İmparator'un kendisine bahşettiği ihsanlar gerekse eşinin çeyizi sayesinde oldukça zengin bir hale gelen Richard de Flor'un bu evlilikten James de Flor ve Roger de Flor olmak üzere iki oğlu oldu[78]. Uzun yıllar II. Frederick'e hizmet eden Richard, onun ölümünden sonra oğulları Conrad ve Manfred'e de sadakatle hizmet etti.

Babaları Richard de Flor'un 1268 yılında Sicilya Kralı IV. Conrad ile I. Charles Anjou arasındaki Tagliacozzo Savaşı'nda[79] ölmesinin ardından Roger de Flor, annesi ve ağabeyi ile birlikte oldukça sıkıntılı günler geçirdi. Zira kazandığı zaferin ardından IV. Conrad'ı öldüren I. Charles Anjou hasmının ve hasmını destekleyenlerin tüm mallarına el koymuştu[80].

---

[75] Rutger von der Blume (Blum: Flor: Flower: Çiçek) ailenin soy ismi için bkz. Robert D. Hughes, *The Catalan Expedition to the East: from the Chronicle of Ramon Muntaner*, Barcelona/Woodbridge 2006, s.21 not 4.

[76] I. Frederick Barbarossa'nın torunu, Alman İmparatoru ve Sicilya Kralı bkz. Ernest Hartwig Kantorowicz, *Frederick the Second, 1194-1250*, London 1931; Georgina Mason, *Frederick II of Hohenstaufen, a life*, London 1957.

[77] Ramon Muntaner, *Chronicle*, İngilizce çev. Lady Goodenough, Cambridge, Ontario 2000, s.389; Fransisco de Moncada, *The Catalan Chronicle of Fransisco de Moncada*, İngilizce çev. Frances Hernández, Texas, 1975, s.11; ayrıca bkz. H. J. Chaytor, *A History of Aragon and Catalanoia*, London: Methuen 1933, s.143.

[78] *Muntaner*, 389; *Moncada*, s.11.

[79] Christopher Kleinhenz, *Medieval Italy: An Encyclopedia,* I, New York and London 1980, s.232; *The New Cambridge Medieval History*, 5, c.1198-c.1300, Cambridge 2008, s.437, 510.

[80] *Muntaner*, s.389; *Moncada*, s.11-12; ayrıca bkz. Alfonso Lowe, *The Catalan Vengeance*, London: Boston 1972,

Beatrice, kocasının ölümünden sonra iki oğlu ile birlikte Birindisi'ye yerleşti. Babası öldüğünde henüz bir yaşında olan Roger de Flor'un çocukluğu İtalya'nın güneyinde, Adriyatik kıyısındaki bu sahil kentinde limanda demirli gemilerin arasında geçti. Bu dönemde Birindisi, krallığın çeşitli bölgelerinden gelen hacıları ve onlara ait malları Akka'ya taşıyan Templier[81] ve Hospitalier[82] Şövalye Tarikatlarına ait gemilerin kışı geçirdiği, gerekli olan erzakı temin etttiği ve denize açılmadan önce bakımlarının yapıldığı bir liman durumundaydı.

Roger de Flor, yaklaşık sekiz yaşındayken kışı geçirmek için Birindisi Limanı'na demirleyen Templier Şövalye Tarikatı'na ait ticarî bir geminin kaptanı Vassail ile tanıştı. Aynı zamanda tarikatın üyesi olan Marsilyalı kaptan, limandaki gemilere bir maymunun çevikliği ile tırmanan bu zeki çocuğu çok sevdi ve annesini ikna ederek onu yanına aldı. Roger de Flor'a kendi evladı gibi davranan Vassail ona denizcilik hakkında bildiği herşeyi öğretti[83].

2. Genç Roger'in Templier Şövalye Tarikatı'na Girmesi

Küçük yaşta denizlere açılan Roger de Flor, on beş yaşına geldiğinde bir gemiyi tek başına idare edebilecek kadar tecrübe kazanmıştı. Yirmi yaşında artık dünyadaki en iyi denizcilerden birisiydi. Zekası, hırsı ve cesareti ile çevresindekilerin saygısını kazanan Roger'ın bu başarısı Templier Şövalye Tarikatı üstadının dikkatini çekti ve çok geçmeden tarikata alındı. Tarikatın üyesi olduktan sonra da yükselişini hızla sürdüren Roger de Flor, kısa bir süre sonra Templier Şövalye Tarikatı'nın Cenevizlilerden satın aldığı o zamana kadar yapılmış en büyük gemi olan Falcon'un kaptanı oldu[84].

3. Roger de Flor'un Templier Şövalye Tarikatı'ndan Atılması

Uzun yıllar Templier Şövalye Tarikatı'nın emrinde denizlerde dolaşan Roger de Flor, son Haçlı Seferi sırasında Memlûkler Akka'yı kuşattığında gemisi ile birlikte Akka Limanı'nda bulunmaktaydı. Akka'nın Memlûkler eline düşmesinden (1291)[85] az önce şehirdeki pek çok soylu ve zengin kişiyi sahip oldukları servet ile

s.15.

81 1118 yılında Clairvauxlu St. Bernard önderliğinde on Fransız şövalye tarafından kurulan ve amaçlarının kutsal toprakları ve Hristiyan hacıların güvenliğini sağlamak olduğunu iddia eden gizli örgüt. Bkz. Altan, "Templier ve Hospitalier Şövalye Tarikatlarının Kuruluşu", *Belleten*, LXVI/245, 2002, s.87-94; aynı yazar, "Tapınak Şövalyeleri Neden Yakıldılar?", *Popüler Tarih*, 48 (Ağustos 2004), s.33-39; Stephen Howarth, *The Knights Templar*, New York 1993; Malcolm Barber, *Yeni Şövalyelik: Tapınak Şövalyelerinin Tarihi*, Türkçe çev. Berna Ünler, İstanbul 2006; Piers Paul Read, *Tapınak Şövalyeleri*, Türkçe çev. S. G. Erdem, Ankara 2003.

82 XI. yüzyılda kurulmuş bir şövalye tarikatıdır. St. Jean Şövalyeleri Tarikatı olarak da bilinirler. Sonradan ismi Rodos Şövalyeleri, daha sonra ise Malta Şövalyeleri olarak anılmıştır. Abbe De Vertot, *The History of the Knights Hospitallers of St. John of Jerusalem*, New York 1981; Cüneyt Kanat, "Memlûk Sultanı Melik ez-Zâhir Seyfeddîn Çakmak'ın Rodos Seferleri (1440-1443-1444), *Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı*, İzmir 1999, s.393 not 1.

83 *Muntaner*, s.390; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.15.

84 *Muntaner*, s.390; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.16.

85 Akka'nın kuşatılması ve ele geçirilmesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Runciman, *a.g.e.*, s.329 vd.; Abu'l-Fida İsmail ibn Ali, *The Memoirs of a Syrian Prince: Abu'l-Fida', Sultan of Hamah (672-732/1273-1331)*, yay. P.

Hayfa'nın güneyinde yer alan Montepelegrino Kalesi'ne kaçıran Roger de Flor, zor durumdaki bu insanlardan aldığı para ve altınlar sonucunda bu yolculuktan muazzam bir kazanç sağladı. Haçlıların elindeki son kale olan Akka düşerken Roger de Flor elde ettiği kazancın bir kısmını tarikatın üstadına ve tarikat içindeki diğer önemli kişilere gönderdi. Ancak Muntaner'e göre onun tarikat kardeşlerine karşı sergilemiş olduğu bu cömertlik, hakkında olumsuz söylentiler çıkmasını engelleyemedi[86]. Roger de Flor ile ilgili olarak Akka kuşatması sırasında elde ettiği kazançtan tarikatın önde gelenlerine gönderdiğinden çok daha fazlasını kendisine ayırdığı ve şahsî servetini oluşturduğu konusunda söylentiler çıkınca, mallarına el konulmuş ve hakkında tutuklama emri çıkartılmıştı. Bu kararı öğrenen Roger de Flor, kaptanlığını yaptığı Falcon'u Marsilya Limanı'nda bırakarak Cenova'ya gitti[87].

4. Roger de Flor'un Sicilya Kralı III. Frederick'in Hizmetine Girmesi

Sahip olduğu her şeyi yitiren Roger de Flor, Cenova'da Sir Tedisio Doria ve diğer arkadaşlarını buldu. Dostlarından aldığı borç paralarla "Oliveta" isimli bir gemi aldı. Satın aldığı bu gemiyi onartıp baştan aşağı yeniden donattı[88]. Gereken hazırlıklar tamamlandıktan sonra Roger de Flor bu sırada III. Frederick ile savaş hazırlıkları yapan Calabria Dükü Robert'e gemisi ve adamları ile birlikte kendisinin hizmetine girmek istediğini söylemek üzere Napoli'ye gitti. Ancak Dük, Roger'a herhangi bir cevap vermedi[89]. Günlerce beklemesine rağmen bir cevap alamayan Roger de Flor, dördüncü gün Robert'in huzuruna çıkarak *"Lordum görüyorum ki sizin hizmetinizde olmamdan memnun değilsiniz. O halde sizi Tanrıya emanet ediyor ve hizmetimden memnun olacak başka bir Lord bulmak üzere buradan ayrılıyorum"* diyerek Napoli'den ayrıldı. Muhtemelen Templier Şövalye Tarikatı tarafından aranan Roger de Flor'un hizmetinde olmasının kendisi için sıkıntı yaratacağını düşünen Robert, savaş için adama ihtiyacı olmasına rağmen onun bu teklifini geri çevirmişti.

Calabria Dükü'nden umduğu ilgiyi göremeyen Roger de Flor, derhal Mesina'ya geldi ve Robert'in rakibi III. Frederick'in huzuruna çıkarak hizmetine girmek istediğini bildirdi. Roger'i çok iyi karşılayan III. Frederick, bu teklifinden memnuniyet duyduğunu belirterek Roger ve adamlarını hizmetine aldı. Hiç şüphesiz III. Frederick'in bu teklifi kabul etmesi onun cömertliğinden kaynaklanmıyordu.

M. Holt, Wiesbaden 1983, s.16-17; P. M. Holt, *Haçlılar Çağı 11. Yüzyıldan 1517'ye Kadar*, çev. Özden Arıkan, İstanbul, 1999, s.106-107.

86 *Muntaner*, s.391; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.16; Fuad Carım, *Tarihin Türk'e Yüklediği Çetin Görev*, İstanbul 1965, s.86; Mehmet Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", *Çanakkale Tarhi*, I, İstanbul 2008, s.607; Salvatore Tramontana, "Per la storia della "Compagnia Catalana" in Oriente", *NRS*, XLVI (46), fasc. 1, 1962, s.71.

87 *Muntaner*, s.390,391; Muntaner gibi Monca'da da Roger de Flor'un tarikat içinde hızlı yükselişini çekemeyenlerin iftiraları sonucu Templier Şövalye Tarikatı'ndan çıkartıldığını ifade etmektedir. *Moncada*, s.12.

88 *Muntaner*, s.391; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.17.

89 *Moncada*, s.13.

Kısa bir süre içinde rakipleri ile savaşa girecek olan III. Frederick'in her türlü desteğe ihtiyacı vardı ve kuvvetlerinin sayısını arttırmak istiyordu[90]. Üstelik fırsat ayağına kadar gelmişti[91]. Roger de Flor'un savaşta gösterdiği yararlılıklar, Kral'ın onu hizmetine almasının ne kadar mantıklı bir davranış olduğunu kanıtladı.

Bir hafta kadar Mesina'da kalan Roger de Flor, buradan Apulia (Puglia) taraflarına gitti. Yolculuk sırasında Napoli Kralı II. Charles Anjou'ya ait erzak yüklü bir gemiyi ele geçirdi. Bu gemiyi Syracuse'ya[92] gönderen Roger, çok geçmeden II. Charles Anjou tarafından Robert'e gönderilen on erzak gemisini daha ele geçirdi. Gemilerdeki erzakın bir kısmını yiyecek sıkıntısı çeken Syracuse ve civarındaki şehirlerde düşük fiyattan satan Roger de Flor, bir kısmını da Mesina'ya gönderdi. Kazandığı paralar ile Syracuse ve civar şehirlerdeki askerlerin altı aylık ücretlerini ödeyen Roger, daha sonra Mesina'ya giderek buradaki askerlerin de altı aylık ücretlerini nakit ya da erzak vermek suretiyle ödedi. Bundan sonra hazırlattığı dört gemi ile birlikte Apulia'ya hareket etti. Otranto'da II. Charles Anjou'nun Catania'ya göndermek üzere hububat ile doldurduğu En Berenguer Samuntada'ya ait gemiye el koydu[93].

Roger de Flor savaş sırasında II. Charles Anjou'ya ait gemileri zapt etmekle hem III. Frederick'in safında yer alan şehirlerin erzak ihtiyacını karşılamış hem de ordudaki askerlerin ücretlerini ödemişti. Bu şekilde o, savaşın seyrini değiştirdi. Roger de Flor bu başarıları sayesinde üç yıldan kısa bir süre içerisinde III. Frederick tarafından amirallik makamına getirildi. Ayrıca III. Frederick onu konseyinin üyesi yaptığı gibi kendisine Tripi ve Alicata Kalelerini vermiş ve Malta'nın gelirlerini de bırakmıştı[94]. Denizlerdeki faaliyetlerine devam eden Roger de Flor, emrindeki beş gemi ile Kuzey Afrika'ya kadar sahil kentlerini yağmalayarak gemilerini tıka basa erzak, altın, gümüş ve diğer değerli şeylerle doldurdu. Topladığı ganimetlerle birlikte Sicilya'ya dönen Roger de Flor, Trapani Şehri'nde iken Calabria Dükü Robert'in Mesina'yı denizden ve karadan kuşattığı haberini aldı. Bunun üzerine Roger de Flor Syracuse'ya gelerek gemilerini burada boşaltmış ve büyük bir sabırsızlıkla kendisini bekleyen askerlerin ücretlerini ödemişti. Kendi birliğindeki askerlere de ödeme yapan Roger, III. Frederick'e de yüklü miktarda erzak ve para gönderdi[95].

---

90 1285 yılında Peter'in ölümünden sonra en büyük oğlu Alfonso Aragon Kralı olurken ikinci oğlu James de Sicilya Kralı oldu. Alfonso 1291'de ölünce James Aragon Kralı olmuş ve kardeşi Frederick'e naibi sıfatıyla Sicilya'nın yönetimini bırakmıştı. Angevin ve Aragon hanedanları arasındaki mücadelede James başarısız olunca II. Charles Anjou ile anlaşmak zorunda kalmış ve bu anlaşma gereği Sardunya, Korsika ve Sicilya Fransızların hâkimiyetine bırakılmıştı. Ancak Fransızlardan nefret eden Sicilya halkı bu antlaşmayı tanımayıp, Frederick'i Sicilya Kralı ilan etmişti. 1296 yılında Palermo'da tac giyen Frederick, Sicilya'nın hâkimiyeti için II. Charles Anjou ve müttefikleri ile savaşmak zorunda kalmıştı. Bkz. *The Chronicle of San Juan de la Peña: A Fourteenth-Century Official History of the Crown of Aragon*, İng. çev ve notlar Lynn H. Nelson, Philadelphia 1991, s.91-92; ayrıca bkz. T. N. Bisson, *The Medieval Crown of Argon a short history*, Oxford 2000, s.89 vd.

91 *Moncada*, s.13.

92 Sicilya Adası'nın güneydoğusunda bulunmaktadır.

93 *Muntaner*, s.391-392.

94 *Muntaner*, s.393.

95 *Muntaner*, s.393.

5. Calabria Dükü Robert'in Mesina Şehri'ni Kuşatması

Mesina'nın yiyecek sıkıntısı çektiğini bilen Dük, denizden ve karadan kuşattığı takdirde hiçbir yerden yardım alamayacak olan şehrin düşeceğini düşünüyordu. Bu sebeple ordusuyla harekete geçen Robert, Mesina'yı şiddetli bir kuşatma altına aldı.

Mesina'nın zor durumda olduğunu gören III. Frederick, Don Blasco ve Kont Galceran komutasında 700 süvari ve 2000 piyadeden oluşan bir orduyu Mesina'nın yardımına gönderdi. Tripi'ye geldiklerinde Mesina'daki kuvvetlere haber göndererek ertesi gün Mesina önlerinde olacaklarını ve kendileri Dük'ün kuvvetlerine saldırıya geçtiklerinde aynı anda şehirdeki kuvvetlerin de saldırıya geçerek düşmanı iki taraftan sıkıştıracaklarını bildirdiler. Ancak onların bu planını haber alan Robert, tüm kuvvetlerini alarak Calabria'ya geçti. Ertesi gün Mesina önlerine gelen Don Blasco ve Kont Galceran, Robert'in çekildiğini görünce oldukça şaşırmışlar ve savaşmaksızın Mesina'ya girmişlerdi[96].

Bununla birlikte Robert'in donanması şehri denizden sıkıştırmaya devam etti. Kuşatma uzun süre devam ettiğinden deniz yolu ile erzak temin edemeyen şehir kara yoluyla gelen yardımın yeterli olmaması sebebiyle açlık tehlikesi ile yüz yüze kaldı. Tam bu sırada Roger de Flor'un yeniden sahneye çıktığını görmekteyiz. Roger, yiyecek maddeleri ile doldurduğu on gemi ile birlikte düşman gemilerinin arasından sıyrılmayı başararak Mesina'ya ulaştı. Onun bu başarısı sonucu Dük Robert kuşatmayı tamamen kaldırarak çekilmek zorunda kaldı[97].

6. III. Frederick ve II. Charles Anjou Arasında Barış Antlaşması Yapılması

Mesina kuşatmasının başarısız olması ile telaşa kapılan II. Charles Anjou ve Papa, Fransa Kralı III. Philip'in oğlu Charles'a haber göndererek Napoli'ye gelmesini istediler. Bunun üzerine Charles, ordusu ile birlikte Napoli'ye geldi. Napoli'den gemilerle Sicilya'ya geçen Charles, Termini'de karaya çıktı. Burada Dük'ün kuvvetlerinin de kendisine katılmasının ardından Sciacca Kalesi'ni kuşatma altına aldı. Ancak uzun süren kuşatma bir sonuç vermemiş, Kral ve Dük bu kuşatma süresince askerlerinin çoğunu da hastalıktan kaybetmişti[98].

Bundan sonra taraflar arasında barış görüşmelerinin başladığını görmekteyiz. Yapılan görüşmelerin ardından 1302 yılında III. Frederick ve II. Charles Anjou arasında bir barış antlaşması yapıldı. Antlaşma şartlarına göre Charles, Sicilya'yı III. Frederick'e bıraktığı gibi kızı Eleanore'yı da onunla evlendirdi[99].

---

96 *Muntaner*, s.394.
97 *Muntaner*, s.396.
98 *Muntaner*, s.397-400.
99 *Muntaner*, s.400; ayrıca bkz. Bisson, *a.g.e.*, s.92.

7. Roger de Flor'un Bizans İmparatoru ile Temasa Geçmesi

III. Frederick ve II Charles Anjou arasında 1302 yılında imzalanan Caltabellotta Barış Antlaşması'nın ardından Roger de Flor ve emrindeki Katalan ve Aragonlar işsiz kalmış oluyordu[100]. Savaş sırasında III. Frederick'e en büyük desteği sağlayan bu ücretli askerlerin şimdi maaşlarının ödenmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması büyük bir sıkıntı oluşturmaktaydı. Kral, bu kuvvetleri herhangi bir sorun çıkmadan Sicilya'dan nasıl uzaklaştıracağını düşünürken, Roger de Flor da kendisine para ödeyebilecek yeni bir efendi bulması gerektiğinin farkındaydı. Hepsinden önemlisi III. Frederick, Roger de Flor'dan nefret eden II. Charles Anjou, Papalık, Templier Şövalye Tarikatı ve Calabria Dükü Robert ile barış imzalamıştı. Templier Şövalye Tarikatı'nın büyük üstadı, Papa'dan Roger de Flor'un kendilerine teslim edilmesini talep edebilirdi. Böyle bir şey olduğunda III. Frederick ya onların bu talebini kabul edecek ya da savaş yeniden başlayacaktı. Bu durumda Roger de Flor bir an önce Sicilya'dan ayrılmak zorundaydı[101].

Muntaner'in ifade ettiğine göre Roger de Flor, III. Frederick kendisinden böyle bir istekte bulunmadan onunla konuşma kararı aldı[102]. Kral'ın huzuruna çıkan Roger de Flor, savaşın sona ermesi dolayısıyla artık gereğinden fazla askere ihtiyaç olmadığını, ancak işsiz kalan askerlerin geçimlerini temin etmek için yeni bir yol bulunması gerektiğini belirtti. Sonra Kral'a kendisinin bir çözüm bulduğunu ve eğer ona yardım ederse hem bu sorunu çözebileceklerini, hem de kazanç elde edeceklerini söyledi. Savaşı kazanmasında en önemli rolü oynayan Roger de Flor ve emrindeki birlikleri sorun çıkmadan Sicilya'dan uzaklaştırmak isteyen III. Frederick, Roger'in bu konuya bir çözüm bulduğuna çok sevindi ve tüm gücü ile kendisine yardımcı olacağına dair ona söz verdi. Bunun üzerine Roger de Flor, iki şövalyeyi silahlı bir gemi ile birlikte Bizans İmparatoru'na elçi olarak göndereceğini ve belirli bir ücret karşılığı emrindeki kuvvetlerle hizmetine girmek istediğini bildireceğini söyledi. Roger'e göre İmparator bu teklifi memnuniyetle karşılayacaktı. Zira İmparator'un Anadolu'daki topraklarını ele geçiren Türklere karşı böyle bir yardıma ihtiyacı vardı. Ayrıca Roger de Flor, Templier Şövalye Tarikatı'nın gemisi Falcon'un kaptanlığını yaptığı dönemden beri Bizans Sarayı'nda tanınmaktaydı. Denizlerde pek çok defa karşılaştığı Bizans gemilerine yardımcı olmuştu. Kendisi Yunancayı da çok iyi biliyordu[103]. Daha da önemlisi savaş sırasında Kilise'nin eyaletlerine zarar verdiği için Papa'nın gazabından korkan Roger için Papa ile ilişkileri çok sıkı olmayan Bizans İmparatoru'nun hizmetine girmesi iyi olacaktı[104]. Muntaner'in eserinde Papa'nın Roger'in kedisine

---

100 Chaytor, *a.g.e.*, s.142; R. Ignatius Burns, "The Catalan Company and the European Powers, 1305-1311", *Speculum*, XXIX, 1954, s.751; Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.607.

101 *Muntaner*, s.400-401.

102 *Muntaner*, s.401.

103 *Muntaner*, s.402; ayrıca bkz. Gustave Léon Schlumberger, *Expédition des "Almugavares" ou routiers catalans en Orient de l'an 1302 à l'an 1311*, Paris 1902, s.24.

104 *Moncada*, s.14-15.

teslim edilmesi yönünde bir talebi olduğuna dair ifade yer almamaktadır. Ancak Bizans kaynaklarından Pakhymeres, Papa'nın III. Frederick'ten Roger'i teslim etmesini istediğini, ancak Kral'ın kendisine sadakatle hizmet eden Roger'e böyle bir davranışta bulunmayı doğru bulmadığından Bizans İmparatoru'na bir mektup yazarak onu hizmetine almasını rica ettiğini yazmaktadır[105].

Ertesi gün Roger de Flor, İmparator'a göndereceği güvendiği iki şövalyeyi[106] yanına çağırdı. Roger, onlara planını anlattı ve İstanbul'a gittiklerinde İmparator ile bir antlaşma yapmalarını söyledi. Roger'in İmparator'dan bazı talepleri vardı. İlk olarak İmparator'un yeğeni ile evlendirilecekti. Ayrıca kendisine Grand Duke (Megas Douks)[107] unvanının verilmesini ve getirdiği her bir süvari için ayda dört onza[108] ve her yaya asker için ise ayda bir onza verilmesini ve dört aylık ödemenin peşin olarak yapılmasını istiyordu. Birliğindeki kuvvetlere ilk ödeme Monemvasia'da yapılacaktı ve hizmetinde kaldıkları sürece ücretleri düzenli olarak ödenecekti. Taleplerini şövalyelere bildiren Roger de Flor, onlara kendi adına İmparator ile antlaşma imzalamaları için tam yetki verdi[109].

Gerekli hazırlıklar tamamlandıktan sonra yola çıkan Roger de Flor'un elçileri kısa süre içinde İstanbul'a ulaştılar. Burada İmparator ve en büyük oğlu IX Mikhail ile görüşen elçiler, II. Charles Anjou ve III. Frederick arasında yapılan barış antlaşmasının ardından savaşta oldukça tecrübe kazanmış, eğitimli, cesur ve güçlü askerlerinin şimdi yeni görev beklediklerini ve eğer kabul ederlerse Türklere karşı Bizans İmparatoru'na hizmet etmek istediklerini söylediler. Ardından Roger'in taleplerini ilettiler. Bu ani teklif karşısında şaşıran ve çok sevinen İmparator, Türklere karşı böylesine güçlü ve savaş konusunda tecrübeli bir müttefik bulma şansını kaybetmek istemediğinden, bütün taleplerini itiraz etmeden kabul etti[110]. Aslında Roger de Flor'un talepleri normal bir dönemde olsa İmparator tarafından kesinlikle kabul edilmezdi. Ancak bu dönemde Bizans'ın Trakya'daki zayıf durumu, iç siyasetteki buhran ve hepsinden önemlisi Anadolu'daki gelişmeler İmprarator'un bu istekleri kabul etmesini zorunlu kılıyordu[111].

Batı Anadolu Bölgesi'ndeki önemli şehirler dışında kalan tüm arazileri ele geçiren Türkler, İmparatorluğun varlığını tehdit eder hale gelmişlerdi. İmparator II. Andronikos, daha önce kendilerine yerleşecek toprak vermesi karşılığında Türklerle savaşma teklifinde bulunan Alanların yardımına başvurmuştu. Kadın ve çocukları

---

105 *Pakhymeres*, IV, s.433.

106 Roger de Flor'un İmparator'a elçi olarak gönderdiği bu iki şövalyenin kimlikleri hakkında kaynaklarda bilgi verilmemektedir.

107 I. Aleksios Komnenos döneminde ihdas edilen bu makam İmparatorluğun yıkılışına kadar mevcudiyetini devam ettirmiştir. İmparatorluk deniz kuvvetlerinin Büyük Amirali'nin kullandığı unvandır. Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.340.

108 İspanyol para birimi (altın)

109 *Muntaner*, s.402; *Grêgoras*, s.226-227; *Pakhymeres*, IV, s.433.

110 *Muntaner*, s.403; ayrıca bkz. David Agustí, *Los Almugávares La Expansión Mediterránea de la Corona de Aragón*, Madrid 2004, s.43-44.

111 Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.137-138.

ile birlikte Bizans hizmetine giren on bin kişilik bir Alan topluluğu Anadolu'ya sevk edilmiş, acak Alanlar daha ilk karşılaşmalarında Türkler karşısında hezimete uğramış ve yerlerini terk ederek hemen geri dönmüşlerdi[112]. İşte tam bu sırada Roger de Flor'dan gelen teklif İmparator için kaçırılmayacak bir fırsattı.

Taraflar arasında yapılan antlaşma gereği Bulgar Çarı III. Asen (1279-1280) ve II. Andronikos'un kız kardeşi Irene'nin kızları Maria, Roger de Flor adına derhal şövalyelerden biri ile nişanlanacaktı. İmparator, Roger de Flor'un askerlerine onun talep ettiği miktarda ve şekilde ödeme yapmayı kabul ediyordu. Buna göre her bir atlı asker için dört onza, yaya asker için bir onza, her bir Lostromo[113] için dört onza, her bir dümenci için bir onza, her bir Tatar okçusu için yirmi gümüş reales[114], her bir denizci için yirmi beş gümüş reales aylık ödemeyi ve ödemeleri her dört ayda bir yapmayı kabul etti. Ayrıca eğer Katalan Büyük Birliği'nden birisi geri dönmek isteyecek olursa antlaşma şartları gereğince ücreti ödenerek dönmesine izin verilecek ve dönüş sırasında kendisine iki aylık fazladan bir ödeme yapılacaktı. Son olarak Roger de Flor'a Grand Duke'lük makamı verilecekti[115]. Antlaşmanın ardından İmparator kendisinin ve oğullarının nişanını taşıyan el yapımı altın bir kutu içinde Roger de Flor'a Grand Düke'lük beratını yolladı. Ayrıca Grand Düke'lük asası, sancağı ve şapkasını gönderdi. Monemvasia'ya vardıklarında ilk ödemenin ve ihtiyaç duydukları diğer şeylerin hazır edileceği garantisini de verdi[116].

İstanbul'dan dönen elçiler, bu sırada Sicilya'nın güney sahilindeki Licata'da Bizans İmparatoru'nun vereceği cevabı bekleyen Roger de Flor'un yanına gelerek ona beklediği haberi verdiler. İmparator tüm taleplerini kabul etmişti. Bu gelişme üzerine Roger, Palermo'ya III. Frederick'in yanına giderek durumu ona bildirdi. Bu habere çok sevinen Kral, Roger'in emrine on iki gemi verdi. Ayrıca Katalan ya da Aragon, Roger ile bu sefere katılacak, asker, kadın ve çocuklara para ve yiyecek yardımında bulundu[117]. Böylece Roger'in donanmasındaki gemi sayısı Cenevizlilerden kiralanan gemiler ile birlikte otuz altıya ulaşmıştı. III. Frederick'in yanından ayrılan Roger de Flor, kendisi ile bu sefere katılacakların kararlaştırılan tarihte Mesina'da hazır olmaları emrini verdi.

---

112 *Grêgoras*, s.213-216; ayrıca bkz. Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.454; Öden, a.g.m., s.124-125.

113 Ticaret gemilerinde tayfaların başı

114 İspanyol para birimi (gümüş)

115 *Muntaner*, s.403.; *Grêgoras*, **s.**227; Pakhymeres, Katalanların aldığı maaşın İmparatorluk hizmetinde bulunan diğer halklara mensup ücretli askerlerin iki katı olduğunu ifade etmektedir. *Pakhymeres*, IV, s.435,437; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.26 vd.

116 *Muntaner*, s.403.

117 Muntaner kralın bu sefere katılacak olanlara bir miktar para dışında kişi başına bir kental (100 gr.) büsküit, beş kental peynir, her dört kişiye bir miktar tuzlanmış et, sarımsak ve soğan verdiğini belirtmektedir. *Muntaner*, s.404.

8. Katalan Büyük Birliği'nin İstanbul'a Gitmek Üzere İtalya'dan Ayrılması

Seferin daha fazla yankı uyandırması ümit edilirken katılım beklenenden az oldu. Her şeyden önce Roger de Flor'un kan kardeşi ve en yakın dostu olan En Berenguer de Entenza ve bir başka ünlü şövalye olan En Berenguer de Rocafort, şahsî işleri dolayısıyla gelecek sene kendisine katılacaklarını bildirerek Roger de Flor ile bu sefere katılmamışlardı. En Berenguer de Entenza, kuvvetlerinin sayısını arttırmak için Katalonia'dan gelecek birlikleri bekliyordu. En Berenguer de Rocafort ise Calabria'da iki kaleye sahipti ve barış yapılmış olmasına rağmen kendisine gereken ödeme yapılmadığından bu kaleleri Calabria Dükü Robert'e henüz teslim etmemişti. Önemli sayıda kuvvete sahip olan bu iki şövalyenin gecikecek olması Roger de Flor'un kararını değiştirmedi. O zamana kadar savaşlardan kazandığı tüm servetini bu sefer için gemilerin hazırlanmasına harcayan Roger de Flor, hazırlıklarını tamamladıktan sonra belirlenen tarihte İstanbul'a gitmek üzere donanması ile birlikte Mesina'dan denize açıldı[118].

Roger de Flor'un emrinde bu sefere katılanlar arasında En Ferran Ximeno de Arenos, En Corbarán de Alet, En Pedro de Aros, En Pedro de Logran gibi soylular ve diğer pek çok şövalye vardı[119]. İrili ufaklı otuz altı gemi ile yola çıkan Roger de Flor'un sahip olduğu kuvvetler, 1500 süvari, 4000 Almugaver[120] ve 1000 piyadeden oluşmaktaydı. Ayrıca bu sayıya dâhil edilmeyen filodaki köleler ve denizciler ile Katalan, Aragon ve Almugaverlerin yanlarında getirdiği kadın ve çocuklar da vardı[121]. Bizans yazarlarından Grêgoras, Muntaner'in verdiği rakamdan çok farklı olarak Katalan Büyük Birliği'ndeki kuvvetlerin sayısının yalnızca 2000 kişi olduğunu, bunlardan 1000 tanesinin Katalan 1000 tanesinin Almugaver olduğunu söylemektedir [122]. Ancak olayların çağdaşı diğer bir Bizans yazarı Pakhymeres, Muntaner'in verdiği sayıya uygun olarak Katalan Büyük Birliği'ndeki kuvvetlerin sayısını 8000 olarak göstermektedir[123]. Grêgoras'ın Katalanların sayısı hakkında neden böyle düşük bir rakam verdiği belli değildir. Katalanlardan pek hoşlanmayan Grêgoras, muhtemelen onların elde ettiği başarılarda kendileri kadar onlarla birlikte Anadolu'ya geçen Bizans kuvvetlerinin de payı olduğunu gösterme çabasındadır.

---

118 *Muntaner*, s.405; *Moncada*, s.22; ayrca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.7.

119 Tramontana, a.g.m., s.75-76; Schlumberger, *a.g.e.*, s.31-32.

120 Hafif silahlar taşıyan Katalan ve Aragon piyade askerleri olan Almugaverler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Agustí, *a.g.e.*, s.9 vd.; Paul Douglas Humphries, "Of Arms and Men": Siege and Battle Tactis in the Catalan Grand Chrinicles (1208-1387)", *MA*, 49/4, 1985, s.174; Bisson, *a.g.e.*, s.93; Hussein Anwar Fancy, *Mercenary Logic: Muslim Soldiernin the Services of the Crown of Aragon, 1265-1309*, Princeton, New Jersey, 2008 (Basılmamış Doktora Tezi), s.135-136; Cl. Huart, "Almogavar", *İA*, 1, İstanbul 1950, s.378-379; E. Lévi-Provençal, "Almogávares", *EI*^{2}, 1, Leiden 1960, s.419; Carım, *a.g.e.*, s.85.

121 *Muntaner*, s.405; krş. Lowe, *a.g.e.*, s.7; Agustí, *a.g.e.*, s.44; Chaytor, *a.g.e.*, s.144; Öden, a.g.m., s.126; aynı yazar, *a.g.e.*, s.22; Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.608; Ignatius, a.g.m., s.752; Tramontana, a.g.m., s.73; Keith Hopwood, "The Catalan Company in Anatolia and the Turkish Conquest of the Western Seabord", *XIV. Türk Tarih Kongresi, Bildiriler (9-13 Eylül 2002)*, I, Ankara, 2005, s.386.

122 *Grêgoras*, s.226.

123 *Pakhymeres*, IV, s.431; krş. Zeki Velidî Togan, *Umumi Türk Tarihi'ne Giriş*, Ankara 1981, s.336.

Mesina'dan güzel bir havada denize açılan filo, birkaç gün içerisinde Monemvasia kıyılarına ulaştı. Monemvasia'da çok iyi karşılanan Roger de Flor ve maiyetindekiler, erzak tedariki yaptıktan sonra burada kendilerine iletilen İmparator'un emri gereği doğrudan İstanbul'a gitmek üzere tekrar denize açıldılar (Eylül 1303)[124].

B- Katalan Büyük Birliği'nin Bizans İmparatorluğu'nun Hizmetine Girmesinden Sonraki Faaliyetleri

1. Roger de Flor'un İmparator'un Yeğeni Maria ile Evlenmesi, İstanbul'da Katalanlar ve Cenevizliler Arasında Yaşanan Çatışma

Roger de Flor İstanbul'a ulaştığında İmparator II. Andronikos Palaiologos ve müşterek İmparator IX. Mikhail Palaiologos tarafından büyük bir saygı ile karşılandı. Muntaner'in ifade ettiğine göre başkent ahalisi de Katalan Büyük Birliği'ni sevinç gösterileriyle karşılamıştı[125]. Ancak Katalan Büyük Birliği'nin gelmesinden memnun olmayanlar da vardı. Bunlar İmparatorlukta büyük bir nüfuza sahip olan Cenevizlilerdi[126].

1258 yılında Venedikliler tarafından Akka'daki ticaret merkezlerinden kovulan Cenevizliler bu olayın intikamını almak için 1260'da VIII. Mikhail'e Venediklileri İstanbul'dan çıkartması için yardım teklif ettiler. İmparator, bu teklifi menuniyetle kabul edince taraflar arasında taslağı Nymphaion (Kemalpaşa)'da hazırlanan gizli bir antlaşma imzalandı (1261). Antlaşma şartlarına göre Cenevizliler, VIII. Mihail'e elli gemi verecekler ve bunun karşılığında İstanbul ele geçirildikten sonra İmparatorluğun her bölgesinde serbest ticaret imtiyazı elde edeceklerdi. Ayrıca Karadeniz limanlarına serbestçe girebilecekler ve başkentin yeniden canlandırılması için destek vermeleri halinde Venediklilerin semti ve buradaki binaların coğu da onlara bırakılacaktı. 25 Temmuz 1261'de Aleksios Strategopoulos, Venediklilerin savunmasız bıraktıkları şehri ani bir baskın ile ele geçirince Cenevizlilerin desteğine gerek kalmadan büyük amaç gerçekleştirilmişti. 15 Ağustos'ta şehre giren VIII. Mikhail, her ne kadar İstanbul'un geri alınmasında Cenevizlilerin bir katkısı olmasa da daha önce yaptığı antlaşmaya sadık kalarak onları ödüllendirdi. Böylece Cenevizliler İmparatorlukta daha önce sahip olmadıkları ayrıcalıklar kazanmışlardı[127].

Muntaner, Katalanların gelmesi ile İmparatorluktaki güçlerini yitireceklerini ve artık isteklerinin İmparator tarafından yerine getirilmeyeceğini düşünen Cenevizlilerin bu durumdan oldukça rahatsız olduklarını ifade etmektedir[128].

---

124 *Muntaner*, s.406; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.7-8.
125 *Muntaner*, s.406.
126 Lowe, *a.g.e.*, s.21.
127 Geanakoplos, *a.g.e.*, s.87-91; Nicol, *Bizans ve Venedik*, s.166 vd.
128 *Muntaner*, s.406.

Taraflar arasında yapılan antlaşma gereği kendisine Grand Duke unvanı verilen Roger de Flor ile İmparator'un yeğeni on altı yaşındaki genç Maria evlendirildi. Ayrıca İmparator söz verdiği üzere Katalan Büyük Birliği'ndeki askerlerin dört aylık ücretlerini peşin olarak ödedi. Roger de Flor ve Maria'nın evlilikleri münasebetiyle düzenlenen kutlamalar devam ederken, şehirdeki Cenevizliler ile Katalan askerleri arasında büyük bir kavga çıktı. Muntaner bu hadisenin sorumlusu olarak Roseo del Final adlı bir Cenevizli'yi gösterirken olayın çıkış sebebi üzerinde pek durmamaktadır. Moncada ise bu olayın İstanbul'da tek başına dolaşan bir Almugaver'in kılık kıyafeti ve görünüşü ile alay eden iki Cenevizli ile giriştiği kavganın büyüyerek iki tarafın kuvvetleri arasında kanlı bir çatışmaya dönüştüğünü ifade etmektedir[129]. Bizans yazarı Pakhymeres ise tamamen farklı bir sebep ileri sürmektedir. Ona göre bu çatışma Sicilya'dan ayrılmadan önce Roger de Flor'a verilen ve şimdi İmparator'un barışı sağlamak için ödemeyi teklif ettiği 20.000 duka yüzünden çıkmıştır[130].

Muntaner olayların çıkmasında başrolü oynayan Roseo del Final'ın Pera'daki diğer Cenevizlileri peşine takarak Blakhernia Sarayı önüne geldiğini ve İmparatorluk Sarayı'nın önünde taraflar arasında yaşanan kanlı çatışmada en az 3000 Cenevizli'nin öldürüldüğünü belirtir[131]. Olayları sarayından izleyen İmparator, uzun zamandır kendisine küstahça davranışlar sergileyen Cenevizlilerin hak ettikleri dersi aldıklarını düşünüyordu[132].

Roseo del Final ve pek çok soylunun da aralarında bulunduğu 3000 Cenevizliyi öldüren Almugaverler, düşmanlarının geri çekilmesine rağmen onları takip etmeye devam etti. Niyetleri Galata'yı yağmalamaktı. Onların Galata'ya doğru ilerlediklerini gören II. Andronikos, bunun İmparatorluk için bir yıkım olacağını bildiğinden hemen Roger de Flor'u huzuruna çağırarak ona Galata'nın yağmalanması durumunda İmparatorluğun mahvolacağını, bu yüzden derhal gidip adamlarını geri getirmesini söyledi. İmparator'un emri üzerine hemen atına atlayan Roger de Flor diğer şövalyelerle birlikte Galata'yı yağmalamaya hazırlanan Almugaverlerin yanına giderek onları durdurdu ve geri dönmelerini sağladı. Galata'nın harap olmaktan kurtulmasıyla rahat bir nefes alan İmparator, böylece büyük bir felaketi önlemiş oldu[133].

Bizans hizmetindeki diğer ücretli askerlerin aksine yalnızca kendi komutanlarının emrini dinleyen Katalan birliklerinin daha fazla başkentte kalmaları tehlikeli olabilirdi. İstanbul'a gelmelerinin üzerinden birkaç gün geçmeden büyük bir olaya karışmaları bunun en büyük kanıtıydı. Her ne kadar Muntaner, bu olayın

---

129 *Moncada*, s.27.
130 *Pakhymeres*, IV, s.437; krş. Lowe, *a.g.e.*, s.19, 22.
131 *Muntaner*, s.406-407.
132 *Muntaner*, s.407, krş. Agustí, *a.g.e.*, s.53-54.
133 *Muntaner*, s.407; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.45-49; Agustí, *a.g.e.*, s.54; Lowe, *a.g.e.*, s.22-23.

tüm sorumluluğunu Cenevizlilerin üzerine yıksa da, Roger de Flor'un İstanbul'a gelmek için Cenevizlilerden kiraladığı gemilerin ücretlerinin ödenmesi konusundaki duyarsızlığı göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle başkentte Cenevizliler ile yaşanan bu kanlı çatışmanın hemen ertesi günü İmparator, Roger de Flor'a kuvvetleri ile birlikte Türklerle savaşmak üzere Anadolu'ya geçmek için harekete geçmesi emrini verdi[134].

Eserinde zaman zaman Bizans İmparatorluğu'nun Türkler karşısındaki aczini eleştiren Muntaner, Katalan Büyük Birliği'nin Anadolu'ya geçmesi öncesinde Bizans'ın Anadolu'da içinde bulunduğu durumu ilginç örneklerle açıklamaktadır. Muntaner, bu dönemde Türklerin otuz günlük mesafeye kadar olan pek çok önemli Bizans şehir, kasaba ve kalesini hâkimiyetleri altına aldıklarını ve buralardan kendilerine vergi ödendiğini ifade etmektedir. Fakat Muntaner'in asıl şaşırdığı ve çok aşağılayıcı bir uygulama olarak nitelendirdiği durum, Türklerin hâkim olduğu bölgelerdeki şehirlerde yaşayan üst düzey Bizanslıların kızlarının Türkler ile evlendirilme şeklidir. Ona göre eğer bir Türk bu şehir, kasaba ve kalelerdeki seçkin Bizans ailelerinden birisinin kızıyla evlenmek isterse, o kızın babası, annesi ya da diğer yakınları bu evliliğe itiraz hakkına sahip değillerdi. Böyle bir evlilik sonrasında doğan çocuk erkek olursa sünnet edilir ve Müslüman-Türk olarak yetiştirilirdi. Eğer çocuk kız olursa bu durumda hangi dini isterse seçebilirdi. Muntaner böylesine eziyet verici bir uygulamanın tüm Hristiyanlık adına büyük bir onursuzluk olduğunu ifade etmektedir[135]. İspanyol yazar ayrıca İstanbul Boğazı'nın karşı sahillerine kadar olan bölgeleri ele geçiren Türklerin İstanbul'u ele geçirmelerini engelleyen tek şeyin karşı kıyısına geçemedikleri İstanbul Boğazı olduğunu ifade etmektedir[136].

2. Kapıdağ Yarımadası'ndan Karaya Çıkan Katalan Büyük Birliği'nin Türklerle İlk Karşılaşması

İstanbul'dan ayrılmadan önce İmparator'un huzuruna çıkan Roger de Flor, adamlarından En Ferran de Ahones'in İmparatorluk ailesinden bir kadın ile evlendirilmesi ve amirallik makamına getirilmesini talep etti. Roger de Flor'un böyle bir talepte bulunmasının mantıklı bir açıklaması vardı. Amirallik rütbesi verilecek olan En Ferran de Ahones donanmanın başında bulunacak ve bunun neticesinde Cenevizliler ya da diğer bir halk imparatorluğun herhangi bir yerinde Katalan Büyük Birliği'ne karşı harekete geçmeye cesaret edemeyecekti. Daha da önemlisi Roger de Flor, kuvvetleri ile iç bölgelere doğru ilerlerken civardaki adalardan ve sahil bölgelerinden temin ettikleri erzak, malzeme ve diğer ihtiyaçlarını taşıyan donanma Roger de Flor ile irtibat halinde olacak ve ihtiyaç halinde onlara gereken desteği verecekti[137].

---

134 *Muntaner*, s.407; ayrıca bkz. Chaytor, *a.g.e.*, s.144.
135 *Muntaner*, s.407-408.
136 *Muntaner*, s.408.
137 *Muntaner*, s.408 ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.52; Lowe, *a.g.e.*, s.23.

Hazırlıklar tamamlanıp Roger de Flor'un istekleri doğrultusunda son düzenlemeler yapıldıktan sonra Katalan Büyük Birliği, Kapıdağ Yarımadası'nın batısında ana karaya yakın bir konumda olan Erdek Burnu'na gitmek üzere denize açıldı. İmparator II. Andronikos, Marulli isimli komutanını ve Bizans hizmetindeki diğer bir ücretli asker topluluğu olan Alanları da liderleri Girgon komutasında bu sefer sırasında Katalan Büyük Birliği'ne eşlik etmekle görevlendirmişti[138].

Ana karaya dar bir kara parçası ile bağlı olan Kapıdağ Yarımadası'nın verimli toprakları üzerinde Muntaner'in ifadelerine bakılırsa 20.000'den fazla, mezra, malikâne ve küçük çiftlik bulunmaktaydı[139]. Zengin çiftlik ve köylerin bulunduğu Yarımada, ana karaya bağlandığı dar geçite inşa edilen yarım millik duvar sayesinde korunmaktaydı[140]. Uzun zamandan beri tüm güçleri ile bu duvarı aşarak Yarımada'ya hâkim olmak isteyen Karesi Türkleri, amaçlarına henüz ulaşamamışlardı. Bir başka ifade ile coğrafî yapısı Yarımada'nın çok fazla çaba sarf etmeden savunulmasını mümkün hale getiriyordu. Denizden desteklenen Yarımada'yı Türklerin ele geçirmesi için ana kara ile tek bağlantısı olan dar geçitten geçmeleri gerekliydi ki, burada inşa edilen duvar ile de buna engel olunmuştu.

Emrindeki kuvvetlerle Erdek Burnu'ndan Kapıdağ Yarımadası'na çıkan Roger de Flor, aynı gün Türklerin Yarımada'yı anakaradan ayıran surları ele geçirmek için bir saldırı düzenlediklerini fakat başarısız olarak geri çekildiklerini öğrendi. Bunun üzerine Roger de Flor, Yarımada'nın savunmasını yürüten Bizanslılara Türklerin uzakta olup olmadıklarını sordu. Yarımada'yı ele geçirmeye çalışan Karesi Türklerinin bulundukları yere yaklaşık altı mil uzaklıkta bugünkü Ağa Deresi ile Murat Deresi arasında kamp kurmuş olduklarını[141] öğrenen Roger de Flor, vakit kaybetmeden düşmana ani bir saldırı yapmaya karar verdi. Adamlarına şafakla birlikte saldırıya geçeceklerini bildirerek gereken hazırlığın yapılması emrini verdi[142]. Tecrübeli bir komutan olan Roger de Flor, hiç şüphesiz Kapıdağ Yarımadası'na geldiklerinden habersiz olan Türkleri ani bir baskın ile gafil avlamak istiyordu.

Gelişlerinden habersiz olan Türklerin kampının savunmasız olacağından, kolay bir zafer kazanacağını düşünen Roger de Flor yola çıkmadan askerlerine bir konuşma yaptı. Onlara bu ilk karşılaşmalarında kazanacakları zaferin kendilerine büyük bir saygınlık kazandıracağını söyledi. Ayrıca o, askerlerine kampta çocukların dışında canlı hiç kimseyi bırakmamaları emrini de verdi. Bu şekilde Türkler arasında dehşet salmak istiyordu[143]. Gece yarısından sonra harekete geçen

138 *Moncada*, s.30; arıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.52-53; Agustí, *a.g.e.*, s.54; Lowe, *a.g.e.*, s.23.
139 *Muntaner*, s.409.
140 Hopwood, a.g.m., s.386.
141 Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri", *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Sempozyumu*, Bildiriler, 18-20 Ekim 2004, s.78; krş. Hopwood, a.g.m., s.386.
142 *Muntaner*, s.409.
143 *Moncada*, s.33.

Roger de Flor komutasındaki Katalanlar, şafak vakti Karesi Türklerinin kadın ve çocukları ile birlikte kamp kurdukları bölgeye ulaştı. Biri Bizans İmparatoru'na diğeri Katalanlara ait iki sancak taşıyan süvari kuvvetlerine Roger de Flor ve Bizans komutanı Marulli komuta ediyordu. Yaya kuvvetler ise tek kol halinde En Corbarán de Alet komutasında idi[144].

Yarımada'yı savunan Bizans kuvvetlerinden herhangi bir saldırı beklemeyen Türklerin kampı gerçekten de Roger de Flor'un tahmin ettiği gibi birkaç nöbetçi dışında savunmasız durumdaydı. Katalan Büyük Birliği'nin gelişinden habersiz olan kamptakiler bu ani baskınla şaşkına döndüler. Daha önce hiç görmedikleri düşmanın şiddetli saldırısı karşısında ilk şaşkınlıklarını atlattıktan sonra silahlarına davranıp karşı koymaya çalışsalar da başarılı olamadılar. Kadın ve çocuklarını düşmanın eline bırakmak istemediklerinden toparlanmak için geri çekilme şansları da yoktu. Bu yüzden tüm güçleri ile direnmeye çalıştılar. Ancak çok geçmeden neredeyse tamamı öldürüldü. Kadın ve çocuklar ise esir edildi. Yukarıda belirttiğimiz sebepten geri çekilmek yerine ölünceye kadar savaşmak zorunda kalan Türk kuvvetleri hazırlıksız yakalandıkları bu baskında çok ağır kayıplar verdiler[145]. Katalan Büyük Birliği ve Türkler arasındaki bu ilk karşılaşma hakkında ayrıntılı bilgiler veren Muntaner 3000'den fazla atlı ve 2000'den fazla piyade olmak üzere toplam 5000'den fazla Türk'ün öldürüldüğünü ifade etmektedir[146]. Moncada ise bu çatışmada 3000'den fazla süvari ve 10.000'den fazla piyade olmak üzere 13.000'den fazla Türk'ün öldürüldüğünü belirtmektedir[147]. Ganimetleri toplayan Katalanlar ele geçirdikleri esirler arasında on yaşından büyük tüm erkekleri öldürdüler.

Kazandıkları zaferin ardından Kyzikos'a[148] dönen Katalanlar, ele geçirilen ganimetlerin bir kısmını kendileri için ayırırken büyük bir kısmını gemiler ile İstanbul'a İmparator'a gönderdiler. Savaş sırasında ele geçirilen kadın köleler ise İmparatoriçe ve İmparator'un kızına gönderildi. Roger de Flor'un eşi ve kayınvalidesine de değerli mücevherlerle birlikte kadın köleler gönderildi[149].

Katalan Büyük Birliği'nin İstanbul'dan ayrılmasından bir hafta sonra böylesine büyük bir zafer kazanması başkentte sevinçle karşılandı. Muntaner, kısa süre içinde elde ettikleri bu zaferin tüm İmparatorlukta memnuniyetle karşılanmasına rağmen yalnızca Cenevizliler ve müşterek İmparator IX. Mikhail'in bu durumdan pek hoşnut olmadıklarını ifade etmektedir. Daha önce aynı bölgede büyük kuvvetlere sahip olmasına rağmen iki defa Türkler karşısında mağlup olan IX. Mikhail'in Katalanların elde ettiği bu zaferden sonra Roger de Flor'a husumet beslemeye

144 *Moncada*, s.33; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.24.
145 Lowe, *a.g.e.*, s.24-25.
146 *Muntaner*, s.409; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.54 vd.
147 *Moncada*, s.34.
148 Kyzikos hakkında bkz. Zeynep Mercangöz, "Bizans'ın Son Yıllarında Balıkesir Yöresi", *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Sempozyumu*, Bildiriler, 18-20 Ekim 2004, s.58.
149 *Muntaner*, s.410; ayrıca bkz. Carım, *a.g.e.*, s.92.

başladığını ve IX. Mikhail'in Katalan Büyük Birliği'nin bu zaferi kazanmasından ise İmparatorluğu kaybetmeyi tercih edeceğini ifade etmektedir[150].

Muntaner, Bizanslıların Türkler karşısındaki başarısızlığını Tanrı'nın onları cezalandırması şeklinde yorumlamaktadır. Bu cezalandırmanın ise Bizanslıların işlediği iki büyük günahtan kaynaklandığını vurgulamaktadır. Bu günahlardan ilki Bizanslıların dünyadaki en kibirli insanlar olmaları ve kendileri dışındaki halkların onların nazarında hiçbir kıymetinin olmamasıdır. İşledikleri ikinci büyük günah ise komşularına karşı yardımsever olmamaları idi. Nitekim Muntaner, İstanbul'da bulundukları sırada Türklerin önünden kaçarak başkente sığınan Bizanslı ahalinin İstanbul'da çöplüklerde yaşadığını, yiyecek bir şey bulamayan bu insanlara hiç kimsenin Allah rızası için yardımda bulunmadığını ve onları açlığa terk ettiğini belirtmektedir. Bu çaresiz insanlara acıyan Katalan Büyük Birliği'ndeki askerlerin yardım ettiğini ve yiyeceklerini onlarla paylaştıklarını ifade eden Muntaner, onların bu sevecen davranışları sebebiyle Türkler tarafından toprakları ele geçirilen 2000 kişilik bir topluluğun kendilerini takip ettiğini ve nereye giderlerse onlarla birlikte geldiklerini yazmaktadır. Muntaner'e göre değersiz olan Bizanslıların kendilerini dünyanın en değerli halkı olarak görmeleri ve komşularına karşı yardımsever olmamaları Tanrı'nın gazabına uğramalarına sebep olmuştur[151].

3. Kışı Kyzikos'ta Geçiren Katalan Büyük Birliği ile Şehir Halkı Arasında Yaşananlar

İlk zaferinin ardından Kyzikos'a dönen Roger de Flor, Anadolu'da Türkler tarafından ele geçirilen şehir, kasaba ve kaleleri kurtarmak amacıyla çıkacağı seferin hazırlıklarını tamamladı. Ancak ordunun sefer için Kyzikos'tan ayrılacağı 1 Ekim günü başlayan şiddetli yağmur ve fırtına yola çıkmalarına engel oldu. Sonraki günlerde devam eden kötü hava şartları, bilhassa aralıksız yağan yağmurlarla taşan nehirlerin geçilmez hale gelmesi sebebiyle komutanları ile toplantı yaparak durumu değerlendiren Roger de Flor, kışı Kyzikos'ta geçirmeye karar verdi[152]. Bölgeyi iyi tanıyan Bizans kuvvetlerinin kendisine eşlik etmesine rağmen tecrübeli bir savaşçı olan Roger de Flor bilmediği bir coğrafyada düşman ile birlikte kötü hava koşullarıyla da uğraşmak istemediğinden kışı güvenli ve yiyecek dolu olan Kyzikos'ta geçirmeyi daha uygun bulmuştu. Katalan Büyük Birliği'nin kışı Kyzikos'ta geçirme kararı aldığını öğrenen İmparator, bunu olumlu karşıladı[153]. Ne de olsa Katalanlar İstanbul'dan uzaktaydılar.

Roger de Flor uzun süre şehirde kalacak ordu ve yerli ahali arasında anlaşmazlıkların yaşanmaması ve askerlerin ihtiyaçlarının düzenli olarak

---

150 *Muntaner*, s.410; krş. Schlumberger, *a.g.e.*, s.56.
151 *Muntaner*, s.410-411.
152 *Muntaner*, s.411; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.25.
153 *Moncada*, s.35-36.

karşılanması maksadıyla bu işlerde aracılık yapacak ve düzeni sağlayacak altısı kendi adamlarından altısı yerli ahalinin önde gelenlerinden olmak üzere on iki kişilik bir komisyon oluşturdu. Komisyonun yaptığı toplantı sonucunda şu karara varıldı. Her askeri misafir edecek olan ev sahibi, taze et ve baharat dışında, ekmek, şarap, yulaf, tuzlanmış et, peynir, sebze, yatacak yer ve ihtiyacı olan diğer tüm şeyleri karşılamak zorundaydı. Yiyecekler ve kullanılacak malzemeler için uygun bir fiyat belirleyen komisyon üyeleri ev sahiplerine kendileri ile kalan askerin kullandığı ve tükettiği her şeyin bir listesini tutma emri de vermişti. 1 Ekim tarihinden Mart ayının sonuna kadar devam edecek olan bu misafirliğin sonunda ev sahibi ve misafiri bu komisyonun ya da en azından komisyondan bir kişinin huzurunda tutulan bu listeye göre hesaplaşacaklardı. Daha sonra yapılan harcama miktarı askerlerin alacaklarından kesilerek ev sahibine ödeme yapılacaktı. Bu anlaşma hem askerleri hem de bu işten para kazanacak yerli ahaliyi memnun etmişti[154].

Kyzikos'ta bu şekilde bir düzenleme yaptıktan sonra İstanbul'daki eşini yanına getiren Roger de Flor, Amiral En Ferran de Ahones komutasındaki donanmanın da kışı geçirmek için Sakız Adası'na gitmesi emrini verdi. Bu şekilde hem sürekli olarak Türk gemileri tarafından rahatsız edilen Sakız ve çevresindeki bölgelerin güvenliği sağlanmış olacak hem de donanma 1303-1304 kışını rahat bir şekilde geçirmiş olacaktı. Şubat ayı sona erdiğinde Roger de Flor askerlerin evlerinde kaldıkları ev sahipleri ile olan hesaplarını Mart ayı boyunca halletmeleri ve Nisan'ın ilk günü sefer için hazır olmalarını söyledi[155].

Katalan Büyük Birliği Kyzikos'ta sefer için hazırlıklarını sürdürürken Roger de Flor da kışı kendisi ile birlikte geçiren eşi, kayınvalidesi ve eşinin iki erkek kardeşini bırakmak ve İmparator'a sefer için yola çıkılacağını bildirmek üzere dört gemi ile birlikte İstanbul'a gitti. Başkentte büyük bir sevinç ile karşılanan ve adına kutlamalar düzenlenen Roger de Flor, Kyzikos'ta kış boyunca büyük harcamalar yapan herkesin sabırsızlıkla beklediği dört aylık ücreti de İmparator'dan aldı[156].

Eşi Maria ile vedalaşan Roger de Flor, İstanbul'a geldiği dört gemi ile birlikte Kyzikos'a dönmek üzere denize açıldı. 15 Mart'ta Kyzikos'a ulaşan Roger de Flor, paralarını almak için bekleyen askerler ve ahali tarafından büyük bir sevinç ile karşılandı. Roger de Flor, askerler ve ev sahipleri arasındaki hesabın görülmesi için kış boyunca yaptıkları harcamaların listelerini de yanlarına alarak ertesi gün ikamet ettiği konutun önündeki meydanda toplanmaları emrini verdi. Bu şekilde her iki tarafın da listeleri daha önce görevlendirilen on iki kişilik komisyon ve Roger de Flor önünde kontrol edilerek hesaplar kapatılacaktı. Ertesi gün herkes toplandığı zaman, Roger de Flor, askerlerin kış boyunca beklenin çok üzerinde

154 *Muntaner*, s.411.
155 *Muntaner*, s.411-412; ayrıca bkz. Wittek, *Menteşe Beyliği*, s.45.
156 *Muntaner*, s.412.

harcama yaptıklarını gördü. Muntaner bu durum karşısında tüm listeleri önündeki halının üzerine koyduran Roger de Flor'un daha sonra ayağa kalkarak adamlarına kış boyunca beklenilenin iki üç katı harcama yapıldığını ve bu masrafların maaşlarından ödenmesi halinde tüm askerlerin neredeyse sahip oldukları tüm parayı vermek zorunda kalacaklarını söylediğini yazmaktadır. Ardından askerlerine onlara ait olan bu borcu kendisinin ödeyeceğini ve bu harcamaların maaşlarından kesilmeyeceğini bildirdi. Muntaner, tüm hesap listelerinin yakılması emrini veren Roger de Flor'un ahalinin alacaklarını son kuruşuna kadar ödediğini ve askerlerine de dört aylık ücretlerini almak üzere aynı meydanda toplanmaları emrini verdiğini ifade etmektedir[157]. Bu davranışı ile Roger de Flor, yerli ahali ile askerler arasında hesaplardaki farklılıklar yüzünden çıkabilecek bir çatışmaya engel olduğu gibi sefer öncesinde askerlerine büyük moral vermiş oluyordu.

Aslında Katalan Büyük Birliği'nin Kyzikos'ta kaldığı altı aylık süre yerli ahali için tam anlamıyla kâbusa dönüşmüştü. Muntaner her ne kadar ahalinin alacaklarının Roger de Flor tarafından son kuruşuna kadar ödendiğini söylese de gerçek böyle değildi. Moncada'nın da ifade ettiği gibi, askerlere yaptıkları masrafa karşılık aldıkları düşük ücret ve daha da önemlisi çevre bölgeler ile olan ticarî münasebetlerin kesilmesi yerli ahalinin maddi açıdan büyük zarara uğramasına sebep olmuştu[158]. Ayrıca Bizans kaynaklarının ifade ettiği üzere Katalan askerleri Kyzikos'ta kaldıkları süre boyunca Bizans halkına çok kötü davranışlarda bulunmuşlardı[159]. Pakhymeres, Katalanların Kyzikos'ta gereğinden fazla oyalandığını düşünen İmparator II. Andronikos'un Mart ayının sonlarında Roger de Flor'un kayın validesi Irene'yi damadını bir an önce Türkler üzerine yürümeye ikna etmesi için Kyzikos'a gönderdiğini ifade etmektedir[160].

4. En Ferran Ximeno de Arenos ile Girgon Komutasındaki Alanların Katalan Büyük Birliği'ni Terk Etmeleri

Katalan Büyük Birliği Kyzikos'ta kaldığı süre içerisinde yerli ahali ile sık sık anlaşmazlığa düştüğü gibi kendi aralarında da bir takım sorunlar yaşanmış ve bunun sonucunda birlikten kopmalar olmuştur. Katalan Büyük Birliği'ni ilk terk eden En Ferran Ximeno de Arenos idi. Asil bir şövalye ve yetenekli bir asker olan En Ferran Ximeno de Arenos adamlarının idaresi konusunda Roger de Flor ile anlaşmazlığa düşmesinin ardından emrindeki kuvvetler ile Kyzikos'tan ayrılarak Sicilya'ya dönmek üzere yola çıktı. Sicilya'ya dönerken uğradığı Atina'da II. Guy de la Roche tarafından çok iyi karşılanan En Ferran Ximeno de Arenos Sicilya'ya dönmekten vazgeçerek burada Atina Dükü'nün hizmetine girdi. Birkaç yıl II. Guy de la Roche'nin hizmetinde kalan En Ferran Ximeno de Arenos, Roger de Flor'un

157 *Muntaner*, s.413.
158 *Moncada*, s.37.
159 *Grêgoras*, s.227; Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri", s.78.
160 *Pakhymeres*, IV, s.463.

ölümünden sonra tekrar Katalan Büyük Birliği'ne katılmak üzere Gelibolu'ya gelecekti[161].

Katalan Büyük Birliği'ni terk eden diğer bir grup Girgon komutasındaki Alan kuvvetleri idi. Roger de Flor'un İstanbul'dan dönmesinin ardından ücretlerin dağıtılması sırasında Katalan askerlerinin kendilerinden çok daha yüksek ücret aldıklarını gören Alan kuvvetleri bu durumdan rahatsız olmuşlardı. Oluşan gerginlik çok geçmeden taraflar arasında bir çatışmaya dönüştü. Yolculuk için gereken hazırlıkların devam ettiği sırada iki Alan askeri bir değirmende un almak için beklerken oraya gelen bir grup Almugaverin yemek dağıtan bir kadını rahatsız etmeleri üzerine olaya müdahale eden Alanlar ve Almugaverler arasında kavga çıktı. Durum Roger de Flor'a bildirildikten sonra olay yatışmış ancak o gece Almugaverler muhtemelen Roger de Flor'un da bilgisi dâhilinde Alan askerleri üzerine saldırmışlardı. Böyle bir saldırıyı tahmin eden Alanlar gafil avlanmamakla birlikte bir hayli kayıp vermişlerdi. Ölenler arasında Alanların lideri Girgon'un oğlu da vardı. Sabah olduğunda taraflar arasında daha büyük bir çatışma yaşandı ve bu çatışmada 300 Alan askeri öldürüldü. Moncada, Kyzikos halkının Alanların yanında yeralması sayesinde tüm Alanların öldürülmekten kurtulduğunu söylemektedir. Roger de Flor, bu olaylar sebebiyle Alanlardan özür dilemiş hatta Girgon'a oğlunun ölümünü tazmin etmek için para teklif etmiş ancak bu teklifi bir hakaret sayan Girgon daha da öfkelenmişti. Bundan sonra Alanların büyük bir kısmı Kyzikos'tan ayrılırken yalnızca Roger de Flor'un ikna ettiği 1000 kişilik bir Alan kuvveti kalmıştı[162].

5. Philadelphia (Alaşehir) Yakınında Katalan Büyük Birliği ile Germiyan Beyi Alişiroğlu I. Yakup Bey Komutasındaki Türk Kuvvetleri Arasındaki Savaş

Gereken hazırlıklar tamamlandıktan sonra Muntaner'e göre 1 Nisan günü, Moncada ve Pakhymeres'e göre ise Mayıs ayı başında Katalan Büyük Birliği Kyzikos'tan ayrıldı. 6000 Katalan, 1000 Alan ve Marulli komutasındaki Bizans birliklerinden oluşan kuvvetler Pegai (Karabiga)'ya geçtiler. Ancak o sırada burada konaklamakta olan IX. Mikhail, Roger de Flor ve emrindeki kuvvetlerin şehre girmesine müsaade etmedi[163]. Buradan güneye doğru ilerleyen Katalan Büyük Birliği ilk olarak Akhyraous'a[164] oradan da Türkler tarafından ele geçirildikten sonra tahkim edilen Germe (Soma) üzerine gittiler. Ancak Katalan kuvvetlerinin geldiğini haber alan Türkler çoktan burayı terk ederek geri çekilmişlerdi[165].

---

161 *Pakhymeres*, IV, s.439, 445, 457, 461; *Moncada*, s.38; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.61; Agustí, *a.g.e.*, s.56; Lowe, *a.g.e.*, s.25.

162 *Pakhymeres*, IV, s.461, 463, 465; *Moncada*, s.40-41; krş. Schlumberger, *a.g.e.*, s.66-67; Agustí, *a.g.e.*, s.57; Lowe, *a.g.e.*, s.28.

163 *Pakhymeres*, IV, s.445; ayrıca bkz. Öden, a.g.m., s.127; aynı yazar, *a.g.e.*, sç23; Vehbi Günay, "XIV. Yüzyılın İlk Yarısında Çanakkale Boğazı Yöresine Genel Bir Bakış", *Çanakkale Tarihi*, I, İstanbul 2008, s.93.

164 Akhyrous ile ilgili olarak bkz. Mercangöz, "Bizans'ın Son Yıllarında Balıkesir Yöresi", s.49-50.

165 *Pakhymeres*, IV, s.465, 467; *Moncada*, s.41; Lowe, *a.g.e.*, s.29.

Moncada, Katalan Büyük Birliği'nin Germe'den sonra Pakhymeres'in eserinde ismini zikretmediği bir yere geldiklerini ve Roger de Flor'un burada sorumluluğu altındaki bölgelerin savunulmasında hatalı görülen Sausi Crisanislao isimli Bizans idarecisini ve on iki adamını idam cezasına çarptırdığını ifade etmektedir. Ancak İmparator II. Andronikos'un buna çok kızacağını bilen Bizanslı komutanlar Sausi Crisanislao'nun[166] idamını geciktirmiş ve bu arada Roger de Flor'u onu ve adamlarını affetmesi için ikna etmişlerdi[167].

İlerleyişini sürdüren Katalan Büyük Birliği Khilara (Kırkağaç)'yı geçtikten sonra Germiyan Beyi Alişiroğlu I. Yakup Bey tarafından ele geçirilmiş olan Angir (Kiliseköy)'yi zapt ettikten sonra asıl hedefleri olan Alaşehir'e yöneldi[168]. Moncada, Katalan Büyük Birliği'nin Alaşehir'e olan yolculuğu sırasında civarda Türkler tarafından ele geçirilen kalelerdeki Hristiyan ahalinin Roger de Flor'a haber göndererek, kendilerinin kurtarılması için yalvardıklarını yazmaktadır. Söylediğine göre tek başlarına Türklerle başa çıkamayan halk, Katalanlar kendilerine yardıma geldiği takdirde isyan edeceklerini ve onlara yardımcı olacaklarını bildiriyorlardı. Roger de Flor ise asıl hedefi olan Alaşehir'e bir an önce ulaşmak istediğinden en kısa zamanda yardımlarına geleceğini söyleyerek onları umutlandırıyordu[169].

Bu sırada Alaşehir, Alişiroğlu I. Yakup Bey tarafından kuşatma altında tutuluyordu[170]. Yakup Bey'in yanında Sasa Bey ve Aydınoğullarına ait kuvvetler bulunmaktaydı[171]. Katalanların Alaşehir'e yaklaştıkları haberini alan Yakup Bey, kuşatmaya son vererek Katalan kuvvetlerini karşılamak için harekete geçti. Yakup Bey kuşatmayı kaldırmış olmakla birlikte Roger de Flor'un kendilerinin yardımına geldiğini duyan Alaşehir'deki Bizans kuvvetleri tarafından arkadan saldırıya uğrayarak iki ateş arasında kalmamak için, şehirdekilerin dışarı çıkmasını engellemek amacıyla geride bir miktar kuvvet bırakmıştı. Şehre bir günlük mesafede Katalanları karşılayan Türk kuvvetleri Muntaner'e göre 8000 süvari ve 12.000 piyadeden oluşmaktaydı[172].

Roger de Flor, atlı kuvvetlerini Alanlar, Bizanslılar ve Katalanlar olmak üzere üçe ayırırken; bölükler halinde düzene sokulan piyade kuvvetleri En Corbarán de Alet'in komutasına verilmişti[173]. Şafak sökerken çalınan hücum boruları

---

166 Lowe, Sausi Crisanislao'nun Kula'nın yöneticisi olduğunu yazmaktadır ki, bu yanlıştır. Bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.35.

167 *Pakhymeres*, IV, s.469; *Moncada*, s.42.

168 *Pakhymeres*, IV, s.469; Öden, a.g.m., s.127.

169 *Moncada*, s.42.

170 Muntaner Anadolu'nun en görkemli şehirlerinden olan Alaşehir'in Roma ve İstanbul gibi dünyanın en büyük şehirlerinden birisi olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Muntaner, s.414; krş. Hopwood, a.g.m., s.386-387.

171 *Pakhymeres*, IV, s.468; ayrıca bkz. Himmet Akın, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara, 1968, s.17; Mustafa Çetin Varlık, *Germiyan-oğulları Tarihi (1300-1429)*, Ankara, 1974, s.38.

172 *Muntaner*, s.414. Eserinde sürekli olarak kendi soydaşlarının kahramanlıklarına atıfta bulunan yazar, kazandıkları zaferi daha da yüceltmek için sanırım Türk kuvvetlerinin sayısını biraz abartmıştır. Nitekim daha sonraki savaşlarında da düşman kuvvetleri ile Katalan kuvvetleri arasındaki sayısal farklar oldukça fazladır.

173 *Moncada*, s.43.

ile Katalan Büyük Birliği'nin atlıları hemen Türk ordusuna saldırıya geçti. Türklerin atacakları oklar ile kayıp vermek istemeyen Roger de Flor onların oklarını kullanmasına fırsat vermek istemiyordu[174]. Her iki tarafta birbirine büyük bir cesaretle saldırdığından savaş çok kanlı oldu. Öğlene kadar devam eden çarpışmalarda her iki taraf da birbirine üstünlük sağlayamamış ancak bundan sonra üstünlüğü ele geçiren Katalanlar savaşı kazanmıştı. Çarpışmalar sırasında yaralanan Yakup Bey geri çekilirken, Katalanlar kazandıkları zaferin çoşkusunu yaşıyordu. Yakup Bey tarafından şehri kontrol altında tutmak için bırakılan Türk birlikleri de liderlerinin mağlup olduğunu öğrenince geri çekilmişlerdi. Kazanılan zaferin ardından ilerleyişini sürdüren Katalan Büyük Birliği nihayet Alaşehir'e ulaştı[175]. Muntaner ve Moncada bu savaşta Türklerden ancak 1000 süvari ve 500 piyadenin kaçarak kurtulabildiğini, geri kalanların ise ya öldürüldüğü ya da esir edildiğini, Katalan Büyük Birliği'nin kaybının ise yalnızca seksen süvari ve yüz piyade olduğunu ifade etmektedirler. Ancak aynı kaynaklar kazanılan zaferin ardından Alaşehir'e doğru ilerlerken Türkler tarafından pusuya düşürülmekten korkan Roger de Flor'un çok yavaş ve dikkatlice ilerlediğini ifade etmektedir[176]. İspanyol kaynaklarında belirtildiği üzere Katalanların savaşta neredeyse tamamen imha ettikleri Türk kuvvetlerin pususuna düşmekten korkması dikkat çekicidir.

Alaşehir ahalisi kurtarıcı olarak gördükleri Katalan Büyük Birliği'ni coşkuyla karşıladı. Şehre ilk önce savaşta Türklerden ele geçirdikleri sancakları taşıyan atlı birlikler girdi. Onları ganimetlerle yüklü arabalar ve esir edilen kadın ve çocuklar takip ediyordu. En arkada ise piyade birlikleri yer alıyordu[177]. Katalan Büyük Birliği'nin Türkleri mağlup ederek Alaşehir'i kurtarmaları çevredeki diğer Bizans yerleşim yerlerinde heycanla karşılandı. Katalan birlikleri Alaşehir'de on beş gün kaldı. Bu süre içinde düzenlenen eğlence ve ziyafetlerle bol bol eğlenip dinlendiler[178].

Roger de Flor Alaşehir'den ayrılmadan önce Türkler tarafından ele geçirilmiş civardaki bazı kasabaları da geri aldı. Bunlardan bir tanesi Alaşehir'in yaklaşık yirmi beş kilometre kuzeydoğusunda yer alan Kula idi. Aslında Roger de Flor kuvvetleri ile Kula'ya geldiğinde onların gelişini önceden duyan Türkler burasını terk ederek

---

174 *Muntaner*, s.414.

175 *Pakhymeres*, IV, s.469, 471; *Grêgoras*, s.228; Muntaner, Katalan Büyük Birliği'nin savaş meydanındaki ganimetleri toplamak için bir hafta orada kamp kurduklarını ve daha sonra Alaşehir'e gitmek için yola çıktıklarını ifade etmektedir. *Muntaner*, s.414; *Moncada*, s.43; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.70-73; Agustí, *a.g.e.*, s.58-59; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.139; Vasiliev, *History of the Byzantine Empire*, II, Wisconsin 1978, s.606; Lowe, *a.g.e.*, s.32-33 (Yazar, Alaşehir'i kuşatma altında tutan Katalan kuvvetleri tarafından mağlup edilenlerin Karaman Türkleri olduğunu yazmaktadır ki, bu yanlıştır); Carım, *a.g.e.*, s.93-94; Varlık, *a.g.e.*, s.39; aynı yazar, "Germiyanoğulları Beyliği", *Türkler*, VI, Ankara 2002, s.775; Öden, a.g.m., s.127-128; Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri", s.80; Salim Koca, "Anadolu Türk Beylikleri", *Türkler*, VI, Ankara 2002, s.720; İ. Hakkı Uzunçarşılı, "Germiyanoğulları", *İA*, C.4, İstanbul 1964, s.707; I. Mélikoff, "Germiyān-Oghulları", *EI*^{2}, 2, s.989.

176 *Muntaner*, s.414.

177 *Moncada*, s.44-45.

178 *Muntaner*, s.415; *Moncada*, s.45.

geri çekilmişlerdi. Kula'ya vardıklarında kalenin kapılarını açarak Katalanları sevinçle karşılayan ahali Moncada'nın ifade ettiğine göre hiç direnmeden Türklere teslim olduklarından bu şekilde davranarak kendilerini afettirmeye çalışıyordu. Roger de Flor halkı affetse de şehrin yöneticisinin kellesini vurdurdu. Diğer bazı görevlileri de cezalandırdıktan sonra Alaşehir'e geri döndü[179].

Türklerden kurtulduklarına başlangıçta çok sevinen Alaşehir ahalisinin bu sevinci fazla uzun sürmedi. Katalan Büyük Birliği'nin Alaşehir'de kaldığı on beş günlük süre şehir halkı için kâbusa dönüşmüştü. O dönemde Batı Anadolu'nun en kalabalık şehirlerinden birisi olan Alaşehir'de uzun süren kuşatma sebebiyle neredeyse hiç gıda maddesi kalmamışken Katalan askerlerinin ağırlanması büyük yük olmuştu. Ama halkı asıl sıkıntıya sokan Roger de Flor'un koyduğu ağır vergiler oldu. Nitekim Katalan Büyük Birliği ile İmparator'un vekili olarak bu sefere katılan Nestongos Doukas[180], Roger de Flor'un Bizans ahalisine karşı acımasız tutumuna sinirlenerek İstanbul'a dönmek üzere ordudan ayrılmıştır. Nestongos Doukas Katalanların Bizans halkına yaptığı kötü muameleyi İmparator'a iletmeye çalışmışsa da bir sonuç alamamıştır[181].

Alaşehir'den ayrılan Katalan Büyük Birliği güneye doğru ilerleyip Türkler tarafından ele geçirilen Tripolis, Nysa (Sultanhisar) ve Tralles (Güzel Hisar) gibi kentleri kurtarmak yerine batıya doğru ilerlemeyi tercih etti. Roger de Flor'un batıya doğru ilerlemesinin nedeni bu sırada Sakız, Limni ve Midilli Adalarını kontrolü altında tutan donanması ile irtibat halinde olmayı istemesidir[182]. Batı yönünde ilerleyen Katalanlar Kemalpaşa, oradan da Manisa'ya geldi[183].

6. Türk Kuvvetlerinin Tire Yakınında Bir Kez Daha Mağlup Edilmeleri ve Bu Çatışmada En Corbarán de Alet'in Ölmesi

Katalan Büyük Birliği'nin Manisa'ya gelmesinden kısa bir süre sonra Tire Şehri'nden gelen iki haberci, Türklerin saldırıları karşısında daha fazla dayanacak güçlerinin kalmadığını ve bir an önce yardım gelmezse Tire'nin Türklerin eline düşeceğini söyleyerek Roger de Flor'dan yardım istedi. Onların yardım çağrısına olumlu cevap veren Roger de Flor, yanına hafif ve hızlı hareket edebilecek kuvvetlerini alarak Tire'ye doğru yola çıktı. Sabah olunca tekrar saldırıya geçecek olan Türk kuvvetlerinden önce Tire'ye ulaşmak için hızla ilerleyen Roger de Flor ve yanındaki kuvvetler şafak sökmeden şehre ulaştı[184].

---

179 *Pakhymeres*, IV, s.479; *Moncada*, s.45; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.79-80; Agustí, *a.g.e.*, s.60.

180 Nestongos ailesi İznik İmparatorluğu döneminin en seçkin ailelerindendir Bkz. *Akropolitês*, s.72,192, 238, 252. Bu ailenin üyelerinden bir tanesi II. Theodoros Laskaris'in kızlarından birisi ile evlenmişti. Bu aile hakkında bkz. Demetrios I. Polemis, *The Doukai: a contribution to Byzantine prosopography*, California, 1968, s.150-152.

181 *Pakhymeres*, IV, s.471, 473; *Moncada*, s.46; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.82; Lowe, *a.g.e.*, s.36-37.

182 *Pakhymeres*, IV, s.479, 481; Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri", s.81.

183 *Muntaner*, s.415; *Moncada*, s.46; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.37; Wittek, *Menteşe Beyliği*, s.42; Akın, *a.g.e.*, s.18; Hopwood, a.g.m., s.387.

184 *Moncada*, s.46; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.37-38.

Katalanların Tire'ye geldiğinden habersiz olan Türk kuvvetleri şafak vakti şehre saldırmak üzere harekete geçtiler. Türk kuvvetleri şehrin giriş kapısına doğru ilerlerken alarm çanları çalmaya başladı. Onların her hareketini surlardan izleyen Roger de Flor, En Corbarán de Alet'e yanındaki kuvvetlerle kaleden çıkarak Türklere saldırması emrini verdi. 200 süvari ve 1000 kadar da piyade asker ile aniden şehirden çıkan En Corbarán de Alet Türkler üzerine saldırdı. Katalanların şehirde olduklarından habersiz olan Türkler bu ani saldırı karşısında çok şaşırmışlardı. Ağır kayıplar veren Türk kuvvetleri geri çekilmek zorunda kaldı. Muntaner'in ifadesine göre bu çatışmada Türklerden 700 atlı ve çok sayıda yaya asker öldürülmüştür[185].

Türklerin hızla etraftaki dağlara doğru geri çekildiğini gören En Corbarán de Alet atlı birlikleri ile onları takibe koyuldu. Hafif zırhlı Türk atlıları ağır zırhlar kuşanmış Katalan atlılarına göre daha süratli hareket edebildiğinden dağın eteklerine onlardan çok daha önce ulaşarak kendilerini takip eden düşmanlarının tırmanışını engellemek için gereken hazırlıkları yapmışlardı. Az sonra dağın eteklerine ulaşan En Corbarán de Alet adamlarına atlarından inerek yaya olarak Türkleri takip etmeleri emrini verdi. Kendisi de atından inerek adamlarının önünde dağa doğru tırmanmaya başladı. Ancak onlardan yüksekte mevzilenmiş Türklerin attıkları taş ve oklar Katalan askerlerinin yukarı doğru tırmanışını imkânsız kılıyordu. Buna rağmen geri çekilmeyen En Corbarán de Alet daha rahat hareket edebilmek için üstündeki ağırlıkları bırakıp, miğferini çıkartınca atılan bir ok ile şakağından vurularak öldü. Liderlerinin ölümü üzerine Katalan kuvvetleri takibi sonlandırdı[186].

En Corbarán de Alet'in öldüğünü duyan Roger de Flor çok üzüldü. Tire'ye iki mil mesafede bulunan Saint George Kilisesi'nde En Corbarán de Alet ve onunla birlikte ölen Katalan askerleri için büyük bir tören yapıldı. En Corbarán de Alet burada Roger de Flor'un emri ile inşa edilen çok görkemli bir mezara defnedildi. Tire'de sekiz gün kalan Roger de Flor bu arada İzmir'e oradan da Sakız'a Amirali En Ferran de Ahones'e mesaj göndererek donanma ile birlikte bir an önce Anadolu'ya geçerek ikinci bir emre kadar Anya (Kadı Kalesi)[187]'da beklemesi emrini verdi[188].

7. En Berenguer de Rocafort'un Katalan Büyük Birliği'ne Katılmak İçin İstanbul'a Gelmesi

Anadolu'da bu gelişmeler yaşanırken Calabria'daki işlerini yoluna koyan

185 *Muntaner*, s.415; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.38.

186 *Muntaner*, s.415-416; *Moncada*, s.46-47; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.38; Schlumberger, *a.g.e.*, s.85 vd; Chaytor, *a.g.e.*, s.145-146.

187 Anya (Kadı Kalesi) hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mercangöz, "Kuşadası'nın Kültür Mirasında İki Bizans Kalıntısı: Kurşunlu Manastır ve Kadı Kalesi", *Geçmişten Geleceğe Kuşadası, Sempozyum 23-26 Şubat 2000, Bildiriler*, İzmir 2001, s.143 vd.

188 *Muntaner*, s.416; *Moncada*, s.48; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.38-39; Agustí, *a.g.e.*, s.60; Wittek, *Menteşe Beyliği*, s.42.

En Berenguer de Rocafort, daha önce Roger de Flor'a söz verdiği gibi Katalan Büyük Birliği'ne katılmak üzere iki büyük, birkaç tane de küçük gemiden oluşan bir filo ile İstanbul'a geldi. En Berenguer de Rocafort'un yanında 200 süvari (atları yoktu) ve 1000 Almugaver'den oluşan bir kuvvet vardı[189]. İstanbul'da II. Andronikos ile bir görüşme yapan En Berenguer de Rocafort, İmparator'un talimatı ile vakit kaybetmeden Roger de Flor'un kuvvetlerine katılmak üzere başkentten ayrıldı. Sakız Adası'na gelen En Berenguer de Rocafort, En Ferran de Ahones komutasındaki donanmaya katıldı. Bundan sonra Sakız Adası'ndan ayrılan Katalan donanması Anya'ya geldi. En Ferran de Ahones buradan Roger de Flor'a iki haberci göndererek kendilerine katılan En Berenguer de Rocafort ile birlikte Anya'da beklediklerini bildirdi. Yeni gelen kuvvetlerle donanmanın Anya'da onu beklediğini öğrenen Roger de Flor bu habere çok sevindi. Tire'den ayrılmak için son hazırlıklarını yapan Roger de Flor, Anya'da bulunan En Berenguer de Rocafort'a kendisi ile buluşmak üzere Ayasuluk (Selçuk)'a gelmesini bildirmesi için Ramon Muntaner'i gönderdi[190].

8. Anya (Kadıkalesi)'ya gelen Katalan Büyük Birliği ile Civardaki Türkler Arasında Yaşanan Çatışma

Tire'den ayrıldıktan sonra Ayasuluk'a gelen Ramon Muntaner, buradan yirmi atlıyı bölgeyi iyi tanıyan rehberler ile birlikte Anya'daki En Berenguer de Rocafort'un yanına göndererek ona Roger de Flor'un gelmekte olduğu Ayasuluk'a gelmesini bildirdi. O da civardaki Türklerin saldırısına uğrama ihtimaline karşı yanına 500 Almugaver alarak Ayasuluk'a geldi. Geri kalan kuvvetler Türklerin hemen her gün saldırısına maruz kalan Anya'nın savunulması için Amiral En Ferran de Ahones ile birlikte orada kaldı[191].

Bu sırada Tire'nin güvenliğini sağlaması için En Pedro de Aros komutasında otuz süvari ve yüz kişilik piyadeden oluşan bir birlik bırakaran Roger de Flor, Ayasuluk'a gitmek için yola çıktı. En Berenguer de Rocafort'un gelmesinden dört gün sonra Roger de Flor da tüm kuvvetleri ile birlikte Ayasuluk'a geldi. Roger de Flor, En Berenguer de Rocafort'u ölen En Corbarán de Alet'in yerine başkomutanlık makamına getirdi. Bundan sonra onun emrine yüz süvari verdi ve dört aylık da ödeme yaptı[192].

Roger de Flor diğer Bizans şehir ve kasabalarında olduğu gibi Ayasuluk'ta da Bizans ahalisinden zorla para toplamıştı. Katalan askerleri halktan para toplamak için insanlara vahşet derecesine varan işkenceler yapmış, pek çok

---

189 *Muntaner*, s.416; *Grêgoras*, s.227; *Moncada*, s.51; ayrıca bkz. Agustí, *a.g.e.*, s.61; Lowe, *a.g.e.*, s.40; Carım, *a.g.e.*, s.95.

190 *Munatanер*, s.416; *Moncada*, s.51; ayrıca bkz. Agustí, *a.g.e.*, s.60; Lowe, *a.g.e.*, s.41.

191 *Muntaner*, s.417-418; *Moncada*, s.51; ayrıca bkz. Agustí, *a.g.e.*, s.61-62; Wittek, *Menteşe Beyliği*, s.42; Foss, *Ephesus after Antiquity: a Late antique, Byzantine and Turkish City*, Cambridge 1979, s.143.

192 *Muntaner*, s.418; *Moncada*, s.52; ayrıca bkz. Wittek, *Menteşe Beyliği*, s.42-43.

kişiyi de öldürmüşlerdi[193]. Moncada bu gibi hadiseleri birkaç kendini bilmez askerin disiplinsiz davranışı olarak yorumlasa da[194] kaynaklarda Katalanların Anadolu'daki Bizans ahalisine karşı uyguladığı kötü muamelenin sayısız örnekleri vardır. Nitekim Midilli'de varlıklı ve adanın önde gelenlerinden Makhramê isimli Bizanslı'nın kendisinden talep edilen parayı hemen vermediği için Katalanlar tarafından kellesi uçurulmuştu[195].

Ayasuluk'ta sekiz gün kalan Roger de Flor, yerli ahaliden topladığı tüm para, silah, at ve savaşlarda ele geçirdiği diğer ganimetleri, kuvvetlerinden bir kısmı eşliğinde Manisa'ya gönderdi. Zaten 1304-1305 kışını bölgedeki en güvenli ve korunaklı yer olan Manisa'da geçirmeye karar vermişti[196]. Geri kalan kuvvetler ile birlikte Ayasuluk'tan ayrılan Roger de Flor En Berenguer de Rocafort ve donanmanın bulunduğu Anya'ya geldi.

Roger de Flor, bundan sonra nasıl bir yol takip edeceklerini tartışmak üzere komutanları ile bir toplantı yaptı. Toplantıda alınan karara göre Katalan kuvvetleri Türkler üzerine giderek onları savaşa zorlayacaktı. Katalanların böyle bir karar vermesinin sebebi kuvvetlerinin sayısının geniş alanda mücadele etmek için yeterli olmaması idi. Çünkü bu şekilde ele geçirilecek şehir ve kasabaların korunması için garnizonların oluşturulması gerekirdi ki, bu da güçlerinin bölünmesi anlamına gelirdi[197].

Roger de Flor ve komutanları ne yapacakları hakkında toplantı yaparken Sasa Bey komutasındaki Türk kuvvetlerinin civardaki bölgeleri yağmaladıklarına dair bir haber geldi[198]. Bunun üzerine derhal harekete geçen Katalan kuvvetleri Türklere saldırdı. Taraflar arasında yapılan savaşta Türkler 1000 süvari ve 2000 piyade olmak üzere ağır kayıplar verdi. Geri kalanlar ise karanlığın çökmesinden yararlanarak kaçmayı başardılar. Bu galibiyetin ardından Katalanlar ele geçirdikleri ganimetlerle birlikte sevinç içinde Anya'ya geri döndüler[199].

9. Katalan Büyük Birliği'nin Türkler Üzerine Yürümesi

Toplantıda alınan karar gereği uzun ve tehlikeli bir yolculuk yapmak gerekecekti. Bu durumun askerler arasında hoşnutsuzluk yaratacağını tahmin eden Roger de Flor aldıkları karar duyulmadan ve kazandıkları bu zaferin heyecanı geçmeden bir an önce yola çıkılmasına karar verdi. On beş günlük konaklamanın ardından Katalan Büyük Birliği 15 Ağustos 1304'de Anya'dan ayrıldı[200].

---

193 *Pakhymeres*, IV, s.479.
194 *Moncada*, s.53.
195 *Pakhymeres*, IV, s.481.
196 *Moncada*, s.53; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.41.
197 *Moncada*, s.54.
198 Wittek bu Türk kuvvetlerinin Menteşe Beyliği'ne ait kuvvetler olduğunu ifade etmektdir. Bkz. Wittek, *Menteşe Beyliği*, s.43; krş. Akın, *a.g.e.*, s.19.
199 *Muntaner*, s.418; *Moncada*, s.54; ayrıca bkz. Wittek, *Menteşe Beyliği*, s.42.
200 Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri", s.82.

Muntaner'in bundan sonra verdiği bilgiler biraz şüphelidir. Yazar Anadolu içlerine doğru ilerleyen Katalan Büyük Birliği'nin Akdeniz ve İç Anadolu Bölgesi'ni birbirine bağlayan Toros Dağları üzerindeki Gülek Boğazı (Iron Gate)'na kadar gittiğini ifade etmektedir. Muntaner, Gülek Boğazı'na yaklaştıklarında, daha önce Anya yakınlarındaki savaştan sağ kurtulan Aydınoğulları Beyliği'nin kuvvetleri ve diğer Türk beylerinin gönderdiği birliklerden oluşan büyük bir ordunun[201] dağların tepelerinde belirdiğini söylemektedir[202]. Ancak bu pek mümkün görünmüyor[203]. Nitekim Moncada'nın da savaşın geçtiği yer ile ilgili şüpheleri vardır.[204]. Her şeyden önce Aydınoğullarının bu bölgede olması olanaksız. Günümüz araştırmacılarından Keith Hopwood, Muntaner'in eserinde Iron Gate olarak geçen yerin yörede Arap Kayası olarak adlandırılan ve üzerinde Hititlerden kalma bir kaya anıtın bulunduğu Kemalpaşa ve Dağkızılca arasındaki Karabel Geçidi olacağını ifade etmektedir[205].

Muntaner'e bakılırsa Türk kuvvetleri 10.000 süvari ve 2000 piyadeden müteşekkildi[206]. Katalan ordusunda Roger de Flor süvarilere, En Berenguer de Rocafort piyadelere ve Marulli'de Bizans birliklerine komuta ediyordu. Türk kuvvetleri ise süvariler Katalanların sol tarafında piyadeler ise sağ tarafında olmak üzere yerlerini almıştı. Şafakla başlayan çarpışmalar gün boyunca tüm şiddeti ile devam etti. Akşama doğru ağır kayıplar vermiş olan Türkler geri çekilmeye başladı. Karanlık çökünceye kadar Türk kuvvetlerini takip eden Katalanlar havanın kararması ile takibe son verdiler[207]. Savaşta 6000'den fazla süvarinin ve 12.000'den fazla piyadenin öldürüldüğünü ifade eden Muntaner bundan sonra savaş meydanındaki ganimetlerin toplanması için sekiz gün savaş meydanının yakınında kaldıklarını söylemektedir[208].

10. Manisa'yı Kuşatan Katalan Büyük Birliği'nin Bizans İmparatoru II. Andronikos'un Emri ile Kuşatmaya Son Vererek Gelibolu'ya Geçmesi

Roger de Flor, birkaç gün bu bölgede kaldıktan sonra sonbaharın gelmesi ile ele geçirdikleri ganimetlerle Manisa'ya dönmek üzere yola çıktı. Ancak Manisa'ya geldiklerinde şehrin kapılarının kendilerine açılmadığını gördüler. Şehrin idarecisi önderliğinde ayaklanan ahali Manisa'daki Katalan garnizonunu ortadan kaldırıp sahip oldukları tüm hazinelere el koymuştu. Attaleiôtês başlangıçta Roger de Flor ile uzlaşarak Manisa'yı ve kendisini onların gazabından kurtarmıştı. Bundan

201 Wittek, *Menteşe Beyliği*, s.43; krş. Akın, *a.g.e.*, s.19.
202 *Muntaner*, s.418.
203 Bu konu hakkında bkz. Carım, *a.g.e.*, s.97-98.
204 *Moncada*, s.59.
205 Hopwood, a.g.m., s.388.
206 *Moncada*, s.55; Muntaner Türk kuvvetlerinin on bin süvari ve yirmi bin piyadeden oluştuğunu yazmaktadır. Ancak verdiği rakamlar biraz abartılı görünmektedir. Bkz. *Muntaner*, s.418.
207 *Muntaner*, s.419; *Moncada*, s.55-57; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.99 vd.
208 *Muntaner*, s.419.

sonra Roger de Flor bölgenin en korunaklı kalesine sahip Manisa'yı ele geçirdiği tüm ganimet mallarını depolamak için kullandı. Fakat şimdi beklenmedik bir şey olmuş ve Katalanların sahip olduğu her şeye el konulmuştu. Elbetteki bu durum Roger de Flor ve adamları için kabul edilemezdi. Katalanlar tüm servetlerine el koyan Manisa halkını cezalandırmak için büyük bir hınçla şehri kuşatma altına aldılar. Ancak içeriden bir ihanet olmadıkça Manisa'nın ele geçirilmesi imkânsızdı. Katalanların Manisa kuşatması Bizans İmparatoru II. Andronikos'un, Bulgar Çarı Theodor Svetoslav (1300-1322) ile olan mücadelesinde kendisine yardım etmek üzere her şeyi bırakarak tüm kuvvetleri ile birlikte İstanbul'a gelmesi için Roger de Flor'a emir göndermesine kadar devam etti[209].

Theodor Svetoslav, Altın Ordu Devleti içindeki karışıklıklardan yararlanarak Moğolları Bulgaristan'dan çıkartıp ülkesinde birliği sağlamıştı. Bizans İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu durumdan istifade eden Bulgar Çarı, Bizans toprakları aleyhine Trakya'daki sınırlarını genişletmeye başladı. Karadeniz'de pek çok önemli liman ve kaleyi ele geçiren Svetoslav'ı durdurmaya yönelik Bizans yönetiminin girişimleri başarısız olmuştu[210]. Bu sebeple İmparator, İstanbul'u tehdit eder hale gelen Theodor Svetoslav'a karşı Katalan Büyük Birliği'nden yardım istedi. Bu sırada Manisa'yı kuşatmakta olan Roger de Flor başlangıçta bu çağrıyı duymazdan gelse de Theodor Svetoslav'ın gelecekteki planları üzerinde büyük bir tehlike oluşturacağını düşündüğünden Manisa ile hesaplaşmasını sonraya bırakarak kuvvetleri ile Gelibolu'ya gitmek üzere yola çıktı[211]. Bu noktadan sonra İspanyol kaynaklarının verdiği bilgiler gerçeklerle örtüşmemektedir. Zira onlara göre Roger de Flor'un Bizans İmparatoru'na yardım etmek için tüm kuvvetleri ile Gelibolu'ya geldiğini öğrenen Bulgar Çarı, mağlup olacağını anlayarak Bizans İmparatoru'na tüm isteklerini kabul ettiğini bildirerek barış talebinde bulunmuştu[212]. Oysaki, Theodor Svetoslav'ın kazançlarını kabul etmek zoruna kalan İmparator, ele geçirdiği bölgeleri kendisine bıraktğı Bulgar Çarı ile 1307'de barış antlaşması imzaladı ve oğlu IX. Mikhail'in kızlarından birisini ona eş olarak verdi[213].

11. Bizans İmparatoru II. Andronikos'un Daveti Üzerine Roger de Flor'un İstanbul'a Gitmesi

Gerekli hazırlıkların tamamlanmasının ardından Roger de Flor ele geçirdikleri her şeyi gemilere yükletti. Yapılan plana göre Katalan kuvvetleri kıyıya yakın bir şekilde yol alacak ve böylece donanma ile her zaman irtibatta olacaklardı. Katalan Büyük Birliği Lapseki'ye gelince Roger de Flor, İstanbul'a, bir gemi göndererek İmparator'a kuvvetleri ile Lapseki'de olduğunu ve bundan sonra ne yapması

209 *Pakhymeres*, IV, s.479, 483; *Moncada*, s.58-59; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.108-112; Lowe, *a.g.e.*, s.50; Chaytor, *a.g.e.*, s.146; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.140.

210 Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.456; Norwich, *a.g.e.*, s.268-269.

211 *Pakhymeres*, IV, s.527, 529; ayrıca bkz. Norwich, *a.g.e.*, s.269.

212 *Muntaner*, s.421.

213 *Pakhymeres*, IV, s.691; ayrıca bkz. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.149-150; Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.456.

gerektiğini sordu. İmparator, Roger de Flor'a birliklerini Gelibolu'ya geçirerek orada konaklaması emrini verdi. Muntaner, Gelibolu Yarımadası'nın güzel ekmekleri, iyi şarapları ve meyve bahçeleri ile konaklamak için çok elverişli bir yer olduğunu ifade etmektedir[214]. Roger de Flor Gelibolu'ya geçirdiği kuvvetlerini burada kaldıkları sürece konaklamaları için Yarımada üzerinde bulunan çiftliklere dağıttı[215].

Bundan sonra Roger de Flor, Anadolu'daki faaliyetleri ile ilgili olarak İmparator'a bilgi vermek ve eşini görmek için dört gemi ile birlikte İstanbul'a gitti. İmparator tarafından çok iyi karşılanan Roger de Flor, Anadolu'daki gelişmeleri anlattıktan sonra askerlerine ödeme yapmak için İmparator'dan para talep etti. II. Andronikos onun bu talebini nezaketle karşılayıp en kısa zamanda ödeme yapacağını söylese de Anadolu'da ele geçirdikleri hesapsız ganimetler ve Bizans halkından zorla topladıkları paralara rağmen hala kendisinden ücret talebinde bulunan Roger de Flor'un bu açgözlü tavrına çok sinirlenmişti[216].

12. En Berenguer de Entenza'nın Yeni Kuvvetlerle Gelibolu'ya Gelmesi

Bizans İmparatorluğu'nda bu gelişmeler yaşanırken, Katalan Büyük Birliği'nin Anadolu'daki akınlarından ele geçirdiği büyük servetin haberi batıya çoktan ulaşmıştı. Krallığı için yeni bir yayılma alanı olabilecek bu topraklarda Katalan Büyük Birliği'ni çıkarlarına hizmet için kullanabileceğini düşünen Sicilya Kralı III. Frederick gelişmelerden oldukça hoşnuttu. Bu sırada III. Frederick'in kardeşi olan Aragon Kralı II. Jaime doğudan gelen haberler üzerine En Berenguer de Entenza'yı Katalan Büyük Birliği'ne takviye güçler göndermek adı altında kendi temsilcisi olarak Anadolu'ya gönderdi. Bizans İmparatoru ve Roger de Flor arasındaki görüşmeler devam ederken En Berenguer de Entenza 300 süvari ve 1000 Almugaver'den oluşan kuvvetleri ile Gelibolu'ya geldi. Roger de Flor'un İmparator ile görüşmek üzere İstanbul'a gitmiş olduğunu öğrenen En Berenguer de Entenza, iki şövalyeyi İstanbul'a göndererek Roger de Flor'a ne yapmasını istediğini sordu. En Berenguer de Entenza'nın Gelibolu'ya geldiğini öğrenen Roger de Flor, ona yanındaki kuvvetlerle birlikte İstanbul'a gelmesi için haber gönderdi. Bunun üzerine En Berenguer de Entenza İstanbul'a gitmek üzere Gelibolu'dan ayrıldı. 1304 yılı Ekim ayında İstanbul'a geldiğinde İmparator ve Roger de Flor tarafından büyük bir sevinç ile karşılandı[217].

---

214 *Muntaner*, s.420-421.

215 *Muntaner*, s.421; ayrıca bkz. Agustí, *a.g.e.*, s.70; Lowe, *a.g.e.*, s.51-52.

216 *Moncada*, s.63; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.121 vd.; Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.609.

217 *Pakhymeres*, IV, s.531; *Muntaner*, s.422; *Moncada*, s.65; ayrıca bkz. Carım, *a.g.e.*, s.100; Schlumberger, *a.g.e.*, s.125 vd.; Chaytor, *a.g.e.*, s.147; Agustí, *a.g.e.*, s.71.

Bizans İmparatoru aslında kontrol altında tutulamayan Katalanların gücünün yeni gelen birliklerle daha da artmasından pek memnun değildi. Zaten Roger de Flor mevcut kuvvetlerle Türkler karşısında başarılı olmuştu. Bu durumda Katalanların sayısının artması İmparatorluğa fazladan maddi külfet olmaktan başka bir işe yaramayacaktı[218]. Katalan askerlerinin Anadolu'da Bizans halkına karşı sergiledikleri aşırılıklar ise diğer önemli bir sorundu.

Muntaner, En Berenguer de Entenza'nın İstanbul'a gelmesinden bir müddet sonra Roger de Flor'un İmparator'un yanına giderek Grand Duke'lük makamını yakın dostuna devretmek istediğini söylediğini ifade etmektedir. Bu önerisi İmparator tarafından kabul edilince ertesi gün tüm saray erkânının önünde Roger de Flor başındaki Grand Duke'lük şapkasını çıkartıp En Berenguer de Entenza'nın başına koydu. Ayrıca ona bu makamı simgeleyen asa, mühür ve sancağı da verdi. Grand Duke'lük makamını En Berenguer de Entenza'ya bırakan Roger de Flor ise Bizans İmparatoru tarafından Caesar'lık makamına getirildi[219].

Katalan Büyük Birliği'nin İmparatorluk içinde her geçen gün artan nüfuzu İstanbul'daki Cenevizlilerin hiç hoşuna gitmiyordu. Çıkarlarının tehdit edildiğini düşünen Cenevizliler İmparator'a Katalanlara karşı ittifak kurma teklifinde bulundular. Cenevizliler II. Andronikos'a Batı'da Bizans İmparatorluğu'na karşı büyük bir filonun hazırlandığını, Sicilya Kralı ile gizli bir antlaşma içerisinde olan Katalanların İmparatorluğu savunmaktan çok yok etmek niyetinde olduklarını söylüyorlardı. II. Andronnikos da Katalanların yavaş yavaş İmparatorluk için bir tehdit oluşturmaya başladıklarını düşünmekle birlikte Cenevizlilerin bu teklifine hemen cevap vermeyip biraz beklemeyi tercih etti[220]. Katalanların artan gücünden ve önemli makamların onların eline geçmesinden rahatsızlık duyan sadece Cenevizliler değildi. Müşterek İmparator IX. Mikhail de bu durumdan son derece rahatsızdı. Ona göre büyükbabası VIII. Mikhail Palaiologos'un Latinlerin işgalinden kurtardığı İmparatorluk şimdi gönüllü olarak yeniden onlara teslim ediliyordu. IX. Mikhail, silahlarını masum Bizans ahalisinin üzerine çeviren Katalanların İmparatorluğa hizmet etmekten çok zarar verdiklerini düşünüyordu[221]. Cenevizliler gibi IX. Mikhail de II. Andronikos'u bir an önce Katalanlara karşı harekete geçmeye ikna etmeye çalışıyordu. Gerçekten de İmparator tarafından ücretlerinin ödenmediği gerekçesi ile Katalan askerleri Gelibolu ve çevresindeki bölgelerde Bizans halkına saldırmaya ve onlara eziyet etmeye başlamıştı. Katalanların bu son taşkınlıkları ile sabrı taşan İmparator, kendisinden sürekli olarak para talep eden Roger de Flor ve En Berenguer de Entenza'ya, Katalan Büyük Birliği Anadolu'ya geçip Türklerle savaşmaya başlamadan önce kendilerine herhangi bir ödeme yapılmayacağını bildirdi[222].

---

218 Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.609.
219 *Muntaner*, s.422-424; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.127-129; Agustí, *a.g.e.*, s.72.
220 *Pakhymeres*, IV, s.535, 537; *Moncada*, s.69-70; ayrıca bkz. Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.609.
221 *Moncada*, s.70-71.
222 *Moncada*, s.71.

İmparator'un bu cevabı Gelibolu'ya ulaşınca kamptaki Katalan askerleri civardaki Bizans kalelerine ve kasabalarına yeniden saldırıya geçti. İmparator'un bu kararlı tutumu karşısında Roger de Flor ve En Berenguer de Entenza, II. Andronikos'a gönderdikleri elçi vasıtasıyla, ücretlerinin ödenmesini bir kez daha talep etmişler ve İmparatorluğa sadakatle hizmetlerinin devam edeceğini, hatta Gelibolu ve civarındaki masum halka zarar verenleri cezalandıracaklarını bildirmişlerdir. Pakhymeres'e göre Katalan liderlerinin bu tutumunun sebebi kan dökücü Katalanların aşırıklıklarına son vermek amacıyla IX. Mikhail'in topladığı ordudan duydukları korku idi[223].

13. Bizans İmparatoru II. Andronikos'un Katalan Büyük Birliği'ne Değeri Düşük Paralarla Ödeme Yapmayı Teklif Etmesi ve Sonrasında Yaşananlar

Roger de Flor ve En Berenguer de Entenza'nın ücretlerin ödenmesi konusundaki ısrarları bu miktarda parayı bulamayan Bizans İmparatoru II. Andronikos'u çok zor durumda bırakmıştı. Aslında onun Katalan Büyük Birliği'nin ücretlerini ödememek için çeşitli bahaneler ileri sürmesi İmparatorluk hazinesinin boş olmasından kaynaklanıyordu. Nihayet II. Andrnikos kendince bir çıkar yol buldu. Katalan askerlerinin ücretlerini değeri düşürülmüş paralarla ödeyecekti. İmparator'un bu teklifi Roger de Flor tarafından şiddetle geri çevirildi. Ancak İmparator, paraların değerinin düşürülmüş olmasına rağmen Katalan askerlerinin yerli ahaliden aldıklarına karşılık yapacakları ödemelerde paranın eski değerine göre ödeme yapmalarını teklif etti. Muntaner ve Moncada bunun Katalan askerleri ile Bizans halkını karşı karşıya getirmek isteyen İmparator'un bir hilesi olduğunu ifade etmektedir. Zira istediklerini değeri düşürülmüş paralar karşılığında alamayan Katalan askerleri bu sefer silahlarını kullanacaklardı. Bu durumda Bizans ahalisi arasında oluşan tepki Katalanlara karşı nefrete dönüşecek ve liderlerinin komutasında birleşen halk Katalanları ortadan kaldıracaktı[224]. Gerçekten de ödemeler konusunda yaşanan tartışmalar Katalan askerleri ve Bizans ahalisi arasında çatışmalara yol açmış ve bu durumdan zararlı çıkan taraf Bizanslılar olmuştu.

Katalan askerlerinin Gelibolu ve çevresindeki Bizans bölgelerine tecavüzlerinin artmasından endişeye kapılan İmparator, Roger de Flor ile birlikte Türklere karşı mücadele eden Bizans birliklerinin komutanı Marulli'yi İstanbul'a çağırdı. Komutanından bölgedeki gelişmeler hakkında bilgi alan II. Andronikos, Roger de Flor'u İstanbul'a davet etmesi için onu tekrar Gelibolu'ya gönderdi. Gelibolu'ya dönen Marulli İmparator'un davetini ona iletti. Ayrıca İmparator'un bu sırada kızı ile birlikte damadının yanında Gelibolu'da olan kızkardeşi Irene'nin de Roger de Flor ile birlikte İstanbul'a gelmesini istediğini bildirdi. II. Andronikos,

[223] Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.610.
[224] *Muntaner*, s.422; *Moncada*, s.73-74.

kızkardeşinin damadı ile olan anlaşmazlıklarının çözülmesinde yardımcı olabileceğini düşünüyordu. Ancak Roger de Flor, eşinin sağlık durumunu bahane ederek bu daveti geri çevirdi. Aslında o, adamlarının tepkisinden çekiniyordu. İstanbul'a dönen Marulli, İmparator'a Katalan Büyük Birliği'nin, ücretlerinin tamamen ödenmemesi halinde hiçbir şekilde anlaşmaya yanaşmayacağını bildirdi[225]. Bu sırada İstanbul'da bulunan En Berenguer de Entenza ise İmparator ile aralarında geçen ateşli bir tartışmanın ardından bir anlaşmaya varılamayacağına kanaat getirerek limandaki gemilerine binerek başkenti terk etti. İstanbul'dan ayrılırken Bizanslılar hakkındaki düşüncesini gösterircesine Grand Duke'lük başlığını fırlatıp denize attı[226].

14. Bizans İmparatoru II. Andronikos'un Anadolu Eyaletlerini Katalan Büyük Birliği'nin Liderlerine Malikâne Olarak Vermesi

Yeni gelen kuvvetlerle gücü daha da artan Katalan Büyük Birliği'nin silahlarını doğrudan kendisine karşı çevirme ihtimalinin artması İmparator'u endişelendiriyordu. Sicilya'dan Katalan Büyük Birliği'ne yardım etmek için yeni kuvvetlerin yola çıktığı söylentisi onun bu endişesini daha da arttırmaktaydı. Bu durumda II. Andronikos'un Katalanlarla anlaşmaktan başka çaresi yoktu. İmparator, Roger de Flor ile aralarındaki görüşmeleri yürütmek için kız kardeşi Irene'nin şahsî danışmanlığını yapan Kannavourios'u görevlendirdi. İstanbul ve Gelibolu arasında birkaç defa gidip gelen Kannavourios'un girişimleri sonuç verdi ve nihayet taraflar arasında bir uzlaşmaya varıldı. Yapılan antlaşmaya göre İmparator tüm Anadolu eyaletlerini Katalan ve Aragon soylularına malikâne olarak verecek, onlar da buna karşılık belirlenen miktarda silahlı asker beslemekle yükümlü olacaklardı. Böylece İmparator artık Katalanlara herhangi bir ödeme yapmayacak ve bu ödemelerden Roger de Flor sorumlu olacaktı[227]. Bununla birlikte aralarındaki anlaşma gereği İmparator ilk altı aylık ödemeyi yapmak zorunda idi. İmparator, Roger de Flor'a bu ödemeyi değeri düşük paralarla yaptı. Daha önce bu paraları kabul etmeyen Roger şimdi kabul etmişti. Zira o Anadolu'ya geçtikten sonra bu paralar ile kendilerine ödeme yapacakları Bizans halkının memnuniyetsizliği ve zarara uğraması onu ilgilendirmiyordu[228].

---

225 *Pakhymeres*, IV, s.553, 555; *Moncada*, s.74-75.
226 *Pakhymeres*, IV, s.551.
227 Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.610.
228 *Muntaner*, s.424; *Pakhymeres*, IV, s.555; *Moncada*, s.77-78.

15. İmparator ile Anlaşan Roger de Flor'a Kızan Gelibolu'daki Katalan Askerlerinin Ayaklanması

İmparator II. Andronikos, söz verdiği üzere Katalan askerlerinin ücretlerini ve mühürlü antlaşma metnini adamlarından Theodore Khoumnos ile Roger de Flor'a gönderdi. Ayrıca Roger de Flor'un emrine göre dağıtılacak olan buğdayın da toplanmakta olduğunu bildirmesini istedi. Gelibolu'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılan Theodore Khoumnos, Çimpe Kalesi'ne yaklaştığı sırada Gelibolu'daki Katalan askerlerinin isyan ettikleri haberini aldı. Bunun üzerine o, Çimpe Kalesi'nde kalıp gelişmeleri öğrenerek ona göre hareket etmeye karar verdi. Çimpe Kalesi'nde on gün kadar kalan Theodore Khoumnos, bu süre içerisinde Gelibolu'da işlerin iyice karıştığını öğrendi. Katalan askerlerinin yanındaki yüklü miktardaki para ile yakındaki Çimpe Kalesi'nde olduğunu duymaları halinde saldırıya geçmelerinden korkarak buradan İstanbul'a geri döndü. İstanbul'a geri dönen Theodore Khoumnos Gelibolu'daki gelişmeleri anlatınca II. Andronikos Edirne'deki İmparatorluk ordusunu Gelibolu'daki Katalanlar üzerine göndermeye karar verdi. Ancak bu sırada İstanbul'da bulunan İmparator'un yeğeni ve aynı zamanda Roger de Flor'un kayınbiraderi olan Asen araya girerek İmparator'dan enistesini ikna etmek için kendisine süre vermesini istedi. Roger de Flor'a bir mektup yazan Asen, İmparator'un kızmakta haklı olduğunu belirtti ve ondan yapılan antlaşmaya uymasını istedi. Roger de Flor, bu mektuba yazdığı cevabında İmparator ile yaptığı antlaşmaya sadık olduğunu belirtti. Ancak maaşları ödenmeyen askerlerin kendisini onlara ihanet etmekle itham ettiklerini ve bu durumda onlara rağmen bir şey yapmaya kalktığında kendilerine etrafı talan etmelerine izin verecek yeni bir lider seçebileceklerini ve hatta kendisini öldürebileceklerini yazdı. Roger de Flor'un cevabını İmparator'a bildiren Asen, İmparator'u Theodore Khoumnos'u tekrar Gelibolu'ya göndermeye ikna etti. Gerçekten de henüz ücretlerini alamamış olan Katalan askerleri arasında İmparator ile anlaşan Roger de Flor'a karşı güvensizlik oluşmuştu. Etrafı talan eden askerleri üzerindeki otoritesinin sarsıldığını düşünen Roger de Flor, ordudaki tüm komutanları ile bir toplantı yaptı ve onları bu antlaşmanın kendileri için en mantıklı seçenek olduğuna ikna etti. Bundan sonra komutanlar da durumu askerlere anlattı ve ordu içinde biraz da olsa sükûnet sağlanmış oldu. Böylece Katalan Büyük Birliği'nin yeniden Anadolu'ya geçmesi konusunda taraflar arasında anlaşma sağlandı[229].

[229] *Pakhymeres*, IV, s.555 vd.; *Moncada*, s.79-82; ayrıca bkz. Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.610.

16. Roger de Flor'un Müşterek İmparator IX. Mikhail Palaiologos'un Edirne'deki Sarayı'nda Öldürülmesi

Bizans İmparatoru güçlükle de olsa Katalan Büyük Birliği'ni tekrar Anadolu'ya geçmeye ikna etmişti. Ancak taraflar arasındaki güvensizlik iyice artmıştı. Özellikle müşterek İmparator IX. Mikhail, Katalanların yaptığı taşkınlıkların cezasız kalmaması gerektiğinde ısrarlıydı. Bunun için uygun bir fırsat bekleyen IX. Mikhail'in biraz sonra beklediği fırsat ayağına geldi. 1305 yılı baharında Gelibolu'daki Katalan Büyük Birliği çıkacağı sefer için hazırlıklarını sürdürürken Roger de Flor, Türkler üzerine sefere çıkmadan önce harekât hakkında bilgi vermek ve vedalaşmak için IX. Mikhail'in yanına gitmeye karar verdi[230]. Eşi, kayınvalidesi ve kayınbiraderleri IX. Mikhail'in ona karşı nasıl duygular beslediğini bildiklerinden Roger de Flor'u bu kararından vazgeçirmek istediler. IX. Mikhail'in sarayına gidecek olursa burada başına kötü şeylerin geleceğini düşünüyorlardı. Katalan Büyük Birliği'ndeki komutanları da Roger de Flor'un bu seyahate çıkmasına karşıydılar. Fakat İmparator'a bilgi vermeden bu sefere çıkması halinde aralarının yeniden bozulacağını düşünen Roger de Flor tüm itirazlara rağmen Edirne'ye gitmekte kararlıydı. Bundan sonra Amiral En Ferran de Ahones'i yanına çağırarak ailesini İstanbul'a götürmesini söyledi. Roger de Flor'un eşi onunla birlikte Anadolu'ya geçmeyecekti. Çünkü yedi aylık hamileydi ve annesi onun kendisi ile birlikte İstanbul'da dinlenmesini istiyordu. Roger'in hanımının doğum yaptıktan sonra eşinin yanına gitmesine karar verilmişti[231].

Amiral En Ferran de Ahones komutasındaki dört gemi ile birlikte ailesini İstanbul'a gönderen Roger de Flor, En Berenguer de Entenza'yı kendi yerine Gelibolu'da bıraktıktan sonra 300 süvari ve 1000 piyadeden oluşan kuvvetleri ile birlikte Edirne'ye gitmek üzere yola çıktı. 23 Nisan'da Edirne'ye ulaşan Roger de Flor IX. Mikhail tarafından çok iyi karşılandı. Bu sırada Edirne'de Girgon komutasındaki Alanlar, Melik komutasındaki Türkopoller ve diğer Bizans birliklerinden oluşan kalabalık bir kuvvet vardı. Ancak IX. Mikhail'in dostane tavrı Roger de Flor ve yanındakilerin tedirginliklerini gidermişti. Edirne'de kaldıkları altı gün boyunca çok iyi ağırlandılar. Yedinci gün IX. Mikhail, ertesi gün Edirne'den ayrılacak olan Roger de Flor adına sarayında bir ziyafet düzenledi[232].

Şölen devam ederken Girgon komutasındaki Alanlar saraya girdi. Girgon hemen Roger de Flor'un üzerine atılarak hasmının başını gövdesinden ayırdı. IX. Mikhail ve eşi Maria'nın huzurunda ziyafete katılan tüm Katalanlar acımasızca katledildi. Böylece Girgon Katalanlar tarafından öldürülen oğlunun intikamını

---

230 *Muntaner*, s.425. Grêgoras, Roger de Flor'un IX. Mikhail'in yanına para istemek için gittiğini yazmaktadır. Bkz. *Grêgoras*, s.230.

231 *Muntaner*, s.425 (Muntaner Roger de Flor'un eşi Maria'nın bir erkek çocuk dünyaya getirdiğini ve eserini yazarken bu çocuğun hayatta olduğunu ifae etmektedir); *Moncada*, s.83-85, 88.

232 *Muntaner*, s.427-428; *Moncada*, s.85-87.

almış oldu. Bundan sonra Edirne'de tam anlamıyla bir Katalan avı başladı ve Roger de Flor ile birlikte şehre gelen bütün Katalan askerleri tek tek kılıçtan geçirildi[233]. Muntaner, bu kıyımdan yalnızca üç kişinin sağ kurtulduğunu ifade etmetedir. Bunlar çan kulesine sığınmayı başaran Katalonyalı bir şövalye olan En Gilabert de Alquer'in oğlu En Ramon, yine Katalonyalı bir şövalyenin oğlu olan G. De Tous ve Llobregat'tan En Berenguer de Roudor idi. Çan kulesine sığınan bu üç şövalye burada kendilerini savunmayı başarmışlardı. Bunun üzerine bunların öldürülmesinin günah olacağını söyleyen IX. Mikhail, gitmelerine izin verilmesini emretti. Böylece katliamdan yalnızca bu üç kişi kurtulmayı başardı[234]. Muntaner Edirne'de yaşananları bu şekilde anlatırken, Bizans kaynaklarından Grêgoras**,** Roger de Flor'un Edirne'ye yalnızca 200 süvari ile geldiğini ve bunların büyük bir kısmının Gelibolu'ya dönerek Edirne'de olanları akadaşlarına haber verdiklerini ifade etmektedir[235].

Roger de Flor'un otuz yedi yıllık maceralı hayatı çok trajik bir şekilde son bulmuş oldu. Grêgoras, Roger de Flor'un İmparator'un sarayının içinde etrafı sarılarak öldürüldüğünü yazmaktadır[236]. Diğer Bizans yazarı Pakhymeres Roger de Flor'un İmparator'un sarayında öldürüldüğünü ancak Muntaner'in aksine ziyafet sırasında değil, ziyafet salonundan çıkarken öldürüldüğünü ifade etmektedir[237].

---

233 Joseph Paul Émile Pascot, *Les Almugavers, Mercenaires Catalans du Moyen Age, 1302-1388*, Bruxelles, 1971, s.47 vd.; Agustí, *a.g.e.*, s.73-74; Lowe, *a.g.e.*, s.63-64; Chaytor, *a.g.e.*, s.148; Setton, "The Catalans in Greece, 1311-1380", *HC,* ed. K. M. Setton, III *(The Fourteenth and Fifteenth Centuries)* ed. H. W. Hazard. Madison, 1975, s.169; Burns, a.g.m., s.752; David Jacoby, "La ''compagnie catalane" et l'état Catalan de Grèce Quelques Aspects de Leur Histoire", *JS*, 1966, s.80-81; Kelly DeVries, *Infantry Warfare in the Early Fourteenth Century: Discipline, Tactics and Technology Warfare in History*, Woodbridge-Rochester 1998, s.59; Geanakoplos, "Byzantium and the Crusades, 1261-1354", *HC*, III, ed. T. M. Setton and M. W. Baldwin, Philedelphia 1955, s.46; Carım, *a.g.e.*, s.101; Öden, a.g.m., s.128; aynı yazar, *a.g.e.*, s.23, 26; Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.611.

234 *Muntaner*, s.428 ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.150 vd.; Lowe, *a.g.e.*, s.64.

235 *Grêgoras*, s.230.

236 *Grêgoras*, s.230.

237 *Pakhymeres*, IV, s.575, 577.

İKİNCİ BÖLÜM

KATALAN BÜYÜK BİRLİĞİ'NİN TRAKYA'DAKİ FAALİYETLERİ

A- Katalan Büyük Birliği'nin Gelibolu ve Çevresindeki Faaliyetleri

1. Roger de Flor ve Yanındakilerin Edirne'de Öldürüldüğü Haberinin Gelibolu'ya Ulaşmasından Sonra Yaşananlar

Roger de Flor ve yanındakilerin öldürüldüğü haberinin kendilerine ulaşmasının ardından bunun intikamını almak isteyen Katalanlar, Gelibolu ve çevresindeki Bizans ahalisini cinsiyet ve yaş ayrımı yapmaksızın vahşice katlettiler[238]. Bizans halkına karşı uygulanan bu vahşet İstanbul'da duyulduğunda başkent ahalisi ayaklandı ve o sırada şehirde bulunan Katalanlara saldırdı. Başta Amiral En Ferran de Ahones olmak üzere birçok Katalan bu ayaklanma sırasında Bizans halkı tarafından öldürüldü[239]. Böylece taraflar arasında uzun süreden beri devam eden gerginlik nihayet açık bir savaşa dönüşmüştü.

Bu sırada IX. Mikhail, Katalan Büyük Birliği'nin sebep olduğu soruna son noktayı koymak için Gelibolu'daki Katalanlar üzerine Edirne'den büyük bir ordu sevk etti. Muntaner, Bizans ordusunun Roger de Flor'un ölüm haberi kendilerine ulaşmadan önce Gelibolu'ya geldiğini ve dağınık ve hazırlıksız bir şekilde yakalandıkları bu beklenmedik saldırıda bir hayli kayıp verdiklerini ifade etmektedir[240].

---

238 Günay, a.g.m., s.93-94.
239 *Pakhymeres*, IV, s.577, 579; *Moncada*, s.93-95.
240 *Muntaner*, s.428.

Bizans kuvvetleri tarafından Gelibolu'da kuşatma altına alınan Katalanlar çok zor durumdaydı. Ordu komutanları kuşatmaya karşı nasıl bir strateji takip edeceklerini tartışıyordu. Roger de Flor'un ölümünden sonra Katalan Büyük Birliği'nin lideri olan En Berenguer de Entenza, sahip oldukları gemilerle İstanbul'a doğru sahil boyunca mevcut Bizans bölgeleri üzerine akın düzenlemelerini önerdi. Bu şekilde hem Gelibolu'daki kuvvetlerin erzak ve diğer ihtiyaçları karşılanmış olacak hem de bu beklenmedik saldırı ile Bizanslılara güçlerini göstermiş olacaklardı. Onun bu teklifi kuşatma altındaki şehri savunmakta zorlanan birlikleri bölmenin pek mantıklı olmayacağı düşünülerek diğerleri tarafından kabul edilmedi. Ancak tüm itirazlara rağmen gemileri hazırlatan En Brenguer de Entenza istediklerini elde ettikten sonra vakit kaybetmeden Gelibolu'ya döneceğini bildirip planını uygulamak için kuşatma altındaki şehirden ayrıldı[241].

2. II. Andronikos Palaiologos ile Görüşmek için İstanbul'a Gönderilen Katalan Büyük Birliği Elçilerinin Geri Dönüşleri Sırasında Rhaidestos (Tekirdağ)'da Öldürülmeleri

Gelibolu'daki kuşatma devam ederken Katalan Büyük Birliği liderleri II. Andronikos ile görüşmek üzere İstanbul'a bir elçilik heyeti gönderme kararı aldılar. Şövalye En Sischar, Kaptan En Pedro de Lopis ve diğer bazı görevlilerden oluşan elçilik heyeti tüm bu olup bitenlerin sorumlusu olarak gördükleri İmparator'dan hesap sormakla görevliydi. İstanbul'a ulaştıklarında Venedik, Ceneviz, Ancona ve Pisa kolonilerinin temsilcilerinin de hazır bulunduğu halde İmparator ile bir görüşme yaptılar. Bu görüşmede elçiler, Edirne'de ve İmparatorluğun diğer bölgelerinde öldürülen Katalan ve Aragonların katledilmesi emrini İmparator ve oğlu IX. Mikhail'in verdiğini bildiklerini, bu sebeple Gelibolu'daki askerlerin dostlarının intikamını almak için yanıp tutuştuklarını, ancak imparatorluğa karşı açıkça savaş ilan etmeden önce kendisi ile görüşmeye geldiklerini bildirdiler. Ayrıca İmparator'u Gelibolu'daki birliklerinin üzerine saldırmakla suçladılar ve bundan sonra onun sözlerinin bir değeri olmadığını ve ettikleri bağlılık yeminlerinin geçersiz olduğunu söylediler. Bütün bu suçlamaları reddeden II. Andronikos, Edirne'de ve diğer yerlerde Katalan ve Aragonların öldürülmesi emrini kendisinin vermediğini söyledi. İmparator'un bu sözleri üzerine Katalan elçileri, öldürülen arkadaşlarının intikamını almak için onarlı ya da yüzerli gruplar halinde kendi adamları ve Bizans askerleri arasında bir nevi düello şeklinde karşılaşma yapılmasını istediler. Ancak bu teklifleri kabul edilmedi. Taraflar arasında karşılıklı suçlamalar ve tehditlerle devam eden görüşmeden olumlu bir sonuç çıkmadı. Her iki taraf ta artık dönüşü olmayan bir yola girildiğinin farkında idi. Bundan sonra Gelibolu'ya dönmek için yola çıkan elçilik heyeti İmparator'un güvenli bir şekilde seyahat etmeleri için yanlarına verdiği Bizanslı görevliler ile İstanbul'dan ayrıldılar. Ancak Rhaidestos

[241] *Muntaner*, s.429; ayrıca bkz. Frances Hernandez, "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312", *BÜD*, 2, 1974, s.26.

(Tekirdağ)'a geldiklerinde yirmi yedi kişiden oluşan elçilik heyetindeki tüm Aragon ve Katalanlar İmparator'un emri ile öldürüldüler[242].

3. Ereğli'yi Yağmalayan En Berenguer de Entenza'nın Gelibolu'ya Dönerken Cenevizliler Tarafından Esir Edilmesi

Donanma ile Gelibolu'dan ayrılan En Berenguer de Entenza, yağmaladığı Ereğli'den elde ettiği ganimetlerle geri dönerken bu esnada İstanbul'a ve oradan da Karadeniz'e gitmek üzere seyir halindeki on sekiz Ceneviz gemisi ile karşılaştı. Adamlarına derhal silahların başına geçmeleri emrine veren En Berenguer de Entenza gemilerinin baş tarafını karaya ve kıç tarafını denize döndürerek çatışmaya hazırlandı. Ancak kendisini saygı atışı ile selamlayan Cenevizliler, En Berenguer de Entenza'ya endişelenecek bir şey olmadığını ve güvenle yolculuklarını sürdürebileceklerini bildirdiler. Ardından Ceneviz filosunun komutanı En Berenguer de Entenza'yı kendi gemisine davet etti. Cenevizlilerin iyi niyetinden şüphe etmeyen En Berenguer de Entenza bu teklifi kabul etmekle hayatının hatasını yaptı. Cenevizlilerin barışçı tutumu ile gevşeyen Katalanlar hiçbir şeyden şüphelenmemişti. Bunun üzerine Katalan gemilerine yaklaşan iki Ceneviz gemisi dört gemideki Katalan kuvvetlerinin çoğunu öldürüp geri kalanları da esir etti. Yalnızca En Berenguer de Vilamari ve diğer bazı şövalyelerin bulunduğu beşinci gemide büyük bir çatışma oldu ve bu çatışmada Muntaner'in ifade ettiğine göre 300 Cenvizli öldürülmüş, ancak sonunda gemideki herkes Cenevizliler tarafından katledilmişti. Cenevizli kaptanın gemisine giden En Berenguer de Entenza da esir edilmiş ve diğer adamları ile birlikte İstanbul'a götürülmek üzere alıkonulmuştu. Ereğli'den elde edilen tüm ganimetler Cenevizlilerin eline geçmişti (Mayıs 1305)[243].

En Berenguer de Entenza ve esir edilen tüm adamları İstanbul'a getirildi. Galata'da dört ay tutulan En Berenguer de Entenza, daha sonra Cenova'ya götürüldü. En Berenguer de Entenza'yı Cenova'ya götüren Ceneviz gemileri Gelibolu önlerinden geçerken Muntaner, En Berenguer de Entenza'yı serbest bırakmaları için onlara yüklü miktarda fidye ödemeyi teklif ettiyse de bu teklifi kabul edilmedi. Böylece Cenevizliler En Berenuer de Entenza'yı yanlarında Cenova'ya götürdü[244].

---

242 *Muntaner*, s.430-431; *Moncada*, s.101 vd; krş. Schlumberger, *a.g.e.*, s.164 vd.; Lowe, *a.g.e.*, s.64-65; Chaytor, *a.g.e.*, s.149; Hernandez, a.g.m., s.26.

243 *Muntaner*, s.432; *Moncada*, s.108-111; *Pakhymeres*, IV, s.583 vd.; ayrıca bkz. Michel Balard, *La Romanie Géneoise (XIIe –Début du XVe Siècle)*, I, Rome 1978, s.63; Schlumberger, *a.g.e.*, s.172 vd.; Agustí, *a.g.e.*, s.81-82; Lowe, *a.g.e.*, s.69-72; Chaytor, *a.g.e.*, s.149; Carım, *a.g.e.*, s.102-103.

244 *Muntaner*, s.433; ayrıca bkz. Agustí, *a.g.e.*, s.82; Lowe, *a.g.e.*, s.73; Chaytor, *a.g.e.*, s.149-150.

4. Gelibolu'yu Kuşatma Altında Tutan Bizans Kuvvetlerinin Katalanlar Tarafından Mağlup Edilmesi

En Berenguer de Entenza'nın esir edilmesi, yanında bulunanların da bir kısmının öldürülüp geri kalanların tutsak alınmaları ve İstanbul'a gönderilen elçilik heyetindekilerin öldürülmesi Gelibolu'daki Katalanlar arasında üzüntü ve endişeye sebep oldu. Bu gelişmelerin ardından Katalan Büyük Birliği'nin liderleri ne yapacaklarını kararlaştırmak amacıyla bir toplantı yaptı. Yapılan toplantıda iki görüş ortaya atıldı. Bunlardan ilkini savunanlar, hâlâ sahip oldukları gemilerle Midilli Adası'na gitmeyi teklif ettiler. Onlar yeterli sayıdaki gemilerle güven içinde Midilli Adası'na ulaşabileceklerini ve verimli bir ada olan Midilli'de İmparator'a karşı mücadelenin sürdürebileceğini savunuyorlardı. Diğer görüşü savunanlar ise öldürülen liderleri ve arkadaşlarının intikamının alınmasını istiyorlardı. Onlara göre onursuzca yaşamaktansa onurlarıyla ölmek daha şerefli bir davranış idi. Toplantı sonunda Katalan Büyük Birliği üyeleri kanlarının son damlasına kadar savaşma kararına vardılar. Bu kararı verdikten sonra herkesin daha cesaretle savaşması ve deniz yoluyla kaçmayı aklına getirmemesi için tüm gemiler payandaya alındı. Küçük tekne ve kayıklar ise batırıldı[245].

Toplantının yapıldığı günün gecesini hazırlıkla geçiren Katalan kuvvetleri ertesi gün güneş doğarken kaleden çıkarak yaklaşık iki mil mesafedeki bir tepenin üzerindeki kamplarında bulunan Bizans ordusuna saldırıya geçti. Düşmanla ilk olarak çatışmaya giren Bizans öncü kuvvetleri bozulup geri çekilmeye başlayınca asıl Bizans ordusu saldırıya geçti. Şiddetli çarpışmaların ardından mağlup olan Bizans kuvvetleri geri çekilmeye başladı. Bizans kuvvetlerinin bozulduğunu görerek daha da cesretle savaşmaya başlayan Katalan kuvvetleri karanlık bastırıncaya kadar onları takip etti. Bundan sonra takibata son veren Katalanlar Gelibolu'ya döndüklerinde gece yarısı olmuştu[246].

5. Gelibolu'daki Katalanlarların Müşterek İmparator IX. Mikhail'in Kuvvetlerini Mağlup Etmesi

Savaş meydanında ganimetleri toplamak için dolaşan Katalan askerleri dört Bizanslı ele geçirmişlerdi. Muntaner, esir edilen bu Bizanslıların hayatlarının bağışlanması karşılığında casus olarak kendilerine hizmet etmeyi kabul ettiklerini yazmaktadır[247]. Bunlardan ikisi İmparator'un oğlunun ne yaptığını öğrenmeleri için Edirne'ye, diğer ikisi de İstanbul'a gönderildi. Edirne'ye gönderilen casuslar birkaç gün içinde geri döndü ve IX. Mikhail'in büyük bir ordu ile Gelibolu'ya gelmek için Edirne'den ayrıldığı haberini getirdiler[248].

---

245 *Muntaner*, s.433-434; *Moncada*, s.112-113; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.74.

246 *Muntaner*, s.436; *Moncada*, s.114-117; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.75; Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.611.

247 *Muntaner*, s.436-437.

248 *Muntaner*, s.436-437.

Gelen bu haber üzerine Katalan Büyük Birliği liderleri Gelibolu'da tekrar kuşatma altına alınmamak için Bizans ordusunu şehirden mümkün olduğunca uzakta karşılama kararı aldılar. Onların bu hamlesi hem Bizans kuvvetlerini şaşırtacak hem de muhtemelen öncü kuvvetlerle asıl ordunun önünden ilerleyen IX. Mikhail ani bir baskın ile mağlup edilebilecekti. Eğer her şey plandıkları gibi olur ve öncü kuvvetlerini mağlup ederlerse Bizans ordusunda kargaşa çıkacak ve böylece savaşı kazanabileceklerdi[249].

Gelibolu'da kadınlar ile birlikte 100 asker bıraktıktan sonra Katalan Büyük Birliği yola çıktı. Üç günlük sorunsuz bir yolculuğun ardından Rhaidestos (Tekirdağ) yakınlarındaki Apros (İncecik)'a vardılar. Bu sırada ordusuyla Gelibolu'ya doğru ilerleyen IX. Mikhail de geceyi geçirmek için Apros Kalesi'nde bulunuyordu. IX. Mikhail'in yanında Katalanların tahmin ettiği gibi yalnızca öncü kuvvetleri vardı. Asıl kuvvetler belirli bir mesafeden onları takip ediyordu. Ertesi gün birbirlerinin karşısında yerini alan iki ordu arasında bizzat IX. Mikhail'in de katılıp yaralandığı şiddetli bir savaş oldu. Hava kararana kadar devam eden savaşı Katalanlar kazanmış ve adamlarının yardımı ile savaş meydanını terk eden IX. Mikhail Dimetoka'ya kadar arkasına bakmadan kaçmıştı[250].

6. Katalan Büyük Birliği'nin Rhaidestos (Tekirdağ) ve Panion (Barbaros) Şehirlerini Yağmalaması ve Halkını Katletmesi

Apros'ta elde edilen zaferin ardından tüm Trakya Katalanların ayaklarının altına serilmiş oluyordu. Artık onların önünde duracak hiçbir güç kalmamıştı. Zaferin ardından ele geçirilen hesapsız ganimetlerle Gelibolu'ya döndüler. Bundan sonra civardaki bölgelere hemen her gün akınlar düzenlediler. Muntaner'in ifadelerine göre bu akınlar İstanbul kapılarına kadar uzanmaktaydı[251]. Sağlam surlarla çevrili birkaç şehir dışında kalan Bizans yerleşim yerleri Katalanların hedefi haline geldiğinden buralarda yaşayan ahali mallarını mülklerini bırakarak sürüler halinde civardaki korunaklı kalelere sığınmışlardı[252].

Gelibolu'ya dönen Katalan Büyük Birliği'nin ilk hedefi İstanbul'dan dönen elçilik heyetinin acımasızca katledildiği Rhaidestos (Tekirdağ) Şehri oldu. Rhaidestos'u ele geçiren Katalanlar, elçilerini vahşice katleden bu şehrin tüm ahalisini kadın, erkek, çocuk demeden geride bir kişi bırakmadan katlettiler. Öyle ki, Muntaner dahi manzaranın dehşet verici olduğunu itiraf etmektedir[253]. Harekâtına devam eden Katalan Büyük Birliği Rhaidestos'a iki-üç kilometre mesafedeki Panion (Barbaros) üzerine giderek burasını da ele geçirdi. Bundan

[249] *Muntaner*, s.437; *Moncada*, s.118-119.
[250] *Muntaner*, s.437-439; *Moncada*, s.119 vd.; *Pakhymeres*, IV, s.599 vd.; ayrıca bkz. Hernandez, a.g.m., s.30; Agustí, *a.g.e.*, s.84-85; Lowe, *a.g.e.*, s.76-78; Chaytor, *a.g.e.*, s.150.
[251] *Muntaner*, s.439.
[252] *Pakhymeres*, IV, s.605 vd.
[253] *Muntaner*, s.440; krş. Chaytor, *a.g.e.*, s.151.

sonra Gelibolu'da Muntaner komutasında denizcilerle birlikte yüz Almugaver ve elli süvariden oluşan küçük bir birlik bırakan Katalanlar, Gelibolu'daki kadın ve çocuklarını da yanlarına alarak İstanbul'a daha yakın ve Trakya içlerine düzenleyecekleri akınlar için daha elverişli konuma sahip olan Rhaidestos ve Panion şehirlerine yerleştiler[254].

7. En Ferran Ximeno de Arenos'un Katalan Büyük Birliği'ne Katılmak Üzere Mora'dan Gelibolu'ya Gelmesi

Katalan Büyük Birliği'nin Rhaidestos ve Panion şehirlerine yerleşmesinden kısa bir süre sonra bir gelişme oldu. Kyzikos'ta ilk kışı geçirdikleri sırada adamlarının idaresi konusunda Roger de Flor ile anlaşmazlığa düştüğü için birlikten ayrılarak kendisini çok iyi karşılayan Atina Dükü'nün hizmetine giren En Ferran Ximeno de Arenos, soydaşlarının Bizans'a karşı elde ettikleri zaferleri duyduğundan geri dönmeye karar verdi. Roger de Flor'un öldürülmesi ve En Brenguer de Entenza'nın esir edilerek Cenova'ya götürülmesinden muhtemelen haberdar olan En Ferran Ximeno de Arenos bu durumdan faydalanmayı düşünüyordu. Mora'dan Katalan ve Aragonlardan oluşan seksen kadar adamıyla gelen En Ferran Ximeno de Arenos Gelibolu'daki Katalanlar tarafından sevinçle karşılandı[255].

8. En Ferran Ximeno de Arenos'un Madytos (Eceabat) Kalesi'ni Kuşatması

En Ferran Ximeno de Arenos, Katalan Büyük Birliği'ne katıldıktan bir müddet sonra 150 süvari ve 300 piyadeden oluşan bir kuvvetle İstanbul çevresindeki bölgelere yağma akını düzenledi. Seferin ardından ele geçirdiği esir, hayvan ve ganimetlerle birlikte geri dönerken İmparator tarafından önlerini kesmek için gönderilen 800 süvari ve 2000 piyadeden oluşan bir kuvveti mağlup etti. Bundan sonra En Ferran Ximeno de Arenos Çanakkale Boğazı'nın girişinde bulunan Madytos Kalesi'ni kuşattı. 700 kişilik bir Bizans kuvveti tarafından savunulan kale sekiz ay süren kuşatmaya rağmen ele geçirilememişti. Kaleyi kuşatma altında tutan Katalan kuvvetlerinin erzak ihtiyacı yirmi dört mil uzaklıktaki Gelibolu'dan gemilerle sağlanmaktaydı. Gece ve gündüz mancınıklarla kaleye taşlar fırlatan Katalan kuvvetleri şehre girmeyi bir türlü başaramıyordu. Nihayet Haziran ayı içinde bir gün sıcaktan bunalan Bizans kuvvetlerinin istirahata çekilerek savunmayı gevşetmelerinden faydalanan bir Katalan askeri ucu kancalı halat merdivenle nöbetçi bulunmayan bir yerden surlara tırmandı. Ardından altmış kadar Katalan askeri daha surlara çıktı. Bizanslılar surlardaki Katalan askerlerini fark ettiğinde artık çok geçti. Kaledeki tüm Bizans askerleri onlara saldırıya geçti ise de bu sırada kaledekilerin onlarla meşgul olmasından faydalanan En Ferran Ximeno de Arenos geri kalan adamları ile birlikte ellerinde baltalarla Kalenin kapısının önüne

[254] *Muntaner*, s.440; *Moncada*, s.129; ayrıca bkz. Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.612.
[255] *Muntaner*, s.440; *Moncada*, s.133; ayrıca bkz. Chaytor, *a.g.e.*, s.151-152.

geldi ve kapıyı kırarak adamlarıyla içeri girmeyi başardı. Kaledekiler duvarlara ilk tırmanan Katalan kuvvetleri ile uğraştığından hiçbir direniş ile karşılaşmadılar ve içeriye girdikten sonra önlerine çıkan herkesi öldürmeye başladılar. Böylece En Ferran Ximeno de Arenos Madytos Kalesi'ni ele geçirdi[256].

Madytos'un ele geçirilmesinin ardından En Ferran Ximeno de Arenos yanındaki kuvvetlerle buraya yerleşti. Böylece Roger de Flor komutasında Anadolu'ya gelen Katalan Büyük Birliği şimdi En Ferran Ximeno de Arenos Madytos'ta, Ramon Muntaner, Gelibolu'da ve geriye kalan tüm kuvvetlerle En Berenguer de Rocafort, Rhaidestos (Tekirdağ) ve Panion (Barbaros) olmak üzere üç gruba ayrılmış oldu[257]. Gelibolu, Katalanların merkez üssü durumunda idi. Elbiseye, silaha ya da diğer şeylere ihtiyacı olan herkes oraya geliyordu. Tüccarların sık sık uğradığı bu şehir istenilen her şeyin bulunabileceği bir yer durumunda idi[258]. Muntaner, Gelibolu'da kaldıkları yıllar boyunca bağları budayıp bellemelerine, tarlaları sürüp ekmelerine gerek kalmadan her yıl ihtiyaçları kadar şarap, buğday ve yulaf elde ettiklerini verimli toprakların ekip biçmeye gerek kalmadan daha önce ekilen ürünlerin kendi kendine tekrar yetişmesi ile ihtiyaçlarını karşıladıklarını yazmaktadır[259].

9. Sir Christopher George'un Gelibolu'ya Saldırması

İmparator II. Andronikos ile görüşmek üzere Selanik'ten İstanbul'a doğru gitmekte olan Makedonyalı asillerden Sir Christopher George, Gelibolu yakınlarına geldiğinde adamları kendisine Katalan Büyük Birliği'nin kuvvetlerinin çeşitli şehirlerde dağınık bir durumda olduğunu bildirdi. İyi teçhizatlı seksen kişilik bir atlı birliğine sahip olan Sir Christopher George Gelibolu'da çok az sayıda kuvvet olduğunu duyunca bu fırsattan yararlanmak istedi. Sabah saatlerinde Gelibolu yakınlarına gelen Sir Christopher George, her gün odun toplamak için kaleden dışarı çıkan birkaç kişilik bir grup ile karşılaştı. Beklemedikleri bir anda kalabalık sayıdaki bu süvari birliği ile karşılaşan Katalanlardan yaya olan dört tanesi o civarda bulunan bir kuleye sığınıp kendilerini savunurken, atlı olan asker derhal Gelibolu'ya dönerek şehrin komutanı Ramon Muntaner'e durumu bildirdi. Bunun üzerine derhal harekete geçen Ramon Munater, adamları ile düşmana saldırdı ve onları mağlup etti. Otuz yedi adamını kaybeden Sir Christopher George geri çekilirken, Muntaner onları dört askerin sığındığı kuleye kadar takip edip buradaki askerlerini kurtardıktan sonra Gelibolu'ya döndü. Ertesi gün bir açık arttırma düzenleyerek ele geçirilen ganimet ve esirleri satan Muntaner, ağır zırhlı atların her birini yirmi, hafif zırhlı atların her birini on dört ve esir edilen askerlerin her birini yedi altına satarak elde edilen parayı askerleri arasında paylaştırdı[260].

---

256 *Muntaner*, s.441-442; *Moncada*, s.133 vd.; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.81; Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.612.

257 Schlumberger, *a.g.e.*, s.219, 224-225.

258 *Muntaner*, s.442; *Moncada*, s.137.

259 *Muntaner*, s.442.

260 *Muntaner*, s.442-443; *Moncada*, s.138-139; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.83-84; Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki

10. En Berenguer de Rocafort ve En Ferran Ximeno de Arenos'un Sthenia (İstinye)'yı Yağmalaması

En Ferran Ximeno de Arenos'un Madytos'u ele geçirmesinden bir süre sonra En Berenguer de Rocafort ve En Ferran Ximeno de Arenos kuvvetlerini birleştirerek Trakya'daki Bizans bölgeleri üzerine bir sefere çıktılar. Geçtikleri her yeri yağmalayıp ahalisini katlettiler. Ayrıca tarlalardaki ürünleri de ateşe verdiler. Karşılarına hiçbir kuvvet çıkmayan Katalan kuvvetleri Sthenia[261] (İstinye)'ya kadar ilerlediler. Muntaner, Sthenia'daki tersanelerde Bizans'ın ihtiyacı olan gemilerin inşa edildiğini yazmaktadır. Ani bir baskın ile kasabayı ele geçiren Katalanlar limanda demirli ve kızaklarda yapımına devam edilen irili ufaklı tüm gemileri ateşe verdiler. Moncada, yalnızca kendilerine ait olan ve Bizans tarafından İstanbul'da el konulan dört gemiyi yakmadıklarını ve bu gemilerle ele geçirdikleri ganimetleri taşıdıklarını ifade etmektedir. Bu başarılı seferin ardından Katalan kuvvetleri ele geçirilen esir ve ganimetlerle üslerine geri döndüler[262].

11. Katalan Büyük Birliği'nin Alanlar Üzerine Sefere Çıkması

Muntaner, En Berenguer de Rocafort ve En Ferran Ximeno de Arenos'un geri dönmelerinden bir süre sonra kendisinin de katıldığı bir toplantı yaptıklarını yazmaktadır. Katalan Büyük Birliği'ndeki liderler Roger de Flor'un katledilmesinde baş rolü oynayan Alanlardan bunun hesabının sorulmaması durumunda diğer başarılarının hiçbir anlamı olmadığını düşünüyorlardı. Bu nedenle onların şimdiki hedefi Alanlar idi. Bu sırada Alanlar İmparator II. Andronikos'tan izin alarak Bulgar Krallığı sınırları içerisinde yer alan yurtlarına geri dönmüşlerdi. Karargâhlarından çok uzakta, bilmedikleri bir bölgeye düzenlenecek bu sefere Katalan Büyük Birliği'ndeki kuvvetlerin hemen tamamının katılmasına karar verildi. Bu sebeple ilk olarak Rhaidestos, Panion ve Madytos'taki Katalan ve Aragon kuvvetlerinin kadın ve çocuklarının Gelibolu'ya getirilerek burada bırakılmaları kararlaştırıldı. Katalan Büyük Birliği'nin merkez üssü olan Gelibolu'nun güvenliğinden Ramon Muntaner sorumlu olacaktı. Merkez karargâhın komutanı konumunda olan Ramon Muntaner, üzerinde Saint George'un figürünün bulunduğu ve *"Makedonya Krallığını idare eden Frank Birliğinin Mührü"* yazılı Katalan Büyük Birliği'nin mührünü taşıyordu. Ayrıca emrindeki kâtiplerle birlikteki yaya ve süvari askerlerin sayısı ve seferlerde elde edilen ganimetlerden kimin ne kadar pay alacağına dair tüm kayıtları da tutuyordu[263]. Gelibolu'da kadın ve çocuklarla kalan Ramon Muntaner'in yanında yirmi süvari ve 200 piyadeden oluşan bir kuvvet bırakılacak ve sefer sırasında ele geçirilen ganimetlerden onlar da paylarına düşeni alacaktı[264].

Faaliyetleri", s.612-613.

261 Umar, *a.g.e.*, s.350.

262 *Muntaner*, s.444; *Moncada*, s.139-141; ayrıca bkz. Chaytor, *a.g.e.*, s.152; Schlumberger, *a.g.e.*, s.223-224; Lowe, *a.g.e.*, s.82.

263 *Muntaner*, s.444-445.

264 *Muntaner*, s.445; krş. Schlumberger, *a.g.e.*, s.226-227.

Gereken hazırlıklar tamamlandıktan sonra En Berenguer de Rocafort ve En Ferran Ximeno de Arenos komutasındaki Katalan kuvvetleri Gelibolu'dan ayrıldı. Muntaner, Gelibolu'da bırakılan kuvvetlerin bir kısmının kendisinden bu sefere katılmak için izin istediklerini ve onların ısrarına dayanamadığından orduya katılmaları için izin verdiğini yazmaktadır. Onların orduya katılmak üzere ayrılmasından sonra Muntaner, Gelibolu'da kendisi ile birlikte yalnızca bir kısmı denizci bir kısmı Almugaver olmak üzere yüz otuz iki piyade ve yedi süvari kaldığını ifade etmektedir. Gelibolu'da kalan kadınların sayısı ise 2000'den fazla idi[265].

Gelibolu'dan ayrılan Katalan kuvvetleri Bulgar Krallığı'nın topraklarına girinceye kadar sorunsuzca seyahat etti. Roger de Flor'u Edirne'de bizzat kendi elleri ile öldüren Alanların lideri Girgon, yanındaki 3000'den fazla atlı ve 6000'den fazla piyadeden oluşan kuvvetleri ile yakında bir bölgede bulunmaktaydı. Alanların yanında kadın ve çocukları da vardı. Katalan Büyük Birliği'nin üzerlerine geldiğini duyan Alanlar, savaş için hazırlandılar. Alanların kamp kurduğu yere beş kilometre kadar bir mesafede konaklayan Katalanlar, hazırlıklarını tamamladıktan sonra ertesi gün şafakla birlikte Alanlar üzerine ani bir baskın düzenlediler. Alanlar onların yakında oldukları haberini almışlar fakat bu kadar yakında olabileceklerini düşünmemişlerdi. Hazırlıksız yakalanmalarına rağmen bin kişilik bir süvari birliği hemen savaşa hazır hale gelebilmişti. Taraflar arasındaki savaş çok şiddetli oldu ve bütün gün boyunca devam etti. Öğlen olduğunda liderleri Girgon öldürülmüştü. Bundan sonra daha fazla dayanamayan Alanlar kaçmaya başladı. Ancak Alanların hepsi kaçamadı. Kadın ve çocuklarını düşmanlarının merhametine bırakmak istemeyen Alanlardan büyük çoğunluğu öldürüldü. Alanların kadınlarını, çocuklarını, sahip oldukları her şeyi, sığır ve binek hayvanlarını toplayan Katalanlar elde ettikleri hesapsız ganimet ve Roger de Flor'un intikamını almanın büyük sevinci ile Gelibolu'ya geri dönmek üzere yola çıktılar[266].

12. Bizans İmparatoru ile Antlaşma Yapan Cenevizlilerin Gelibolu Üzerine Seferi

Katalan Büyük Birliği'nin Alanlar üzerine gitmek için Gelibolu'dan ayrıldığını duyan İmparator II. Andronikos, bu sırada on sekiz gemi ile Ceneviz'den İstanbul'a gelmiş bulunan Sir Antonio Spinola ile Gelibolu üzerine bir sefer düzenlemesi için antlaşma yaptı. Antonio Spinola, II. Andronikos'a küçük oğlunun Opicin Spinola'nın kızı ile evlenmesi halinde onun için Katalanlar ile savaşacağını söyledi. İmparator'un bu teklifi olumlu karşılaması ile Cenevizli kaptan, Gelibolu üzerine gitmek için hazırlıklara başladı. İki gemi ile Gelibolu önlerine gelen Sir Antonio Spinola, kaledekilere Ceneviz kolonisi adına şehri terk etmelerini

[265] *Muntaner*, s.445; *Moncada*, s.142.

[266] *Muntaner*, s.446-447; *Moncada*, s.143-146; ayrıca bkz. Chaytor, *a.g.e.*, s.152-153; Schlumberger, *a.g.e.*, s.228 vd.; Lowe, *a.g.e.*, s.84 vd.

istediğini bildirdi. Spinola, bunu yalnızca İstanbul'daki Ceneviz kolonisi için değil tüm dünyadaki Cenevizliler adına yaptığını söylüyordu. Onun bu sözlerine şehrin komutanı olan Muntaner, Ceneviz Cumhuriyeti'nin hali hazırda Sicilya, Aragon ve Mayorka sülaleleri ile dostane ilişkiler içerisinde olduğunu ve bu durumda ne onun bu tarz bir meydan okumada bulunmasına ne de kendisinin bu meydan okumayı kabul etmesine gerek olmadığı şeklinde bir cevap verdi. Ancak Cenevizli kaptanın vazgeçmeye niyeti yoktu. Ramon Muntaner'in İmparator'a karşı kendilerine katılması yönündeki teklifi de geri çevirilince taraflar arasında savaş kaçınılmaz hale geldi.[267]. Hiç şüphesiz Muntaner Antonio Spinola'yı ikna edemeyeceğinin farkında idi. Ancak o, bu şekilde onu oyalayarak vakit kazanmak istiyordu.

Gelibolu'daki Katalan kuvvetlerinin şehri kendisine teslim etmeyeceğini anlayan Antonio Spinola, İstanbul'a döndü ve olanları İmparator'a anlattı. Bundan sonra Antonio Spinola emrindeki on sekiz gemi ve Bizans İmparatorluğu'na ait olan ve Cenevizli Amiral Andrea Morisco komutasındaki yedi gemiyi hazırlattı. Böylece o, yirmi beş gemi ile birlikte Gelibolu önlerine geldi. Gelibolu'da çok az sayıda kuvvet bulunması dolayısıyla Ramon Muntaner, şehirdeki kadınlara da silah dağıtarak surlara yerleştirdi. Surlara kadınları yerleştirdikten sonra her sur bölümüne bir Katalan askeri yerleştirerek kadınlara komuta etmeleri emrini verdi. Savunma kuvvetlerinin yerlerini hiçbir şekilde terk etmemesi için yanlarına bol miktarda yiyecek de koydurdu[268]. Sonra Cenevizlilerin çok miktarda Tatar yayına sahip olduklarını ve bunları kullanacaklarını bildiğinden tüm askerlere göğüs zırhı takmalarını emretti. Son olarak da surlar arasında bağlantıyı sağlayan kule kapılarını açtırdı. Bu şekilde Muntaner, yanındaki yirmi kişilik kuvvet ile nerede yardıma ihtiyaç olursa oraya hızla ulaşılabilecekti. Ayrıca hekimlere de hazır olmalarını ve eğer birisi yaralanırsa derhal onu tedavi ederek bir an önce savaşa dönmesini sağlamalarını söyledi. Şafak sökerken Ceneviz ve Bizans gemileri karaya çıkmak için sahile yaklaştılar. Bu sırada yanına aldığı süvari kuvvetleri ile kaleden çıkan Muntaner gemilerin karaya yanaşmasını engellemeye çalışmışsa da başarılı olamamış ve on gemi karaya yanaşmayı başarmıştı. Bu girişimi sırasında atından düşerek yaralanan Muntaner adamları tarafından güçlükle kurtarılarak kaleye geri götürülmüştü[269].

Şehri kuşatma altına alan Ceneviz kuvvetlerinin aralıksız attıkları oklar kaledekilere güç anlar yaşatıyordu. Buna rağmen kadınlar oldukça büyük bir cesaretle duvarların üstüne yığdıkları kaya ve taşlarla kaleyi savunuyorlardı. Bu şekilde savaş sabaha kadar devam etti. Kaledekilerin inatla direnişi karşısında Cenevizli askerlerin moralleri bozulmuştu. Bunu gören Antonio Spinola sabah olduğunda yanına aldığı 400 süvari ile surlara doğru ilerlemeye başladı. Antonio Spinola'nın bu hamlesine karşılık Muntaner, az sayıdaki süvari ve 100 kadar piyade

[267] *Muntaner*, s.447-448; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.86-87; Chaytor, *a.g.e.*, s.153; Ignatius, a.g.m., s.755.
[268] *Muntaner*, s.449; ayrıca bkz. Chaytor, *a.g.e.*, s.153.
[269] *Muntaner*, s.449-450; *Moncada*, s.148-149; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.88.

asker ile şehrin kapılarını açtırarak dışarı çıktı. Temmuz ayı olduğundan hava çok sıcaktı. Bu nedenle Muntaner adamlarına daha rahat hareket edebilmeleri için ağır zırhları çıkarmaları emrini verdi. Onun bu taktiği işe yaramıştı. Ağır zırhlar giyinen Ceneviz süvarileri sıcakta kan ter içinde kalırken Katalanlar yorulmadan daha canlı bir şekilde düşmana saldırıyorlardı. Nihayet bozulan Ceneviz süvarileri gemilerine doğru kaçmaya başladı. Gelibolu'da yeterli sayıda kuvvetin olmaması Cenevizlileri büyük bir hezimete uğramaktan kurtarsa da geride ağır kayıplar bırakarak Gelibolu önlerinden çekilmek zorunda kalmışlardı[270].

Bu sırada Alanlar üzerine çıkılan seferden dönmekte olan Katalan kuvvetleri Gelibolu'nun kuşatma altında olduğunu duymuşlar ve seksen kişilik bir süvari birliği bir an önce yardıma gelmek için üç günden fazla sürecek mesafeyi bir gece ve bir gündüz de kat ederek Gelibolu'ya ulaşmıştı. Ancak onlar geldiklerinde kuşatma son bulmuş ve Cenevizliler çekilmişlerdi. İki gün sonra tüm Katalan kuvvetleri Gelibolu'ya ulaştı[271].

13. Türk Kuvvetlerinin Katalan Büyük Birliği'ne Katılması

Türklerin Anadolu'dan Rumeli'ye geçerek bu bölgelerde kalıcı olarak yerleşmeye başlamaları Orhan Bey'in, büyük oğlu Süleyman Paşa komutasındaki 20.000 kişilik birliği[272] Trakya'daki iç savaş sırasında kayınpederinin yardımına göndermesine karşılık Ioannes Kantekuzenos'un 1352'de Çimpe Kalesi'ni Osmanlılara vermesiyle olmuştur[273]. Bu tarihten iki yıl sonra[274] Gelibolu'nun Süleyman Paşa tarafından fethedilmesinin ardından Türkler, Bolayır ve Tekirdağ'a kadar uzanan sahil kesimine hâkim olmuşlardı[275].

Türklerin Rumeli'de yerleşmeleri her ne kadar XIV. yüzyılın ortalarından itibaren başlasa da, Anadolu kökenli Türklerin kalabalık halde Rumeli'ye ilk geçişleri bu tarihten yaklaşık üç asır öncesine kadar gitmektedir. Nitekim 1077 yılında Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucusu Süleymanşah'ın Bizans İmparatoru Nikephoros Botaniates'e destek olarak gönderdiği 2000 kişilik kuvvet, Trakya'daki Kalavria Savaşı'nda Nikephoros Bryennios'un kuvvetleri karşısında bozulan

---

270 *Muntaner*, s.451-452; *Moncada*, s.150-151; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.233 vd; Lowe, *a.g.e.*, s.88-89; Balard, *a.g.e.*, s.64.

271 *Muntaner*, s.452.

272 Mikhaêl Doukas, *VizatinoTourkikê Historia*, yay. Vrasidas Karalis, Atina 1997, s.123-125.

273 Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, Ankara 1961, s.136, 156-157; Halil İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, Türkçe çev. Ruşen Sezer, İstanbul 2003, s.15; aynı yazar, "Osmanlı Tarihi Kronolojisi", *Osmanlı*, I, Ankara, 1999, s.118; Colin Imber, *The Ottoman Empire 1300-1481*, İstanbul 1990, s.24; Münir Aktepe "Çimbi", *TDİAV*, 8, İstanbul 1993, s.317; Sezai Sevim, "Türklerin Rumeli'ye İlk Geçişleri ve İskan Faaliyetleri", *Balkanlar'daki Türk Kültürü'nün Dünü-Bugünü-Yarını*, Bildiriler, (26-28 Ekim 2001), Bursa 2002, s.42-43.

274 Gelibolu'nun Osmanlılar tarafından ele geçiriliş tarihi hakkında bkz. Wittek, "Chroniques Χιόνες" *Byzantion*, XXI, 2. fasc. 1951, s.421-423; Arnakis, "Gregory Palamas, The Χιόνες, and the Fall of Gallipoli", *Byzantion*, XXI, 1952, s.305-312; Charanis "On the Date of the Occupation of Gallipoli by the Turks", *Byzantinoslavica*, 16, 1955, s.113-117.

275 Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, s.137, 157; Fevzi Kurtoğlu, *Gelibolu ve Yöresi Tarihi*, İstanbul 1938, s.34-37; İnalcık, "Gelibolu", *EI²*, 2, London 1965, s.983; Feridun Emecen, "Gelibolu", *TDVİA*, 14, İstanbul 1996, s.1.

Aleksios Komnenos idaresindeki Bizans ordusunun yardımına tam zamanında gelerek savaşın sonucunu değiştirmiş ve Bryennios'un esir edilmesini sağlamışlardır[276]. Nikephoros Botaniates döneminde olduğu gibi onun ardından Bizans tahtına oturan I. Aleksios Komnenos da 1082 yılında Adriyatik kıyısındaki Draç'ı kuşatan Robert Guiskard'a ve ertesi yıl Tesalya'ya kadar ilerleyerek Yenişehir'i kuşatan Guiskard'ın oğlu Bohemund'a karşı da yine Selçuklulardan yardım talep etmiştir. Süleymanşah'ın gönderdiği 7000 kişilik kuvvet savaş sırasında büyük yararlılıklar göstererek I. Aleksios'un mücadeleyi kazanmasında önemli bir rol oynamıştır[277].

XIII. yüzyılın ikinci yarısında Bizans ordusunun saflarında Trakya'ya geçen Türklerin bölgede daha uzun süre kaldıklarını görmekteyiz. Hatta bunlardan bir kısmı geri dönmeyerek bölgede yerleşmişlerdir. 1263 yılında VIII. Mihail'in Akhaya Prensliği'ne karşı Monemvasia'ya gönderdiği kuvvetler içerisinde Anadolu kökenli ücretli Türk askerleri de yer almıştır[278]. Başlarında Melik[279] ve Salik adlı iki komutanın bulunduğu bu Türk birliği 3500 kişiden oluşmaktaydı[280]. Mora'daki Bizans-Frank mücadelesinde Bizans'a hizmet eden bu Türk birliklerinin liderleri Melik ve Salik, 1264 yılı baharında altı aydır Bizans tarafından ücretlerinin ödenmemesine kızarak Frankların safına geçmişlerdi. Ücretli Türk askerlerinin düşman tarafına geçmesi ile Makriplagi Savaşı'nda Bizans ordusu ağır bir yenilgiye uğramış ve ele geçirilen toprakların büyük bir kısmı kaybedilmişti[281]. 1295 yılına kadar Mora'da kalan Melik daha sonra yurduna geri dönmüşse de onunla gelen Türklerden bazıları Mora'da kalmışlardır[282].

Bu olaydan sonra da Anadolu'dan gelen Türk topluluklarının Bizans'ın Trakya'daki eyaletlerinde maceraları devam etmiştir. XIV. yüzyılın başında Çanakkale Boğazı'ndan Gelibolu'ya geçen Türk kuvvetleri yaklaşık on yıl boyunca Trakya ve Makedonya'da faaliyetlerde bulunmuşlardır. Ancak Türkler bu

---

276 *Attaleiatês*, s.457-459, 475 vd.; Nikêforos Vryennios, *Ylê Istorias*, Dêmêtrês Tsougkarakês-Despoina Tsougklidou, Atina 1996, s.259, 265vd.; Türkçe çev. O. Kazanlı, *Tarihi Hatıralar*, (Türk Tarih Kurumu'nda Basılmamış nüsha), s.102 vd.; Iôannês Zônaras, *Epitomê Istoriôn*, III, yay. Iordanês Grêgoriadês, Atina 1999, s.235-237; Anna Komnena**,** *The Alexiad of Anna Comnena*, İngilizce çev. E. R. A. Sewter, London 1969, s.37 vd.; Türkçe çev. Bilge Umar, *Alexiad: Anadolu'da ve Balkan Yarımadası'ında İmparator Alexios Komnenos Dönemi'nin Tarihi Malazgirt'in Sonrası*, İstanbul 1996, s.23; ayrıca bkz. Mükrimin Halil Yınanç, *Türkiye Tarihi: Selçuklular Devri I Anadolu'nun Fethi*, İstanbul 1934, s.64; John Laurent, "Rum (Anadolu) Sultanlığının Menşei ve Bizans", Türkçe çev. Y. Yücel, *Belleten*, C. LII/202, 1988, s.225; Claude Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*, Türkçe çev. Yıldız Moran, İstanbul 1979, s.90; aynı yazar, *Türklerin Anadolu'ya İlk Girişi*, Türkçe çev. Y. Yücel-B. Yediyıldız, Ankara 1992, s.35; Vryonis, *a.g.e.*, s.106; krş. Ayönü, "Selçuklu-Bizans İlişkileri", *Türkler*, VI, Ankara, 2002, s.600.

277 *Alexiad,* s.145 vd. 167 vd.; Türkçe çev. s.142 vd. 163 vd.; Yınanç, *a.g.e.*, s.67; Akdes Nimet Kurat, *Peçenek Tarihi*, İstanbul 1937, s.227; Treadgold, *A History of the Byzantine State and Society*, Stanford, California, 1997, s.615.

278 *The Chronicle of Morea: Tó Χρονικόν του Μορέως*, ed. John Schmitt, London 1904, 4546-4555, s.300-301.

279 Burada adı geçen Melik, 1305'de emrindeki Türkopolerle Bizans tarafını terk ederek Katalanların safına geçen Melik ile aynı şahıs değildir.

280 *The Chronicle of Morea*, 5255, 5315, s.344-347; krş. Kayapınar, a.g.t., s.30-31.

281 *The Chronicle of Morea*, 5324 vd. s.349 vd.; krş. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.50; Kayapınar, a.g.t., s.33; Ayönü, "Osmanlılardan Önce Rumeli'de Türkler (1305-1313), *TİD*, XXI/2, 2006, s.18-19; Levent Kayapınar-Yusuf Ayönü, "14. Ve 15. Yüzyıllarda Anadolu'ya ve Balkanlara Türklerin Göçü", *Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*, İstanbul 2015, s.24.

282 Kayapınar, a.g.t., s.32.

kez Bizans'a yardım etmek için değil, aksine Bizans'a karşı Katalan Büyük Birliği ile işbirliği yapmak için Rumeli'ye geçmişlerdir.

XIV. yüzyılın başında Katalan Büyük Birliği ile Trakya'da faaliyetlerde bulunan Türkler biri yaklaşık 2000 kişiden oluşan ve başlarında Karesi Türklerinden[283] Halil (Halil Ece[284])'in bulunduğu Anadolu'dan Gelibolu'ya geçen kuvvetler, diğeri Apros Savaşı'nın ardından Bizans saflarını terk ederek Katalanlara katılan Türkopoller olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır.

Türkopoller genel anlamda XI. yüzyılın sonlarından itibaren Bizans ordusunda görev yapan Hristiyanlaştırılmış Türk paralı askerlerine verilen isimdir[285]. İlk Türk paralı askerî birliklerinin I. Aleksios Komnenos (1081-1118) döneminde oluşturuldukları ve bu birliklerin 1097 yılında Bizans ve Haçlı kuvvetlerinin Selçuklu başkenti İznik'i kuşatmaları sırasında görev yaptıkları bilinmektedir[286]. Yunanlı tarihçi Alexios G. C. Savvides, *Ekkhristianismenoi Tourkofônoi Misthoforoi sta Vyzantina kai sta Latinika Strateumata tês Anatolês* başlıklı makalesinde Tourkopouloi kelimesinin Bizans ordusundaki Türklerden oluşan askerî birlik için kullanıldığını ve bu birliğin XI. yüzyılın sonlarından başlayarak özellikle XIII. ve XIV. yüzyıllarda Bizans ve Doğulu Frenk kuvvetlerinde paralı askerlik yapan Turan kökenli ve Müslüman iken Hristiyanlaştırılmış Türklerden ve bunların Grek kadınlarla olan evliliklerinden doğan çocuklarından oluştuğunu ifade etmektedir[287]. Buradan da anlaşılacağı gibi Türkopoller Karadeniz'in kuzeyinden geçerek Bizans'ın Balkanlardaki arazilerine gelen Peçenek, Uz ve Kuman Türklerinin soyundan değil doğrudan Selçuklu Türklerinin soyundan gelmektedir[288].

XI. ve XII. yüzyıllarda özellikle batı kaynaklarında geçen[289] Türkopoulos terimi, Bizans belgelerinde ilk olarak 1082 tarihli olan ve I. Aleksios Komnenos'un

---

283 Wittek, "Yazijioglu 'Ali on the Christian Turks of Dobruca", *BSOAS*, XIV 1952, s.665.

284 Türk kaynaklarında Halil Ece şekline geçmektedir. Bkz. Wittek, "Yazijioglu 'Ali", s.651, 662-663.

285 Türkopoller hakkında genel bilgi için bkz. Konstantinos Amantos, "Tourkopoloi", *Ellênika*, 6, 1933, s.325-326; aynı yazar, *Skheseis Hellênôn kai Tourkôn apo tou Endekatou Aiônos mekhri tou 1821*, I, Atina 1955, **s.**49, 78; Savvides, "Tourkopouloi", *MGE*, YDRİA, 51, 1988, s.121-122; aynı yazar, "Ekkhristianismenoi Tourkofônoi Misthoforoi sta Vyzantina kai sta Latinika Strateumata tês Anatolês", *VTM*, Atina 1991, s.287-296; N. Kalomenopoulos, "Tourkopouloi", *MEE*, 23, s.235.

286 *Alexiad*, s.336-337; Türkçe çev. s.328; ayrıca bkz. Savvides, "Ekkhristianismenoi Tourkofônoi Misthoforoi", s.290; krş. Yonca Anzerlioğlu, "Bizans İmparatorluğu'nda Türk Varlığı", *Türkler*, Ankara 2002, s.224.

287 Savvides, "Ekkhristianismenoi Tourkofônoi Misthoforoi", s.288-289; Savvides, "Tourkopouloi", s.121-122.

288 Savvides, "Ekkhristianismenoi Tourkofônoi Misthoforoi", s.289; krş. Anzerlioğlu, a.g.m., s.224; Yine bu konu ile ilgili olarak bir başka Yunanlı tarihçi Konstantinos Amantos, *poulos* ve *itzes* soneklerinin Bizans birliklerindeki yabancı paralı askerleri tanımladığını ve zamanla Varangopoulos, Armenopoulos ve Frangopoulos gibi soyadlarının Grekçe'ye girdiğini söylemektedir. Amantos ayrıca daha sonraki dönemlerde zaman zaman Grekçe'de karşılaşılsa da Tourkopoulos teriminin geç Bizans dönemi boyunca Bizans ordusundaki en önemli paralı askerî sınıflardan birisini ifade etmek için kullanıldığını belirtmektedir. Bkz. Amantos, "Tourkopoloi", s.325-326.

289 Mesela bkz. *Anonim Gesta Francorum et aliorum Hierosolimitanorum*, ed. ve İngilizce çev. Rosalind Hill, *The Deeds of the Franks and other Pilgrims to Jarusalem*, London 1962, s.16; Fulcher of Charters, *A History of the Expedition to Jerusalem 1095-1127*, İng. çev. Frances Rita Ryan, Knoxville 1969, s.83; Albertus Aquensis, *Liber Christionae Expeditionis pro Ereptione et Restitutione Sancte Hierosolymitonae Ecclesiae*, Alm. çev. H. Herefe, *Geshichte des ersten Kreuzzoges*, I, Jena 1923, s.28, 52, 75.

imzasını taşıyan bir belgede karşımıza çıkmaktadır[290]. XI. ve XII. yüzyıl kaynaklarında tespit edilen Türkopollerin XIV. yüzyıl başındaki faaliyetlerini de dönemin kaynaklarından takip edebilmekteyiz[291]. Bu dönem boyunca Türkopoller hakkında bilgi veren iki temel kaynak, çağdaş Bizans tarihçileri Nikêforos Grêgoras ve Georgios Pakhymeres'in eserleridir.

10 Haziran 1305'te[292] Tekirdağ yakınındaki Apros'ta meydana gelen savaşta Katalanların Bizans ordusunu mağlup ettiğinden daha önce bahsetmiştik[293]. Bu mağlubiyetten birkaç gün sonra Bizans ordusunda görev yapan Türkopoller de Katalanların safına geçerek soydaşları Halil'in kuvvetlerine katılmışlardı[294]. Pakhymeres, Apros Savaşı'nın ardından Katalanlara katılmak üzere Gelibolu'ya giden Türkopolleri takip eden eş ve çocuklarının Alan paralı askerleri tarafından yakalanarak İmparator'a gönderildiklerini ve İmparator'un da onları Türkopolleri yeniden kendi safına çekmek için kullandığını fakat bunda başarısız olduğunu ifade etmektedir[295]. Grêgoras'a göre bu Türkopoller 1262 yılında Bizans'a sığınan II. İzzeddin Keykavus'un peşinden giden taraftarlarıdır. Bizans müellifi Selçuklu Sultanı'nın Kırım'a kaçırılmasından sonra Hristiyanlaştırılarak Bizans ordusunda görevlendirilen Türkopollerin daha sonra çocuklarının olmasıyla sayılarının arttığını söylemektedir[296]. Pakhymeres ise sonradan Hristiyanlaştırılan bu Türkopollerin kısa süre önce Kuzey bölgelerinden geldiklerini[297], liderleri olan Melik'in (Melik Konstantinos) ise Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykavus'un oğlu olduğunu ve vaftiz edilerek Hristiyanlığı kabul ettiğini belirtmektedir[298].

---

290 Savvides, "Ekkhristianismenoi Tourkofônoi Misthoforoi", s.290.

291 XIII. ve XIV. yüzyıllarda Bizans ordusunun temel birliklerinden biri haline gelen Türkopoller, Selçuklu ve Türkmen kuvvetlerinin uyguladıkları savaş taktiklerini uygulamaktaydılar. Soydaşları gibi ok ve yay kullanma konusunda yetenekli olmaları onları Bizans ordusunda önemli kılıyordu. Başka bir ifadeyle Türkopoller, Bizans ordusunda ok, yay ve kargı gibi silahlar kullanan hafif süvari birlikleriydi. Bkz. Elizabeth Zachariadou, "Tourkopouloi", *ODB*, III, New York: Oxford University Press, 1991, s.2100.

292 Bizans ordusunun mağlup edildiği Apros'taki savaşın tarihi bazı araştırmacılar tarafından 1307 olarak gösterilmektedir. (bkz. Wittek, "Yazijioglu 'Ali", s.663; Nikolas Oikonomidis, "Avrupa'da Türkler (1305-1313) ve Küçük Asya'da Sırplar (1313)" *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, ed. E. Zachariadou, Türkçe çev. Gül Çağalı Güven-İsmail Yerguz-Tülin Altınova, İstanbul 1997, s.174; Oysaki olaylar hakkında en ayrıntılı bilgiyi veren Grêgoras'a göre savaşın tarihi 10 Haziran 1305'tir (*Grêgoras*, s.235-236). Krş. Laiou, "To Vyzantio kai Hê Dysê", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.166-167; Treadgold, *State and Society*, s.751; Burns, a.g.m., s.756.

293 *Grêgoras*, s.235-237; ayrıca bkz. Hernandez, a.g.m., s.30; Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.455; Norwich, *a.g.e.*, s.271-272; Şerif Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461)*, Ankara 1989, s.19.

294 *Grêgoras*, s.237-238; ayrıca bkz. Carım, *a.g.e.*, s.104; Öden, *a.g.e.*, s.26; Ayönü, "Osmanlılardan Önce Rumeli'de Türkler", s.22.

295 *Pakhymeres*, IV, s.570-572, 626, 648-650; krş. Öden, *a.g.e.*, s.26.

296 *Grêgoras*, s.252; İslam ve diğer doğu kaynaklarına göre İmparator, II. İzzeddin Keykavus'u Meriç nehri ağzındaki Enez Kalesi'ne hapsettirdikten (1262) sonra, Sultan'ın yanındaki ileri gelen beylerini Ayasofya'da Hristiyanlığı kabule zorlamış ve buna uymayanları öldürtmüştü. Bkz. İbn Bibi, s.638-639; Türkçe çev. s.161; *Aksarayî*, s.75; Türkçe çev. s.56-57; Abu'l-Farac İbnü'l-İbri (G. Barhebraeus), *Chronicon Syriacum*, İngilizce'den Türkçe'ye çev. Ömer Rıza Doğrul, *Abü'l-Farac Tarihi*, II, Ankara 1999, s.585.

297 *Pakhymeres*, IV, s.626.

298 *Pakhymeres*, IV, s.674; II. İzzeddin Keykavus'un soyundan gelenlerin uzun bir süre Bizans hizmetinde kaldıkları bilinmektedir. Bkz. Vitalien Laurent, "Une Famille Turque au Service de Byzance les Mélikès", *BZ*, 49, 1956, s.349-368; Zachariadou, "Oi Khristianoi Apogonoi tou Izzeddin Kaikaous II stê Veroia", *Makedonika*, VI, 1964/65, s.62-74.

Türklerin Katalan Büyük Birliği'ne nasıl katıldıkları, katılış tarihi ve sayıları konusunda Bizans ve İspanyol kaynakları arasında farklılıklar vardır. Muntaner, Anadolu'dan karşı kıyıya geçen Türklerin kendilerine, Antonio Spinola'nın başarısızlıkla sonuçlanan Gelibolu kuşatmasından biraz sonra katıldığını ifade ederken[299], Grêgoras, Türk kuvvetlerinin 1305 Mayıs'ında Katalan donanmasının Cenevizliler tarafından ele geçirilmesinden hemen sonra ve Apros Savaşı'ndan önce Katalan Büyük Birliği'ne katıldığını yazmaktadır[300]. Türk birliklerinin Katalan kuvvetlerine katılmak için Gelibolu'ya nasıl geçtikleri konusuna gelince Muntaner eserinde bu olayı şu şekilde anlatmaktadır: *"Gelibolu önlerine gelen Türklerin lideri Melik*[301]*, haber göndererek bizimle görüşmek istediğini bildirdi. Bunun üzerine silahlı bir gemi gönderdim (Muntaner). Melik ve akrabası olan on adamı gönderdiğim gemi ile birlikte Gelibolu'ya geldi. En Rocafort, En Ferran Ximeno ve ben, Melik'i görüşmek üzere huzurumuza aldık. Melik, emrindeki kuvvetlerin yansıra kadınları ve çocukları ile birlikte bize katılmak istediklerini ve kabul edersek bize bağlılık ve sadakat yemini edeceklerini söyledi. Melik, emrindeki kuvvetlerle bizleri dünyadaki herkese karşı destekleme sözü veriyordu. Ayrıca kadın ve çocuklarının da Kumpanya'daki diğer herkes gibi emrimizde olacağını ve elde ettikleri ganimetin beşte birini bize vereceklerini vaad ediyordu*[302]*. Onun teklifini değerlendirmek üzere bir toplantı yaptık. Toplantıda herkes bu teklifi kabul etmemizin iyi olacağına karar verdi. Bunun üzerine Melik'e bize katılmasını bildirdik. O da sekiz yüz süvari ve iki bin piyade ile bize katıldı. Bu insanlar gerçekten çok itaatkar ve sadık, ayrıca savaş ve diğer konularda tecrübeli idiler. Gerçekten de bizim yanımızda kardeşimiz gibi kaldılar ve her zaman yanımızda oldular"*[303]. Muntaner olayı bu şekilde aktarırken Grêgoras, Roger de Flor'un öldürülmesinden sonra IX. Mikhail'in büyük bir ordu ile üzerlerine gelmek niyetinde olduğunu öğrenen Katalanların daha önce savaştıkları Türklerden yardım istemek zorunda kaldıklarını yazmaktadır. Ona göre Bizans'a karşı ittifak kurmak için karşı kıyıdaki Türklere elçi gönderen Katalanların bu teklifi uygun görülünce ilk olarak 500 kişilik bir Türk piyade birliği gelmiş, daha sonra kısa süre içinde çok sayıda Türk Gelibolu'ya geçmiştir[304].

Kaynaklar da Katalanlara katılan Türklerin sayıları hakkında da farklı bilgiler verilmektedir. Muntaner, 800 atlı, 2000 yaya ve ailelerinden oluşan Türklerin kendilerine katıldığını söylerken[305], Grêgoras, Katalanlar ile hareket eden

---

299 *Muntaner*, s.453.

300 *Grêgoras*, s.233-234; ayrıca bkz. Jacoby, "Catalans, Turcs et Vénetiens en romanie (1305-1332): un Nouveau Témoignage de Marino Sanudo Torsello", *SM*, XV/I, 1974, s.230; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.141; Laiou, a.g.m., s.167.

301 Muntaner, Gelibolu'ya geçen Türklerinin liderinin Melik olduğunu söylüyor, ancak Melik, Apros Savaşı'ndan sonra Katalan Büyük Birliği'ne katılan Türkopollerin lideridir. Gelibolu'ya geçen Türkler Halil (Ece Halil) komutasında idi.

302 *Muntaner*, s.453.

303 *Muntaner*, s.454; ayrıca bkz. Hernandez, a.g.m., s.30; Anzerlioğlu, a.g.m., s.228.

304 *Grêgoras*, s.234; ayrıca bkz. Carım, *a.g.e.*, s.103-104; Öden, *a.g.e.*, s.26.

305 *Muntaner*, s.454.

Türklerin tamamının 3000 kişi olduğunu ve bunlardan 1100 kişilik bölümünün Melik idaresindeki Türkopoller geri kalanlarının ise Halil idaresindeki kuvvetler olduğunu ifade etmektedir. Yine o, Katalanlardan ayrılan Türk kuvvetlerinin kendi aralarında da iki gruba ayrıldığından bahsederken Melik idaresindekilerin 1500, Halil idaresindekilerin ise 1800 kişiden oluştuğunu ifade eder. Burada verdiği rakam da görüldüğü üzere 3000 civarındadır[306].

Bununla birlikte Bizans ve İspanyol kaynaklarının mutabık oldukları noktalar da vardır. Her iki tarafın kaynakları da İmparatorluk ordusunda görev yapan Türkopollerin Apros Savaşı'nın ardından Bizans saflarını terk ederek soydaşları gibi Katalan Büyük Birliği'ne katıldıklarını yazmaktadır. Türkopollerin sayısı ile ilgili olarak verilen rakamlar ise yine farklılık gösterir. Muntaner, kendilerine katılan Türkpollerin 1000 kişi olduğunu söylerken, Grêgoras, Melik idaresindeki Türkopollerin 1500 kişi olduğunu yazmaktadır[307].

Muntaner, İmparator'un emrindeki askerleri öldürerek ya da kendi taraflarına çekerek onu paralı askerlerden tamamen mahrum bıraktıklarını, böylece tüm İmparatorluğu kontrolleri altına aldıklarını ve enine boyuna bütün bölgelerine akınlar düzenlediklerini yazmaktadır. Muntaner ayrıca Türkler ve Türkopoller bir akına çıkacakları zaman kendi adamlarından onlarla gitmek isteyenlerin de gittiğini, gidilen akınlardan kendi askerlerinin Türklerin elde ettiği ganimetin iki katı ile döndüğünü ve bu sebeple Türkler ile Katalanlar arasında hiçbir zaman bir tartışma yaşanmadığını belirtmektedir[308].Gerçekten de Katalanlar müttefikleri Türklerle birlikte iki yıl boyunca Vizii (Vize), Marôneia (Gümülcine'nin güneyinde küçük bir kasaba), Rodop Dağlarına kadar tüm sahil bölgelerini ve iç kesimleri yağmalayarak çok miktarda ganimet elde etmişlerdi (1305-1306)[309].

14. Esaretten Kurtulan En Berenguer de Entenza'nın Gelibolu'ya Geri Dönmesi

1305 Mayısı'nda Cenevizliler tarafından tutsak edildikten sonra Cenova'ya götürülen En Berenguer de Entenza bir süre sonra Aragon Kralı'nın girişimleri ile esaretten kurtuldu. Özgürlüğüne kavuşan En Berenguer de Entenza, Papa ve Fransa Kralı'nın yanına giderek Katalan Büyük Birliği'ne destek vermelerini istedi. Ancak her ikisi de onun bu isteğine olumlu cevap vermedi[310]. Bunun üzerine En Berenguer de Entenza Katalonya'ya dönerek mülklerinin büyük bir kısmını ipotek edip ya da satarak Barselonalı Peter Solivera'nın gemisini kiraladı ve 500 seçkin adam ile birlikte Gelibolu'ya doğru yola çıktı[311].

---

306 *Grêgoras*, s.252, 257.
307 *Muntaner*, s.454; *Grêgoras*, s.252, 257.
308 *Muntaner*, s.454.
309 *Grêgoras*, s.249; ayrıca bkz. Laiou, a.g.m., s.167; Wittek, "Yazijioglu 'Ali", s.663.
310 *Muntaner*, s.454-455.
311 *Muntaner*, s.455; *Moncada*, s.157; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.90-91; Chaytor, *a.g.e.*, s.154; Hernandez, a.g.m., s.30.

En Berenguer de Entenza Gelibolu'ya döndüğünde esir edilmeden önce olduğu gibi tekrar Katalan Büyük Birliği'nin lideri olacağını düşünüyordu. Ancak En Berenguer de Rocafort'un buna izin vermeye niyeti yoktu. Bu sebeple iki lider arasında anlaşmazlık çıktı. En Berenguer de Entenza, Roger de Flor'un Edirne'ye giderken kendisini yerine vekil olarak bıraktığını ve o ölünce birliğin lideri olduğunu iddia ederken, En Berenguer de Rocafort ise şimdi şartların değiştiğini, yalnızca yanında getirdiği kuvvetlere liderlik edebileceğini, zira diğerlerinin artık bir liderleri olduğunu söylüyordu[312].

İki lider arasındaki gerginlik taraftarları arasında sürtüşmelerin başlamasına neden oldu. Katalan Büyük Birliği arasında çıkacak bir iç çatışmanın kendileri için felaket olacağının farkında olan Muntaner ve diğer önde gelen Katalan ve Aragonlar derhal bir toplantı yaptılar. Toplantıda herkesin aynı amaca hizmet ettiği ve böyle bir tartışmanın yersiz olduğu, En Berenguer de Entenza kendi adına bir akın yapmak isterse ona katılmak isteyenlerin katılabileceğini aynı şeyin En Berenguer de Rocafort ve En Ferran Ximeno de Arenos için de geçerli olduğu söylendi. Ancak En Berenguer de Rocafort daha avantajlı durumda idi. Çünkü Almugaverler üzerinde büyük bir etkisi vardı. Ayrıca Türkler ve Türkopoller de onun lider olduğu dönemde Katalan Büyük Birliği'ne katıldıklarından ondan başka birisini lider olarak görmüyorlardı[313].

Taraflar arasında bu şekilde bir uzlaşma sağlandıktan sonra En Berenguer de Rocafort, Türkler, Türkopoller ve Almugaverlerin büyük bir kısmı ile birlikte Gelibolu'ya altmış mil uzaklıktaki Enea (Enez) Şehri'ni kuşatmaya giderken, En Berenguer de Entenza ise Gelibolu ve Enea (Enez) arasında yer alan Megarisi Kalesi'ni kuşatmak üzere Gelibolu'dan ayrıldı[314].

15. Foça Kalesi'nin Ele Geçirilmesi

En Berenguer de Entenza ve En Berenguer de Rocafort'un Enea ve Megarisi üzerine gitmesinden bir müddet sonra Cenevizli asil bir aileye mensup olan Sir Benedetto Zaccaria'nın yeğeni Sir Tedisio Zaccaria ağır silahlarla donatılmış altı kürekli bir gemi ile Gelibolu önlerine geldi. Tedisio Zaccaria, amcası Benedetto Zaccaria adına Foça'yı yönetmekte idi. Ancak amcasının ölümünden sonra onun yerini alan diğer amcası ile anlaşmazlığa düşmüştü. Foça'daki hesapları inceleyen Tedisio Zaccaria'nın amcası yolsuzluk yaptığını düşündüğü yeğenini görevden almak ve cezalandırmak için Foça'ya gelmek niyetinde idi. Bunu önceden haber alan Tedisio Zaccaria, başına gelecekleri bildiğinden amcası gelmeden Foça'yı terk ederek Gelibolu önlerine geldi ve Ramon Muntaner'e haber göndererek kendisi ile

---

312 *Moncada*, s.160-161; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.91; Chaytor, *a.g.e.*, s.154; Hernandez, a.g.m., s.30.

313 *Muntaner*, s.455; *Moncada*, s.161-162; ayrıca bkz. Hernandez, a.g.m., s.32.

314 *Muntaner*, s.455; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.92; Hernandez, a.g.m., s.32; Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.613.

görüşmek istediğini bildirdi. Görüşme sırasında olanları anlatan Tedisio Zaccaria şimdi adamları ile Katalan Büyük Birliği'nin hizmetine girmek istediğini söyledi. Bu teklifinin kabul edilmesinin ardından gemisi ve adamları ile Katalan Büyük Birliği'nin hizmetine girdi[315].

Bir müddet sonra Muntaner'in yanına gelen Sir Tedisio, limandaki gemilerden birkaç tanesinin ve bir miktar kuvvetin kendi emrine verilmesini istedi. O, Muntaner'e bu kuvvetlerle Foça Kalesi'ni ele geçirebileceğini ve bunu başardığı takdirde dünyanın en büyük hazinelerinden birine sahip olacaklarını söyledi. Bunun üzerine Muntaner vakit kaybetmeden gereken hazırlıkların yapılması emrini verdi. Bu kuvvetlerin başına da yeğeni John Muntaner'i getirdi. Foça önlerine gelen Katalan filosu gece yarısından sonra Sir Tedisio'nun çok iyi bildiği kale duvarlarının yüksekliğine göre daha önceden hazırlamış oldukları kancalı merdivenleri uygun bir yerinden yukarı atarak surlara tırmanmaya başladılar. Kaledekiler onları fark etmeden surların üzerine çıktılar. Geri kalan kuvvetler ise ellerinde baltalar ile kale kapısının önüne geldiler. Kaledekiler onları fark ettiğinde artık çok geçti. Direniş göstermelerine rağmen bu yeterli olmadı ve kale Katalan kuvvetleri tarafından ele geçirildi[316].

Kaleye hâkim olan Katalan kuvvetleri bundan sonra Şap işçiliği ile uğraşan ahalinin yaşadığı yakındaki kasabaya saldırdılar. Kasabada 3000 civarında Bizanslı halk yaşıyordu. Muntaner, kasabanın yağmalanmasının sebebinin ganimet elde etmenin yanı sıra Sir Tedisio Zaccaria'nın burada bulunduklarını bildiği kutsal emanetlerin ele geçirilmesi olduğunu yazmaktadır.

Bu kutsal emanetler Türkler tarafından Efes'teki Saint John Kilisesi'nden ele geçirilmiş ve daha sonra buğday almak için Foça'da rehin bırakılmıştı[317]. Bu emanetlerden ilki Hz. İsa'nın gerçek haçından alınmış bir parça idi. Bu parça Saint John tarafından Hz. İsa'nın başını koyduğu bölümden bizzat kendi elleri ile alınmıştı. Gerçek haça ait olan bu parça üzeri değerli taşlarla süslü altın bir mahfaza içinde idi. Bu parçanın paha biçilmez bir değeri vardı. İkinci emanet bizzat Hz. Meryem'in kutsal elleri ile yaptığı ve daha sonra Saint John'a verdiği dikişsiz gömlek idi. Son parça ise Saint John tarafından altın harflerle kaleme alınmış Apokalipse adını taşıyan bir kitaptı ve onun da cildi değerli taşlarla süslü idi[318].

Foça Kalesi'ni ele geçiren Katalanlar, merkez üslerinden çok uzak olması dolayısıyla burasını savunamayacaklarını bildiklerinden ele geçirdikleri ganimetlerle geri döndüler. Gelibolu'ya dönmelerinin ardından ganimetler askerler arasında paylaştırıldı. Kutsal emanetler de kura yoluyla bölüşüldü. Çekilen kurada

---

315 *Muntaner*, s.466-467; *Moncada*, s.165.
316 *Muntaner*, s.467; *Moncada*, s.166; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.93.
317 Saint John ve Efes'teki kilisesi ile ilgili olarak bkz. Foss, *Ephesus*, s.33 vd., s.88 vd.
318 *Muntaner*, s.468; *Moncada*, s.166-167; ayrıca bkz. Foss, *Ephesus*, s.130, 145.

gerçek haça ait olan parça Muntaner'e, gömlek ve kitap ise Sir Tedisio'ya düştü. Muntaner bundan sonra Sir Tedisio'nun Gelibolu'ya geldiği gemiye kendi payına düşen ganimetleri yükleyip, yanına bir miktar kuvvet alarak Thasos Adası'na gidip buraya yerleştiğini yazmaktadır[319].

16. Sicilya Kralı III. Frederick'in Mayorka Kralı'nın Oğlu Ferdinand'ı Kendi Adına Katalan Büyük Birliği'nin Lideri Olması İçin Gelibolu'ya Göndermesi

Gelibolu'da bu gelişmeler olurken Sicilya Kralı III. Frederick, Mayorka Kralı'nın oğlu Ferdinand'ı kendi adına Katalan Büyük Birliği'ni yönetmesi için dört gemi ile Gelibolu'ya gönderdi. Sicilya Kralı, Ferdinand'a bu görevi vermeden önce onunla bir anlaşma yapmış ve bağlılık yemini almıştı. Buna göre Ferdinand, Katalan Büyük Birliği'nin liderliğine soyunamayacağı gibi Sicilya Kralı'nın adına olmadıktan sonra hiçbir şehri, kasabayı, kaleyi ya da başka bir yeri hâkimiyeti altına alamayacaktı. Hatta o, Sicilya Kralı'nın izni ve onayı olmadan burada evlenemeyecekti bile. III. Frederick, En Berenguer de Rocafort'a bir mektup göndererek Ferdinand ile yaptığı bu antlaşmaya onun da uymasını istedi. Ayrıca Katalan Büyük Birliği'ndeki herkes bu konuda bilgilendirilecek ve bu antlaşmaya aykırı davranmayacaktı[320].

Ferdinand Gelibolu'ya ulaştığında Aragon sülalesi ile yakın ilişkileri olan Ramon Muntaner tarafından büyük bir saygıyla karşılandı. Muntaner, Sicilya Kralı'nın emri kendisine bildirildiğinde bunu mamnuniyetle kabul ettiği gibi kendisi ile Gelibolu'da olanların da Ferdinand'ı yeni liderleri olarak tanımalarını sağladı. Ferdinand'ı gereği gibi karşılayıp Gelibolu'da kendi evine yerleştiren Ramon Muntaner, daha sonra Gelibolu'dan otuz mil uzaklıktaki Megarisi Şehri'ni kuşatmakta olan En Berenguer de Entenza'ya iki atlı gönderdi. Ayrıca ikişer haberci de Gelibolu'ya altmış mil uzaklıktaki Enea Şehri'ni kuşatmakta olan En Berenguer de Rocafort'a ve bu sırada Gelibolu'ya yirmi dört mil uzaklıktaki Madytos Kalesi'nde olan En Ferran Ximeno de Arenos'a gönderdi. En Berenguer de Entenza hemen kuşatmayı kaldırarak Gelibolu'ya geldi ve tüm kuvvetleri ile birlikte Ferdinand'ın emrine girmeyi ve onu lider olarak tanımayı kabul etti. Aynı şekilde En Ferran Ximeno de Arenos da Gelibolu'ya gelerek En Berenguer de Entenza gibi Sicilya Kralı adına Ferdinand'ı liderleri olarak kabul ettiğini bildirdi[321].

En Berenguer de Entenza, En Ferran Ximeno de Arenos ve Ramon Muntaner, bu şekilde Ferdinand'a bağlılıklarını bildirirken kendisine de Gelibolu'ya gelmesi için haberci gönderilen En Berenguer de Rocafort'tan bir mesaj geldi. Kuşatmayı

---

319 *Muntaner*, s.468.

320 *Muntaner*, s.456; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.268-272; Agustí, *a.g.e.*, s.94; Lowe, *a.g.e.*, s.94-95.

321 *Muntaner*, s.457; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.272-274; Lowe, *a.g.e.*, s.95-98; Chaytor, *a.g.e.*, s.155; Hernandez, a.g.m., s.32.

kaldıramayacağını söyleyen En Berenguer de Rocafort, Ferdinand'ı kibarca bulunduğu yere gelmeye davet ediyor ve gelmesi halinde tüm kuvvetlerinin buna çok sevineceğini bildiriyordu. En Berenguer de Rocafort'un bu mesajı üzerine Ferdinand hemen bir toplantı düzenledi. Toplantı sonunda Ferdinand'ın tüm kuvvetlerle En Berenguer de Rocafort'un yanına gitmesine, En Berenguer de Rocafort ile aralarında husumet olan En Berenguer de Entenza ve En Ferran Ximeno de Arenos'un bir miktar kuvvetle Gelibolu'da kalmasına ve Ferdinand ile En Berenguer de Rocafort arasında bir uzlaşmaya varılmasından sonra bu ikisinin gelmesine karar verildi. Bundan sonra En Berenguer de Entenza ve En Ferran Ximeno de Arenos'un yanında kalan az sayıdaki kuvvet dışında Ferdinand, Muntaner ve tüm kuvvetler, En Berenguer de Rocafort'un bulunduğu Enea'ya gitti.

Muntaner, En Berenguer de Rocafort'un Ferdinand'ı büyük bir sevinç ve saygı ile karşılasa da aslında onun gelmesinden son derece rahatsız olduğunu açıkça ifade etmektedir. Ferdinand'ın orada kalması halinde En Berenguer de Rocafort Katalan Büyük Birliği içindeki gücünü kaybedeceğinin farkındaydı. Ancak Sicilya Kralı'nın emri ile gelen Ferdinand'a açıkça karşı da çıkamazdı[322]. Bu durumda En Berenguer de Rocafort, kendisini riske sokmayacak ama Ferdinand'ın da gitmesini sağlayacak bir yol bulmalıydı ki, bunu bulması uzun sürmedi.

En Berenguer de Rocafort'a çok güvenen Ferdinand, ona tüm planlarını anlattı ve Sicilya Kralı'ndan getirdiği mektubu herkese açıklamak üzere genel bir toplantı düzenlemesini istedi. En Berenguer de Rocafort ona ertesi gün bir toplantı düzenleyeceğini söyledi. Ancak geceleyin gizlice bir toplantı yaparak birliğindeki komutanlarına: *"Asil arkadaşlarım Lord yarın bir konsey toplamak istiyor burada size Sicilya Kralı'ndan getirdiği mektubu verecek ve niçin buraya geldiğini anlatacak. O konuştuktan sonra hiç kimse ona cevap vermesin. Çünkü ben ona adamlarımın mektupta anlatılanları anladığını söyleyeceğim. Sonra o geri döndüğünde biz kendi toplantımızı yapar onun bizim önümüze koyduklarını tartışırız"* dedi[323].

Ertesi gün Ferdinand ve yanındakiler toplantıya geldi. Herkesin huzurunda Sicilya Kralı'nın mektubunu okudu ve durumu açıkladı. En Berenguer de Rocafort'un adamları onun tembihlediği gibi davrandılar ve sözlerini onayladıklarını ve onunla anlaştıklarını belirttiler. Bundan sonra Ferdinand toplantıyı terk ederken En Berenguer de Rocafort ve adamları dağılmadı. Rocafort adamlarına: *"Baronlar bu konu hep beraber tartışılacak bir konu değil içimizden elli değerli temsilci seçelim. Onlar ne yapacağımızı ve nasıl bir cevap vereceğimizi tartışsın ve verdikleri kararı sonra hepinize açıklasın. Aldıkları kararı onaylarsanız bunu Ferdinand'a bildiririz. Yok eğer hoşunuza gitmezse üzerinde tekrar görüşür ve başka bir karara varırız"*

[322] *Muntaner*, s.457-458.
[323] *Muntaner*, s.458; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.98-99.

dedi. Toplantıda bulunanlar Rocafort'un bu kararını uygun buldu ve dağılmadan önce aralarından elli kişi seçtiler. Seçim yapıldıktan sonra Rocafort bu elli kişilik kurula: *"Baronlar, Tanrı bize bu Lord'u göndermekle büyük bir onur bahşetti. Çünkü o, doğrudan Aragon sülalesine mensup bir kişidir. Ayrıca yeryüzünün en iyi şövalyelerinden birisi olmasının yanı sıra dürüst ve adil olması sebebiyle dünyada hiç kimse onun bize sağlayacağı avantajları sağlayamaz. Bütün bu sebeplerden dolayı her açıdan onun liderimiz olmasını onaylıyorum. Fakat o bizim onu Sicilya Kralı adına lider tanımamızı istiyor. Biz ise bunu asla yapmayacağız. Sicilya Kralı yerine bizzat onun bizim liderimiz olması çıkarlarımız için daha iyidir. Çünkü onun her hangi bir bölgede hâkimiyeti olmadığı için her zaman bizimle kalacak ve biz de her zaman onun yanında olacağız. Ayrıca sizler Sicilya Kralı'nın ona yaptığımız onca hizmetlerden sonra babalarımızı ve bizi nasıl ödüllendirdiğini biliyorsunuz. Düşmanları ile barış yaptıktan hemen sonra bizleri verdiği bir parça ekmekle Sicilya'dan kovmuştu. Bunların hepsini hala unutmadık. Bu sebeple ona Sicilya Kralı adına liderimiz olmasını kabul etmeyeceğimizi, ancak kendi adına yapacağı faaliyetlerde her zaman yanında olmak istediğimizi bildirelim ve bu şekilde olursa ona bağlılık yemini etmemizin bizi onurlandıracağını söyleyelim. Eminim bize minnettar olacak ve biz de ona borcumuzu ödemiş olacağız"* dedi[324].

Sicilya Kralı ve Ferdinand arasındaki antlaşmanın ne gibi şartlar taşıdığını bilmediklerinden En Berenguer de Rocafort'un adamları onun bu kararını kabul ettiler. Daha sonra aldıkları kararı diğerlerine de açıkladılar. Diğerleri de bu kararın çok iyi olduğunu söyleyerek onayladılar. Bu kararı Ferdinand'a bildirdiklerinde o, bunu kabul edemeyeceğini söyledi. İki hafta boyunca taraflar arasında görüşmeler devam etti. Sonunda onları bu ısrarlarından vazgeçiremeyeceğini gören Ferdinand, kendisini Sicilya Kralı adına liderleri olarak tanımazlarsa Sicilya'ya geri döneceğini söyledi. Böylece Rocafort istediğini elde etmiş oluyordu. Ancak Ferdinand'a açıkca geri dönmesini de söyleyemezdi. Bu durumda Rocafort ve Katalan Büyük Birliği'nin diğer üyeleri Ferdinand'a her şeye rağmen hemen karar vermemesini bir süre beklemesini ve sonra bu konuyu tekrar görüşmelerini söylediler[325].

17. Katalan Büyük Birliği'nin Gelibolu'dan Ayrılması

Katalan Büyük Birliği ile uzlaşmaya varamayan Bizans İmparatorluğu'nun onları durdurabilecek gücü de yoktu. Bu durum da II. Andronikos, Katalanları açlığa mahkûm ederek bölgeden ayrılmalarını sağlamak için Silivri ve İstanbul arasındaki bütün bölgenin boşaltılarak ürünlerin ateşe verilmesi emrini verdi[326]. Anadolu'da Türklerin önünden kaçarak başkente sığınanlara şimdi bu bölgelerden gelenler de eklenmişti. Gelibolu çevresindeki bölgeler ise Katalanlar tarafından çekirge sürüsü gibi tüm imkânları sömürülüp adeta çöle döndürülmüştü. Nitekim Muntaner, eserinde

[324] *Muntaner*, s.459; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.99-100.
[325] *Muntaner*, s.460.
[326] Ersan, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", s.613.

bu bölgelerin kaynaklarını nasıl tükettiklerini açıkça ifade etmektedir. İspanyol yazar, Gelibolu Yarımadası ve etrafındaki bölgelerde kaldıkları yıllar boyunca[327] hiçbir çaba harcamadan daha önce ekilen ürünlerin her yıl yeniden kendiliğinden bitmesi ile sıkıntı çekmeden yaşadıklarını, bu nedenle geride hiçbir şey kalmadığını ifade etmektedir. Yine o, bu süre içerisinde her yöne on günlük mesafede bir tek insan dahi bırakmadıklarını hepsini yok ettiklerini, yiyecek hiçbir şey de kalmadığından artık bu ülkeyi terk etmek zorunda olduklarını yazmaktadır[328]. Bizans yazarlarından Grêgoras da Anadolu'daki Bizans ahalisinin durumunu anlatırken şu ifadeleri kullanmaktadır: *"Katalanlar İmparatorluk tarafından kendilerine verilmesi kararlaştırılan ücretlerin ödenmediği gerekçesiyle savaşın şiddetini bölgedeki şehirler üzerine çevirdiler. Sonuç olarak aç kalmamak için, kendilerini davet eden fakat sonra sözlerini yerine getirmeyen bu şehirler üzerine yürüdüler. Zavallı Romalıların (Bizanslıların) mallarını yağma ettiler. Kadınlara kızlara saldırdılar. Yaşlıları ve rahipleri zincire vurup yerlerde sürüklediler. Ahali Latinlerin durmadan yaptıkları ölçüsüz rezilliklere ve cezalara katlanmak zorunda kaldı, Ayrıca insanlar sık sık saklı paralarının yerlerini söylemeleri için ölümle tehdit edildiler. Söyleyenler tamamen çıplak kalarak kurtulabildiler. Halk perişan oldu. Yollarda bir parça ekmek dilenir hale geldi"*[329]. Görüldüğü gibi Grêgoras, bir yandan Katalanların Bizans halkına yaptığı zulümleri anlatırken diğer yandan ücretlerinin zamanında ödenmemesi sebebiyle Bizans yönetimini de üstü kapalı olarak eleştirmektedir.

Gerçekten de Katalanlar hayatta kalabilmek için bu bölgeleri terk ederek kendilerine yeni kaynaklar sağlayacak yerler bulmak zorundaydılar. Sonunda Ferdinand, Katalan Büyük Birliği'nin bu bölgeden ayrılacağını bildirdi. Onun bu kararı herkes tarafndan uygun bulundu. Bundan sonra Ferdinand, Muntaner'e Gelibolu'ya dönmesini, gereken hazırlıkları yaptıktan sonra sahip oldukları her şeyi, kadın ve çocuklarla birlikte gemilere yükleyerek deniz yolu ile Khristoupolis Şehri'ne gitmek üzere denize açılması emrini verdi. Ayrıca Muntaner, ayrılmadan önce başta Gelibolu ve Madytos olmak üzere hâkim oldukları tüm kaleleri yakıp tahrip edecekti. Diğer kuvvetler ise kara yolu ile Khristoupolis'e gidecek ve hangi grup önce ulaşırsa diğerini bekleyecekti. Kara yoluyla gidecek kuvvetler iki kola ayrıldı. Bunlardan ilki En Berenguer de Rocafort idaresindeki, Türk, Türkopol ve Almugaverlerden oluşan kuvvetlerdi. Ferdinand, En Berenguer de Entenza ve En Ferran Ximeno de Arenos ise geri kalan kuvvetlerin başında olacaktı. Rocafort emrindeki kuvvetlerle önden gidecek ve iki grup arasında bir günlük mesafe olacaktı. Rocafort'un kuvvetlerinin gece konakladıkları yerde ertesi gün geriden gelen kuvvetler konaklayacaktı. Yiyecek ihtiyaçlarını ise geçecekleri yerlerden temin edeceklerdi[330].

---

327 Muntaner, Katalan Büyük Birliği'nin Roger de Flor'un öldürülmesinden sonra Gelibolu'da yedi yıl kaldığını ifade etmektedir. Bkz. *Muntaner*, s.460; Ancak Katalan Büyük Birliği Gelibolu'da 1304 Eylül'ü ve 1307 Haziran'ı arasında yaklaşık üç yıl kalmışlardır. Bkz. Setton, *Catalan Domination of Athens 1311-1388*, London 1975, s.4.

328 *Muntaner*, s.460.

329 *Grêgoras*, s.229-230.

330 *Muntaner*, s.460-461.

Bu şekilde yolculuk planı yapıldıktan sonra Ramon Muntaner, Gelibolu'ya döndü. Gereken hazırlıkları yaptıktan sonra kadın ve çocuklarla birlikte sahip oldukları her şeyi yüklediği otuz altı gemi ile Khristoupolis'e gitmek üzere Çanakkale Boğazı'ndan denize açıldı. Muntaner, yola çıkmadan önce kararlaştırıldığı gibi başta Gelibolu ve Madytos olmak üzere hâkim oldukları tüm kaleleri yakıp tahrip etti. Onun Gelibolu'dan ayrılmasının ardından kara yolu ile gidecek olan kuvvetler de yola çıktı. Ferdinand'ın planladığı gibi yolculukları sorunsuzca devam ediyordu. Ancak Khristoupolis Şehri'ne iki günlük bir mesafe kalmışken korkulan oldu ve Katalan kuvvetleri arasında En Berenguer de Entenza'nın ölümü ile sonuçlanan bir çatışma çıktı.

Hava çok sıcak olduğundan Ferdinand emrindeki kuvvetler erkenden yola çıkmışlardı. Bir günlük mesafe ile önden giden Rocafort ve kuvvetleri ise her türden meyva ağaçlarının, güzel suyun olduğu ve etraftaki evlerden bol miktarda şarap bulabildikleri bir ovada konaklamışlardı. Her şeyi bol miktarda bulabildikleri bu yerde biraz fazla oyalanınca yola çıkmakta gecikmişlerdi. Böyle olunca Ferdinand'ın öncü kuvvetleri Rocafort'un artçı kuvvetlerine yetişti[331].

Rocafort'un adamları arkalarından yetişen kuvvetleri gördüklerinde askerler arasında *"silahlar! silahlar En Berenguer de Entenza ve En Ferran Ximeno de Arenos'un kuvvetleri bizi öldürmek için geliyorlar"* diye bir ses yükseldi. Bu çığlık kısa süre içerisinde askerler arasında yayılarak öncü kuvvetlere kadar ulaştı. Rocafort atının üstünde zırhlı bir şekilde idi ve hemen Türkler, Türkopoller ve diğerleri de hazırlıklarını tamamladı. Bu bağırışmalar Ferdinand, En Berenguer de Entenza ve En Ferran Ximeno de Arenos'a kadar ulaştı. Bunun üzerine En Berenguer de Entenza derhal atına bindi. Ancak üzerine zırh giyinmemişti ve yanında sadece kılıcı ve kısa bir mızrak vardı. Tek başına ileri doğru giden En Berenguer de Entenza, kendisi ile birlikte gelmek isteyen adamlarına engel oldu ve geride kalmaları emrini verdi. Çünkü bu gürültünün ne olduğunu bilmiyordu. Bu arada En Berenguer de Rocafort'un kardeşi En Gisbert de Rocafort ve amcası En Dalmau Saint-Marti baştan ayağı zırhlı ve ağır silahlarla donanmış halde ona doğru geliyorlardı. En Berenguer de Entenza adamlarına geride kalmalarını söyledi. Oysa onlar onun birliklerini kendilerine karşı tahrik ettiğini düşündüler. Her ikisi ona doğru hızla yaklaşıyorlardı. Onların niyetinden habersiz olan En Berenguer de Entenza onlara neler oluyor diye seslendi. Ancak onlar cevap vermek yerine birden En Berenguer de Entenza'nın üzerine saldırdılar ve onu oracıkta öldürdüler[332].

En Berenguer de Entenza'yı öldürdükten sonra En Ferran Ximeno de Arenos'u aramaya başladılar. Çok tecrübeli ve zeki bir şövalye olan En Ferran Ximeno

---

331 *Muntaner*, s.461-462; *Moncada*, s.180; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.282-284; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.101.

332 *Muntaner*, s.462; *Moncada*, s.180-181; ayrıca bkz. Carım, *a.g.e.*, s.108; Schlumberger, *a.g.e.*, s.284-286; Agustí, *a.g.e.*, s.95; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.101; Chaytor, *a.g.e.*, s.156; Hernandez, a.g.m., s.34.

de Arenos ise gürültüleri duyduğunda adamlarını geride tutmaya çalışmaktaydı. Ancak En Berenguer de Entenza'nın öldürüldüğünü ve Türkler ve Türkopollerin diğer askerleri öldürmeye başladıklarını gördüğünde hayatının tehlikede olduğunu anlayarak yanına aldığı otuz süvarisi ile birlikte hızla oradan kaçtı ve yakında bulunan Bizans İmparator'una ait bir kaleye sığındı. Rocafort'un adamları önlerine çıkan herkesi öldürüp ya da yaralayarak, Ferdinand'ın sancağının olduğu yere kadar ilerlediler. Onlar bu kadar yaklaşınca Ferdinand atını ileri doğru sürdü. Baştan aşağı zırhlı olan Ferdinand elinde bir gürz taşımaktaydı ve kuvvetlerini mümkün mertebe düzen içinde tutmaya çalışıyordu. Rocafort ve adamları onu görür görmez etrafını çevirdiler. Fakat içlerinden hiç birisi ona en ufak bir zarar vermedi. Bu şekilde Ferdinand'ın yanına ulaştıklarında saldırıları durdu. Ancak gün içerisinde yer yer çatışmalar sürdü ve Rocafort'un adamlarının kıyımı devam etti. Gün boyunca En Berenguer de Entenza ve En Ferran Ximeno de Arenos'un birliklerinden 150 süvari ve 600 piyade öldürüldü[333].

Muntaner, Ferdinand'ın En Berenguer de Entenza'nın öldürüldüğü yere geldiğinde atından büyük bir üzüntü içinde indiğini ve Berenguer'in üzerine kapanarak gözyaşları içinde en az on sefer onu öptüğünü yazmaktadır. Aynı şekilde En Berenguer de Rocafort'un da onun ölümünden büyük üzüntü duyduğunu ve gözyaşlarını tutamadığını ifade etmektedir. Ferdinand onu öldüren En Berenguer de Rocafort'un amcası ve kardeşini bu yaptıklarından dolayı azarladığında onlar özür dileyerek onun olduğunu fark etmediklerini söylemişlerdi. Muntaner, olayları bu şekilde aktarsa da hiç şüphesiz En Berenguer de Entenza'nın öldürülmesi yanlışlıkla olmamıştı.

Ferdinand, ordunun bu bölgede üç gün konaklaması emrini verdi. En Berenguer de Entenza'nın cesedi o civardaki küçük bir kilisede büyük bir ayin düzenlenerek defnedildi. Otuz süvari ile civardaki bir Bizans kalesine sığınan En Ferran Ximeno de Arenos'un yanına daha sonra yetmiş kişilik bir kuvvet daha gitti. Ortalık yatışıp En Berenguer de Entenza defnedildikten sonra Ferdinand, En Ferran Ximeno de Arenos'a Katalan Büyük Birliği'ne tekrar katılması için haber gönderdi. Ama En Ferran Ximeno de Arenos bu teklifi geri çevirdi. Daha sonra İstanbul'a götürülen En Ferran Ximeno de Arenos, İmparator tarafından hizmetine alındı. Grand Duke rütbesi verilen En Ferran Ximeno de Arenos, bir Bizans Prensesi ile evlendirildi[334].

18. Ferdinand ve Ramon Muntaner'in Katalan Büyük Birliği'ni Terk Etmesi

Bütün bunlar olurken Ferdinand'a ait dört gemi Katalan Büyük Birliği'nin bulunduğu yere gelmişti. En Dalmau Seran ve Barselona'dan En Jaime Despalau'nun komutasındaki bu dört gemi aslında Ferdinand tarafından Muntaner'i karşılamak

[333] *Muntaner*, s.463; *Moncada*, s.181; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.284 vd; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.101-102.
[334] Nicol, *Bizans'in Son Yüzyılları*, s.144; Chaytor, *a.g.e.*, s.156; Ignatius, a.g.m., s.752; Carım, *a.g.e.*, s.108.

için Gelibolu'ya gönderilmişti. Ancak onlar Ceneviz gemilerinin korkusundan Çanakkale Boğazı'na giremediklerinden geri dönerek ordunun bulunduğu yere gitmişlerdi. Gemilerinin geldiğini gören Ferdinand çok sevindi ve hemen bir toplantı yapılmasını emretti. Toplantıda kendisini Sicilya Kralı adına lider olarak tanıyıp tanımama konusunda bir karar vermelerini ve eğer bu şekilde kabul edecek olurlarsa onlarla birlikte kalacağını, eski görüşlerinde ısrar edeceklerse kendisinin geri döneceğini söyledi. En Berenguer de Entenza'nın ölmesi ve En Ferran Ximeno de Arenos'un birlikten ayrılmasının ardından yerini iyice sağlamlaştırmış olan En Berenguer de Rocafort böyle bir şeyi kabul etmeyeceğini ve yalnızca Ferdinand'ın şahsına bağlılık yemini edeceğini bildirdi. Bunun üzerine Ferdinand gemilerine binerek Katalan Büyük Birliği'nden ayrıldı ve altı mil uzaklıktaki Thasos Adası'na gitti. Khristoupolis'e doğru seyir halindeki Muntaner de tesadüfen aynı gün bu adaya ulaşmıştı. Muntaner'i gören Ferdinand olup bitenleri ona anlattıktan sonra kendisi ile birlikte gelip gelmeyeceğini sordu. Muntaner, Ferdinand ile gitmeyi kabul etti. Ancak öncelikle yanındakileri Katalan Büyük Birliği'nin olduğu yere götürmek zorunda idi. Böylece Ferdinand Thasos Adası'nda Muntaner'i beklerken, o, yanındakileri ordunun olduğu yere götürmek üzere adadan ayrıldı[335].

Muntaner Katalan Büyük Birliği'nin kamp kurduğu yere geldiğinde kıyıya yanaşmadan önce onlardan En Berenguer de Entenza ve En Ferran Ximeno de Arenos'un birliğine mensup kadın ve çocuklara en ufak bir zarar verilmeyeceğine dair güvence aldı. Muntaner, karaya çıktıktan sonra En Ferran Ximeno de Arenos'un yanına gitmek isteyen herkesi yanlarına 100 kişilik bir Türk birliği, pek çok Türkopol ve elli kişilik Katalan süvari birliğini eşlik etmesi için görevlendirerek gönderdiğini, ayrıca sahip oldukları şeyleri götürebilmeleri için arabalar da verdiğini ifade etmektedir. Yine o, burada kalmak istemeyenlerin ise güven içinde Negroponte'ye (Euboea: Eğriboz) gidebilmeleri için gemi tahsis ettiğini yazmaktadır[336].

İşler bu şekilde düzene konulduktan sonra yapılan toplantıda Muntaner, Katalan Büyük Birliği'ne ait mührü ve hesapların tutulduğu evrakları teslim ederek kendilerinden ayrılıp Ferdinand'ın yanına gideceğini söyledi. Muntaner, bu kararını açıkladığında birliktekilerin kendisine gitmemesi için rica ettiklerini, özellikle ağlaya sızlaya yanına gelen Türkler ve Turkopollerin onları bırakmaması için yalvardıklarını ifade etmektedir. Muntaner Türklerin kendisine Türkçe'de baba manasına gelen Cata (Ata) şeklinde hitap ettiklerini, en çok kendisine güvendikleri için onları bırakmaması için yalvardıklarını yazmaktadır. Daha sonra herkese veda eden Muntaner, kendisini bekleyen Ferdinand'a katılmak üzer Thasos Adası'na gitti[337].

---

335 *Muntaner*, s.464-465; *Moncada*, s.183 vd; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.292-293; Agustí, *a.g.e.*, s.96-97; Hernandez, a.g.m., s.34.

336 *Muntaner*, s.465; krş. Carım, *a.g.e.*, s.109.

337 *Muntaner*, s.465-466; ayrıca bkz. Hernandez, a.g.m., s.34.

Ferdinand ve Muntaner'in ayrılmasından sonra yoluna devam eden Katalan Büyük Birliği Khristoupolis'e ulaştı. Burada bir süre kaldıktan sonra kalıcı olarak yerleşebilecekleri bir yer buluncaya kadar önlerine çıkan her yeri yağmalayarak ilerleyişlerini sürdüren Türkler ve Katalanlar, Rodop Dağlarını aşarak sahil bölgelerine kadar ulaşmışlardı. 1307 yılı Sonbaharında kış için gerekli olan erzakı temin etmek amacıyla Makedonya'ya girerek bölgedeki şehirleri yağmaladıktan sonra Selanik'e yirmi mil uzaklıktaki Kassandreia'da kamp kurdular. Yarımada'nın girişinde kamp kuran Katalanlar buradan Selanik'e kadar olan bölgeleri yağmaladılar. Çünkü onlar bakir yeni bir ülke bulmuşlardı. Tıpkı Gelibolu, İstanbul ve Edirne'de yaptıkları gibi şimdi bu bölgeyi harap etmek için harekete geçmişlerdi[338]. Kışı burada geçirdikten sonra 1308 yılı İlkbaharında yeniden Makedonya'ya doğru hareket ettiler. Şimdiki hedefleri zengin ve büyük bir şehir olan Selanik idi. Selanik'i aldıkları takdirde Makedonya'nın diğer şehirlerini ele geçirmeleri için önlerinde hiçbir engel kalmayacaktı. Üstelik İmparatoriçe Maria ve Irene'nin de o sırada Selanik'te olduğunu öğrenmişlerdi[339]. Ancak onların niyetini anlayan İmparator, Khristoupolis'e gelerek, şehrin yanındaki dağlardan deniz kıyısına kadar uzanan büyük bir duvar inşa ettirdi. Böylece Makedonya ve Trakya arasındaki bağlantıyı kesmeyi düşünüyordu. İlkbahar geldiğinde Kassandreia'dan ayrılan Türkler ve Katalanlar Selanik önlerine geldiler. Müttefik kuvvetlerin bir kısmı burada kalırken diğerleri civardaki bölgeleri yağmalamaya gitti. Ancak etrafta yerleşim olmadığından bir şey elde edemediler ve tekrar Trakya'ya dönmeye karar verdiler. Ele geçirdikleri bir esirden İmparator'un Khristoupolis'te inşa ettirdiği duvarı öğrenince çok şaşırmışlar ve Tesalya taraflarına doğru yönelmişlerdi[340]. Thomas Magistros, Keşiş Joseph'e yazdığı mektubunda, Türklerin Selanik'in derhal kendilerine teslim edilmesi ve ahalisinin de kendi tebaları olması için defalarca elçiler gönderdiklerini; aksi halde, kenti fethetmek ve taş üstünde taş bırakmamacasına yıkmak, ahalisini, özelikle de direnenleri kılıçtan geçirmek, binlerce esir almak, her şeyi yağmalamak ve mahsülün tamamını yakmak, bütün kilise ve evleri, liman ve mezarları, revak ve amfiteatrları yıkmak ile tehdit ettiklerini ifade etmektedir[341].

19. Ferdinand'ın Venedikliler Tarafından Esir Edilmesi

Muntaner, Thasos Adası'na geri döndükten birkaç gün sonra Ferdinand ile birlikte adadan ayrıldı. Ferdinand sahip olduğu dört gemiden Espanyola adını taşıyan gemiyi Muntaner'in komutasına vermişti. Bu dört geminin dışında Muntaner'e ait iki küçük gemi daha vardı. Thasos'tan ayrılan filo Atina Dükalığı'nın

338 *Muntaner*, s.466; Katalanlar bölgedeki tüm kasaba, kilise ve manastırları yağmalayıp yakıp yıktılar. Bkz. Antonio Rubió y Lluch, *La Expedició y Dominación de los Catlanes en Oriente juzgadas por les Griegos*, Barcelona 1883, s.74 vd.

339 *Grêgoras*, s.249-250.

340 *Grêgoras*, s.250-251; krş. Hernandez, a.g.m., s.38.

341 Oikonomidis, a.g.m., s.175.

topraklarındaki Halmiros Limanı'na doğru hareket etti. Buraya ulaştıklarında Ferdinand yolculukları sırasında yiyecekleri büsküvileri[342] yapmaları için dört adam görevlendirdi. Ancak o bölgedeki ahali bu adamların mallarını talan etti. Bunun üzerine Ferdinand'ın emri ile burası yakılıp yıkıldı.

Halmiros Adası'ndan ayrıldıktan sonra Skopelos Adası'na geldiler ve tüm adayı yağmaladılar. Bundan sonra Negroponte Adası'na geçtiler. Ferdinand adanın merkezi olan Negroponte üzerinden geçmek istedi. Ferdinand Gelibolu'ya gelirken bu şehre uğramış ve burada çok iyi karşılanmış, birliği ile birlikte çok iyi ağırlanmıştı. O, şimdi de aynı şekilde karşılanacağını düşünüyordu. Muntaner ve diğerleri karşı çıksa da onu bu kararından vazgeçiremediler. Böylece Negroponte'ye gittiler. Bu sırada limanda Kral Philip'in kardeşi Charles'in[343] hizmetinde Katalan Büyük Birliği'ni aramakla görevli John Quirini ve Mark Minotto komutasında on Venedik gemisi vardı. Ayrıca onlar arasında Fransız bir soylu olan Thibaut de Chépoi'de bulunmaktaydı. Ferdinand onlardan güvenli bir şekilde geçmelerine izin vermelerini istedi. Onlar da bunu kabul ettikleri gibi Ferdinand'ı yemeğe davet ettiler. Ancak Ferdinand ve Muntaner karaya çıktıkları anda Venedik gemileri, Ferdinand'ın gemilerine saldırıya geçti. Özellikle Bizans topraklarında ele geçirilen ganimetlerle dolu olduğunu düşündükleri Muntaner komutasındaki gemiye şiddetle saldırarak adamların çoğunu öldürüp gemiyi ele geçirdiler ve içindeki her şeyi talan ettiler[344]. Bu sırada Ferdinand ve yanındakiler esir edildi[345]. Sir Thibaut de Chépoi onu Sir John Maisy'e teslim etti. Sir John Maisy, Negroponte Adası'nın üçte birini hükmü altında tutuyordu[346]. Böylece o, Atina Dükü II Guy de la Roche tarafından Charles adına esir edilmişti. Bundan sonra Ferdinand sekiz şövalye ve diğer dört refakatçi ile Thebes Şehri'ne götürüldü. Orada Saint Omer Kalesi'ne hapsedildi[347].

20. Sir Thibaut de Chépoi'un Fransız Charles Adına Katalan Büyük Birliği'nin Lideri Olması

Negroponte'deki bazı kimseler Sir Thibaut de Chépoi'ya Katalan Büyük Birliği ile bir uzlaşmaya varmak istiyorsa Muntaner'i geri göndermesini tavsiye etmişlerdi. Bu şekilde o, bir taş ile iki kuş vurmuş olacaktı. Zira onların fikrine göre Muntaner, Katalan Büyük Birliği'nin servetinin büyük bir kısmını da yanına alarak onları terk ettiği için onu hemen öldüreceklerdi. Muntaner ile birlikte En Garcia Gomez Palasin de gönderilecekti. Çünkü Rocafort'un dünya üzerinde en fazla nefret ettiği kişi bu adamdı ve onu göndermeleri Rocafort'u memnun edecekti.

---

342 Özellikle deniz yolculukları için kullanışlı olan ve uzun süre dayanan peksimet benzeri bir tür yiyecek.

343 Charles ikinci eşi olan Catherine de Courenay'ın şahsında İstanbul İmparatorluğu'nun varisi olduğunu iddia ediyordu. Çünkü eşi Mikhail Paleologos tarafından İstanbul'dan çıkartılan II. Baldwin'in torunu idi.

344 Muntaner yaklaşık yüz bin hyper değerindeki hazinesini bir daha geri alamadı. Ölümünden çok sonra Venedik Hükümeti Muntaner'in torununa tazminat olarak yalnızca 10000 altın flori vermişti. Bkz. *Muntaner*, s.470, not 164.

345 Lowe, *a.g.e.*, s.104 vd.; Chaytor, *a.g.e.*, s.157; Ignatius, a.g.m., s.763.

346 Ada üç Lord arasında paylaştırlmıştı. Diğer ikisi, Boniface de Verona ve Luigi Ghisi idi.

347 Hernandez, a.g.m., s.34.

Böylece Muntaner ve En Garcia Gomez Palasin'i yanlarına alarak Katalan Büyük Birliği'nin olduğu yere gittiler. Gerçekten de düşündükleri gibi Garcia Gomez gemiden inip karaya adım atar atmaz Rocafort hiçbir şey söylemeden onun kafasını gövdesinden ayırdı. Ancak daha sonra Muntaner'i kıyıya çıkarttıkları zaman, onu gören Rocafort ve diğerleri çok sevindi. Muntaner, özellikle kendisini gören Türkler ve Türkopollerin hemen gelip elini öpmeye çalıştıklarını ve yeniden onlarla kalacağı için sevinçten ağladıklarını söylemektedir. Yine o, başta Türkler olmak üzere tüm dostlarının kendisine para ve değerli hediyeler gönderdiklerini, böylece kaybettiklerinin bir kısmını telafi ettiğini ifade etmektedir[348].

Bundan sonra Thibaut de Chépoi, ve Venedikliler yapacakları işler hakkında Kumpanya ile görüşmelere başladılar. Onların yerine getireceklerini vaad ettikleri ilk şey Muntaner'e verdikleri zararı tanzim edecekleri idi. Rocafort, Sicilya, Aragon ve Mayorka ailelerinin desteğini kaybettiğini biliyordu. Ayrıca tüm Katalonia Sir Charles ile yakınlaşma çabasına girmişti. Bu sebeple Rocafort da Sir Charles'e bağlılık yemini etti. Onlar Sir Charles adına Thibaut de Chépoi'ya bağlılık yemini etmekle onu komutanları olarak tanımış oldular[349]. Fakat Rocafort'un Katalan Büyük Birliği'nin liderliğini ona bırakmak gibi bir niyeti yoktu.

21. Ramon Muntaner'in Ferdinand'ın Yanına Gitmek Üzere Katalan Büyük Birliği'nin Yanından Ayrılması

Thibaut de Chépoi'nun Katalan Büyük Birliği'nin lideri olmasının ardından Venedikli kaptanlar görevlerini başarı ile tamamladıklarını düşünerek geri dönmek üzere yola çıktılar. Muntaner de tüm maiyetiyle birlikte onlarla gitti. Sir Thibaut de Chépoi Negroponte'dekilere Muntaner için bir mektup yazdı ve ondan alınan her şeyin iade edilmesini bildirdi. Ancak Negroponte'ye geldiklerinde Muntaner'in el konulan mallarını geri almak için yaptığı tüm girişimleri başarısız oldu. Muntaner Negroponte'de daha fazla oyalanmadan Ferdinand'ın yanına gitmek istiyordu. Venedikli kaptan Sir Quirini'ye kendisini Thebes Şehri'nde tutsak olarak tutulan Ferdinand'ın yanına götürmesini rica etti. Thebes'e ulaşan Muntaner, Atina Dükü, II. Guy de la Roche ile görüşerek Ferdinand'ı görmek için izin aldı. Sonra Ferdinand'ın esir olarak tutulduğu Saint Omer Kalesi'ne giderek onunla görüştü. Ferdinand, Sicilya Kralı'na yazdığı mektubu Muntaner'e verdi ve Kral'a başına gelenleri anlatmasını istedi[350].

Negroponte'ye geri dönen Muntaner gereken hazırlıkları tamamladıktan sonra Venedik gemileri ile Negroponte'den ayrıldı. Uzun bir yolculuğun ardından Mesina'ya ulaşan Muntaner burada Kral'ın huzuruna çıkarak Ferdinand'ın mektubunu ve başlarından geçenleri ona iletti.

---

348 Schlumberger, *a.g.e.*, s.308 vd.; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.106-107.
349 Ostrogorsky, *a.g.e.*, s.457; Agustí, *a.g.e.*, s.104.
350 *Muntaner*, s.474-475; *Moncada*, s.193 vd.; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.322 vd.

22. Ferdinand'ın Esaretten Kurtulması

Sicilya Kralı III. Frederick, Ferdinand'ın esir edildiğini duyunca hemen Mayorka ve Aragon Krallarına bu konuyu bildirmek için bir elçilik heyeti gönderdi. Bu esnada Sir Charles'ten Atina Düküne, Ferdinand'ı Kral Robert'in yanına göndermesi için bir mesaj gelmişti. Dük hemen onu Birindisi'ye gönderdi. Buradan da kara yoluyla Napoli'ye gitti. Orada bir yıl boyunca esir olarak kaldı. Daha sonra Mayorka Kralı (Ferdinand'ın babası) Fransa Kralı'ndan oğlunu kendisine gönderilmesini istedi. Fransa Kralı bunu kabul ederek Ferdinand'ın Kral'a gönderilmesini emretti. Onu almak için iki gemi gönderildi. Böylece Ferdinand esaretten kurtuldu[351].

23. En Berenguer de Rocafort'un Katalan Büyük Birliği'ndeki Askerler Tarafından Esir Edilmesi ve Sonu

En Berenguer de Rocafort kendisine altın bir tac takan şövalye figürlü bir mühür yaptırmıştı. O, Katalan Büyük Birliği'nin kontrolünü elinde tuttuğunu düşünüyor ve Thibaut de Chépoi'ya pek hoş davranmıyordu. Bu sebeple Thibaut de Chépoi ile aralarında bir husumet oluşmuştu. En Berenguer de Rocaort yalnızca ona değil birliğin diğer üyelerine karşı da sert davranmaktaydı. Katalan Büyük Birliği'nden birisi öldüğünde onun tüm mallarına el koyuyordu. Daha da kötüsü eğer birisinin güzel kadını, kızı veya metresi varsa ona mutlaka sahip oluyordu. Bu durumda birliktekiler ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Nihayet Katalan Büyük Birliği'nin önde gelenleri onun yaptıklarına daha fazla sabredemeyerek gizlice Thibaut de Chépoi'un yanına gidip kendilerine bu durumda ne yapmaları gerektiğini sordular. Thibaut de Chépoi onlara hiçbir öğüt veremeyeceğini çünkü Rocafort'un onların lideri olduğunu ama eğer yapılacak en iyi şeyin ne olduğunu bulmak istiyorlarsa düşünmelerini bu konu ile ilgili olarak kendisinin de düşüneceğini söyledi. Thibaut de Chépoi onlara bu şekilde politik bir cevap vermişti. Çünkü onlara güvenmiyordu ve kendisini denemek ve aldatmak istediklerini düşünüyordu. Bundan sonra Rocafort'un yanına giderek onu davranışları sebebiyle uyardı. Fakat Rocafort onun söylediklerine kulak asmadı.

Thibaut de Chépoi oğlunu altı gemiyi donatıp getirmesi için Venedik'e göndermişti. Çok geçmeden oğlu döndü. Gemiler gelince kendisini emniyet altına alan Thibaut de Chépoi gizlice birliğin komutanlarının hepsine haber göndererek Rocafort konusunda ne yapmaya karar verdiklerini sordu. Komutanlar Thibaut de Chépoi'a genel bir toplantı yapılmasını istemesini ve bu toplantıda Rocafort'a kendilerine yaptıklarının hesabını soracaklarını daha sonra da onu yakalayıp kendisine teslim edeceklerini söylediler. Bu karar uygun bulununca ertesi gün genel bir toplantı düzenlendi. Katalan Büyük Birliği'nin önde gelenleri toplantıda Rocafort'tan yaptıklarını açıklamasını istediler. Daha sonra onu yakalayarak Thibaut de Chépoi'a teslim ettiler[352].

---

[351] *Muntaner*, s.477.

[352] *Muntaner*, s.478 *Moncada*, s.198-199; ayrıca bkz. Carım, *a.g.e.*, s.113; Schlumberger, *a.g.e.*, s.329 vd.; ayrıca bkz.

Thibaut de Chépoi, En Berenguer de Rocafort ve kardeşi En Esberto'yu bu şekilde ele geçirdikten sonra (Rocafort'un amcası kısa süre önce hastalanarak ölmüştü), komutanlar, Rocafort'un evine saldırdılar. Burada ele geçirdikleri binlerce altını aralarında paylaştılar. Rocafort'un sahip olduğu her şey yağmalandı[353].

Ancak En Berengur de Rocafort ve kardeşini ele geçiren Thibaut de Chépoi bir gece gizlice gemilerini hazırlatıp geride hiç kimseyi bırakmadan tüm kuvvetleri ile Katalan Büyük Birliği'ni terk etti[354]. Katalanlar ertesi gün Thibaut de Chépoi'un Rocafort kardeşleri de yanına alarak kaçtığını görünce yaptıklarından pişman oldular. Sonra aralarında bir kargaşa çıktı herkes silahlarını alarak bu planı uygulayan on dört komutanı öldürdü[355]. Bundan sonra aralarından dört kişi seçtiler. Yeni bir lider seçilene kadar bu dört kişi on iki kişilik heyet ile birlikte Katalan Büyük Birliği'ni yönetcekti.

Napoli'ye giden Thibaut de Chépoi ise Rocafort ve kardeşini burada Robert'e teslim etti. Kral Robert daha önce Rocafort'un diğerlerinin yaptığının aksine Calabria'daki kaleleri kendisine teslim etmediği için ondan nefret ediyordu. Robert onları teslim aldıktan sonra Aversa Kalesi'nde bir mahzene hapsetti. Burada kimse onlara yiyecek ve içecek bir şey vermediğinden açlıktan öldüler (1309)[356].

24. Gautier de Brienne'nin Atina Dükü Olması ve Katalan Büyük Birliği'nin Mora'ya Gitmesi

Atina'nın son Burgundi Dükü II. Guy de la Roche, 5 Ekim 1308'de geride bir varis bırakmadan ölünce Dükalık en yakın akabası olan kuzeni Gautier de Brienne'ye geçti[357]. Gautier de Brienne gençliğinin büyük bir kısmını Sicilya'daki Agosta Kalesi'nde geçirmişti. Çünkü babası Hugues de Brienne orada tutsaktı ve oğlunu burada rehin bırakarak kendisi fidye parasını toplamak için gitmişti. Bu sebeple o Katalanları iyi tanıyor ve Katalanca biliyordu. 1309 yazında iki gemi ve maiyetindekiler ile Mora'da karaya çıktığında karşılaştığı manzara pek hoş değildi. Epir Despotu I. Thomas Komnenos, Tesalya hâkimi II. Ioannes Angelos ve Bizans İmparatoru II. Andronikos onun bölgedeki hâkimiyetini tanımak niyetinde değillerdi[358].

Gautier de Brienne bu şekilde her yandan sıkıştırılınca Katalan Büyük Birliği'ne elçiler göndererek, düşmanlarına karşı yardımına geldikleri takdirde, her bir ağır zırhlı süvari için aylık dört onza, hafif zırhlı süvari için iki onza ve yaya asker

Lowe, *a.g.e.*, s.115-116; Chaytor, *a.g.e.*, s.158; Hernandez, a.g.m., s.37.

353 *Muntaner*, s.479; *Moncada*, s.199.

354 Muntaner böyle söylese de Rocafort kardeşler İtalya'ya gönderilmiş ve Thibaut de Chépoi 1310 yılı başına kadar bir yıl daha Katalan Büyük Birliği'nin liderliğini yapmıştır.

355 *Muntaner*, s.479.

356 *Muntaner*, s.479; ayrıca bkz. Hernandez, a.g.m., s.37.

357 Setton, *a.g.e.*, s.6.

358 Setton, *a.g.e.*, s.7.

için aylık bir onza olmak üzere altı aylık ücret ödeyeceğini söyledi[359]. Gautier de Brienne'nin teklifini kabul eden Katalan Büyük Birliği Kassandreia'dan ayrılıp Tesalya gibi çok dağlık bir bölgeden binbir güçlükle geçerek Mora'ya ulaştı. Katalan Büyük Birliği Atina Dükalığı'na geldiğinde Gautier de Brienne onları büyük bir sevinçle karşıladı ve iki aylık ücretlerini hemen ödedi. Böylece Gautier de Brienne'nin hizmetine giren Katalan Büyük Birliği kısa süre içerisinde bütün sınırları Dük'ün düşmanlarından temizledi[360]. Katalanların yardımı ile rakiplerini mağlup eden Gautier de Brienne daha önce kendisinden alınmış olan otuz kaleyi tekrar hâkimiyeti altına aldı. Bütün bu başarılar altı ay içerisinde gerçekleşmiş, ancak Dük, Katalanlara yalnızca iki aylık maaş ödemişti[361].

25. Gautier de Brienne'nin Katalan Büyük Birliği ile Çatışması

Bütün rakiplerine karşı üstünlük sağlayan Gautier de Brienne, Katalan Büyük Birliği'nin kendi hâkimiyet bölgelerinde kalmasının tehlikeli olacağını düşündüğünden içlerinden 200 atlı ve 300 de piyade asker seçti. Seçtiği bu askerlere tüm borcunu ödedi. Ayrıca onlara toprak ve diğer bir takım mülkler dağıttı[362]. Onları kendi tarafına çektiğinden emin olduktan sonra geri kalanların ülkesini terk etmesini istedi. Bunun üzerine Katalanlar ondan yaptıkları hizmetlerin karşılığı olan ve hala ödenmeyen ücretlerini talep ettiler. Gautier de Brienne onların bu taleplerine kendileri için darağaçları hazırlattığını söyleyerek cevap verdi. Bu esnada Dük, bir kısmı Kral Robert'in topraklarından, bir kısmı Mora Prensliği'nden ve bir kısmı da kendi topraklarından olmak üzere 700 Frank şövalye ve 24.000 Grek asker toplamıştı. O bu kuvvetler ile Katalan Büyük Birliği üzerine yürüdü[363].

Gautier de Brienne'nin büyük bir ordu ile üzerlerine geldiğini öğrenen Katalanlar ona haber göndererek kalelerini kendisine teslim ederek gideceklerini bildirdiler. Onların korktuğunu düşünen Dük bu teklifi kabul etmedi[364]. Bunun üzerine Katalanlar kadın ve çocukları ile birlikte Thebes Şehri yakınındaki bir ovaya ilerleyerek burada onu beklemeye başladılar. Yakında bir bataklık vardı ve Katalanlar burasını bir sığınak olarak kullanabilirdi[365].

Gautier de Brienne'nin yanındaki Katalan kuvvetleri olayların kötüye gittiğini görünce Dük'ün yanına giderek ona *"Onlar bizim kardeşlerimiz ve görüyoruz ki sen onları yok etmek istiyorsun bu büyük bir günah. Bu durumda sana verdiğimiz sözden geri dönüyoruz ve biz de onların yanında savaşmaya ve ölmeye gidiyoruz"*

---

359 *Muntaner*, s.480; ayrıca bkz. Luis Nicolau d'Olwer, *L' Expansió de Catalunya en la Mediterrània Oriental*, Barcelona, 1926, s.104-105; Agustí, *a.g.e.*, s.104-105.
360 Setton, *a.g.e.*, s.8; René Grausset, *L'empire du Levant*, Paris 1992, s.533.
361 *Muntaner*, s.480-481; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.366 vd.; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.125-127; Hernandez, a.g.m., s.39.
362 DeVries, *a.g.e.*, s.59.
363 *Muntaner*, s.481.
364 Setton, *a.g.e.*, s.10.
365 *Muntaner*, s.481.

dediler. Gautier de Brienne onlara gitmelerini ve kötü kaderlerini de yanlarında götürmelerini söyledi. Bunun üzerine bu kuvvetler soydaşlarının yanına gidip savaşa hazırlandılar. Muntaner, bütün bunların kendilerini yok etmek için iki taraf arasında varılan bir anlaşma olduğunu düşünen Türkler ve Türkopollerin Katalanlara katılmayarak ayrı bir yerde toplanıp neler olacağını beklediklerini yazmaktadır[366].

Gautier de Brienne kuvvetleriyle Katalan Büyük Birliği üzerine ilerledi. Dük kendi sancağı ile öncü kuvvetler arasında yerini aldı ve Katalanlara saldırıya geçti[367]. Aynı anda Katalanlar da saldırıya geçti. Almugaverlerin savaş naralarını atmasıyla Dük'ün süvarileri bataklığın etrafından dolanarak onlara saldırdılar. Ancak burada Dük ile birlikte tüm öncü kuvvetler imha edildi[368]. Bu sırada Türkler ve Türkopoller durumun ciddiye gittiğini görünce saldırıya geçti. Savaş çok şiddetli oldu. Kanlı çarpışmaların ardından Katalanlar galip geldi. Dük'ün 700 Frank süvarisinden yalnızca 200'ü kaçabildi. Geri kalanların hepsi öldürüldü. Dük ve onunla birlikte Katalan Büyük Birliği'ni yok etmek için Mora Prensliği'nden gelen baronların hepsi öldürülmüştü. Yalnızca iki kişi kurtulmuştu. Bunlardan birisi Sir Boniface de Verona idi. Muntaner, Boniface de Verona'nın çok değerli ve dürüst bir şövalye olduğunu ve aslında Katalan Büyük Birliği ile iyi ilişkiler içerisinde olduğunu bu yüzden de Katalan askerlerinin onu görünce korumaları altına aldıklarını yazmaktadır[369]. Savaştan sağ kurtulanlardan diğeri ise Sir Roger des Laur'dı. O da pek çok defa elçi olarak Katalan Büyük Birliği'nin yanına gelmişti. Böylece savaşı kazanan Katalanlar yalnızca hesapsız ganimet değil Atina Dükalığı'nı da ele geçirmiş oldular (1311)[370].

Katalanlar savaş meydanındaki ganimetleri topladıktan sonra Sir Boniface de Verona'ya liderleri olma teklifinde bulundular. Ancak o bu teklifi kabul etmedi. Bunun üzerine onlar da Sir Roger des Laur'ı lider olarak seçtiler. Ona evlenmesi için Salona Lordu'nun dul karısını ve Salona Kalesi'ni verdiler. Kendi aralarında da Thebes Şehri'ni ve dükalığın tüm kasaba ve kalelerini paylaştılar. Ayrıca ele geçirdikleri soylu kadınları derecelerine göre Katalan Büyük Birliği'nin üyelerine verdiler. Muntaner, *"bu kadınlar içerisinde öyle soylu kadınlar vardı ki bu adamlar asil kadınların ellerini yıkadıkları sudan bile değersizdi"* demektedir[371].

---

366 *Muntaner*, s.481-482; ayrıca bkz. Schlumberger, *a.g.e.*, s.372-376; Hernandez, a.g.m., s.40.

367 Savaşın geçtiği yer ile ilgili olarak bkz. Jacoby, "Catalans, Turcs et Vénetiens en romanie", s.228.

368 Kephissos Savaşı'nın planı ve her iki tarafın kuvvelerin dizilişi hakkında bkz. DeVries, *a.g.e.*, s.63.

369 *Muntaner*, s.482; ayrıca bkz. Hernandez, a.g.m., s.40.

370 *The Chronicle of Morea*, 7200-7300, s.472-475; *Muntaner*, s.481-482; ayrıca bkz. Carım, *a.g.e.*, s.115; Schlumberger, *a.g.e.*, s.376 vd.; Pascot, *a.g.e.*, s.149-154; Agustí, *a.g.e.*, s.106-108; ayrıca bkz. Lowe, *a.g.e.*, s.130 vd.; Chaytor, *a.g.e.*, s.158-159; Setton, a.g.m., s.167, 170-171; Jacoby, "La ''compagnie catalane", s.87; J. Longnon, "The Frankish States in Greece, 1204-1311", *HC,* ed. K. M. Setton, II, *(The Later Crusades)*, ed. R. L. Wolff-H.W. Hazard, Madison, 1969, s.271-272; DeVries, *a.g.e.*, s.60 vd.; Peter Topping, "The Morea, 1311-1364", *HC*, III, ed. T. M. Setton and M. W. Baldwin, Philedelphia 1955, s.107; Grausset, *a.g.e.*, s.534.

371 *Muntaner*, s.482 ayrıca bkz. Setton, *a.g.e.*, s.12.

26. Türklerin Katalan Büyük Birliği'nden Ayrılması

Türkler ve Türkopoller Katalanların bundan sonra ele geçirdikleri Atina Dükalığı'ndan ayrılmak niyetinde olmadıklarını görünce gitmek istediklerini söylediler. Katalanlar onlara Atina Dükalığı içerisinde 3-4 veya daha fazla yer vereceklerini söylediler. Ancak onlar bunu kabul etmeyerek gitmek istediklerini bildirdiler. Muntaner, Türklerin Tanrı'nın yardımı ile çok fazla ganimet elde ettiklerini ve şimdi Anadolu'ya dostlarının yanına dönmek istediklerini yazmaktadır[372].

Türkler Katalan Büyük Birliği'nden ayrıldıktan sonra Trakya'daki faaliyetlerini sürdürdüler. Çok geçmeden Türkler kendi aralarında iki gruba ayrıldılar. Melik idaresindeki 1000 süvari ve 500 piyadeden oluşan birinci grup, Anadolu'ya gitmek üzere harekete geçen diğer soydaşlarının aksine kendilerini davet eden Sırp Kralı Stephan Uroş II. Milutin'in (1282-1321) hizmetine girdiler[373]. Sırp Kralı, yanına gelen Türkopollerin savaş zamanında ya da gerekli başka durumlarda kendilerine geri verilmek üzere silahlarını ve atlarını teslim etmelerini şart koştu[374]. Melik ve adamları bunu kabul etmişlerse de bu düzenleme pek uygulanamamış ve çok geçmeden Milutin ile girdikleri çatışmada mağlup olan bu Türkopoller Sırp Kralı tarafından ülkenin çeşitli bölgelerine dağıtılmışlardı[375].

Halil idaresindeki ikinci grup ise 1300 süvari ve 800 piyadeden oluşmaktaydı. Emrindeki bu kuvvetlerle Makedonya'ya gelen Halil, Bizans İmparatoru ile temasa geçti. Halil, İmparator'dan Anadolu'ya geçmelerine izin verilmesini, adamlarının ve ele geçirdikleri tüm ganimetin Bizans gemileriyle Çanakkale Boğazı'ndan karşıya taşınmasını istiyordu. Onun bu teklifi olumlu karşılandı. Zira İmparator, Trakya ve Makedonya bölgelerini yağmalayan Türklerin Rumeli'de kaldıkları sürece yeni sorunlar oluşturacaklarını bildiğinden onların vakit kaybedilmeden Anadolu'ya geçirilmelerini istiyordu[376]. İmparator, Senahêreim adlı komutanının idaresinde 3000 kişilik bir birliği Halil idaresindeki Türkleri Makedonya'dan Trakya'ya oradan da Çanakkale'ye getirmekle görevlendirdi. Çanakkale'ye ulaştıklarında Halil ve adamlarının Trakya'daki Bizans arazilerinden ele geçirdikleri çok miktarda ganimeti gören Bizans askerleri, Türklerin Bizans ahalisinden aldıkları bu ganimetle birlikte ülkelerine dönmelerine izin vermelerinin doğru olmayacağına karar verdiler. Bu amaçla İmparator'un emrine aykırı olarak boğazı geçmeleri

---

372 Grêgoras, Türkler ile Katalanların 1309 yılında Katalanların Tesalya'ya gitmesinden önce ayrıldıklarını yazarken, bkz. *Grêgoras*, s.252; Muntaner ve Marino Sanudo, Türkler ve Katalanların yollarının 1311'de ayrıldığını ifade etmektedirler. Bkz. *Muntaner*, s.483; Jacoby, "Catalans, Turcs et Vénetiens en romanie", s.230-234; Krş. Oikonomidis, a.g.m., s.175-176; Setton, *a.g.e.*, .s13.

373 Grêgoras'a göre daha önce İmparator'a ettikleri bağlılık yeminine aykırı bir şekilde düşman tarafına geçen Melik ve taraftarları Bizans İmparatoru'nun kendilerini affetmeyeceğini düşündükleri için böyle bir yol seçmişlerdi. Bkz. *Grêgoras*, s.257; ayrıca bkz. Carım, *a.g.e.*, s.117-118; Jacoby, "Catalans, Turcs et Vénetiens en romanie", s.233; Hernandez, a.g.m., s.42.

374 *Grêgoras*, s.257-258.

375 *Oikonomidis*, a.g.m., s.176; Carım, *a.g.e.*, s.117-118.

376 *Grêgoras*, s.258; ayrıca bkz. Öden, *a.g.e.*, s.27.

için onlara gemi vermeyen Bizanslılar, gece olduğunda Türklere ani bir saldırı düzenlemek için hazırlık yapmaya başladılar. Ancak Bizanslıların niyetini anlayan Türkler, oradan ayrılarak kendilerini daha rahat savunabilecekleri civardaki bir kaleye yerleşmişlerdi. Bu gelişme üzerine planları suya düşen Bizans kuvvetleri olup biteni İmparator'a bildirmek üzere Türklerden uzak bir yerde karargâh kurdu. Bizanslılar bu şekilde zaman kaybederken Halil, Anadolu'daki soydaşlarına haber göndererek onlardan yardım istemiş ve bu arada çevredeki bölgelere akınlar düzenlemeye devam etmişti[377].

Gelişmeleri öğrenen IX. Mikhail, daha fazla zaman kaybetmeden harekete geçti[378]. Sayı ve teçhizat bakımından Türklerden üstün olan Bizans ordusu, galibiyetten emin bir şekilde Türkler üzerine ilerlemekteydi. Ancak taraflar arasında meydana gelen savaşta Bizanslılar ağır bir yenilgiye uğradı. Hatta savaş sırasında IX. Mikhail'in İmparatorluk tacı da Türklerin eline geçmiş ve Grêgoras'ın ifadesine göre bu tacı kafasına takan Halil İmparatorlarla alay eden sözler söylemişti[379].

Bu galibiyetin ardından Halil idaresindeki Türkler birkaç yıl boyunca Trakya'da karşılarına hiçbir güç çıkmadan rahatça hareket ettiler. Grêgoras bu yenilgiden sonra Trakya'daki durumu şu cümleyle ifade etmektedir: "*Trakya'daki ahali hemen hemen iki yıldan fazla bir süre (1311-1312) şehirlerden tarlalarını ekip biçmek için dahi dışarı çıkamadı"*[380]. Bu durum başkentte büyük huzursuzluk yaratsa da Bizans yönetimi gerekeni yapacak askerî ve maddi güce sahip olmadığından uzun süre olup bitenleri seyretmekle yetindi. Durumun her geçen gün daha da kötüye gittiğini anlayan II. Andronikos Palaiologos, son bir hamle yaptı. Damadı olan Sırp Kralı'ndan kendisine yardımcı kuvvetler göndermesini isteyen İmparator aynı zamanda akrabalarından Filês Palaiologos'un idaresinde bir orduyu Türkler üzerine göndermeye karar verdi. Sefer için hazırlık yapan Filês Palaiologos, bu sırada düşmanın durumunun ne olduğunu öğrenip ona göre hareket etmek amacıyla Türklerin karargâhına casus yollamıştı. Çok geçmeden Halil'in birkaç gün önce bin iki yüz piyade ve iki yüz kişilik bir süvari birliği ile *Vizii* taraflarına akın düzenlediği haberi geldi. Bu haber üzerine Halil ve adamlarını ele geçirdikleri ganimetlerle karargâhlarına dönmeden önce yakalamak isteyen Bizans komutanı, vakit kaybetmeden yola çıktı. İstanbul'dan ayrıldıktan sonraki üçüncü gün yerel halkın *Ksêrogypso* dediği nehrin kıyısına gelen Bizans kuvvetleri, düşmanı burada karşılamak üzere karargâh kurdu. İki gün sonra Bizans gözcüleri Halil komutasındaki Türklerin ele geçirdikleri çok miktarda ganimet ve esirlerle birlikte gelmekte olduğunu bildirdi. Gerçekten de ertesi gün güneş doğarken Türkler Bizans

---

377 *Grêgoras*, s.258-259; ayrıca bkz. Hernandez, a.g.m., s.42.

378 Grêgoras, Bizans ordusunda yalnızca askerlerin değil Türklerin akınlarından bunalan etrafta yaşayan ahalinin de bulunduğunu ifade etmektedir. Bkz. *Grêgoras*, s.259.

379 *Grêgoras*, s.259-261; ayrıca bkz. Carım, *a.g.e.*, s.118; Baştav, *a.g.e.*, s.20; Öden, *a.g.e.*, s.28; Hernandez, a.g.m., s.42.

380 *Grêgoras*, s.265.

askerlerinin kamp kurduğu bölgeye gelmişlerdi[381]. Bizans kuvvetlerini aniden karşısında gören Halil, bütün ganimetleri ve esirleri daire şekline getirdiği arabaların ortasına koydurdu[382]. Bundan sonra taraflar arasında başlayan şiddetli çarpışmada başlangıçta bozulan Bizans kuvvetleri daha sonra toparlanarak üstünlüğü ele geçirdi. Ağır kayıplar veren Türk kuvvetleri savaşı kaybedeceklerini anlayınca Gelibolu'daki karargâhlarına ulaşmak üzere yarımadaya doğru çekildiler. Ancak bu davranış onların dar bir alanda sıkışmalarına sebep oldu. Bu sırada Bizans İmparatoru da üç sıra kürekli beş gemiden oluşan bir filoyu Çanakkale Boğazı'nda devriye gezip karşı kıyıdan Halil'e yardım gelmesini engellemesi için bölgeye göndermişti. Sırp Kralı'nın gönderdiği iki bin kişilik süvari birliğinin de gelmesiyle Türkler için durum iyice kötüleşti. Ayrıca bu sırada Bizanslılar tarafından çağırılmamalarına rağmen Cenevizlilerin üç sıra kürekli sekiz gemi ve kuşatma aletleri ile birlikte gelmeleri Halil idaresindeki bu küçük Türk birliğinin felaketi oldu[383].

Gelibolu'da çekildikleri müstahkem mevkide[384] Türkleri kuşatan Bizans, Sırp ve Ceneviz kuvvetleri kurdukları mancınıklarla gece gündüz aralıksız onların üzerlerine taş atmaya başladılar. Bu şartlar altında tek çıkar yolun geceleyin yapılacak ani bir huruç hareketi ile kuşatmayı yarmak olduğunu düşünen Halil, gece olduğunda kuşatmanın en zayıf yeri olarak düşündüğü Bizans birliklerinin olduğu tarafa bir saldırı düzenledi. Ancak Bizans kuvvetlerini yarmayı başaramadı. Bu başarısız girişimin ardından bir seferde Sırp birliklerinin olduğu taraftan kuşatmayı yarmayı deneyen Halil'in ikinci girişimi de başarısız oldu[385]. Tüm ümitlerini kaybeden Türkler, son çare olarak Cenevizlilere sığınmaya karar verdiler. Çünkü Cenevizlilerle daha önce aralarında herhangi bir çatışma olmadığından kendilerine zarar vermeyeceklerini düşünüyorlardı. Böylece silahlarını bırakan Türkler, sahip oldukları her şeyi alarak gizlice Ceneviz gemilerine binmek üzere kaleden çıktılar. Ancak o gece ay olmadığından zifiri bir karanlık vardı. Bu sebeple Türklerin çoğu, Ceneviz gemileri yerine yanlışlıkla Bizans gemilerine bindi. Grêgoras'ın ifadesiyle "*Dumandan kaçmak isterken ateşin içine düşmüşlerdi"*[386]. Türklerin ellerinden tüm mallarını alan Bizanslılar daha sonra hepsini merhametsizce katlettiler. Cenevizliler ise kendilerine sığınan Türklerin hepsini öldürmedi. Yalnızca Bizanslıların haberdar olup kendilerinden hak talep etmemeleri için en fazla ganimete sahip olanları öldürerek mallarına el koydular. Geri kalanları ise hapsettiler. Daha sonra hapsettikleri bu Türklerden bir kısmını İmparator'a gönderirken bir kısmını ise köle olarak kendileri alıkoymuşlardı (1313)[387].

---

381 *Grêgoras*, s.267-268.

382 *Grêgoras*, esir ve ganimetleri güvence altına alan Türklerin daha sonra başlarından aşağı toprak serptiklerini, ellerini göğe kaldırdıklarını ve sonra savaşmak için silahlarına sarıldıklarını yazmaktadır. Bkz. *Grêgoras*, s.268.

383 *Grêgoras*, s.268-269; ayrıca bkz. Hernandez, a.g.m., s.44.

384 Oikonomidis Türklerin kuşatılıp daha sonra katledildikleri bu yerin bu günkü Cumalıköyü olduğunu belirtmektedir. Bkz. Oikonomidis, a.g.m., s.179.

385 *Grêgoras*, s.270.

386 *Grêgoras*, s.271.

387 *Grêgoras*, s.270-271; ayrıca bkz. Carım, *a.g.e.*, s.118-119; Hernandez, a.g.m., s.44.

Grêgoras, Halil ve emrindeki kuvvetlerin akıbetini yukarıda bahsettiğimiz gibi anlatırken Muntaner de bu konu ile ilgili olarak benzer bilgiler vermektedir. Nitekim Muntaner, Halil ve emrindeki kuvvetlerin başından geçenleri şu şekilde anlatmaktadır: *"Türkler kısa bir yolculuktan sonra güven içinde Gelibolu'ya ulaştılar ve yolculuk sırasında önlerine çıkan her yeri yağmalayıp yakıp yıktılar. Çünkü onların kendilerine karşı koyacak bir güç olacağına dair korkuları yoktu. Katalanlar İmparatorluğu tamamen güçsüz bırakmıştı. Çankkale Boğazı kıyılarına geldiklerinde İmparator'un emri ile on Ceneviz gemisi onların yanına gelerek isterlerse onları karşı kıyıya geçirebileceklerini söylediler. Bu noktadan karşı kıyıya yalnızca dört mil mesafe vardı. Böylece onlar Cenevizliler ile anlaştılar. Cenevizliler onları karşı kıyıya güven içerisinde götüreceklerine dair İncil üzerine yemin etmişlerdi. Mesafe dört mil olduğu için Cenevizliler bir seferde alt tabakadan herksi karşı kıyıya geçirmişlerdi. Onların güven içinde karşıya geçtiklerini gören soylular da Ceneviz gemilerine bindiler. Cenevizliler ile yaptıkları antlaşma gereği Türkler gemiye binerken silahlarını onlara teslim ettiler. Türklerin silahları ayrı bir gemiye gönderildi. Türkler silahsız olarak gemilere binince Cenevizliler birden onların üzerine atıldı ve en az yarısını öldürdüler. Geri kalanlarını da geminin ambarlarına doldurdular ve yanlarında Cenova'ya götürmek üzere denize açıldılar. Yolculuk sırasında Apulia, Calabria ve Napoli de e diğer yerlerde sata sata Cenova'ya gittiler. Gelibolu bölgesinde kalanlardan bir tanesi bile sağ kurtulmadı. Çünkü İmparator onlar üzerine kuvvet göndererek hepsini öldürtmüştü. Böylece Türkler Cenevizlilerin hilesi ve hainliği ile ortadan kaldırılmışlardı. Sadece ilk olarak karşı kıyıya geçenler kurtulabilmişlerdi. Katalan Birliğindekiler Türklerin başın gelenleri duyduklarında çok üzüldüler. Bu onların Kumpanya'dan ayrılmalarının getirdiği bir talihsizlikti"*[388].

Böylece Halil ve adamlarının 1305 yılında başlayan sekiz yıllık Rumeli maceraları büyük bir felaketle sonuçlandı. Türklerin başına gelenler hakkında ayrıntılı bilgiler veren Grêgoras, Halil'in akıbeti konusunda suskun kalmaktadır. Bizans tarihçisi, Halil'in öldürüldüğü ya da esir edildiği konusunda bir malumat vermemektedir. Ancak Muntaner, yukarıda yazdığımız gibi onun öldüğünü ifade etmektedir.

27. Sicilya Kralı III. Frederick'in İkinci Oğlu Manfred'in Katalan Büyük Birliği'nin Başına Geçmesi

Atina Dükalığı'nı ele geçirerek bölgenin hâkimi olan Katalan Büyük Birliği üyeleri, Sicilya Kralı III. Frederick'e haber göndererek oğullarından birisini gönderdiği takdirde onu hükümdarları olarak tanıyacaklarını ve ele geçirdikleri tüm kaleleri ve bölgeyi ona teslim edeceklerini bildirdiler. Hiç şüphesiz onlar başlarında soylu bir hükümdar olmadan bölgedeki hâkimiyetlerini sürdüremeyeceklerini

[388] *Muntaner*, s.483-484.

biliyorlardı. Katalan Büyük Birliği üyelerinin bu talebi üzerine III. Frederick ikinci oğlu Manfred'i Atina Dükalığı'na göndermeye karar verdi. Fakat Kral, oğlunun henüz çok küçük yaşta [389] olduğu için şimdilik onu göndermeyeceğini bildirdi. Ancak Katalanlar yine de ona hükümdarları olarak bağlılık yemini edecekler ve Manfred adına görevlendireceği bir şövalye Katalan Büyük Birliği'ne liderlik edecekti. III. Frederick'in huzurundaki Katalan elçileri bunu kabul ederek tüm Katalan Büyük Birliği adına Manfred'e bağlılık yemini ettiler[390].

Kral, Apurdan'dan gelen En Berenguer Enstanyol isimli bir şövalyeyi oğlu adına Katalan Büyük Birliği'ne liderlik etmesi için seçti. Bundan sonra En Berenguer Estanyol ve Katalan elçileri III. Frederick'in verdiği beş gemi ile Katalan Büyük Birliği'nin yanına döndüler[391]. III. Frederick'e gönderdikleri elçilerinin Kral ile yaptıkları antlaşmadan memnun olan Katalan Büyük Birliği üyeleri En Berenguer Estanyol'u Manfred adına liderleri olarak tanıyarak ona bağlılık yemini ettiler. Katalan Büyük Birliği'ni uzun yıllar idare eden En Berenguer Estanyol, etrafını çeviren düşmanlarına karşı başarılı bir strateji takip etti. Dükalığın dört yanını saran güçlü düşmanları vardı. Bir tarafta Bizans İmparatoru, bir tarafta Tesalya Prensi Angelos, bir tarafta Epir Despotluğu ve bir tarafta da Mora Prensliği vardı. Estanyol daima tek düşmanla savaşmayı seçti. Biriyle savaşırken diğerleri ile barış halinde oluyordu. Böylece bütün rakipleri ile aynı anda savaşmak zorunda kalmıyordu[392].

Bir müddet sonra Estanyol bir hastalık sonucu ölünce Katalanlar, Sicilya Kralı'na haberciler göndererek kendilerine yeni bir yönetici göndermesini istediler. Bunun üzerine III. Frederick, Aragon Kralı'nın sarayında eğitim görmekte olan oğlu Alfonso Frederick'i, Manfred adına Katalan Büyük Birliği'ni yönetmesi için on gemi ile birlikte gönderdi[393].

Muntaner, 9 Kasım 1317'de Manfred'in Trapani'de atından düşerek ölmesinin ardından Sicilya Kralı'nın haber göndererek bundan sonra Katalanların Alfonso'yu liderleri olarak tanımalarını bildirdiğini yazmaktadır. Yazar, Alfonso'nun Sir Boniface de Verona'nın kızı ile evlendirildiğini ve bunun sonucunda ona Negroponte'nin üçte biri ve Atina Dükalığı'nda on üç kalenin miras olarak kaldığını da ifade etmektedir[394]. Oysaki Manfred'in ölümünden sonra Atina Dükalığı'na küçük kardeşi II. William getirilmişti (1317-1338). Onun ardından da III. Frederick'in dördüncü oğlu Giovanni Atina Dükü oldu[395].

---

389 Bu sıra da prens 7-8 yaşlarında idi. Bkz. *Muntaner*, s.484, not 175.
390 *Muntaner*, s.484; Setton, *a.g.e.*, s.15.
391 d'Olwer, *a.g.e.*, s.110-111.
392 *Muntaner*, s.484-485.
393 *Muntaner*, s.485.
394 *Muntaner*, s.485-486.
395 *The Chronicle of San Juan de la Peña*, s.103; ayrıca bkz. Setton, *a.g.e.*, s.15-16.

Dördüncü Haçlı Seferi'nin ardından Bizans İmparatorluğu'nun toprakları üzerinde kurulan Haçlı devletlerinden birisi olan Atina Dükalığı, Gautier de Brienne'nin hayatını kaybettiği 1311'deki savaşın ardından Katalanların hâkimiyeti altına girmiştir. Yüzyıllık Frank iktidarına son veren Katalanların bölgedeki hâkimiyeti ise Sicilya ve Aragon Krallıklarının kontrolünde 1388 yılına kadar devam etmiştir[396]. Bu tarihten sonra bölge, Fatih Sultan Mehmet döneminde Türk hâkimiyetine girinceye kadar Floransa ve Venediğin kontrolünde kalmıştır[397].

[396] Atina'da hâkimiyet kuran Katalanlar ile Batı Anadolu'daki Türkler arasındaki ilişkiler daha sonraki tarihlerde de devam etmiştir. Bu konu hakkında bkz. Zachariadou, "The Catalans of Athens and the Begining of the Turkish Expansion in the Aegean Area", *SM*, XXI/2, 1980, s.821-838; Türkçe çev. Serdar Çavuşdere, "Atina Katalanları ve Ege Bölgesinde Türk Yayılmasının Baslaması", *TAD*, 45, 2009, s.235-254; Jacoby, "Catalans, Turcs et Vénetiens en romanie", 247 vd.

[397] Setton, *a.g.e.*, 92 vd., 174 vd.

KAYNAKÇA

Abu'l-Farac İbnü'l-İbri (G. Barhebraeus), *Chronicon Syriacum*, İngilizce'den Türkçe'ye çev. Ömer Rıza Doğrul, *Abû'l-Farac Tarihi*, II, Ankara 1999.

Abu'l-Fida İsmail ibn Ali, *The Memoirs of a Syrian Prince: Abu'l-Fida', Sultan of Hamah (672-732/1273-1331)*, yay. P. M. Holt, Wiesbaden 1983.

Agustí, David, *Los Almugávares La Expansión Mediterránea de la Corona de Aragón*, Madrid 2004.

Ahrweiller, Helen Glykatzi, "L'histoire et la géographie de la région de smyrne entre les deux occupations turques (1081-1317) particulièrement au XIIIe siècle", *TM*, I, 1965, s.1-202.

Ahrweiller, Helen Glykatzi, "L'Experience Nicéne", *DOP*, 29, 1975, s.23-40.

Ahrweiller, Helen Glykatzi, "Hê Aftokratoria tês Trapezountos", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.325-331.

Ahrweiller, Helen Glykatzi, "Hê Aftokratoria tou Mikrasiatikou Hellênismou", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.106-115.

Akdes Nimet, *Peçenek Tarihi*, İstanbul 1937.

Akın, Himmet, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara, 1968.

Aksarayî, Kerimüddin Mahmud, *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, neşr. Osman Turan, Ankara 1944; Türkçe çev. Mürsel Öztürk, Ankara 2000.

Aktepe, Münir, "Çimbi", *TDİAV*, 8, İstanbul 1993, s.317-318.

Alemany, Agustí, "Alans Contra Catalans a Bızancı (I): L'orıgen dels Alans de Gırgon", *Faventia*, 12/13, 1990-1991, s.269-278.

Altan, Ebru, "Myriokephalon (Karamıkbeli) Savaşı'nın Anadolu Türk Tarihindeki Yeri", *Türkler*, VI. Ankara 2002, s.630-634.

0Altan, Ebru, "Templier ve Hospitalier Şövalye Tarikatlarının Kuruluşu", *Belleten*, LXVI/245, 2002, s.87-94.

Altan, Ebru, "Tapınak Şövalyeleri Neden Yakıldılar?", *Popüler Tarih*, 48 (Ağustos 2004), s.33-39.

Amantos, K. I., "Tourkopoloi", *Ellênika*, 6, 1933, 325-326.

Amantos, Konstantinos, *Skheseis Hellênôn kai Tourkôn apo tou Endekatou Aiônos mekhri tou 1821*, I, Atina 1955.

Amantos, Konstantinos, "Tourkopoloi", *Ellênika*, 6, 1933, s.325-326.

Angold, Michael, *A Byzantine Government in Exile Government and Society under the Laskarids of Nicaea (1204-1261)*, Oxford 1975.

Anonim Gesta Francorum et aliorum Hierosolimitanorum, ed. ve İngilizce çev. Rosalind Hill, *The Deeds of the Franks and other Pilgrims to Jarusalem*, London, 1962.

Anzerlioğlu, Yonca, "Bizans İmparatorluğu'nda Türk Varlığı", *Türkler*, VI, Ankara 2002, s.218-232.

Aquensis, Albertus, *Liber Christionae Expeditionis pro Ereptione et Restitutione Sancte Hierosolymitonae Ecclesiae*, Alm. çev. H. Herefe, *Geshichte des ersten Kreuzzoges*, I, Jena 1923.

Arnakis, George G., "Gregory Palamas, The Χιόνες, and the Fall of Gallipoli", *Byzantion*, XXI, 1952, s.305-312.

Arnakis, George G., "Byzantium's Anatolian Provinces during the Reign of Michael Palaeologus", *Actes du XIIe Congrès International D'Études Byzantines*, Ochride 10-16 Septembre 1961, II, Beograd 1964, s.37-44.

Attaleiatês, Mikhaêl, *Historia*, yay. Iôannês D. Polemês, Atina 1997.

Ayönü, Yusuf, "Selçuklu-Bizans İlişkileri", *Türkler*, VI, Ankara, 2002, s.598-617.

Ayönü, Yusuf, "Osmanlılardan Önce Rumeli'de Türkler (1305-1313), *TİD*, XXI/2, 2006, s.17-33.

Ayönü, Yusuf, "Batı Anadolu'da Bizanslı Yerel Hâkimlerin Bağımsızlık hareketleri (XII. Yüzyılın Sonları ve XIII. Yüzyılın Başlarında), *TAD*, 42, 2007, s.141-154.

Ayönü, Yusuf, "Bizans Ordusunda Ücretli Türk Askerler (XI-XII. Yüzyıllar)", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 25, 2009, s.53-69.

Ayönü, Yusuf, "Dördüncü Haçlı Seferi'nin Batı Anadolu'nun Türkleşme Sürecine Etkisi", *TİD*, XXIV/1, 2009, s.5-20.

Ayönü, Yusuf, "Bizans İmparatoru I. Andronikos Komnenos'un Hayatı ve Devlet Teşkilatını Yeniden Düzenlemeye Yönelik Reformları", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXIX/1, 2014, s.107-126.

Balard, Michel, *La Romanie Géneoise (XIIe –Début du XVe Siècle)*, I, Rome 1978.

Barber, Malcolm, *Yeni şövalyelik: Tapınak Şövalyelerinin Tarihi*, Türkçe çev. Berna Ünler, İstanbul 2006.

Bartusis, Mark C., *The Late Byzantine Army Arms and Society, 1204-1453*, Philadelphia 1997.

Baştav, Şerif, *Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461)*, Ankara 1989.

Becker, C. H., "Eyyübiler", *İA*, IV, s.424-429.

Bisson, T. N., *The Medieval Crown of Argon a short history*, Oxford 2000.

Bradford, E., *The Great Betrayal: Constantinople, 1204*, London 1967

Bradford, E., "Asidenos, Sabbas", *ODB*, 1, New-York-Oxford 1991, s.207.

Bradford, E., "Theodore Mankaphas", *ODB*, 2, New-York-Oxford 1991, s.1286-1287.

Brand, Charles M., *Byzantium Confronts teh West 1180-1204*, Cambridge-Massachusetts 1968.

Bryer, Anthony, *The Empire of Trebizond and the Pontos*, London 1980.

Burns, Ignatius, "The Catalan Company and the European Powers, 1305-1311", *Speculum*, XXIX, 1954, s.751-771.

Cahen, Claude, *Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*, Türkçe çev. Yıldız Moran, İstanbul 1979.

Cahen, Claude, *Türklerin Anadolu'ya İlk Girişi*, Türkçe çev. Y. Yücel-B. Yediyıldız, Ankara 1992.

Carım, Fuad, *Tarihin Türk'e Yüklediği Çetin Görev*, İstanbul 1965.

Chalandon, Ferdinand, *Jean II Comnène (1118-1143) et Manuel I Comnène (1143)-1180),* II, Paris 1912.

Charanis, Peter, "On the Asiatic Frontiers of the Empire of Nicaea", *OCP*, XIII, 1947, s.58-62.

Charanis, Peter, "On the Date of the Occupation of Gallipoli by the Turks", *Byzantinoslavica*, 16, 1955, s.113-117.

Chaytor, H. J., *A History of Aragon and Catalanoia*, London:Methuen 1933.

Clari, R. De, *İstanbul'un Zaptı (1204)*, Türkçe çev. B. Akyavaş, Ankara 1994.

Çay, Abdulhalûk, *Anadolu'nun Türkleşmesinde Dönüm Noktası Sultan II. Kılıç Arslan ve Karamıkbeli (Myriokefalon) Zaferi (17 Eylül 1176)*, Ankara 1984.

Çay, Abdulhalûk, *II. Kılıç Arslan*, Ankara 1987.

Daş, Mustafa, *Bizans'ın Düşüşü*, İstanbul, 2006

Demirkent, Işın, *Haçlı Seferleri,* İstanbul 1997.

Demirkent, Işın, "Haçlılar", *DİA*, C.14, İstanbul 1996, s.525-546.

DeVries, Kelly, *Infantry Warfare in the Early Fourteenth Century: Discipline, Tactics and Technology Warfare in History*, Woodbridge-Rochester 1998.

Diehl, Charles, "The Fourth Crusade and the Latin Empire", *CMH*, IV, Cambridge 1923, s.415-431.

Doukas, Mikhaêl, *VizatinoTourkikê Historia*, yay. Vrasidas Karalis, Atina 1997.

Dölger, Franz, *Regesten der Kaiserkunden des Oströmischen Reiches, (1204-1282)*, III, München 1977.

Emecen, Feridun, "Gelibolu", *TDVİA*, 14, İstanbul 1996, s.1-6.

Ersan, Mehmet, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri: 1304", *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Sempozyumu*, Bildiriler, 18-20 Ekim 2004, s.76-84.

Ersan, Mehmet, "Katalanların Gelibolu ve Yöresindeki Faaliyetleri", *Çanakkale Tarhi*, I, İstanbul 2008, s.607-614.

Evangelidês, Tryfôn, *Istoria tês Trapezountos apo tôn Arkhaiotatôn Khronôn mekhri tôn Kathêmas*, Odêssos 1898.

Fallmerayer, Jacob Philipp, *Geshichte des Kaisertums von Trapezunt*, Münih 1827/ Hildeheim 1964.

Fancy, Hussein Anwar, *Mercenary Logic: Muslim Soldiernin the Services of the Crown of Aragon, 1265-1309*, Princeton, New Jersey, 2008 (Basılmamış Doktora Tezi).

Fledelius, Karsten, "Byzantium and the West 1204-1996 a European Perspective", *Byzantium, Identity, Image, Influence, Major Papers, XIX International Congress of Byzantine Studies University of Copenhagen, 18-24 August, 1996*, Copenhagen 1996, s.373-389.

Foss, Clive, *Ephesus after Antiquity: a Late antique, Byzantine and Turkish City*, Cambridge 1979.

Foss, Clive, *Nicea: A Byzantine Capital and its Praises*, Brookline, Massachusetts 1996.

Fulcher of Charters, *A History of the Expedition to Jerusalem 1095-1127*, İng. çev. Frances Rita Ryan, Knoxville 1969.

Gardner, Alice, *The Lascarids of Nicaea The Story of an Empire in Exile*, Amsterdam 1964.

Geanakoplos, Deno John, "Byzantium and the Crusades, 1261-1354", *HC*, III, ed.

T. M. Setton and M. W. Baldwin, Philedelphia 1955, s.27-68.

Geanakoplos, Deno John, *Emperor Michael Palaeologus and the West 1258-1282 a Study in Byzantine-Latin Relations*, Cambridge-Massachusetts 1959.

Gerland, E., *Geschichte des lateinischen Kaisereich von Konstantinopel, I: Balduin I. Und Heinrich, 1204-1216*, Darmstadt 1966.

Giannakopoulos, Kônstantinos, "Hê Politikê tou Mikhaêl VIII stê Mikra Asia", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.135-137.

Gibbon, Edward, *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, VI, London 1913.

Godfrey, J., 1204: *The Unholy Crusade*, Oxford 1980.

Grausset, René, *L'empire du Levant*, Paris 1992.

Grêgoras, Nikêforos, *Rômaikê Historia*, I, (1204-1341), Modern Yunanca'ya aktaran Dêmêtrês Moshos, Atina 1997.

Günay, Vehbi, "XIV. Yüzyılın İlk Yarısında Çanakkale Boğazı Yöresine Genel Bir Bakış", *Çanakkale Tarihi*, I, İstanbul 2008, s.81-119.

Haldon, John, *Byzantium at War AD. 600-1453*, Oxford 2003.

Hamdullah Müstevfî, *Tarihi-i Güzîde*, yay., Abdülhüseyn-i Nevâî, Tahran 1339 h.ş.

Head, Constance, *Imperial Byzantine Portraits*, New Rochelle-New York 1982.

Hernandez, Frances, "The Turks with the Grand Catalan Company, 1305-1312", *BİD*, 2, 1974, s.25-45.

Holt, P. M., *Haçlılar Çağı 11. Yüzyıldan 1517'ye Kadar*, Türkçe çev. Özden Arıkan, İstanbul, 1999.

Hopwood, Keith, "The Catalan Company in Anatolia and the Turkish Conquest of the Western Seabord", *XIV. Türk Tarih Kongresi, Bildiriler (9-13 Eylül 2002)*, I, Ankara, 2005, s.383-390.

Howarth, Stephen, *The Knights Templar*, New York 1993.

Huart, Cl., "Almogavar", *İA*, 1, İstanbul 1950, s.378-379.

Hughes, Robert D., *The Catalan Expedition to the East: from the Chronicle of Ramon Muntaner*, Barcelona/Woodbridge 2006.

Humphries, Paul Douglas "Of Arms and Men": Siege and Battle Tactis in the Catalan Grand Chrinicles (1208-1387), *MA*, 49/4, 1985, s.173-178.

Imber, Colin, *The Ottoman Empire 1300-1481*, İstanbul 1990.

İbn Bibi, *El-Evâmirü'l- Alâiyye fi'l-Umûri'l-Alâiyye*, (Tıpkı basım) Hazırlayan A. Sadık Erzi, Ankara 1956; Türkçe çev. Mürsel Öztürk, *El-Evâmirü'l- Alâiyye fi'l-Umûri'l-Alâiyye (Selçuknâme*), I, Ankara 1996.

İbnu'l-Esîr, e*l Kâmil fi't-Târîh*, X, neşr. Carolus Johannes Tornberg, Beyrut 1386/1966; Türkçe çev. Abdülkerim Özaydın, X, İstanbul 1987.

İnalcık, Halil, "Gelibolu", *EI*^{2}, 2, London 1965, s.983-987.

İnalcık, Halil, "Osmanlı Tarihi Kronolojisi", *Osmanlı*, I, Ankara, 1999, s.118-132.

İnalcık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, çev. Ruşen Sezer, İstanbul 2003.

Jacoby, David, "La ''compagnie catalane" et l'état Catalan de Grèce Quelques Aspects de Leur Histoire", *JS*, 1966, s.78-103.

Jacoby, David, "Catalans, Turcs et Vénetiens en romanie (1305-1332): un Nouveau Témoignage de Marino Sanudo Torsello", *SM*, XV/I, 1974, s.217-261.

Jerphanion, G.de, "Σαμψών et Ἀμισος Une Ville à Déplacer de Neuf Cents Kılomètres", *OCP*, I (1935), s.257-267.

Kalomenopoulos, N., "Tourkopouloi", *MEE*, 23, s.235.

Kanat, Cüneyt, "Memlûk Sultanı Melik ez-Zâhir Seyfeddîn Çakmak'ın Rodos Seferleri (1440-1443-1444), *Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı*, İzmir 1999, s.393-406.

Kantorowicz, Ernest Hartwig, *Frederick the Second, 1194-1250*, London 1931.

Kayapınar, Levent, *Osmanlı Klasik Dönemi Mora Tarihi*, (Basılmamış Doktora Tezi) Ankara 1999.

Kayapınar, Levent- Yusuf Ayönü, "14. Ve 15. Yüzyıllarda Anadolu'ya ve Balkanlara Türklerin Göçü", *Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*, İstanbul 2015, s.17-34.

Kazhdan, A., "Maurozomes", *ODB*, 2, s.1319-1320.

Keçiş, Murat, *Trabzon İmparatorluğu ve* Türkler, Ankara 2013.

Khoniates, Niketas, *O City of Byzantium, Annals of Niketas Choniates*, Translated by Harry J. Magoulias, Detroit 1984; Türkçe çev. Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, İstanbul 2004; *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195)*, İstanbul 2006.

Khrêstos Samouêlidês, *Historia tou Pontiakou Hellênismou*, Atina 2002.

Kleinhenz, Christopher, *Medieval Italy: An Encyclopedia,* I, New York and London 1980.

Koca, Salim, "Anadolu Türk Beylikleri", *Türkler*, VI, Ankara 2002, s.703-755.

Komnena, Anna, *The Alexiad of Anna Komnena*, İngilizce çev. E. R. A. Sewter, London 1969; Türkçe çev. Bilge Umar, *Alexiad: Anadolu'da ve Balkan Yarımadası'nda İmparator Alexios Komnenos Dönemi'nin Tarihi Malazgirt'in Sonrası*, İstanbul 1996.

Kordatos, I., *Historia tês Vyzatinês Aftokratorias, (1204-1453)*, II, Atina 1960.

Köprülü, M. Fuad, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara 1988.

Kurtoğlu, Fevzi, *Gelibolu ve Yöresi Tarihi*, İstanbul 1938, s.34-37.

Kyritses, Demetrios S., *The Byzantine Aristocracy in the Thirteenth and Early Forteenth Centuries*, Cambridege, Massachusetts 1997, (Basılmamış Doktora Tezi).

Laiou, Angeliki E., *Constantinople and th Latins The Foreign Policy of Andronicus II 1282-1328*, Cambridge-Massachussets 1972.

Laiou, Angeliki E., "To Vyzantio kai Hê Dysê", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.166-183.

Lampsidês, O. D., "Apopseis epi tou Kratous tôn Megalôn Komnênôn" *AP*, 24, 1961, s.14-34.

Lampsidês, O. D., "Peri tên İdrysin tou Kratous tôn Megalôn Komnênôn" *AP*, 31, 1971-1972, s.3-18.

Laurent, John, "Rum (Anadolu) Sultanlığının Menşei ve Bizans", Türkçe çev. Y. Yücel, *Belleten*, LII/202, 1988, s.219-226.

Laurent Vitalien, "Une Famille Turque au Service de Byzance les Mélikès", *BZ*, 49, 1956, s.349-368.

Lazaropoulos, Iôsêf, *Logos ôs en Synopsei Dialamvanôn tên Genetthlion êmeran tou en Thavmasi Perivoêtou kai Megalathlou Evgeniou*, Papadopoulos-Keremeus, *Sbornik İstoçnikov Po İstoriy Trapezundskoy İmperiy*, FHIT, ed., Adolf M. Hakkert, Amsterdam 1965, s.52-77.

Lévi E. -Provençal, "Almogávares", *EI*^{2}, 1, Leiden 1960, s.419.

Lluch, Antonio Rubió y, *La Expedició y Dominación de los Catlanes en Oriente juzgadas por les Griegos*, Barcelona 1883.

Loukitês, Kônstantinos, *Engkômion eis Agion Megalomartyra tou Khristou Evgenion kai tous Synathlous aftou Kanidion, Oyalerianon kai Akylan tous en Trapezounti Martyrêsantas*, yay., Papadopoulos-Keremeus, *Fontes Sbornik İstoçnikov Po İstoriy Trapezundskoy İmperiy*, FHIT, ed., Adolf M. Hakkert, Amsterdam 1965, s.1-32.

Magoulias, Harry J., "Andronikos I Komnenos: A Greek Tragedy", *Byzantina Symmeikta,* 21 (2011) s.101-136.

Mason, Georgina, *Frederick II of Hohenstaufen, a life*, London 1957.

Mélikoff, Irene, "Germiyān-Oghulları", *EI*^{2}, 2, s.989-990.

Mercangöz, Zeynep, "Kuşadası'nın Kültür Mirasında İki Bizans Kalıntısı: Kurşunlu Manastır ve adı Kalesi", *Geçmişten Geleceğe Kuşadası, Sempozyum 23-26 Şubat 2000, Bildiriler*, İzmir 2001, s.139-145.

Mercangöz, Zeynep, "Bizans'ın Son Yıllarında Balıkesir Yöresi", *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Sempozyumu*, Bildiriler, 18-20 Ekim 2004, s.46-72.

Miller, William, "The Empire of Nicaea and the Recovery of Constantinople", *CMH*, IV, Cambridge 1923, s.478-516.

Miller, William, Trebizond, *The Last Greek Empire of the Byzantine Era 1204-1461*, London 1926.

Moncada, Fransisco de, *The Catalan Chronicle of Fransisco de Moncada*, İngilizce çev. Frances Hernández, Texas, 1975.

Muntaner, Ramon, *Chronicle*, İngilizce çev. Lady Goodenough, Cambridge, Ontario 2000.

Nicol, Donald M., *The Despotate of Epiros*, Oxford 1957.

Nicol, Donald M., "The Fourth Crusade and the Greek and Latin Empires, 1204-1261", *CMH*, IV, I, 1966, s.275-330.

Nicol, Donald M., "Apo tên Alôsê ôs tên Anaktêsê tês Kônstantinoupolleôs (1204-1261)", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.76-106.

Nicol, Donald M., *Bizans ve Venedik Diplomatik ve Kültürel İlişkiler Üzerine*, Türkçe çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul 2000.

Nicol, Donald M., *Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453)*, Türkçe çev. Bilge Umar, İstanbul 2003.

Nicolau d'Olwer, Luis, *L' Expansió de Catalunya en la Mediterrània Oriental*, Barcelona, 1926.

Norwich, John Julius, *Byzantium, The Decline and Fall*, New York: Knopf, 1996.

Oikonomidis, Nikolas, "Avrupa'da Türkler (1305-1313) ve Küçük Asya'da Sırplar (1313)" *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, ed. E. Zachariadou, Türkçe çev. Gül Çağalı Güven, İsmail Yerguz, Tülin Altınova, İstanbul 1997, s.173-182.

Orgels, Paul, "Sabas Asidénos Dynaste de Sampsôn", *Byzantion*, X, 1935, s.67-80.

Ostrogorsky, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, Türkçe çev. Fikret Işıltan, Ankara, 1991.

Öden, Zerrin Günal, "Bizans İmparatorluğu'nun Türklere Karşı Alan ve Katalanlar İle İttifakı", *İ.Ü.E.F.T.D.*, 35, 1994, s.123-129.

Öden, Zerrin Günal, *Karası Beyliği*, TTK. yay. Ankara, 1999.

Özcan, Altay Tayfun, "Novgorod I Kroniğinde İsanbul'un Latinlerce İşgali ile İlgili Kayıtlar", *TİD*, XXIV/1, 2009, s.101-116.

Pakhymeres, Georgios, *Relations Historiques*, I-II, notlar Albert Failler Fransızca çev. Vitalien Laurent, Paris 1984; III, IV, notlar ve Fransızca çev. Albert Failler, Paris 1999.

Panaretos, Mikhaêl, *Peri tôn tês Trapezountos Vasileôn tôn Megalôn Komnênôn Opôs kai Pote kai Poson Ekastos Evasilevsen*, yay. A. Hahanov, *Panaret'in Trabzon Tarihi*, Türkçe çev. Enver Uzun, Trabzon 2004.

Papadopoulos, A.A., "Aleksios I Komnênos", *MEE*, 14, s.782.

Pascot, Joseph Paul Émile, *Les Almugavers, Mercenaires Catalans du Moyen Age, 1302-1388*, Bruxelles, 1971.

Péquignot, Stéphane, "Treaty of Caltabellotta (1302)", *The Encyclopedia of Diplomacy*, Ed. Gordon Martel, Wiley 2018, s.1-5.

Polemis, Demetrios I., *The Doukai: a contribution to Byzantine prosopography*, California, 1968.

Queller, D., *The Fourth Crusade: The Conquest of Constantinople, 1201-1204*, Pennsylvania University Press 1997.

Read, Piers Paul, *Tapınak Şövalyeleri*, Türkçe çev. S. G. Erdem, Ankara 2003.

Runciman, Steven, *Haçlı Seferleri Tarihi*, III, Türkçe çev. Fikret Işıltan, Ankara 1992.

Sadruddin Ebu'l-Hasan Ali ibn Nâsir ibn Ali el Hüseynî, *Ahbâr üd-Devletis-Selçukıyye*, Türkçe çev. Necati Lugal, Ankara 1999.

Savvides, Aleksios G. C., *Byzantium in the Near East : its relations with the Seljuk sultanate of Rum in Asia Minor, the Armenians of Cilicia and the Mongols, A.D. c. 1192-1237*, Selanik 1981.

Savvides, Aleksios G. C., *Vyzantina Stasiastika kai Aftonomistika Kinêmata sta Dôdekanêsa kai stê Mikra Asia 1189-1240*, Atina 1987.

Savvides, Aleksios G. C., "Tourkopouloi", *MGE*, YDRİA, 51, 1988, s.121-122.

Savvides, Aleksios G. C., "Trapezounta Aftokratoria (1204-1461)", *MGE*, 51, Atina 1988, s.175-177.

Savvides, Aleksios G. C., "Ekkhristianismenoi Tourkofônoi Misthoforoi sta Vyzantina kai sta Latinika Strateumata tês Anatolês", *VTM*, Atina 1991, s.287-296.

Savvides, Aleksios G. C., *Historia tou Vyzantio 1025-1461*, III, Atina 2004.

Schlumberger, Gustave Léon, *Expédition des "Almugavares" ou routiers catalans en Orient de l'an 1302 à l'an 1311*, Paris 1902.

Setton, Kenneth M., "The Catalans in Greece, 1311-1380", *A History of The Crusades,* ed. K. M. Setton, III *(The Fourteenth and Fifteenth Centuries)* ed. H. W. Hazard. Madison, 1975, s.167-224.

Setton, Kenneth M., *Catalan Domination of Athens 1311-1388*, London 1975.

Setton, Kenneth M., *The Papacy and the Levant (1204-1517), I: The Thirteenth and Fourteenth*, Philadelphia 1976.

Sevim, Sezai, "Türklerin Rumeli'ye İlk Geçişleri ve İskan Faaliyetleri", *Balkanlar'daki Türk Kültürü'nün Dünü-Bugünü-Yarını*, Bildiriler, (26-28 Ekim 2001), Bursa 2002, s.41-49.

Süryani Keşiş Mikhail Vekayinâmesi, Türkçe çev. H. D. Andreasyan (Türk Tarih Kurumu'nda Basılmamış nüsha).

Şeşen, Ramazan, "Eyyûbîler", *DİA*, C.12, İstanbul 1995, s.20-31.

Tarih-i Al-i Selçuk Der Anadolu (Anonim), yay. Nadire Celâlî, Tahran 1999; Türkçe çev. F. N. Uzluk, *Anadolu Selçukluları Devleti Tarihi*, Ankara 1952.

Tellioğlu, İbrahim, *Trabzon Rum Devleti (1204-1461)*, İstanbul 2021.

The Chronicle of Morea: Tó Χρονικόν του Μορέως, ed. John Schmitt, London 1904.

The Chronicle of San Juan de la Peña: A Fourteenth-Century Official History of the Crown of Aragon, İng. çev ve notlar Lynn H. Nelson, Philadelphia 1991.

The New Cambridge Medieval History, 5, c.1198-c.1300, Cambridge 2008.

Togan, Z. Velidî, *Umumi Türk Tarihi'ne Giriş*, Ankara 1981.

Topping, Peter, "The Morea, 1311-1364", *HC*, III, ed. T. M. Setton and M. W. Baldwin, Philedelphia 1955, s.104-140.

Tramontana, Salvatore, "Per la storia della "Compagnia Catalana" in Oriente", *Nuova Rivista Storica*, XLVI (46), fasc. 1, 1962, s.58-95.

Treadgold, Warren, *Byzantium and Its Army 284-1081*, Stanford, California 1995.

Treadgold, Warren, *A History of the Byzantine State and Society*, Stanford, California, 1997.

Tsolakes, E. Th., "Kalojan plundert Thrakien und Makedonien" *Byzantina*, II, 1970, s.269-283.

Turan, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1996.

Umar, Bilge, *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İstanbul 1993, s.670.

Urfalı Mateos, *Vekayinâme*, Türkçe çev. H. D. Andreasyan, *Urfalı Mateos Vekayi-Nâmesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136-1162)*, Ankara 1987.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, I, Ankara 1961.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı, "Germiyanoğulları", *İA*, 4, İstanbul 1964, s.707-708.

Varlık, Mustafa Çetin, *Germiyan-oğulları Tarihi (1300-1429)*, Ankara, 1974.

Varlık, Mustafa Çetin, "Germiyanoğulları Beyliği", *Türkler*, VI, Ankara 2002, s.774-780.

Varzos, Konstantinos, "Aleksios I Megas Komnênos", *MGE*, 5, Atina 1978, s.445.

Vásáry, István, *Cuman and Tatars Oriental Military in the Pre-Ottoman Balkans, 1185-1365*, New York 2005; Türkçe çev. Ali Cevat Akkoyunlu, *Kumanlar ve Tatarlar Osmanlı Öncesi Balkanlar'da Doğulu Askerler (1185-1365)*, İstanbul 2008.

Vasiliev, A. A., "Das genaue Datum der Schlacht von Myriokephalon", *BZ*, 27, (1927), s.288-290.

Vasiliev, A. A., "The Foundation of the Empire of Trebizond (1204-1222)", *Speculum*, XI, 1936, s.3-57.

Vasiliev, A. A., *History of the Byzantine Empire*, II, Wisconsin 1978.

Vertot, Abbe De, *The History of the Knights Hospitallers of St. John of Jerusalem*, New York, 1981.

Vêssariôn, *Engkômion eis Trapezountos*, yay., O. Lampsidês, " 'O «eis Trapezounta» Logos tou Bêssariônos", *AP*, 39, 1984, s.3-75.

Villahadouin, Geffroy, *Joinville and Villehardouin Chronicles of the Crusades*, İng. çev. M.R.B. Shav, Penguin Boks 1977; Türkçe çev. Ali Berktay, *Konstantinopolis'te Haçlılar*, İstanbul 2001.

Vryennios, Nikêforos, *Ylê Istorias*, Dêmêtrês Tsougkarakês-Despoina Tsougklidou, Atina 1996; Türkçe çev. O. Kazanlı, *Tarihi Hatıralar*, (Türk Tarih Kurumu'nda Basılmamış nüsha)

Vryonis, Speros, *The Decline of Medieval Helenism in Asia Minor and the Process of Islâmization from Eleventh through the Fifteenth Century*, Berkeley, 1971.

Vryonis, Speros, "Hê Mikra Asia Apo to 1071 ôs to 1204", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.42-49.

Vryonis, Speros, "Mikra Asia (1204-1453)", *HHelE*, 9, Atina 1980, s.316-325.

Wittek, Paul, "Chroniques Χιόνες" *Byzantion*, XXI, 2. fasc. 1951, s.421-423.

Wittek, Paul, "Yazijioglu 'Ali on the Christian Turks of Dobruca", *BSOAS*, XIV 1952, s.639-668.

Wittek, Paul, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu*, Türkçe çev. Fatma Gül Berktay, İstanbul 1995.

Wittek, Paul, *Menteşe Beyliği 13-15 inci Asırda Garbî Küçük Asya Tarihine Ait Tetkik*, Türkçe çev. O.Ş. Gökyay, Ankara 1999.

Wolf, Robert L., "The Lascarids' Asiatic Frontiers Once More", *OCP*, XV, 1949, s.194-197.

Yınanç, Mükrimin Halil, *Türkiye Tarihi: Selçuklular Devri I Anadolu'nun Fethi*, İstanbul 1934.

Zachariadou, Elizabeth, "Oi Khristianoi Apogonoi tou Izzeddin Kaikaous II stê Veroia", *Makedonika*, VI, 1964/65, s.62-74.

Zachariadou, Elizabeth, "The Catalans of Athens and the Begining of the Turkish Expansion in the Aegean Area", *SM*, XXI/2, 1980, 821-838; Türkçe çev. Serdar Çavuşdere, "Atina Katalanları ve Ege Bölgesinde Türk Yayılmasının Baslaması", *TAD*, 45, 2009, s.235-254.

Zachariadou, Elizabeth, "Tourkopouloi", *ODB*, III, New York: Oxford University Press, 1991, s.2100.

Zônaras, Iôannês, *Epitomê Istoriôn*, III, yay. Iordanês Grêgoriadês, Atina 1999.

Dizin

A

Adriyatik 20, 64
Ağa Deresi 31
Agosta Kalesi 82
Akdeniz 43
Akhaya Prensliği 64
Akhyraous 36
Akka 20, 28
Akka Limanı 20
Akropolites 10
Alan 8, 36, 66
Alanlar 14, 15, 31, 35, 37, 60, 61, 63
Alaşehir 8, 37, 38, 39
Aleksios 4
Aleksios Filanthropenos 14
Aleksios Komnenos 64
Aleksios Strategopoulos 28
Aleksios Strategopulos 10
Alexios G. C. Savvides 65
Alicata 22
Alişiroğlu I. Yakup Bey 36, 37
Alman 8, 19
Almanlar 7
Almugaver 27, 29, 41, 45, 61, 74
Almugaverin 36
Almugaverler 29, 69, 84
Altın Ordu Devleti 44
Amasra 9
Anadolu 2, 3, 5, 6, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 24, 25, 27, 30, 33, 40, 42, 43, 45, 46, 59, 63, 64, 65, 67, 73, 74

Ancona 54
Andrea Morisco 62
Andronikos Palaiologos 12
Angir (Kiliseköy) 37
Antonio Spinola 62, 67
Anya 41, 42
Anya (Kadı Kalesi) 40
Apokalipse 70
Apros 66
Apros (İncecik) 57
Apros Savaşı 65, 66, 67, 68
Apulia (Puglia) 22
Aragon 26, 27, 55, 60, 62, 68, 71, 80, 81
Aragon Kralı II. Jaime 45
Aragonlar 24, 54, 58, 69
Arap Kayası 43
Atina 5, 35, 58, 82
Atina Dükalığı 78, 83, 84
Attaliotes 43
Aversa Kalesi 82
Avrupa 5
Ayasuluk 41
Ayasuluk (Selçuk) 41
Aydın 12
Aydınoğulları 37, 43

B

Balkanlar 3, 65
Barcelona 76
Batı Anadolu 39
Batı Anadolu Bölgesi 6
Batı Karadeniz 5
Baudoin 6
Beatrice 19, 20

Birindisi 19, 20, 81
Bithynia Bölgesi 12
Bizans 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 24, 25, 26, 29, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 44, 45, 46, 56, 57, 58, 60, 62, 64, 65, 66, 68, 73, 74, 76, 79, 82
Bizanslı 54
Bizanslılar 13, 31, 33, 54
Blakhernia Sarayı 29
Bohemund 64
Bolayır 63
Bulgar 8
Bulgar Çarı III. Asen 26
Bulgar Çarı John Asen 5
Bulgar Çarı Kaloyan 6
Bulgar Çarı Theodor Svetoslav 44
Bulgaristan 44
Bulgar Krallığı 60, 61
Bulgarlar 3
Bursa 6

C

Calabria 21, 22, 23, 27, 40, 82
Calabria Dükü Robert 21, 24, 27
Caltabellota Barışı 16
Caltabellotta Barış Antlaşması 24
Çanakkale Boğazı 15, 58, 64, 75, 77
Catania 22
Ceneviz 10, 13, 54, 55, 61, 62, 77
Ceneviz Cumhuriyeti 62
Cenevizli 68, 69
Cenevizliler 13, 20, 26, 28, 30, 32, 46, 55, 67
Cenova 21, 55, 58, 68
Cenovo 55
Charles 23, 79, 80, 81

Charles Anjou 13
Charles, Sicilya 23
Çimpe Kalesi 63
Conrad 19

D

Dağkızılca 43
Dalaman Çayı 9
David 4
Dimetoka 57
Draç 64

E

Edirne 6, 54, 56, 61, 69, 78
Edremit 6
Efes Saint John Kilisesi 70
Eleanore 23
En Berenguer de Entenza 27, 45, 46, 54, 55, 68, 69, 71, 74, 75, 77
En Berenguer de Rocafort 27, 41, 43, 59, 60, 61, 69, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 81, 82
En Berenguer de Vilamari 55
En Berenguer Samuntada 22
En Brenguer de Entenza 58
En Corbarán de Alet 32, 37, 40
En Corberan de Alet 27, 41
En Dalmau Saint-Marti 75
En Dalmau Seran 76
Enea 71
Enea (Enez) 69
En Esberto 82
En Ferran de Ahones 30, 34, 40, 41
En Ferran Ximeno 67
En Ferran Ximeno de Arenos 27, 35, 58, 60, 61, 74, 75, 76
En Ferran Ximeno de Arenos'a gönderdi. En Berenguer de Entenza hemen kuşatmayı kaldırarak Gelibol 71

En Garcia Gomez Palasin 79
En Gisbert de Rocafort 75
En Jaime Despalau 76
En Pedro de Aros 27, 41
En Pedro de Logran 27
En Pedro Lopis 54
Enrico Dandalo 1
En Rocafort 67
En Sischar 54
Epir 82
Epir Despotluğu 5
Erdek Burnu 31
Ereğli 55
Ermeni 8
Ermeniler 7
Espanyola 78

F

Falcon 20, 24
Ferdinand 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81
Ferdinand'ı 71
Foça 69, 70
Frank 5, 8, 60, 64, 83, 84
Fransa 68, 81
Fransa Kralı III. Philip 23
Frigya Bölgesi 9

G

Galata 13, 29, 55
Gautier de Brienne 82, 83
Gelibolu 36, 44, 45, 46, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 77, 78, 79
Georgios Pakhymeres 66
Germe (Soma) 36

Girgon 31, 35, 36, 61
Girit 14
Grand Duke 29, 46, 76
Grand Düke 26
Grand Duke (Megas Douks) 25
Grêgoras 14, 15, 27, 66, 67, 68, 74
Grek 5, 65, 83
Gülek Boğazı (Iron Gate) 43
Gümülcine 68
Gürcü 8
Gürcü Kraliçesi Thamara 4

H

Halil 66, 68
Halil (Halil Ece) 65
Halmiros Adası 79
Halmiros Limanı 79
Hayfa 21
Henri de Flandre 6
Hititler 43
Hospitalier Şövalye Tarikatları 20
Hugues de Brienne 82
Hz. İsa 70
Hz. Meryem 70

I

I. Aleksios Komnenos 2, 64, 65
I. Andoronikos Komnenos 4
I. Andronikos Komnenos 2, 4
İç Anadolu Bölgesi 43
I. Charles Anjou 19
I. Gıyaseddin Keyhüsrev 6, 7
II. Andronikos 13, 16, 25, 29, 31, 35, 37, 41, 44, 45, 46, 54, 59, 60, 61, 73, 82
II. Andronikos Palaiologos 13, 28

II. Charles Anjou 16, 23, 25
II. Frederick 19
II Guy de la Roche 79
II. Guy de la Roche 35, 80, 82
III. Aleksios 5
III. Aleksios Angelos 3, 4
III. Frederick 16, 21, 23, 25, 26, 71, 81
III. Frederick, Don Blasco 23
III. Ioannes Vatatzes 8, 9
II. Ioannes Angelos 82
II. Isaakios Angelos 3
II. İzzeddin Keykavus 66
II. Kılıç Arslan 2
II. Theodoros Laskaris 9
I. Manuel Komnenos 2
İngiliz 8
Ioannes 12
Ioannes Kantekuzenos 63
Ioannes Tarkhaniotes 14
Irene 26, 35
İrene 78
İskit 9
İstanbul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 39, 41, 44, 45, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 73, 76, 78
İstanbul Boğazı 30
İtalya 20
I Theodoros 5
I. Theodoros 5
I. Theodoros Laskaris 5, 6, 7, 8
I. Thomas Komnenos 82
IV. Conrad 19
IX Mikhail 25
IX. Mikhail 14, 15, 32, 36, 44, 46, 54, 56, 67
IX. Mikhail Palaiologos 28

İzmir 40
İzmit 15
İznik 5, 6, 7, 8, 10, 65
İznik İmparatorluğu 5, 6, 7, 8, 9

J

James de Flor 19
John Muntaner 70
John Quirini 79

K

Kalavria Savaşı 63
Kapıdağ Yarımadası 31
Karabel Geçidi 43
Karadeniz 9, 28, 44, 55, 65
Karası Türkler 31, 65
Kassandreia 78
Katalan 24, 26, 27, 29, 35, 36, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 54, 56, 60, 61, 67, 69, 70, 75, 77
Katalan Büyük Birliği 16, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 41, 42, 44, 45, 46, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 76, 77, 79, 80, 81, 83, 84
Katalan Büyük Birliği Kassandreia 83
Katalanlar 28, 32, 33, 37, 38, 40, 46, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 63, 65, 67, 68, 70, 73, 74, 78, 82, 83, 84
Katalanların 66
Katalonia 27, 68, 80
Keith Hopwood 43
Kemalpaşa 14, 39, 43
Keşiş Joseph 78
Khilara (Kırkağaç) 37
Khristoupolis 74, 75, 77, 78
Kıpçak 8
Kırım 66
Konstantinos Porfirogennotos 14

Kont Galceran 23
Kudüs 1
Kula 38
Kuman 9, 65
Kuzey Afrika 22
Kyzikos 32, 33, 34, 35, 36, 58

L

Lapseki 44
Laskaris 5
Latin 1, 3, 4, 10
Latinler 2, 4, 6, 7, 13, 46, 74
Licata 26
Limni 39
Louis de Blois 6

M

Macarlar 3
Madytos 60, 71, 74, 75
Madytos Kalesi 58
Makedonya 9, 60, 64, 78
Makedonyalı 59
Makrami 42
Makriplagi Savaşı 64
Malazgirt 3
Malta 22
Manfred 19
Manisa 15, 39, 42, 43, 44
Manyas Gölü 6
Maria 26, 34, 78
Mark Minotto 79
Marôneia 68
Marsilya Limanı 21
Marulli 31, 36, 43

Mayorka 62, 71, 80, 81
Megarisi Kalesi 69
Melik 64, 66, 67, 68
Memlûkler Akka 20
Menderes Bölgesi 12
Menderes havzası 8, 9
Menderes Nehri 12
Menderes Vadisi 6
Menteşe Beyliği 12
Meriç 4
Mesina 21, 22, 23, 28, 80
Messina 27
Midilli 15, 39, 42
Midilli Adası 56
Mikhail Autoreianos'un 5
Mikhail Khoniates 5
Mikhail Strategopoulos 14
Mısır 1
Moğol 8, 11
Moğollar 9, 14, 44
Moncada 29, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 43, 60
Monemvasia 25, 26, 28
Monemvasya 64
Montepelegrino Kalesi 21
Mora 58, 64, 82
Mora Prensliği 83, 84
Muntaner 21, 24, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 36, 40, 43, 45, 46, 55, 56, 57, 59, 60, 62, 67, 68, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 84
Murat Deresi 31
Myriokephalon 2, 3

N

Napoli 21, 81
Napoli Kralı II. Charles Anjou 22

Negroponte 80
Negroponte Adası 79
Negroponte (Euboea\
Eğriboz) 77
Nestongos Doukas 39
Nikêforos Grêgoras 11, 66
Nikephoros Botaniates 63
Norman 8
Nymphaion (Kemalpaşa) 8, 28
Nysa (Sultanhisar) 39

O

Opicin Spinola 61
Orhan Bey 63
Osmanlılar 3, 63
Otoronto 22

P

Pakhymeres 10, 11, 25, 27, 29, 35, 36, 37, 47, 66
Palaiologos 10, 15
Palermo' 26
Pamphylia Bölgesi 12
Panion (Barbaros) 57, 59
Paphlagonia Bölgesi 11, 12
Peçenek 8, 65
Pegai (Karabiga) 36
Pera 29
Pers 10
Peter Solivera 68
Philadelphia (Alaşehir) 6, 36
Philip 79
Pisa 54
Poimanenon 6

R

Ramon Muntaner 41, 59, 60, 69, 71
Rhaidestos (Tekirdağ) 55, 57, 59
Richard de Flor 19
Robert 22, 23, 81, 82, 83
Robert Guiskard 64
Rocafort 75, 79, 80
Rodop Dağları 68
Rodop Dağlarını 78
Roger de Flor 16, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 54, 58, 60, 61, 67, 69
Roseo del Final 29
Rumeli 63, 65
Rus 8

S

Sabbas Asidenos 6
Saint George 60
Saint George Kilisesi 40
Saint John 70
Saint Omer Kalesi 79
Sakarya Nehri 9, 12
Sakız 34, 39, 40
Sakız Adası 34, 41
Salik 64
Sampson 6
Sard 8
Sasa Bey 37, 42
Sausi Crisanislao 37
Sciacca Kalesi 23
Selanik 59, 78
Selçuk 9
Selçuklu 7, 8, 11, 65, 66
Selçuklular 5, 64
Sicilya 22, 23, 26, 29, 35, 46, 62, 71, 72, 73, 77, 80, 82

Sicilya Kralı III. Frederick 45
Sicilya Kralı IV. Conrad 19
Sicilya Krallığı 16
Silivri 13, 73
Sir Antonio Spinola 61
Sir Benedetto Zaccaria 69
Sir Boniface Vereona 84
Sir Christopher George 59
Sir John Maisy 79
Sir Quirini 80
Sir Roger des Laur 84
Sir Tedisio 71
Sir Tedisio Doria 21
Sir Tedisio Zaccaria 69
Sırp 8
Sırplar 3
Skopelos Adası 79
Sthenia (İstinye) 60
Süleyman Paşa 63
Süleymanşah 63, 64
Syracuse 22

T

Tagliacozzo Savaşı 19
Tatar 26, 62
Tedisio Zaccaria 69
Tekirdağ 63, 66
Templier 20
Templier Şövalye Tarikatı 16, 20, 21, 24
Termini 23
Tesalya 64, 78, 82
Thasos Adası 71, 77, 78
Thebes 83
Thebes Şehri 79

Theodoros Angelos 4
Theodoros Mankaphas 6
Thibaut de Chépoi 79, 80, 81
Thomas Magistros 78
Tire 39, 40, 41
Toros Dağları 43
Trabzon 4
Trabzon İmparatorluğu 4, 5
Trakya 9, 25, 44, 57, 58, 60, 63, 64, 78
Tralles (Güzel Hisar) 39
Trapani 22
Tripi 22, 23
Tripolis 8, 39
Tuna 9, 14
Türk 34, 37, 40, 42, 74, 77
Türkiye Selçuklu Devleti 7, 63
Türkler 2, 3, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 24, 25, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 38, 41, 46, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 73, 75, 76, 77, 78, 80, 84
Türkmen 8, 11, 16
Türkmenler 9
Türkopol 74, 77
Turkopoller 77
Türkopoller 65, 66, 68, 69, 75, 76, 80, 84
Türkopol (Türkoğlu) 8
Türkopoulos 65

U

Uz 8, 65

V

Vassail 20
Venedik 1, 10, 15, 54, 79, 80, 81
Venedik Doçu 1
Venedikli 8

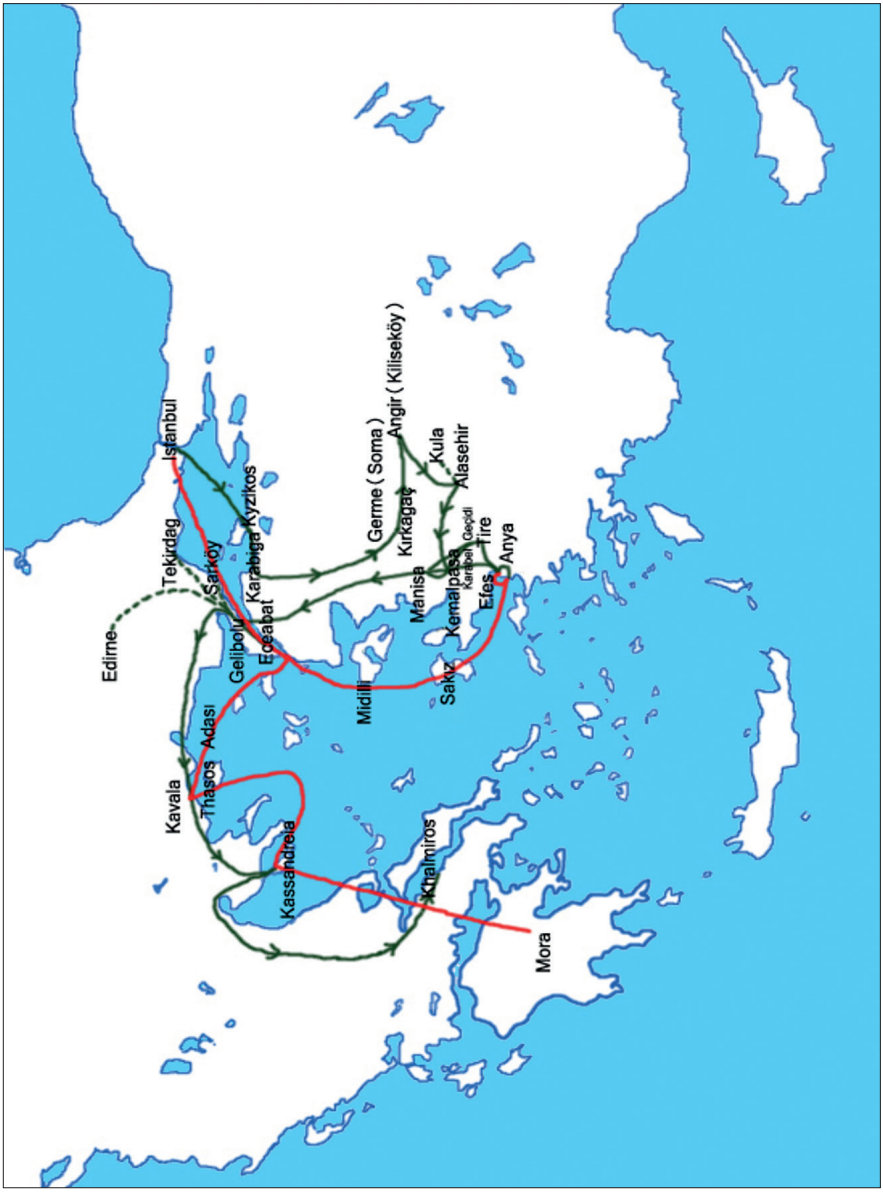
Venedikliler 10, 13, 14, 28
VIII. Mihail 64
VIII. Mikhail 10, 11, 12, 13, 28
VIII. Mikhail Palaiologos 46
Vizii (Vize) 68

X

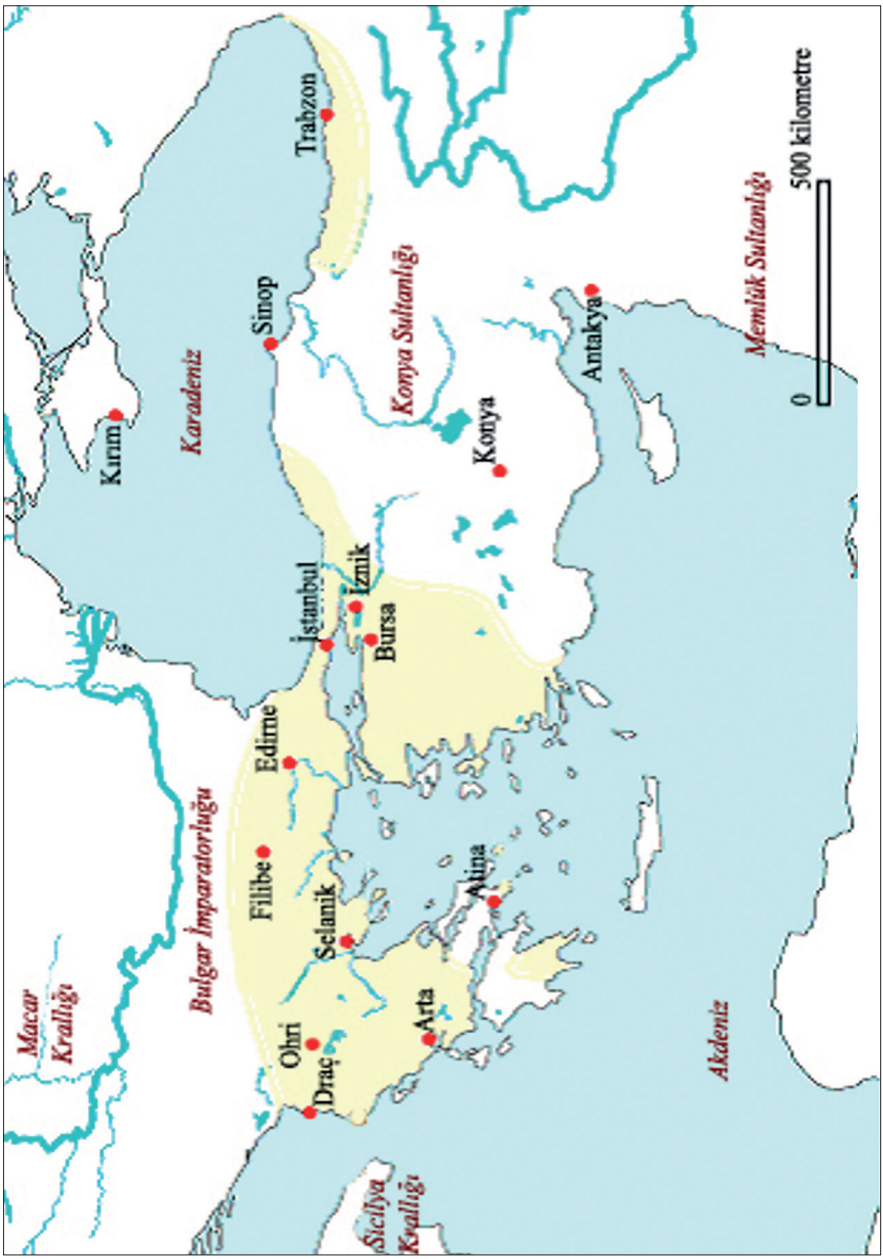
Ximeno de Arenos 35

Y

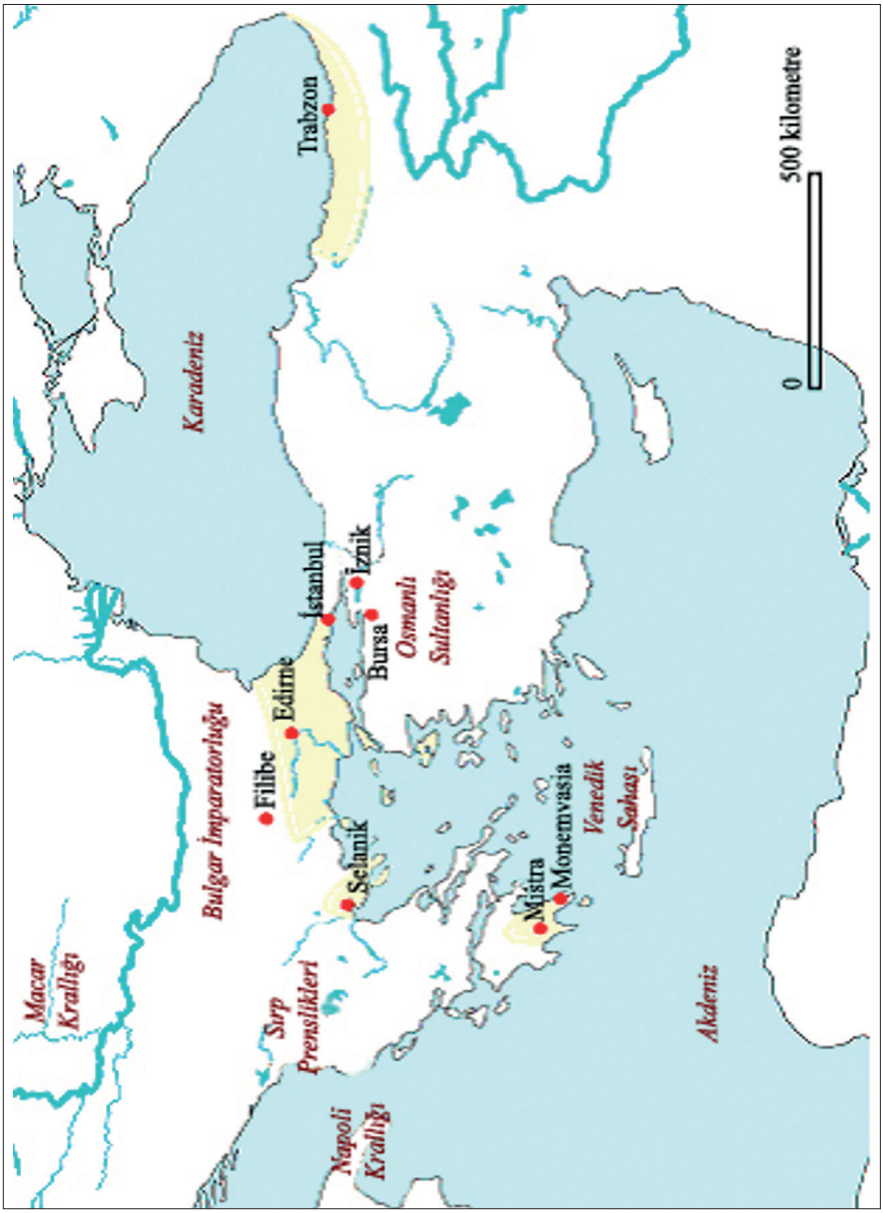
Yenişehir 64

Fotoğraf 1 - Katalan Büyük Birliği'nin Anadolu ve 01 Trakya'da Takip Ettiği Yollar

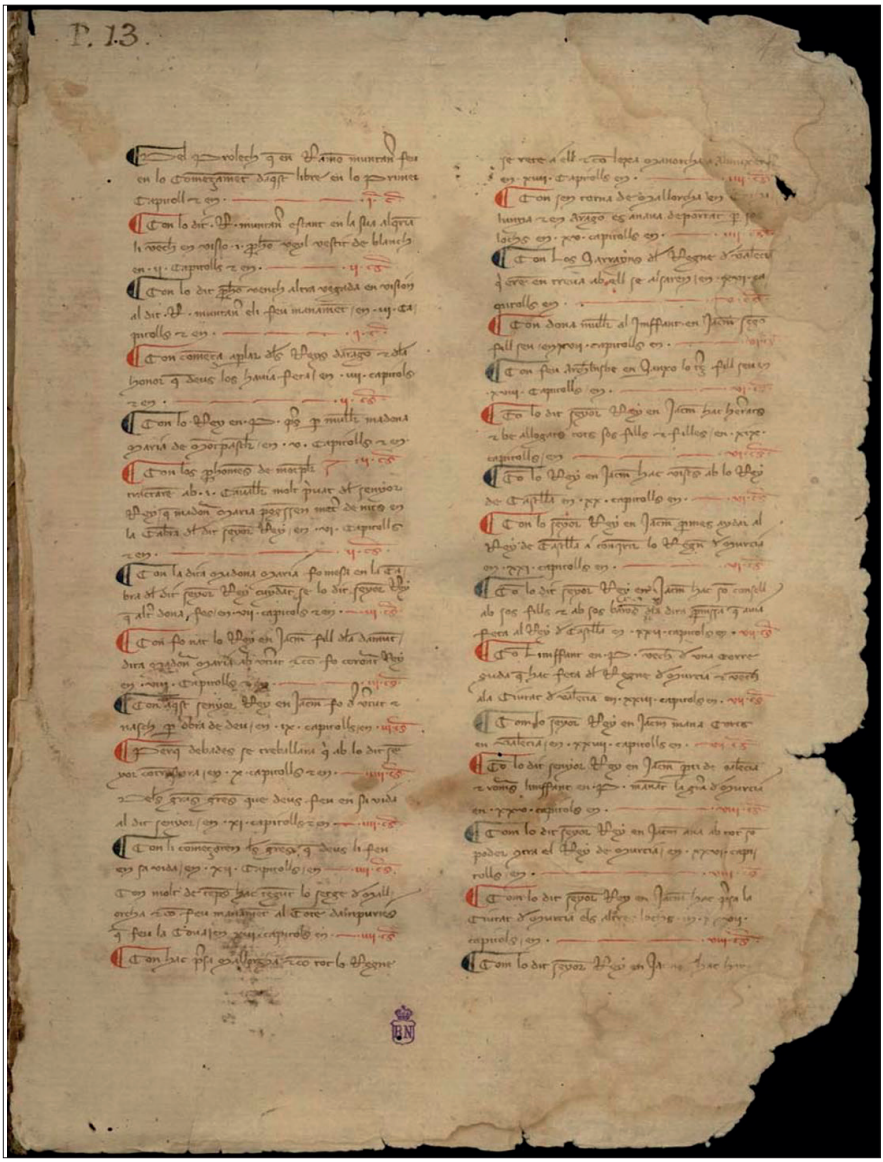
Fotoğraf 2 - 1278 Yılında Bizans İmparatorluğu

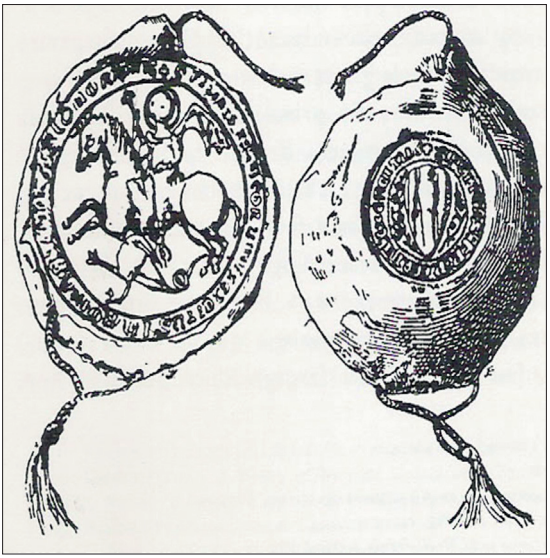
Fotoğraf 3 - 1350 yılında Bizans İmparatorluğu

Fotoğraf 4 - Katalan Büyük Birliği'nin Lideri Roger de Flor

Fotoğraf 5 - Ramon Muntaner'in el yazması kroniğinden bir sayfa

Fotoğraf 6 - Katalan Büyük Birliği'nin mühür baskılarını taşıyan bullalar

Ege Üniversitesi
Basımevi
Müdürlüğü

E-ISBN : 978-605-338-366-6